

การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา
**DEVELOPMENT OF A CAUSAL MODEL OF CARING FOR
HOMELESS PEOPLE FOLLOWING BUDDHIST PSYCHOLOGY**

นายกรณ์ สาริยา

ดุชนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

นายกรณ์ สาริยา

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎิณิบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

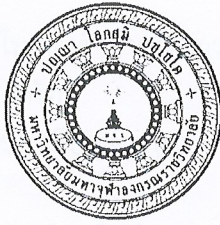
Development of a Causal Model of Caring for Homeless People following Buddhist Psychology

Mr.Korn Sariya

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Psychology)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุขุณินพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตาม หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุขุณินพนธ์

(ดร.อานาจ บัวศิริ)

ประธานกรรมการ

(พระราชวรเมธี,รศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร.ลำพอง กลมกุล)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง)

กรรมการ

(ดร.พุทธานติ แผนสมบุญ)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมดุขุณินพนธ์ ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง

ประธานกรรมการ

ดร.พุทธานติ แผนสมบุญ

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายกรณ สาริยา)

ชื่อคุณูปนิพนธ์ : การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา
ผู้วิจัย : นายกรณ สรียา
ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธจิตวิทยา)
คณะกรรมการควบคุมคุณูปนิพนธ์ : ผศ. ดร.สิริวัฒน์ ศรีศรีเรือง, พธ.บ. (การบริหารการศึกษา),
M.A. (Psychology), Ph.D. (Psychology)
: ดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ, วท.บ.(ชีววิทยา), วท.ม.(เทคโนโลยีชีวภาพ),
พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา : ๐๐ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๒) เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา และ ๓) เพื่อตรวจสอบความตรงและนำเสนอโมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีที่ใช้วิธีการเชิงปริมาณเพื่อขยายผลวิธีการเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ทีมสหวิชาชีพที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๔ คน ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๑๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรม LISREL ผลการวิจัยพบว่า

๑. คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย ๑) เป้าหมายในการทำงาน ๒) ทำงานตามมาตรฐาน ๓) ทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย ๔) การให้สิ่งที่ เป็นประโยชน์ ๕) การพูดจาดี ๖) การช่วยเหลือพื้นฐาน ๗) ความสม่ำเสมอในการดูแล หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ๑) ศรัทธาในผู้ดูแล ๒) การคิดทางบวก ๓) รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ๑) ปัจจัย ๔ ๒) อาชีพ ๓) ครอบครัวและสังคม และคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ๑) มีเป้าหมายชีวิต ๒) รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง ๓) ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย

๒. โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย ตัวแปรภายนอกแฝง ๑ ตัวแปร คือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา และตัวแปรภายในแฝง ๓ ตัวแปร คือ ๑) หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง ๒) สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง และ ๓) คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง โดยที่ตัวแปรหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านในโมเดล

๓. โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ ๕๖.๗๖ องศาอิสระ (df) เท่ากับ ๖๑ ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .๖๓ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .๙๗ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว

(AGFI) เท่ากับ .๙๓ และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ .๐๐๐ ร่วมกันโดยที่ทุกตัวแปรภายในเดลประกอบด้วยตัวแปรแฝง ๔ ตัวแปร ตัวแปรแฝงภายใน ๓ ตัวแปร ตัวแปรแฝงภายนอก ๑ ตัวแปร ตัวแปรสังเกตได้ ๑๖ ตัวแปร อธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง ได้ร้อยละ ๗๙.๐๐ เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปร พบว่า คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง ได้รับอิทธิพลทางตรงจากหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ ๐.๙๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ตามลำดับ คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยาผ่านหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ เท่ากับ ๐.๔๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

Dissertation Title : Development of a Causal Model of Caring for Homeless People following Buddhist Psychology

Researcher : Mr.Korn Sariya

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Psychology)

Dissertation Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Siriwat Srikrueadong, B.A. (Educational Administration), M.A. (Psychology), Ph.D. (Psychology)

: Dr. Phutthachat Phaensomboon, B.S. (Biology), M.S. (Biotechnology), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 00, 2019

Abstract

The 3 objectives of this research were 1) To study the problems of People Homeless and to care for them, 2) to develop a causal model Development of a causal model of caring for Homeless People following Buddhist Psychology A Buddhist Psychological Causal Model in Caring for People Homeless and 3)to validate and propose A Buddhist Psychological Causal Model in Caring for People Homeless. Mixed Methods Research using quantitative research to extend qualitative results was used for research design. The key informants were the Multidisciplinary team in caring for People Homeless, total 44 experts, selected by purposive sampling method with the simple random sampling group of 215 samples.

The Research instrument were interview schedule and the questionnaires. Qualitative data were analyzed by using content analysis and analytic induction. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics and correlation, and to validate model with the empirical data using LISREL program. Research results were shown as follows:

1. Characteristics of Multidisciplinary according to Buddhist psychology consisted of 1) Working goal 2) standard work 3) Work with patience to reach the goal, 4) giving, 5) kindly speech, 6) life of service, and 7) even and equal treatment. The Dharma of People Homeless consisted of 1) faith from Multidisciplinary, 2) Positive thinking, 3) solution thinking. Welfare of People Homeless consisted of 1) the 4 basic

human needs 2) career 3) Family and society. The quality of life People Homeless consisted of 1) The life goal 2) Self Awareness 3) Living towards the life goal.

2. A Buddhist Psychological Causal Model in Caring for People Homeless consisted of 1 Exogenous Variable which was Characteristics of Multidisciplinary according to Buddhist psychology and 3 Endogenous Variables which were The Dharma of People Homeless, Welfare of People Homeless and the quality of life of people homeless. The Dharma of people homeless that caused to The quality of life people homeless was a mediator in the model.

3. A Buddhist Psychological Causal Model in Caring for People Homeless was fit with the empirical data, Chi-Square was 56.76, the degree of Freedom (df) was 61, the Probability value (P-value) was 0.63. The Goodness of Fit Index (GFI) was .97, the Adjusted Goodness of Fit Index was 0.93 and the Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) was 0.000 Including 4 variables divide into 3 endogenous variables, 1 exogenous variables and 16 observe variables accounting for the variations the quality of life of People Homeless at 79.00 percent. To consider the direct and indirect Effects to The quality of life of People Homeless, it was found that The quality of life of People Homeless got the direct Effect from The Dharma of People Homeless with the value of 0.95, and were significant at the .01 level. The quality of life of People Homeless also got the indirect effect form Characteristics of Multidisciplinary according to Buddhist psychology with the value of = 0.42 and was significant at the .01 level.

กิตติกรรมประกาศ

ดุขฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยอาศัยความอนุเคราะห์ช่วยเหลืออย่างยิ่ง เพราะผู้วิจัยได้รับคำแนะนำและความเมตตาจาก ผศ. ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง ผู้อำนวยการหลักสูตรดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ประธานกรรมการควบคุมดุขฎีนิพนธ์ ที่ได้เมตตาพบกับผู้วิจัยเสมอมา และ ดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ กรรมการควบคุมดุขฎีนิพนธ์ ที่คอยดูแลเอาใจใส่ และเป็นทีปรึกษาที่ดีแก่ลูกศิษย์มาโดยตลอด จนให้ผู้วิจัยมีความรู้มีกำลังใจในการดำเนินงานมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งดุขฎีนิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบป้องกันดุขฎีนิพนธ์ ที่ได้ตรวจสอบความถูกต้อง และให้คำแนะนำในการแก้ไขจนทำให้ดุขฎีนิพนธ์เล่มนี้จบลงอย่างสมบูรณ์ และขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธีวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยพร้อมทั้งคำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์แก่การวิจัย ได้ช่วยตรวจแก้ไขให้ผู้วิจัยมีข้อติดขัดตลอดมา ทำให้กระจ่างชัดจนสามารถบรรลุเป้าหมาย

ขอขอบคุณ ผู้จัดทำหนังสือตำราความรู้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการผู้ออกระเบียบ กฎความคุ้มครองสิทธิต่างๆ ของสังคมที่เอื้อต่อการจัดระเบียบและขับเคลื่อนสังคมมนุษย์ให้มีการแก้ไขปัญหาของสังคมและส่งเสริมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ขอขอบคุณผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง ๑๑ แห่ง ที่ได้ช่วยเหลือให้ข้อมูล และตอบแบบสอบถามจนได้ข้อมูลในการดำเนินการจัดทำดุขฎีนิพนธ์ในครั้งนี้ และผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์การทำดุขฎีนิพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผลสำเร็จและคุณประโยชน์อันใดที่เกิดจากการทำงานวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอมอบแต่บิดา มารดา ผู้ให้ชีวิตผลักดันให้ได้มีโอกาสศึกษาในระดับปริญญาเอก ท่านเป็นแบบอย่างที่ดีของครอบครัว ผู้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเสมอมา ขอขอบพระคุณ ดร.วันวิสาข์ ทิมมานพ และนายเทพณัฐ ทิมมานพ ที่เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยการดำเนินชีวิต คำแนะนำ ฝึกสอนการแก้ไขปัญหาในงานวิจัย รวมถึงภรรยาและบุตรที่เป็นแรงผลักดันสำคัญในการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มศึกษางานวิจัยจนสิ้นสุดการศึกษา ท่านคณาจารย์ที่ประสาทวิชา และเพื่อนรุ่นพี่นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาทุกคนที่เป็นกัลยาณมิตรร่วมให้กำลังใจเสมอมา ท่านเจ้าของตำราที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาค้นคว้าทุกท่านด้วยอาณิสต์ผลบุญนี้ ขอให้งานวิจัยเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และสังคม ผู้วิจัยขออุทิศบุญกุศลคุณงามความดีนี้ให้แก่บิดา มารดา ครู อาจารย์ และครอบครัวของผู้วิจัย และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกๆ ท่าน

กรณ สารียา

๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย	๖
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ คุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง	๙
๒.๑.๑ หลักแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	๙
๒.๑.๒ หลักสังคหวัตถุ ๔	๑๔
๒.๒ หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง	๒๒
๒.๒.๑ ศรัทธา	๒๒
๒.๒.๒ โยนิโสมนสิการ	๓๐
๒.๓ สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง	๓๘
๒.๓.๑ กฎหมายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง	๓๘
๒.๓.๒ แนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง	๔๑
๒.๓.๓ คนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง	๔๒
๒.๔ คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง	๔๕
๒.๔.๑ มีเป้าหมาย	๔๖
๒.๔.๒ ลักษณะของเป้าหมาย	๔๘
๒.๔.๓ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง	๔๘
๒.๔.๓ ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย	๕๐
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๒

เรื่อง	หน้า
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๙
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๐
๓.๒ ระยะที่ ๑ การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ	๖๑
๓.๒.๑ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๖๑
๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๒
๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๒
๓.๒.๔ การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล	๖๒
๓.๓ ระยะที่ ๒ การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ	๖๓
๓.๓.๑ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	๖๓
๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๓
๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๗
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๖
๔.๑ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง	๗๖
๔.๑.๑ สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง	๗๖
๔.๑.๒ สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง	๘๓
๔.๑.๓ การช่วยเหลือด้านสวัสดิการ	๘๗
๔.๑.๔ ครอบครัวและสังคม	๘๘
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโมเดล พุทธจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง	๙๑
๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง	๙๑
๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์หลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง	๑๒๒
๔.๒.๓ ผลการวิเคราะห์สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง	๑๒๕
๔.๒.๔ ผลการวิเคราะห์คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง	๑๒๙
๔.๒.๕ ความเชื่อมโยงของตัวแปร	๑๓๒
๔.๓ โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา	๑๓๖
๔.๓.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	๑๓๖
๔.๓.๒ ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย	๑๓๗
๔.๓.๓ ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในการพัฒนา โมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา	๑๓๘
๔.๓.๔ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ เพื่อใช้สร้างเมทริกซ์สหสัมพันธ์	๑๔๐

เรื่อง	หน้า
๔.๓.๕ ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทฺธิจิตวิทยา	๑๔๔
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๔๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๕๐
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๕๑
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๕๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๖๐
บรรณานุกรม	๑๖๒
ภาคผนวก	๑๖๗
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่องานวิจัย (สัมภาษณ์)	๑๖๘
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย	๑๗๑
ภาคผนวก ค เครื่องมือวิจัย (แบบสอบถาม)	๑๗๗
ภาคผนวก ฉ คະແນວ IOC ของแบบสอบถาม	๑๘๓
ภาคผนวก ง ค่าความเชื่อมั่น	๑๘๖
ภาคผนวก จ Print Out LISREL การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทฺธิจิตวิทยา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะส่วนที่สำคัญ	๑๘๙
ภาคผนวก ฉ ภาพประกอบการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ	๒๐๐
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
๓.๑	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา	๖๙
๓.๒	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง (BPH)	๗๐
๓.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง (DPH)	๗๑
๓.๔	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH)	๗๑
๓.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (BPH)	๗๒
๓.๖	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง	๗๓
๓.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง	๗๔
๓.๘	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง	๗๔
๔.๑	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๓๗
๔.๒	ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา	๑๔๐
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา	๑๔๓
๔.๔	ค่าสถิติผลการวิเคราะห์แยกค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและการวิเคราะห์อิทธิพลของโมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา	๑๔๖

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๒.๑ กรอบแนวคิดคุณลักษณะของผู้ดูแลคนตามแนวพุทธจิตวิทยา	๒๑
๒.๒ กรอบแนวคิดกรอบแนวคิดหลักกรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง	๓๘
๒.๓ กรอบแนวคิดสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง	๔๔
๒.๔ กรอบแนวคิดคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง	๕๒
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๙
๓.๑ การวิจัยแบบผสมวิธีด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ	๖๐
๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	๖๑
๓.๓ องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CCAB)	๗๐
๓.๔ องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบหลักกรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง	๗๒
๓.๕ องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง	๗๓
๓.๖ องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง	๗๕
๔.๑ สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง	๙๐
๔.๒ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง ด้านจิตวิทยาการมีเป้าหมายในการทำงาน	๙๒
๔.๓ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง ด้านจิตวิทยาการทำงานตามมาตรฐาน	๑๑๒
๔.๔ ความหมายคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง ด้านจิตวิทยาความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย	๑๑๖
๔.๕ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์	๑๑๘
๔.๖ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการพูดจาดี	๑๒๐
๔.๗ ความหมายคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง	๑๒๑
๔.๘ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านความสม่ำเสมอ	๑๒๑
๔.๙ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามหลักพุทธจิตวิทยา	๑๒๒
๔.๑๐ ความหมายของหลักกรรมของคนไร้ที่พึ่งด้านความศรัทธาในผู้ดูแล	๑๒๓
๔.๑๑ ความหมายของหลักกรรมของคนไร้ที่พึ่งด้านการคิดทางบวก	๑๒๔
๔.๑๒ ความหมายของหลักกรรมของคนไร้ที่พึ่งด้านการรู้จักคุณ รู้โทษ และรู้ทางเลือก	๑๒๔
๔.๑๓ หลักกรรมของคนไร้ที่พึ่ง	๑๒๕
๔.๑๔ ความหมายของสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งด้านปัจจัย ๔	๑๒๖
๔.๑๕ ความหมายของสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งด้านอาชีพ	๑๒๗
๔.๑๖ ความหมายของสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งด้านครอบครัวและสังคม	๑๒๘

ภาพที่	หน้า
๔.๑๗	สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง
๔.๑๘	ความหมายของคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่งด้านรู้จักตนเองและเห็นคุณค่าตนเอง
๔.๑๙	ความหมายของคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่งด้านด้านการมีเป้าหมายในชีวิต
๔.๒๐	ความหมายของคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่งด้านการดำเนินชีวิตสู่เป้าหมาย
๔.๒๑	คุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่ง
๔.๒๒	ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง
๔.๒๓	ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง
๔.๒๔	ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง
๔.๒๕	ความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง
๔.๒๖	ความเชื่อมโยงระหว่างสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมของคนไร้ที่พึ่ง
๔.๒๗	ความเชื่อมโยงระหว่างสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง
๔.๒๘	โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่ได้มาจากข้อมูลภาคสนาม
๔.๒๙	โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา
๔.๓๐	โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

คำอธิบายสัญลักษณ์ และคำย่อ

๑. คำย่อภาษาไทย

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อ้างอิงจากพระไตรปิฎก ภาษาบาลีและพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อคัมภีร์

พระวินัยปิฎก

วิ.จ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิการวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปณาสก	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภ.วิ.	(ไทย)	=	อภิธัมมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)
อภ.ปุ.	(ไทย)	=	อภิธัมมปิฎก	ปุคคลบัญญัติ	(ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม ข้อ หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่าง เช่น ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๘๖/๑๐๘ หมายถึง ทีฆนิกาย ปาฏิการวรรคพระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๑๘๖ หน้า ๑๐๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญทางเทคโนโลยีต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ปัญหาสังคมในปัจจุบันมีความหลากหลาย และซับซ้อนยิ่งขึ้น รวมถึงการเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำต่างๆ ทั้งความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การไม่ได้รับสิทธิหรือสวัสดิการที่เป็นขั้นพื้นฐานจากปัญหาต่างๆ เหล่านี้ทำให้คนบางกลุ่มในสังคมปรับตัวไม่ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และไม่สามารถจัดการหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ส่งผลให้กลุ่มคนเหล่านี้กลายเป็นคนไร้ที่พึ่งในที่สุด ซึ่งสถานการณ์คนไร้ที่พึ่งในประเทศไทยนั้นมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๕ บัญญัติให้บุคคลที่ไร้ที่อยู่อาศัย และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมจากรัฐ และมาตรา ๙ (๑) บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคมในการคุ้มครอง และพัฒนาเด็ก และเยาวชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์ และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ กลุ่มคนไร้ที่พึ่ง คือ กลุ่มบุคคลที่ประสบปัญหาการดำรงชีวิตในสังคม ขาดความมั่นคงในการดำรงชีวิตได้อย่างปกติบุคคลเหล่านี้อยู่ในสถานะที่ไม่อาจช่วยเหลือตนเองได้ และไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก มีมาตรฐานในการดำรงชีวิตที่ต่ำกว่ามาตรฐานกับบุคคลอื่นทั่วไป ซึ่งจะครอบคลุมกลุ่มบุคคลหลายประเภท ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคมด้วย ทั้งยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้กำหนดให้มีการจัดตั้ง สถานศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งเปรียบเสมือนหน่วยแรกรับ เพื่อคัดกรองเบื้องต้น ที่มีอยู่ในทุกจังหวัด และ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง มีอยู่จำนวน ๑๑ แห่งทั่วประเทศ

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เป็นหน่วยงานหลักในการให้ความคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยกระบวนการจะเริ่มตั้งแต่การสำรวจ และติดตามสภาพปัญหา การสืบเสาะข้อมูล การให้บริการปัจจัยสี่ การตรวจสุขภาพกาย และสุขภาพจิต ซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ทำหน้าที่จัดบริการสวัสดิการสังคมแก่คนไร้ที่พึ่ง พัฒนารูปแบบการคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิแก่คนไร้ที่พึ่ง รวมถึงการช่วยเหลือ และคุ้มครองสวัสดิภาพแก่ผู้ที่ตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก โดยได้รับการประเมินศักยภาพ และแผนพัฒนารายบุคคล(IRP) จากทีมสหวิชาชีพ เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายการเสริมสร้างทักษะชีวิตร่วมกันของทีมสหวิชาชีพ โดยคำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างในแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และ เกิดประโยชน์สูงสุด คนไร้ที่พึ่งจะได้รับการบริการทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่

การฟื้นฟูทางการแพทย์ สังคม การศึกษา และอาชีพ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับความต้องการ และความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งแต่ละบุคคลนั้นมีความต้องการที่แตกต่างกัน

ในการพัฒนาทางการฟื้นฟูสมรรถภาพ และความก้าวหน้าของแต่ละคน ควรเปรียบเทียบกับตัวเอง มิใช่เปรียบเทียบกับบุคคลอื่น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการตรวจสอบควบคุม และติดตามผลการให้บริการ และยังเป็นการรับประกันคุณภาพของการให้บริการ ของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗ พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙ และพระราชบัญญัติกรมสุขภาพจิต พ.ศ.๒๕๕๑ ทั้งนี้ คนไร้ที่พึ่งที่เข้าสู่บริการของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนั้นส่วนใหญ่มีอาการทางจิตโดยกว่าร้อยละ ๙๐ จะแสดงอาการจิตเวช โดยในแต่ละปีมีคนไร้ที่พึ่งเข้าสู่สถานรองรับเฉลี่ยกว่า ๔,๕๐๐ คน ในขณะที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสามารถรองรับกลุ่มเป้าหมายได้ประมาณ ๔,๑๐๐ คน สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่ง

จากสถานการณ์ในอดีตเป็นบทเรียนขึ้นสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าวิธีคิดเรื่อง “การยึดพื้นที่” “โล่เรือ” “จับ” ตลอดจน “จัดระเบียบ” นั้นไม่ใช่แนวทางที่สามารถจัดการปัญหาได้ ซึ่งนอกจากจะไม่ทำให้จำนวน และปัญหาของคนไร้ที่พึ่งลดน้อยลงแล้ว ยังจะเป็นการละเมิดสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐาน ตามหลักสิทธิมนุษยชนที่คนไร้ที่พึ่งพึงมีพึงได้ ในฐานะมนุษย์ และพลเมืองของรัฐ^๑ ซึ่งจะขัดกับกฎหมาย ว่าด้วยการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้งนี้จากการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗^๒ กฎหมายได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสวัสดิภาพ และสิทธิของคนไร้ที่พึ่ง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริม และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่คนไร้ที่พึ่ง ผ่านการจัดสวัสดิการสังคม ในฐานะบริการ รวมทั้งการเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจ การรักษาพยาบาล การส่งเสริม การศึกษา และอาชีพ การส่งเสริม และสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีงานทำ และมีที่พักอาศัย การป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ต่อคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งคำนึงถึงความเชื่อมโยงทั้งระบบของคนไร้ที่พึ่ง

แม้ว่าการดำเนินงานเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งของหน่วยงานด้านสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง จะให้บริการในด้านต่างๆ เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งมีความเป็นอยู่ที่เหมาะสม และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการฟื้นฟูสมรรถภาพในทุกด้านๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม การศึกษา การแพทย์ และด้านอาชีพ โดยมีการจัดให้มีการฝึกอาชีพ และอาชีพบำบัดเพื่อเป็นการกระตุ้นให้แก่คนไร้ที่พึ่งมีจิตสำนึกในการสร้างชีวิตใหม่ ได้ใช้ความรู้ และความถนัดในการฝึกอาชีพ และสามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้ มีอาชีพที่มั่นคง มีความก้าวหน้าในชีวิตอยู่อย่างคนปกติทั่วไป รวมทั้งเป็นการลดปัญหาการขอทาน และแก้ไขพฤติกรรมขอทานให้ลดจำนวนลง แต่ผลปรากฏว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ และคนพิการ มีปัญหาครอบครัว ปัญหาทางจิตไม่มีบัตรประชาชน และเป็นกลุ่มที่พบซ้ำ ดังนั้นจำนวน

^๑ชินชัย ชี้เจริญ, “การคุ้มครองทางสังคมสู่ปัญญาอาเซียนว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการคุ้มครองทางสังคม”, รายงานวิจัย, (กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๗). หน้า ๘๙ .

^๒กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, **สาระสำคัญ และคำอธิบายมาตราพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.m-society.go.th [๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑].

คนไร้ที่พึ่งที่อยู่ในการดูแลของสถานคุ้มครองมีอัตราเพิ่มมากขึ้น และมีจำนวนผู้รับการสงเคราะห์ที่ไม่สามารถจำหน่ายออกจากสถานคุ้มครองมีจำนวนมากขึ้น

สำหรับการดำเนินงานในรูปแบบสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เป็นการบริการหรือให้การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม โดยมีเจ้าหน้าที่คอยให้การดูแลช่วยเหลือ ซึ่งบุคลากรเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการฟื้นฟูศักยภาพคนไร้ที่พึ่ง เนื่องจากกลุ่มคนไร้ที่พึ่งต้องการได้รับการดูแลมากกว่ากลุ่มเป้าหมายอื่นทั่วไป กล่าวคือ คนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองส่วนใหญ่ ร้อยละ ๘๐ เป็นผู้ที่มีการทางจิตจำเป็นที่จะต้องได้รับการดูแล การฟื้นฟู จากผู้ที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญอย่างใกล้ชิด และจะต้องรับการดูแลจากจิตแพทย์พร้อมทั้งมีการติดตามการรักษาอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ยังมีคนไร้ที่พึ่งจำนวนมาก ที่มีการทางจิตประสาทพัดหลงออกจากบ้านมา โดยที่ไม่สามารถจะบอกรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติของตนเองได้ จึงไม่สามารถกลับบ้านได้ บางรายไม่เคยอยู่ในระบบการศึกษาจนทำให้ไม่สามารถจัดระบบความคิด และวางแผนชีวิตได้เอง และยังไม่สามารถอยู่ภายใต้กฎระเบียบกฎเกณฑ์ใดๆ ได้ บางรายมีพฤติกรรมชอบดื่มสุรา ติดยาเสพติด ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ต้องให้การสงเคราะห์ดูแล และคุ้มครองสวัสดิภาพ พร้อมทั้งติดต่อประสานงานกับภายนอก เพื่อทำการส่งคนไร้ที่พึ่งกลับคืนสู่สังคมได้ ในขณะที่อยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งต้องสร้างบรรยากาศเอื้อให้คนไร้ที่พึ่งได้อาศัยอยู่เสมือนเป็นสมาชิกครอบครัวเดียวกัน และในระหว่างอยู่ในสถานคุ้มครอง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้ให้การฟื้นฟูสมรรถภาพ ในด้านต่างๆ แก่คนไร้ที่พึ่ง เช่น การดูแลเรื่องสุขอนามัย รักษาความสะอาดร่างกาย การรับประทานอาหารให้ตรงเวลา และมีวินัยในการทานยาจิตเวช จนถึงการฝึกอาชีพที่เหมาะสมให้แก่คนไร้ที่พึ่ง ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานต้องให้ความใส่ใจเป็นพิเศษสำหรับบุคคลเหล่านี้ที่มีสภาพจิตใจที่แปรปรวน ไม่ค่อยสนใจดูแลตนเอง อีกทั้งเจ้าหน้าที่ต้องคอยสังเกตพฤติกรรมสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการผ่อนคลายความเครียด และฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจ

ดังนั้น การดูแล และการฟื้นฟูคนไร้ที่พึ่งมีองค์ประกอบหลายอย่างที่ต้อสอดคล้องในระดับนโยบายลงมาสู่ระดับปฏิบัติ บุคลากรจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ มีประสบการณ์ในการทำงานกับคนไร้ที่พึ่ง และที่สำคัญจะต้องมีลักษณะของการเป็นผู้ให้อย่างเข้าใจ ในศักยภาพของคนไร้ที่พึ่งแต่ละบุคคลผ่านการสื่อสารอย่างจริงจัง ไม่หยาบคาย ดุดัน มุ่งให้ความสำคัญต่อการผูกมิตรกับคนไร้ที่พึ่งเพื่อก่อให้เกิดความไว้วางใจ และปฏิบัติตัวตามกฎระเบียบที่ผู้ดูแลแนะนำได้ อีกทั้งให้ การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งหากคนไร้ที่พึ่งเกิดความยากลำบากต่างๆ บนพื้นฐานของการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และมีความเสมอภาคในการให้บริการกับคนไร้ที่พึ่งทุกคน พร้อมทั้งยังรักษามาตรฐานใน การทำงานให้มีประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับหลักการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง โดยใช้การศึกษาจากประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการดูแลคนไร้ที่พึ่ง และนำเสนอโมเดลพุทธจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง โดยการศึกษาองค์ความรู้ประกอบจากหลักพุทธศาสนาประกอบกับหลักจิตวิทยาตะวันตก และประสบการณ์ตรงจากผู้ให้ข้อมูล ผลการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงแนวทางระหว่างการดูแลคนไร้ที่พึ่ง และการดำเนินชีวิตของคนไร้ที่พึ่งจาก

ประสบการณ์จริงของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ทั้งยังสามารถนำไปพัฒนากระบวนการการให้บริการคนไร้ที่พึ่ง ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๑.๒ คำถามวิจัย

- ๑.๒.๑ สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง และการดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นอย่างไร
- ๑.๒.๒ โมเดลพุทธจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่งมีองค์ประกอบ และความสัมพันธ์กันอย่างไร
- ๑.๒.๓ โมเดลพุทธจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ อย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง และการดูแลคนไร้ที่พึ่ง
- ๑.๓.๒ เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา
- ๑.๓.๓ เพื่อตรวจสอบความตรง และนำเสนอการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยบูรณาการองค์ความรู้ด้านพุทธธรรม และองค์ความรู้ทางจิตวิทยาตะวันตก โดยผู้วิจัย มีขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา” ในครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา ดังนี้

๑. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ทฤษฎีทางจิตวิทยา
๒. เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณกรรม งานวิจัย ตำรา หนังสือ เอกสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น
๓. รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยศึกษาค้นคว้าซึ่งมีแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ ๑) หลักธรรม ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ศรัทธา โยนิโสมนสิการ ๒) ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคลิแลนด์ (McClelland) ๓) สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ๔) คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ทำงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรเกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาครั้งนี้ ไว้ดังนี้

๑. ตัวแปรแฝงภายนอก ๑ ตัวแปร คือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา ด้วยการบูรณาการหลักจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีแรงจูงใจฝ่ายสัมฤทธิ์ของ McClelland และหลักธรรม ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย ๑) มีเป้าหมายในการทำงาน ๒) ทำงานตามมาตรฐาน ๓) ทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย ๔) การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ ๕) การพูดจาดี ๖) การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง และ ๗) ความสม่ำเสมอในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๒. ตัวแปรแฝงภายนอก มี ๓ ตัวแปร ดังนี้ ๑) หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ศรัทธาในผู้ดูแล การคิดทางบวก และรู้คุณ รู้โทษ และรู้ทางเลือก ๒) สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ปัจจัย ๔ อาชีพ และครอบครัว/สังคม ๓) คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย รู้จัก และเห็นคุณค่าตนเอง มีเป้าหมายชีวิต และดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาในสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งทั่วประเทศทั้ง ๑๑ แห่ง ได้แก่

๑. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน จ.เชียงใหม่
๒. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จ.พิษณุโลก
๓. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งบ้านนิคมปรือใหญ่ จ.ศรีสะเกษ
๔. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งประจวบคีรีขันธ์ จ.ประจวบคีรีขันธ์
๕. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จ.นนทบุรี
๖. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งภาคใต้ จ.นครศรีธรรมราช
๗. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกุ่มสะแก จ.เพชรบุรี
๘. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งชายธัญบุรี จ.ปทุมธานี
๙. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหญิงธัญบุรี จ.ปทุมธานี
๑๐. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทับทิมทอง จ.สระบุรี
๑๑. สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งบ้านเมตตา จ.นครราชสีมา

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้มีประชากรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น ๒ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง และการดูแลคนไร้ที่พึ่ง และการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ทั้ง ๑๑ แห่ง จำนวน ๔๔ คน

ระยะที่ ๒ การวิจัยเชิงปริมาณการตรวจสอบความตรง และนำเสนอการพัฒนาการ พัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ๑๑ แห่ง จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามเส้นพารามิเตอร์ ๒๑๕ คน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัย และเก็บข้อมูลในช่วง ระหว่าง เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึง เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒

๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย

๑.๕.๑ โมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

๑.๕.๒ โมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาที่มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งน้อยกว่าอิทธิพลทางอ้อม โดยผ่านหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ มีศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวกับหัวข้อการศึกษาวิจัย และเพื่อประโยชน์ต่อการสื่อความหมายในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

๑.๖.๑ **คนไร้ที่พึ่ง** หมายถึง บุคคลที่มีอยู่ในการดูแลของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง มีสภาวะบกพร่องด้านจิตใจ โดยมีแนวโน้มที่จะสามารถพัฒนาศักยภาพได้ตามกระบวนการฟื้นฟูศักยภาพของทางสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ผ่านกิจวัตรประจำวัน และกิจกรรมต่างๆที่ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งดูแลสู่การพึ่งพาตนเองได้

๑.๖.๒ **คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา** หมายถึง คุณลักษณะของผู้ดูแลโดยทีมสหสาขาวิชาชีพในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง คือ ทีมสหสาขาวิชาชีพที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือ และรับผิดชอบดูแลคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๑.๖.๓ **หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง** หมายถึง หลักธรรมที่คนไร้ที่พึ่งต้องมีเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิต สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร ประกอบด้วย ๑) ศรัทธาในผู้ดูแล ๒) การคิดทางบวก ๓) รู้คุณ รู้โทษ และรู้ทางเลือก วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน ๙ ข้อ โดยมีหลักการในการสร้างคำถาม ประกอบด้วยข้อมูล ๓ ประการ ดังนี้

๑. ศรัทธาในผู้ดูแล หมายถึง ความเชื่อมั่นในคำแนะนำสั่งสอนในการพึ่งตนเอง และปฏิบัติตามที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูศักยภาพตามเป้าหมาย

๒. การคิดทางบวก หมายถึง วิธีคิดทางบวกของคนไร้ที่พึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

๓. รู้คุณ รู้โทษ และรู้ทางเลือก หมายถึง คนไร้ที่พึ่งรู้พฤติกรรมที่ควรทำ และไม่ควรรทำ และสามารถเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมได้นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

๑.๖.๔ **สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง** หมายถึง สิ่งจำเป็นพื้นฐานที่คนไร้ที่พึ่งได้รับเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร ประกอบด้วย ๑) ปัจจัย ๔ ๒) อาชีพ ๓) ครอบครัว/สังคม วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน ๑๐ ข้อ ประกอบด้วย

๑. ปัจจัย ๔ หมายถึง อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ตามที่กรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการกำหนดไว้ในการจัดสวัสดิการสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

๒. อาชีพ หมายถึง การฟื้นฟูศักยภาพ การเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการฝึกอาชีพของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เช่น การทอเสื่อ สานตะกร้า เลี้ยงไก่ไข่ ฯลฯ

๓. ครอบครัว/สังคม หมายถึง การติดต่อประสานงานติดตามหาญาติของคนไร้ที่พึ่ง การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกับสังคมภายนอกให้มีความคุ้นเคย ส่งเสริมทักษะ การอยู่ร่วมกับสังคม ได้อย่างปกติสุข

๑.๖.๕ **คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง** หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร ประกอบด้วย ๑) มีเป้าหมายชีวิต ๒) รู้จัก และเห็นคุณค่าตนเอง ๓) ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย วัดได้จากข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน ๙ ข้อ โดยมีหลักการในการสร้างคำถาม ประกอบด้วยข้อมูล ๓ ประการ ดังนี้

๑. มีเป้าหมายชีวิต หมายถึง คนไร้ที่พึ่งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่น และอาจทำประโยชน์ให้กับหน่วยงานได้ และยังมีความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมได้อย่างสมศักดิ์ศรี

๒. รู้จัก และเห็นคุณค่าตนเอง หมายถึง การรับรู้คุณค่าของตนเองตามสภาพความเป็นจริงของชีวิต สามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ สามารถเผชิญอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างมั่นใจ หาแนวทางแก้ปัญหาให้ผ่านไปได้ด้วยดี

๓. ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูศักยภาพต่างๆ ตามที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กำหนดได้

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้เข้าใจศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง และการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๑.๗.๒ ทำให้ทราบคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา สวัสดิการของคน ในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง หลักธรรมสำคัญที่คนไร้ที่พึ่งควรมีในการดำรงชีวิต และคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

๑.๗.๓ ทำให้ได้องค์ความรู้ในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง จากการบูรณาการหลักธรรม และจิตวิทยาให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลตามสภาพจริง และนำไปพัฒนากระบวนการให้บริการคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับประสบการณ์ตรง และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลคนไร้ที่พึ่งภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการดูแลคนไร้ที่พึ่ง และสร้างโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา พร้อมทั้งตรวจสอบความตรงและนำเสนอการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีหัวข้อสำคัญและรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

๒.๑ คุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๒.๑.๑ หลักแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

๒.๑.๒ หลักสังคหวัตถุ ๔

๒.๒ หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

๒.๒.๑ ศรัทธา

๒.๒.๒ โยนิโสมนสิการ

๒.๓ สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๓.๑ ความหมายของสวัสดิการ

๒.๓.๒ รูปแบบการจัดสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

๒.๔ คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๔.๑ มีเป้าหมาย

๒.๔.๒ ลักษณะของเป้าหมาย

๒.๔.๓ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง

๒.๔.๔ ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

แสดงรายละเอียดผลการศึกษาได้ ดังนี้

๒.๑ คุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง

คุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง บุคคลที่ดูแลผู้ที่มีสภาวะบกพร่องทางด้านจิตใจ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสามารถพัฒนาศักยภาพได้ตามกระบวนการฟื้นฟูศักยภาพของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ดังนั้นผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งจึงต้องมีหลักในการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และหลักสังคหวัตถุ ๔ ดังมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ หลักแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ก. ความหมายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นแรงขับภายในที่บุคคลมีความพยายามที่จะดำเนินกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จที่วางไว้ กล่าวได้ว่า ประเทศใดมีประชากรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ก็จะทำให้สังคมประเทศชาตินั้น ประสบความสำเร็จสูง มีความเจริญก้าวหน้า มีผลการดำเนินงานที่มีคุณภาพ ซึ่งมีนักจิตวิทยาและนักวิชาการหลายท่านๆ ได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ยงยุทธ เกษสาคร ได้ให้ความหมายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะบรรลุถึงผลสำเร็จในงานที่ยุ่งยากซับซ้อนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง พยายามหาวิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหาเพื่อนำตนไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการมีอิสระในการทำงานและการแสดงออก ต้องการชัยชนะในการแข่งขัน มุ่งมั่นที่จะทำให้ดีเลิศ มีความสบายใจเมื่อพบกับความสำเร็จและวิตกกังวลเมื่อพบกับความล้มเหลว^๑

สุนทร หัสซันต์ กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จและให้ดีเลิศ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆ แม้ว่าผลงานที่ออกมาจะไม่สำเร็จหรือไม่ดีเลิศก็ตาม แต่มีความทะเยอทะยานสูงในการมุ่งความสำเร็จและดีเลิศ ต้องการเป็นอิสระในการคิดสร้างสรรค์ผลงาน มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จและดีเลิศ และวิตกกังวลเมื่อประสบความล้มเหลวแต่ก็ยังพยายามที่จะแก้ไขใหม่ในครั้งต่อไป^๒

ศุภร เสรีรัตน์ กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นสิ่งกระตุ้น หรือความรู้สึกอันเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีการกระทำ หรือมีพฤติกรรมในรูปแบบที่แน่นอน โดยทำให้บุคคลได้รู้ถึงความต้องการของเราเอง และเป็นการให้เหตุผลสำหรับการกระทำหนึ่งที่กระทำไป^๓

เติมศักดิ์ คทวนิช กล่าวถึง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความ ต้องการที่จะพยายามทำกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใดที่ได้รับมอบหมาย หรือรับผิดชอบอยู่ให้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี ไม่ว่างานนั้นจะมีความยากลำบาก หรือประสบปัญหาอุปสรรค^๔

^๑ยงยุทธ เกษสาคร, *ภาวะผู้นำและการจูงใจ*, (กรุงเทพมหานคร: เอสเคบุ๊กเนต, ๒๕๔๖) หน้า ๕.

^๒สุนทร หัสซันต์, “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานกับความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา” *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๔), หน้า ๓๔.

^๓ศุภร เสรีรัตน์, *พฤติกรรมผู้บริโภค*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า, ๒๕๔๐), หน้า ๖.

^๔เติมศักดิ์ คทวนิช, *จิตวิทยาทั่วไป*, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๒

Atkinson นิยามคำว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง แรงผลักดันที่เกิดขึ้นเมื่อ บุคคลรู้ตัวว่าการกระทำของตนจะต้องได้รับการประเมินผลจากตัวเองหรือบุคคลอื่น โดย เปรียบเทียบกับมาตรฐานอันดีเยี่ยม ผลการประเมินอาจเป็นสิ่งที่พอใจเมื่อกระทำจนสำเร็จ หรือไม่น่าพอใจเมื่อกระทำไม่สำเร็จ ซึ่งครอบคลุมไปถึงการกระทำทุกประเภทรวมไปถึงการเรียนรู้ด้วย ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักเห็นได้ชัดว่ามีพฤติกรรมอยากเอาชนะ ชอบแข่งขัน และกล้าเสี่ยง ปานกลาง ตรงกันข้ามกับนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ มักหลีกเลี่ยงความล้มเหลวและมี พฤติกรรมกล้าเสี่ยงที่ไม่สมเหตุสมผล

McClelland ได้ให้ความหมายผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ ผู้ที่ตระหนักรู้ถึงเป้าหมายในระดับสูง ความต้องการประสบความสำเร็จในการแข่งขันและความสามารถในการจูงใจตนเอง ในการทำสิ่งที่เหนือกว่า ซึ่งผลดังกล่าวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความหมายต่อตนเองซึ่งการจูงใจผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นสิ่งสำคัญต่อองค์กร เนื่องจากคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ จะเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัย และสถานภาพมากกว่าจะเต็มเต็มความต้องการให้แก่ตนเอง โดยจะยึดติดกับความคิดและความรู้สึกของตนเองเป็นหลัก และจะกังวลกับการแสดงออกของตนเองมากกว่าเรื่องของผลการดำเนินงาน

ตามความหมายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความต้องการหรือความปรารถนาของบุคคลที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ตระหนักและตั้งใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบความสำเร็จได้ดี และมาตรฐานอันดีเลิศ พร้อมกับความบรรลุเป้าหมายในระดับสูง โดยพยายามแข่งขันกับมาตรฐานและบุคคล เพื่อให้ได้มาตรฐานและดีกว่าบุคคลอื่นและเป็นแรงผลักดันให้มีพฤติกรรมที่มีความมุ่งมั่น มีความทะเยอทะยาน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และฝ่าฟันอุปสรรคด้วยความหวังที่จะทำงานให้สำเร็จมากกว่ากลัวความล้มเหลว

ข. ที่มาของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีที่มาขององค์ประกอบ ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑. มาจากแรงจูงใจภายใน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ประเภทนี้เป็นแรงจูงใจภายในที่บุคคลต้องการทำงาน เป็นความต้องการที่มาด้วยความปรารถนาของตนเอง เป็นความรู้สึกส่วนตัวที่ต้องการทำงานนั้นๆ ให้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยตนเอง สิ้นจ้าง รางวัล สิ่งตอบแทน ต่างๆ หรือสิ่งล่อใจไม่มีความหมาย คนที่มีแรงจูงใจภายในจะมีความมุ่งมั่นทำงานของตน โดยไม่มีการริรอ ไม่ต้องมีสิ่งมาเชิญชวน ชักจูงจะกระตือรือร้นมีกำลังใจ

๒. มาจากแรงจูงใจภายนอก แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะนี้เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นด้วยสิ่งเร้าภายนอก เช่น เงินเดือน โบนัส โอกาสในการก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความต้องการต่างๆ ที่จะช่วยให้การทํากิจการมนั้นๆ มีความหมายมากขึ้น

ทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคคลจึงเป็นดัชนีชี้ว่า ให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อมุ่งสู่จุดหมายนั้นๆ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคคลจะไม่ปรากฏชัดเจนจนกว่าจะมีสถานการณ์การรับรู้และเข้าใจว่าการประเมินประสิทธิภาพในการประกอบกิจกรรมของบุคคลว่าดี มีมาตรฐานเป็นเลิศ หากประสบกับความผิดหวังล้มเหลวบุคคล

ประเภทนี้จะปรับปรุงพัฒนาตนเองจนกว่าจะประสบความสำเร็จในครั้งต่อไป จะตั้งแรงจูงใจไว้ระดับสูงจะไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค ไม่กลัวความผิดหวัง จะวางแผนอย่างรัดกุม

ค. ทฤษฎีแรงจูงใจไฟส์มัทธธิ์ของ McClelland

ทฤษฎีของ McClelland มีความสำคัญต่อการศึกษาเรื่องแรงจูงใจมาก เพราะ เขาคิดว่าแรงจูงใจไฟส์มัทธธิ์จะช่วยสอนให้บุคคลรู้จักความสำเร็จและความล้มเหลว และยังช่วยให้ คิดว่าบุคคลควรทำงานในระดับที่เหมาะสมกับตนเอง จึงจะช่วยให้ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ McClelland ยังเชื่อว่าทฤษฎีของเขาสามารถนำไปใช้ เพื่อฝึกบุคคลให้รู้จักคิดและ แสดงออก เพื่อให้เกิดแรงจูงใจไฟส์มัทธธิ์ได้ และสามารถนำไปใช้ได้กับบุคคลที่มีสัมฤทธิ์ผลในการทำงานต่ำได้อีกด้วย แรงจูงใจนี้เป็นองค์ประกอบที่ผลักดันให้บุคคลต้องการอยู่ในตำแหน่งที่สูงขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น และมีความต้องการความสำเร็จสูงขึ้น ลักษณะของคนที่มีแรงจูงใจไฟส์มัทธธิ์ จะเป็นคนที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะรับภาระหรือความรับผิดชอบในการ ปฏิบัติงาน ไม่ชอบเกี่ยงงาน จะค้นหาว่าปัญหาจะถูกแก้ได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ตั้งเป้าหมายไว้สูงกว่า ปกติและชอบเสี่ยงกับเป้าหมายในระดับที่เป็นไปได้หรือสถานการณ์ที่ท้าทาย ตลอดจนต้องการ ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของตน^๕

McClelland กล่าวว่า แรงจูงใจไฟส์มัทธธิ์ที่จะทำให้บุคคลในอาชีพต่างๆ ประสบความสำเร็จในชีวิตหรือหน้าที่การงานนั้น เกิดจากความต้องการที่จะประสบผลสำเร็จในงานที่ทำ บุคคลที่มีความต้องประสบความสำเร็จจะมีความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เมื่อสามารถเอาชนะก็จะประสบความสำเร็จ จะมีความสบายใจหรือภูมิใจ ถ้าหากไม่สำเร็จก็จะรู้สึก วิตกกังวล แต่ก็จะมุ่งมั่นทำงานต่อไป แรงจูงใจไฟส์มัทธธิ์นี้สามารถกระตุ้นให้มีขึ้นในบุคคลได้ นอกจากนี้ McClelland ได้เน้นถึงแรงจูงใจทางสังคม ๓ ประเภท^๖ คือ

๑. แรงจูงใจไฟส์มัทธธิ์ซึ่งก็คือความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไป ได้ด้วยดี โดยพยายามแข่งกับมาตรฐานอันดีเลิศ ความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และจะมี ความวิตกกังวลเมื่อพบกับความล้มเหลว

๒. แรงจูงใจไฟส์มัทธธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับจากคนอื่น ต้องการ เป็นที่นิยมชมชอบหรือรักใคร่ชอบพอของผู้อื่น สิ่งเหล่านี้เป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลแสดง พฤติกรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากบุคคลอื่น

^๕McClelland, D.C., **Human motivation**, (Chicago: Scott, Foresman, 1985), P. 23, อ้างใน วราทิพย์ ละออง, “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมในงาน แรงจูงใจไฟส์มัทธธิ์ในงาน กับการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร” **วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะพยาบาลศาสตร์: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕.

^๖McClelland, D.C., **Human motivation**, (Chicago: Scott, Foresman, 1985), P. 8., อ้างใน สุณิดา ศิริพากย์ , “การพัฒนาแบบฝึกการเรียนรู้อาษาอังกฤษตามทฤษฎีแรงจูงใจไฟส์มัทธธิ์ของแมคเคลแลนด์และการเสริมสร้างอัตมโนทัศน์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ กลุ่มด้อยสัมฤทธิ์ที่เรียนด้วยวิธีเรียนทางไกล”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๓.

๓. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ หมายถึง ความปรารถนาที่จะได้มาซึ่งอิทธิพลที่เหนือกว่าคนอื่น ๆ ในสังคม ทำให้บุคคลแสวงหาอำนาจ เพราะจะเกิดความรู้สึกว่าหากทำอะไรได้เหนือคนอื่นเป็นความภาคภูมิใจ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจสูงจะเป็นผู้ที่พยายามควบคุมสิ่งต่างๆ เพื่อให้ตนเอง บรรลุตามความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

McClelland เน้นความสำคัญในเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าแรงจูงใจด้านอื่น เขา กล่าวว่า แรงจูงใจที่สำคัญยิ่งและควรปลูกฝังให้แก่พลเมือง คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคคลที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูง ย่อมมีสิ่งผลักดันให้บุคคลเหล่านั้นมีความมานะพยายาม มีความอดทนเพื่อเอาชนะอุปสรรค และเพื่อให้บรรลุถึงความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตนตั้งเอาไว้ และ พยายามทำสิ่งใดก็ ด้วยมาตรฐานอันดีเยี่ยม ผลจากการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะทำให้ประเทศ ประสบความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็ว

สรุปจากการศึกษาทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคคลีแลนด์ พบว่า เป็นทฤษฎีที่เน้นการอธิบายการจูงใจพฤติกรรมของบุคคลให้แสดงออกเพื่อความสำเร็จตามที่วางไว้ซึ่งความต้องการความสำเร็จนี้ในแง่ของการทำงานหมายถึงความต้องการที่จะทำงานให้ดีที่สุดและทำให้สำเร็จผลตามที่ตั้งใจไว้ เมื่อทำอะไรสำเร็จได้ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานอื่นสำเร็จต่อไป

ข. ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีลักษณะพิเศษหรือเฉพาะที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ ซึ่ง McClelland ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่อธิบายในหองปฏิบัติการทดลองดังต่อไปนี้

๑. ความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะพยายามทำงานให้สำเร็จ เพื่อความพึงพอใจของตนเองมิใช่หวังให้คนอื่นยกย่อง ชอบสถานการณ์ที่สามารถใช้ความรับผิดชอบ ส่วนบุคคลในการค้นหาหนทางในการจัดการกับปัญหาสิ่งดังกล่าวนี้ ทำให้ได้รับความพึงพอใจส่วนตัวต่อความสำเร็จของด้วยตัวของเขาเอง ไม่ชอบสถานการณ์ที่ความสำเร็จหรือความล้มเหลว โอกาสสิ่งสำคัญก็คือ ความสำเร็จนั้นต้องเป็นผลมาพร้อมทักษะความสามารถและความพยายามที่มาจากตัวของเขาเอง

๒. กล้าเสี่ยงพอสมควร พวกเขาจะกำหนดเป้าหมายแบบเป็นกลางให้แก่ตัวของพวกเขาเองเป้าหมายเหล่านี้ต้องไม่ต่ำเสียจนไม่ต้องอาศัยความท้าทายหรือสูงเสียจนเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ มีการตัดสินใจเด็ดเดี่ยวไม่พอใจที่จะทำสิ่งง่ายๆ ซึ่งไม่ต้องใช้ความสามารถ หากแต่เลือกทำสิ่งที่ยากพอเหมาะกับความต้องการของตนและการทำที่ยากให้สำเร็จนั้นทำให้ตัวเองพอใจ ส่วนผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ มักไม่กล้าเสี่ยงเพราะกลัวไม่สำเร็จหรือไม่เสี่ยงจนเกินไปทั้งๆที่รู้ว่าจะทำไม่สำเร็จแต่ก็พึงโชค

๓. ความกระตือรือร้น หรือความขยันขันแข็งในการกระทำสิ่งแปลกใหม่ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ไม่ได้ขยันไปทุกกรณี แต่จะเอาใจใส่มานะ พากเพียรต่อสิ่งที่ท้าทาย ยั่วความสามารถของตนเอง เป็นงานที่ต้องใช้สมองขบคิดและจะทำให้ตนเองรู้สึกว่าได้ทำงานสำคัญลุล่วงไป พวกเขาชอบที่จะทำงานท่ามกลางปัญหามากกว่าหนีจากการบรรลุความสำเร็จแล้ววิ่งไปหาโอกาส

๔. คาดการณ์ล่วงหน้า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เป็นผู้มีแผนการระยะยาว เพราะเล็งเห็นการณ์ไกลกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

๕. มีทักษะในการจัดระบบงาน ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเป็นผู้ที่มีทักษะในการจัดระบบงาน

๖. ต้องการทราบผลของการตัดสินใจ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะติดตามผลการกระทำของตนเองเป็นอย่างไร อย่างไม่ไยดีหรือไม่ใช่คาดคะเนว่าเป็นเช่นนั้น อย่างนี้ ทราบผลการตัดสินใจหรือการกระทำแล้ว ยังพยายามทำให้ดีกว่าเดิมอีก^๗

สรุปได้ว่า บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามทฤษฎีของ McClelland (๑๙๘๗) จึงเป็นบุคคลที่ทำพฤติกรรมเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามมาตรฐานที่เป็นเลิศที่ตนกำหนดไว้ โดยไม่ได้มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตนหรือสิ่งตอบแทนอื่น ๆ มีการตั้งมาตรฐานที่เป็นเลิศในการทำงานและรับผิดชอบ ที่จะทำได้ตามนั้น มีความกล้าทำกิจกรรมใดๆ แม้ว่ามีโอกาสประสบผลสำเร็จเพียงครั้งหนึ่ง มีพยายามอย่างไม่ย่อท้อจนกว่าจะบรรลุจุดมุ่งหมาย มีความสามารถในการวางแผนระยะยาว และต้องการรู้ผลของงานที่ทำ

๗. ความสำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ทฤษฎีของ McClelland มีความสำคัญต่อการศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติ สิ่งต่างๆ เพราะ McClelland (๑๙๘๗) มีแนวคิดที่ว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะทำให้บุคคล ประสบความสำเร็จในชีวิตหรือหน้าที่การงาน เกิดจากความต้องการที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เมื่อ สามารถเอาชนะก็จะประสบความสำเร็จ จะมีความสบายใจหรือภูมิใจ ถ้าหากไม่สำเร็จก็จะรู้สึก วิตกกังวล แต่จะมุ่งมั่นทำงานต่อไป แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นี้สามารถกระตุ้นให้มีขึ้นในบุคคลได้

McClelland มีแนวคิดที่ว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะช่วยสอนให้บุคคลรู้จักความสำเร็จและความล้มเหลวและยังช่วยให้คิดว่าบุคคลควรจะทำงานในระดับที่เหมาะสมกับตนเอง จึงจะช่วยให้ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ McClelland ยังเชื่อว่าทฤษฎีนี้สามารถนำไปใช้ เพื่อฝึกบุคคลให้รู้จักคิดและแสดงออกเพื่อให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้ และสามารถนำไปใช้ได้ดีกับบุคคลที่มีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนหรือการทำงานได้ดีอีกด้วย แรงจูงใจนี้เป็นองค์ประกอบที่ ผลักดันให้บุคคลต้องการอยู่ในตำแหน่งที่สูงขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น และมีความต้องการความสำเร็จสูง ลักษณะของคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะเป็นคนที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะรับภาระ หรือความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ไม่ชอบเกี่ยงงาน จะค้นหาว่าปัญหาจะ ถูกแก้ได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ตั้งเป้าหมายไว้สูงกว่าปกติและชอบเสี่ยงกับเป้าหมายในระดับที่ เป็นไปได้ หรือสถานการณ์ที่ท้าทายตลอดจนต้องการข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของตน

ปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นประการเดียวที่ได้รับความสนใจมากที่สุดเกี่ยวกับงานวิจัย คือ ความต้องการประสบความสำเร็จ (Need for achievement (n-sch) จากผลการทดลอง ทำให้เราทราบเกี่ยวกับเรื่องของ T-ach มากกว่าปัจจัยแรงกระตุ้นที่มาจากส่วนอื่นๆ ความรู้ประเภทนี้ จำนวนมากเป็นผลงานของ McClelland (๑๙๘๗) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดเพื่อชี้ให้เห็นว่า เขาให้ความหมายเกี่ยวกับความต้องการประสบความสำเร็จนี้อย่างไร McClelland (๑๙๘๗) ได้อ้างตัวอย่างดังต่อไปนี้

McClelland เชื่อว่าแรงจูงใจที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งควรให้ความสำคัญมากกว่าแรงจูงใจอื่นๆ ผู้ที่จะทำงานได้อย่างประสบผลสำเร็จจะต้องมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

^๗McClelland, D. C., Atkinson, J. W., Clark, R. A. and Lowell, E. L. ,The achievement motive, (New York: Appleton-Century-Crofts, 1953), p. 67.

สูง ความสำเร็จของงานจะกระทำได้โดยกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นสำคัญ เมื่อแต่ละบุคคลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงก็จะสามารถปฏิบัติสิ่งต่างๆ ได้สำเร็จ และช่วยให้ผลการปฏิบัติงานที่ได้ออกมานั้นมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งควรปลูกฝัง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้กับพลเมือง เพื่อที่จะทำให้พลเมืองนั้นมีคุณภาพและพร้อมที่จะพัฒนา ประเทศให้เจริญก้าวหน้า^๔

แนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดแรงจูงใจของ McClelland เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ควบคุมบริบทตัวแปรที่ต้องการศึกษา โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในงานวิจัยนี้ แสดงถึงแรงจูงใจของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งที่มุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานให้บรรลุถึงเป้าหมายคือสามารถพัฒนาคนไร้ที่พึ่งให้สามารถพึ่งพาตัวเองได้หรือมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นตามช่วงเวลาที่เหมาะสม แม้จะพบกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในระหว่างการดูแลคนไร้ที่พึ่งภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ผู้ดูแลยังพยายามหาวิธีในการแก้ไขปัญหา โดยการทำความเข้าใจอย่างไม่ย่อท้อเพื่อมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ คือต้องการเห็นพัฒนาการที่ดีจากคนไร้ที่พึ่งที่ผ่านการดูแลของตนเองเปรียบเสมือนความสำเร็จของตนเอง โดยการให้ความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์เป็นสำคัญนั้น จะส่งผลความสัมพันธ์ไปโดยปริยาย เพราะการทำงานในกลุ่มคนหนุ่มสาวจำเป็นต้องมีการประสานงาน เชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ขึ้นมาได้ และเมื่อผลสัมฤทธิ์เกิดอย่างบ่อยครั้งเกิดประสบการณ์ และมีความชำนาญเพิ่มมากขึ้น ความไว้วางใจในการทำงาน การมอบหมายงาน หรืออำนาจหน้าที่การตัดสินใจในการทำงานจะมีขึ้นในระหว่างการทำงานเช่นเดียวกัน รวมถึงสามารถปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้โดยง่ายและสม่ำเสมอ ตลอดจนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้เป็นอย่างดี

๒.๑.๒ หลักสังคหวัตถุ ๔

สังคหวัตถุ เป็นหลักธรรมในศาสนาพุทธ โดยเป็นภาษาบาลีแยกออกเป็น ๒ ศัพท์ คือ สังคห ๑ วัตถุ ๑ สังคหแปลเป็นภาษาไทยว่า สงเคราะห์ มีความหมายว่า ช่วยเหลือ อุดหนุน หากนำมารวมกันมีความหมายว่า เรื่องความช่วยเหลือจะช่วยเหลือกันด้วยวิธีอย่างไรบ้าง ท่านได้วางไว้เป็น ๔ อย่าง ช่วยเหลือกันด้วยวิธีนอกเหนือจาก ๔ อย่างนี้ ไม่เรียกว่า สังคหวัตถุ คือเรื่องความช่วยเหลือที่ทำให้รักใคร่นับถือกลมเกลียวกัน หรือหมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมในศาสนาพุทธ ซึ่งใช้ในการสงเคราะห์ผู้อื่นอันเป็นเครื่องผูกไมตรี ประสานหมู่ชนเข้าด้วยกัน คำว่า สังคหวัตถุ มาจากคำว่า “สังคห” ซึ่งแปลว่า สงเคราะห์ กับคำว่า “วัตถุ” แปลว่า เรื่อง เมื่อมารวมความแล้ว สังคหวัตถุ จึงแปลว่า เรื่องการสงเคราะห์ หรือ ธรรมอันเป็นหลักในการสงเคราะห์ ซึ่งมีหลักใหญ่ๆ อยู่ ๔ ข้อด้วย ดังที่องค์สัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสสั่งสอนแกภิกษุ ในการหนึ่งที่เรียกว่า สังคหวัตถุ ๔

^๔ สุนิดา ศิริพากย์, “การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคเคลแลนด์และการเสริมสร้างอัตมโนทัศน์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ กลุ่มด้อยสัมฤทธิ์ที่เรียนด้วยวิธีเรียนทางไกล” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๖๔.

ก. ความหมายของสังคหวัตถุ ๔

หลักสังคหวัตถุ ๔ หมายถึง คุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน ผูกใจคนและประสานให้มีความสามัคคีเป็นหลักธรรมที่ให้คนเป็นที่รัก ที่ชอบใจของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรีคือน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข^๙ ดังคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสังฆธรรมที่ผู้ปฏิบัติตามทุกคนย่อมสามารถรู้แจ้งเห็นจริงได้ด้วยตนเอง และทำให้ผู้ปฏิบัติพันทุกข์เข้าถึงความสุขและความบริสุทธิ์ภายในได้จริง และสามารถเยียวยารักษาจิตใจของมวลมนุษย์ให้พ้นจากความโลภ ความโกรธ ความหลง และเมื่อใดปราศจากสิ่งเหล่านี้ ใจย่อมสะอาดบริสุทธิ์ มีอานุภาพและเกิดเป็นความเมตตา กรุณาปราณี ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสไว้ในสังคหวัตถุสูตร ว่า^{๑๐}

“ทานญจะ เปยยะวชญจะ อตถ จ ยาอิธ

สมานตตตา จ ธมเมสุ ตตถตตถยถารหิ”

“การให้ทาน การพูดจาไพเราะ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ในโลกนี้ การเป็นผู้ที่มีตนสม่ำเสมอในธรรมทั้งหลาย นั้นตามควร ในการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้าง เป็นที่ยอมรับนับถือของทุกคน และปรารถนาที่จะได้ยินได้ฟังคำยกย่องสรรเสริญมากกว่าเสียงนินทาว่าร้าย พระพุทธเจ้าได้สอนวิธีที่จะทำให้ตนเป็นที่รักของสังคมาว่า ขั้นแรก ให้ปรับที่ตัวเองก่อน คือต้องทำให้ตัวเราเป็นคนน่ารักเสียก่อน โดยการปฏิบัติตามหลัก สังคหวัตถุ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวคนนั้น

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถึง สังคหวัตถุ ๔ ไว้ว่า ภิคุทั้งหลาย สังคหวัตถุธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว ๔ ประการนี้ สังคหวัตถุ ๔ ประการ คือ ๑. ทาน (การให้) ๒. เปยยวัชชะ (วาจา เป็นที่รัก) ๓. อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) ๔. สมานตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ภิคุทั้งหลาย สังคหวัตถุ ๔ ประการนี้แล ทาน เปยยวัชชะ อตถจริยาในโลกนี้ และสมานตตตาในธรรม นั้นๆตามสมควร สังคหวัตถุธรรมเหล่านี้แลช่วยอุ้มชูโลก เหมือนลิมสลักที่ยึดกุมรถซึ่งแล่นไปไว ได้นั้น ถ้าไม่พืงมีธรรมเหล่านี้ มารดาหรือบิดา ก็ไม่พืงได้การนับถือหรือการบูชาจากบุตร ในเหตุแต่เพราะบัณฑิตเล็งเห็นความสำคัญของสังคหวัตถุเหล่านี้ ฉะนั้น บัณฑิตเหล่านั้นจึงถึงความเป็นใหญ่ และเป็นผู้นำสรรเสริญ

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พมพ์ ธมมธโร) ได้ให้ความหมายตามหลักจริยศาสตร์สังคมาของพระพุทธศาสนา เรื่อง สังคหวัตถุ ๔ หรือหลักปฏิบัติตนตาม หลักจิตวิทยาสังคมา เพื่อให้เกิดความนิยมชมชอบและเคารพนับถือแก่ผู้อื่น หรือสังคมาของชุมชนต่างๆ คือ^{๑๑}

๑. ทาน หรือ การปันสิ่งของแก่ผู้อื่นที่ควรปัน เพราะ ทาน หมายถึง

- ธรรมทาน หรือการบริจาคทานจิตใจ

- อามิสทานหรือการบริจาคทานวัตถุ

๒. ปิยวาจา หรือการเจรจาการใช้คำพูดของตนต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพอ่อนโยนให้เหมาะสมแก่กาลเทศะและเหมาะสมแก่สังคมาชุมชนทุกชั้น ปิยวาจานี้ใช้กับมิตรสหายของตนย่อจะทำ

^๙ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖๗.

^{๑๐} ดูรายละเอียดใน อภ.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๔๔/๗๒.

^{๑๑} ดูรายละเอียดใน ขุ. อิติ. (ไทย) ๒๕/๙๘/๔๗๓.

ให้มีมิตรสหายเหล่านี้รักใคร่ รู้จักเจรจาสุภาพอ่อนโยนกับครูอาจารย์ การใช้หลักจิตศาสตร์สังคมในเรื่อง
 ปิยวาจา นั้น ผู้ใช้จำเป็นต้องมีสติควบคุมตนเอง และสามารถบังคับจิตใจตัวเองได้ทุกขณะ

๓. อุตถจริยา หมายถึง การสอนให้บุคคลนั้นมีหน้าที่ทางมนุษยสัมพันธ์ทุกระดับชั้น
 มีหน้าที่ช่วยเหลืออุปการะหรือสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

๔. สมานัตตตา หมายถึง การปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ถือ
 ตัว ให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้ทุกชั้น

สมเด็จพระมหาอริยวงศตญาณ (วาสน์वासโน) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔ ไว้
 ว่า เมื่อทุกคนต่างประพฤตสังคหวัตถุ ๔ ทัวถึงกันแล้ว อย่างว่าแต่เฉพาะคน เฉพาะครอบครัว จะรักใคร่
 นับถืออยู่สุขสบายเลย ถึงคนทั้งหมู่บ้าน ทั้งเมือง ทั้งประเทศ ทั้งโลก ก็ต้องอยู่เป็นสุขสบายตลอดไป
 เหมือนกัน เพราะฉะนั้นท่านจึงว่า สังคหวัตถุ ทั้ง ๔ อย่าง เป็นคุณสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น ให้รัก
 ใคร่น้ำใจช่วยเหลือกันอย่างวิเศษแท้^{๑๒}

สมเด็จพระมหาวิรรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมธโร) ได้ให้ความหมายตามหลักจริยศาสตร์สังคม ของ
 พระพุทธศาสนา เรื่อง สังคหวัตถุ ๔ หรือหลักปฏิบัติตนตามหลักจิตวิทยาสังคมเพื่อให้เกิดความ นิยม
 ชมชอบและเคารพนับถือแก่ผู้อื่น หรือสังคมของชุมชนต่างๆ คือ^{๑๓}

๑. ทาน หรือ การให้ปันสิ่งของแก่ผู้อื่นที่ควรปัน เพราะทาน หมายถึง - ธรรมทาน
 หรือการบริจาคทางจิตใจ - อามิสทาน หรือการบริจาคทางวัตถุ

๒. ปิยวาจา หรือการเจรจาใช้คำพูดของตนต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพอ่อนโยนให้
 เหมาะสมแก่กาลเทศะและเหมาะสมแก่สังคมชุมชนทุกชั้นเพื่อให้ชุมชนหรือบุคคลเหล่านั้นเคารพ นับ
 ถือ ปิยวาจา นี้ ใช้กับมิตรสหายของตนย่อมจะทำให้มิตรสหายเหล่านั้นรักใคร่ รู้จักเจรจาสุภาพ
 อ่อนโยน กับครูอาจารย์ การใช้หลักจริยศาสตร์สังคมในเรื่อง ปิยวาจา นั้น ผู้ใช้จำเป็นต้องมีสติควบคุม
 ตนเอง และสามารถบังคับจิตใจตนเองได้ทุกขณะ(Mind's control or control)

๓. อุตถจริยา หมายถึง การสอนให้บุคคลนั้นมีหน้าที่ทางมนุษยสัมพันธ์ ทุกระดับชั้น
 มีหน้าที่ช่วยเหลืออุปการะหรือสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

๔. สมานัตตตา หมายถึง การปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ถือ
 ตัวและให้เข้ากับสังคมของชุมชนได้ทุกชั้น

พระราชสุทธินิพนธ์มงคล (จรัญ จิตฺตมโฆ) ได้กล่าวไว้ว่า สังคหวัตถุ ๔ เป็นทางเกิดของ
 สามัคคี มี ๔ ข้อ คือ

๑. ทาน คือ การให้ปัน การให้ทานซึ่งกันและกันไม่หวังกัน โดนการให้ทานแบ่งเป็น
 ๓ ประเภท ได้แก่ ให้เพื่อการบูชาคุณ ให้เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้ และให้เพื่อเห็นแก่มนุษยธรรม

๒. ปิยวาจา คือ พูดให้เขารัก ไม่พูดให้เขาเกลียด ไม่ใส่ร้ายป้ายสี ต้องพูดให้เขารัก
 เรียกว่า ปิยวาจา ปิโย เทวมนุสสานัง

^{๑๒} สมเด็จพระมหาอริยวงศตญาณ (วาสน์वासโน), สังคหวัตถุ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาภูมิ
 ราชนิเวศน์ ๒๕๒๘), หน้า ๕๓.

^{๑๓} สมเด็จพระมหาวิรรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมธโร), ธรรมะสร้างเยาวชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาภูมิ
 ราชนิเวศน์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓.

๓. อัจฉริยา บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม อย่างนิจดูดย อย่าเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย

๔. สมานัตตา เป็นการวางตนให้เหมาะสม เรียกว่า ไม่ถือตัวตนว่า เราดีกว่าเขา ได้แก่ วางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ เหมาะกับฐานะ เหมาะกับกาลเทศะ ที่ว่าเหมาะสมตำแหน่งหน้าที่นั้น หมายความว่า เรามีหน้าที่อย่างไร ก็ไปปฏิบัติไปตามหน้าที่ ที่ว่าเหมาะสมกับฐานะนั้น คือ ใช้จ่ายทรัพย์ให้เหมาะสมกับฐานะก็คือ ใช้จ่ายง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ สรุ่ยรายเกินไปแต่ก็ไม่ตระหนี่เกินไปจนเข้าขั้นทรนาคตนเอง ที่ว่าเหมาะสมกับกาลเทศะนั้นหมายความว่าปฏิบัติกิจให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่^{๑๔}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) ยังได้ให้ความหมายของหลักสังคหวัตถุธรรมนี้ อีกว่าเป็นหลักการสงเคราะห์ หรือหลักยึดกุมสังคม คือ ทาน ปิยวาจา อัจฉริยา สมานัตตา นี่แหละ เป็นชุดออกสังคม ที่คู่กับชุดในใจคือ พรหมวิหาร ๔ ธรรมประจำใจของพรหมหรือธรรมประจำใจอย่างประเสริฐ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ลงจับคู่ เป็นชุดมี ๔ เท่ากัน แต่ไม่ใช่ แค่นั้น ก็เอาฝ่ายปฏิบัติการตั้ง

๑. ทาน ช่วยเหลือกันในยามเดือดร้อน ไม่ว่าจะมามากหรือน้อยก็แบ่งปันให้เพื่อแสดงความรัก ความปรารถนาดี เอื้อเฟื้อ โอบอ้อมอารี นี่คือ ทาน ด้วยเมตตา มีความทุกข์ เดือดร้อน เจ็บไข้ได้ป่วย ก็ไปให้เพื่อช่วยเหลือ นี่คือ ทานด้วยกรุณา เขาทำความดี สร้างสรรค์ความเจริญของสังคม เช่น เป็นนักประดิษฐ์ที่ดี ก็ไปให้ เพื่อให้กำลังใจส่งเสริม นี่คือ ทานด้วยมุทิตา

๒. ปิยวาจา อยู่กันตามปกติ ก็พูดด้วยความรักความปรารถนาดี พูดจาสุภาพอ่อนโยน นี่คือ ปิยวาจาด้วยเมตตา เรามีทุกข์ มีปัญหาชีวิต ก็ไปพูดปลอบโยน แนะนำวิธีแก้ไขปัญหาก็กำลังใจ นี่คือ ปิยวาจาด้วยกรุณา เขาทำความดี บำเพ็ญประโยชน์ ไปทำบุญทำกุศล ก็พูดอนุโมทนาชวนกันส่งเสริม นี่คือ ปิยวาจาด้วยมุทิตา ๒

๓. อัจฉริยา อยู่กันตามปกติ ก็ทำประโยชน์ แก่เขา ช่วยออกแรงทำนันทน์ทำนุให้ ด้วยความรักความปรารถนาดี นี่คือ อัจฉริยาด้วยเมตตา เรามีความทุกข์เดือดร้อน ตกน้ำ ไฟไหม้ มีงานใหญ่เหลือกำลัง ต้องการเรี่ยวแรงกำลังช่วยเหลือ ก็ไปช่วยให้เขาพ้นทุกข์พ้นปัญหาด้วยเรี่ยวแรง กำลังกาย หรือกำลังปัญญาความสามารถ นี่คือ อัจฉริยาด้วยกรุณา เขาทำความดีหรือบำเพ็ญ ประโยชน์กัน เช่น มีงานวัด ก็มาช่วยจัดเตรียมการต่างๆ ส่งเสริมการทำความดี นี่คือ อัจฉริยาด้วย มุทิตาและข้อสุดท้าย

๔. สมานัตตา ความมีตนเสมอ ก็หมายความว่าเสมอภาคกัน มีความเป็นธรรมเที่ยง ธรรม ก็เข้าข้ออุเบกขา อุเบกขาก็มาออกที่สมานัตตา ซึ่งแสดงออกในแง่ต่างๆ มีตนเสมอกัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่ดูถูกดูหมิ่นกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน มีความเป็นธรรม แล้วก็ทำตนให้ เสมอสมานเข้ากันได้ จะเห็นว่า ถ้าปฏิบัติตามหลักธรรมชุดสังคหวัตถุนี้ ก็จะสร้างความสุขขึ้นได้ใน สังคมและเวลาเราปฏิบัติธรรมเพื่อสังคมเหล่านี้ก็คือการปฏิบัติธรรมของตัวเราเองนั่นแหละ^{๑๕}

^{๑๔} พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงคล), **ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร: เอส ที พีเพรส, ๒๕๔๒), หน้า ๘๓.

^{๑๕} ดูรายละเอียดใน อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๑.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) ได้อธิบายไว้ว่า สังคหวัตถุ เป็นหลักคุณธรรมในศาสนาพุทธ โดยเป็นภาษาบาลีแยกออกเป็น ๒ ศัพท์ คือ สังคห ๑ วัตถุ ๑ สังคหแปลเป็นภาษาไทยว่า สงเคราะห์ มีความหมายว่า ช่วยเหลือ อุดหนุน ส่วนวัตถุในที่นี้หมายความว่า เรื่องรวมทั้ง ๒ ศัพท์ มีความหมายว่า เรื่องความช่วยเหลือ จะช่วยเหลือกันด้วยวิธีอย่างไรบ้าง ท่านได้วางไว้เป็น ๔ อย่าง ช่วยเหลือกันด้วยวิธีนอกเหนือจาก ๔ อย่างนี้ ไม่เรียกว่า สังคหวัตถุ คือ เรื่องช่วยเหลือที่ทำให้รักใคร่นับถือ กลมเกลียวกัน ต้องพฤติกรรมตามหัวข้อทั้ง ๔ นี้ เสมอไป ได้แก่

๑. ทาน ให้ปันสิ่งของๆ ตนแก่ผู้ที่ควรให้ปัน
๒. ปิยวาจา เจรจาวาจาที่อ่อนหวาน
๓. อตถจริยา ประพฤติสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น
๔. สมานัตตตา ความเป็นคนมีตนเสมอ ไม่ถือตัว

คุณทั้ง ๔ อย่างนี้ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของผู้อื่นไว้ได้^{๑๖}

นอกจากนี้ยังได้ทรงกล่าวถึง สังคหวัตถุ ๔ ว่า เมื่อทุกคนต่างประพฤติตามหลัก สังคหวัตถุทั่วถึงกันแล้ว ย่อมว่าแต่เฉพาะคน เฉพาะครอบครัว จะรักใคร่นับถืออยู่เป็นสุขสบายเลย ถึงคนทั้งหมู่บ้าน ทั้งเมือง ทั้งประเทศ ทั้งโลก ก็ต้องอยู่เป็นสุขสบายตลอดไปเหมือนกันเพราะฉะนั้นท่านจึงว่า สังคหวัตถุทั้ง ๔ อย่าง เป็นคุณสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่นให้รักใคร่นับถือช่วยเหลือกัน อย่างวิเศษแท้

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า สังคหวัตถุ ๔ คือ คุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี ตามหลักความสงเคราะห์อันประกอบด้วยคุณธรรม ๔ ประการ คือ ทาน การให้แบ่งปันสิ่งของที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ปิยวาจา ใช้ถ้อยคำวาจาที่ไพเราะ พูดแต่เรื่องที่เป็นการเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม อตถจริยา ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้อง อยู่ด้วยความเต็มใจ สมานัตตตา เป็นผู้ไม่ถือตัว เข้ากับคนในทุกระดับ เสมอต้นเสมอปลาย

ข. ความสำคัญของสังคหวัตถุ ๔

หลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีที่กล่าวไว้ในพุทธศาสนาเถรวาท ในแง่ของการมี มิตรสหายหรือบริวารที่ดีจริง พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสำคัญของการมีมิตรสหายที่ดีไว้ใน อุปัชฌาสสูตรว่า “ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี นี่เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว”^{๑๗} แต่การที่จะ สร้างมิตรหรือยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลที่เป็นมิตรสหายกันแล้วไว้นั้นก็เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เหมือนกัน เพราะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตรหรือบริวารเรียกว่า หลักสังคหวัตถุ^{๑๘} ซึ่งมีด้วยกัน ๔ ประการ คือ

๑. ทาน การให้ใน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สิ่งของของคนแก่บุคคลอื่น ด้วยเห็นว่าสิ่งของตนเสียสละไปนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ เป็นการแสดงความมีน้ำใจและการยึดเหนี่ยวจิตใจ ของมิตรสหายหรือบริวารไว้ได้พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญการให้ไว้มากมาเช่นผู้ให้ยอมเป็นที่รัก^{๑๙} ผู้ให้

^{๑๖} สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน), สังคหวัตถุ ๔, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๑.

^{๑๗} ดูรายละเอียดใน ส.ม. (ไทย) ๑๕/๕/๒.

^{๑๘} ดูรายละเอียดใน อง จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๒/๕๒

^{๑๙} ธรรมรักษา, พระไตรปิฎกฉบับสุภาพ, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๒๐๘.

ยอมผูกมิตรไว้ได้ เป็นต้น ผู้ที่มีความตระหนี่นั้นไม่สามารถที่จะผูกมิตรหรือยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตรและบริวารไว้ได้

๒. ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ การมีวาจาเป็นที่รัก เป็นที่ติดต๋มจิตใจของผู้ฟัง มีวาจาสุภาพอ่อนหวานชวนฟัง เป็นวาจาที่ไม่หยาบคายและก่อให้เกิดประโยชน์ การมีปิยวาจานี้มี ความสำคัญเป็นอย่างมากในการผูกมิตรหรือรักษาน้ำใจมิตร บุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นทูตหรือเป็นตัวแทนของประเทศในการเจรจาเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ จะต้องมืเทคนิคในการใช้คำพูดอย่างดีเยี่ยม เพราะถ้าหากใช้คำพูดที่ไม่ดีก็จะส่งผลให้ประชาชนและประเทศชาติสูญเสียผลประโยชน์ได้

๓. อัตถจริยา การประพฤติตนเป็นประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือผู้อื่นในเวลาทีจำเป็น ไม่เป็นคนหนึ่งดูดาในเมื่อตนเองมีกำลังความสามารถทีพอจะช่วยเหลือได้ในการผูกสัมพันธ์มิตร ระหว่งประเทศก็เช่นเดียวกัน จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักให้การช่วยเหลือในเวลาทีสมควรช่วยเหลือ เช่น เมื่อถึงคราวทีมิตรประเทศต้องประสบกับภัยพิบัติต่างๆ ทีประเทศสัมพันธ์มิตรพอทีจะช่วยเหลือได้ ก็ให้ช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ เพื่อเป็นการผูกสัมพันธ์มิตรหรือแสดงถึงควมมี สัมพันธ์มิตรอันดีต่อกัน

๔. สมานัตตตา ควมมีตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่คบมิตรเพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มิใช่ว่าเมื่อเห็นว่ามีมิตรหมดประโยชน์สำหรับตนแล้วก็เริ่มห่างเหินหรือเลิกคบไปการคบหามิตรจะต้องคบด้วยความจริงใจและควมเสมอต้นเสมอปลายทั้งในยามทีมิตรรุ่งเรืองและในคราวตกต่ำ

สรุปได้ว่าวิธีการทั้ง ๔ นี้ เมื่อปฏิบัติได้ ย่อมให้เกิดควมสามัคคีร่วมมือร่วมใจในกลุ่มชนนั้นๆ ถ้าไม่มีหลักปฏิบัติเช่นนี้ ผู้นั้นย่อมเป็นทีรักของคนทั่วไป ข้อนี้บางท่านจึงเรียกว่า มนตัมหาเสน่ห์ เพราะทำให้ตนเข้าไปนั่งในใจของผู้อื่น

ค. องค์ประกอบของสังคหวัตถุ ๔

ในสังคมๆ หนึ่งประกอบไปด้วยบุคคลทีมีความเชื่อทศนคติ และวัฒนธรรมทีมีความแตกต่างมาใช้อยู่ในทีเดียวกัน ซึ่งจำเป็นต้องมีการปกครองทีดีและเหมาะสม เพื่อให้สังคมนั้นสามารถทีจะดำเนินไปได้ด้วยความราบรื่นและสงบเรียบร้อย ซึ่งสังคหวัตถุ ๔ ได้ชื่อว่าเป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนาทีมีเครื่องมือหรือมืองค์ประกอบทีสามารถนำไปปฏิบัติตามแล้ว อาจทำให้ชีวิตดำเนินไปในทิศทางทีถูกต้องและก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคมทีตนเองอยู่ร่วมด้วย ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายๆ ท่านกล่าวไว้ ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของสังคหวัตถุ ๔ คือหลักธรรมทีเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี มืองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ

๑. ทานให้ปัน คือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ควมเข้าใจและศิลปวิทยา

๒. ปิยวาจาพูดอย่างรักกัน คือกล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งทีเป็นประโยชน์มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในทางทีดีงาม หรือแสดงควมเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดควมเข้าใจดีสมานสามัคคี เกิดไมตรีทำทีรักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. อุตถจริยาทำประโยชน์ คือช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนชววย ช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญห และช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมนัตตาเอาตัวเข้าสมาน คือทำตัวให้เข้ากับเขาได้วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาคปฏิบัติสม่ำเสมอ ต่อคนทั้งหลายไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุขทุกข์คือร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน^{๒๐}

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสังคหัตถุมิ ๔ ประการ ได้แก่

๑. ทาน หมายถึงการให้ (โอบอ้อมอารี) นักบริหารที่ดีต้องมีน้ำใจรู้จักเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ให้ทานแก่เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา การให้ทานจะช่วยให้ทุกคนอื่นไว้ได้ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ทโทคนถติมิตตานิ ผู้ให้ย่อมผูกใจมิตรไว้ได้” นักบริหารอาจให้ทานได้ ๓ วิธีคือ

ก) อามิสทาน หมายถึงการให้สิ่งของแก่เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเฉพาะการให้เพื่อผูกใจในยามที่เขาคดก่ำ หรือมีความเดือดร้อนดังภาษิตอังกฤษที่ว่า “เพื่อนแท้คือเพื่อนที่ช่วยเหลือในยามตกยาก” การให้รางวัลหรือขึ้นเงินเดือนจัดเข้าในอามิสทาน

ข) วิทยาทาน คือธรรมทาน หมายถึงการให้คำแนะนำ หรือสอนวิธีทำงานที่ถูก ต้องรวมถึงการจัดหลักสูตรพัฒนาบุคลากร หรือส่งไปศึกษาและดูงาน

ค) อภัยทาน หมายถึงการให้อภัย เมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการทำงาน หรือล่วงเกิน ซึ่งกันและกันการให้อภัยไม่ทำให้ผู้ให้ต้องสูญเสียอะไรเป็นการลงทุนราคาถูกแต่ได้ผลตอบแทนราคา สูงนั่นคือได้มิตรภาพกลับคืนมา และมีคนสนองงานเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่งมีภาษิตจีนที่ว่า “มีมิตร ๕๐๐ คนนับว่ายังน้อยเกินไปมีศัตรู ๑ คนนับว่ามากเกินไปอัปราชฌลินคอล์น กล่าวว่า “วิธีทำลายศัตรูที่ดีที่สุดคือเปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตร” เราจะทำอย่างนั้นได้ก็ต่อเมื่อเรารู้จักให้อภัย

๒. ปิยวาจา หมายถึงการพูดถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน (วจีไพเราะ) นักบริหารที่ดีจะ รู้จักผูกใจคนด้วยคำพูดอ่อนหวาน คำพูดหยาบกระด้างผูกใจใครไม่ได้ตามปกติคนเราจะมดสิ่งของต้องใช้ของอ่อนเช่นเชือกหรือลวดมัด ในทำนองเดียวกันกับการที่เราจะมัดใจของคนอื่นได้ก็ด้วยถ้อยคำ ที่อ่อนหวานและไพเราะจึงจะสามารถมัดใจคนอื่นได้

๓. อัตถจริยา หมายถึงการทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (สงเคราะห์ประชาชน) ตรงกับคำพังเพยที่ว่า “อยู่บ้านท่านอย่านิ่งดูตาย หมั่นปั่นวุ้นปั่นควายให้ลูกท่านเล่น” นักบริหารทำ อัตถจริยาได้หลายวิธีเช่นบริการช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชายามเขาป่วยไข้ หรือเป็นประธานในงานพิธี ของผู้ใต้บังคับบัญชาในโอกาสต่างๆสมควร

๔. สมนัตตา หมายถึงการวางตัวสม่ำเสมอ (วางตนพอดี) เมื่อนักบริหารไม่ทอดทิ้ง ผู้ร่วมงานทั้งหลายเขาจึงจะสามารถสร้างทีมงานขึ้นมาได้นั่นคือถือคติว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์มีสุขร่วม เสพ” นักบริหารต้องกล้ารับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตนเองถ้าผลเสียตกมาถึงผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง ของตน นักบริหารต้องออกมาปกป้องคนนั้นไม่ใช่หนีเอาตัวรอดตามลำพัง ตัวอย่างคนที่มี สมนัตตา ก็คือคนที่เป็น“เพื่อนตาย”^{๒๑}

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมานุชชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย์จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๗๐-๗๕.

^{๒๑} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๗๐ - ๗๕.

ดังนั้นการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า “การปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔” ในงานวิจัยนี้หมายถึง กระบวนหรือขั้นตอนในการทำงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์โดยใช้หลักธรรมซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของการทำงานร่วมกันของทุกคน เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รัก เป็นที่ชอบของคนทั่วไป ทำให้คนไร่ที่พึ่งเกิดการยอมรับ ทำตามคำแนะนำต่างๆรวมถึงให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆที่ทางผู้ดูแลพาทำ

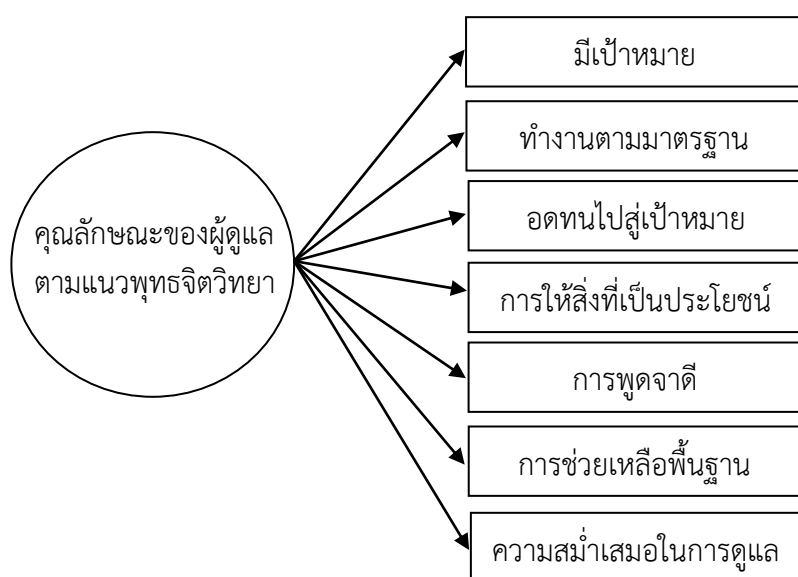
คุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร่ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา การดูแลคนไร่ที่พึ่งที่มีอาการทางจิตเวช เป็นจำนวนมาก ต้องอาศัยความยืดหยุ่นและอดทนต่ออุปสรรคเป็นอย่างมาก โดยอาศัยคุณลักษณะที่เกื้อหนุนต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก อย่างมีมาตรฐานตามที่หน่วยงานของรัฐบาลกำหนดไว้ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆที่ผู้ดูแลเองอาจไม่คาดคิด ซึ่งในการดูแลนั้นมีจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ร่วมงานด้วยกัน กับคนไร่ที่พึ่ง การอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขอาจทำได้ยากแต่ทั้งนี้ควรเริ่มจากตัวเองก่อน โดยหลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักยึดสำคัญที่จะให้การเอื้อเพื่อต่อการทำงานดูแลคนไร่ที่พึ่งได้ และเป็นการผูกมิตรไมตรีมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ได้แก่

๑. ด้านทาน หมายถึง การช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ ปัจจัยที่เรามีอยู่ให้แก่ผู้อื่นการมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รวมทั้งการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และถูกต้อง เพื่อคนไร่ที่พึ่งได้รับสิทธิอย่างเต็มมาตรฐาน

๒. ด้านปิยวาจา หมายถึง การพูดจาสุภาพไพเราะน่าฟัง หรือทักทายด้วยคำที่นุ่มนวลด้วยความเต็มใจและจริงใจ ไม่บิดเบือนความเป็นจริงรู้จักใช้คำพูดอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างบรรยากาศและความน่าเลื่อมใสศรัทธาระหว่างคนรอบข้าง

๓. ด้านอถจกรียา หมายถึง การให้ความช่วยเหลือคนไร่ที่พึ่งอย่างเท่าเทียมกัน ไม่นิ่งดูตายเมื่อคนไร่ที่พึ่งต้องการความช่วยเหลือ เอาใจใส่และช่วยเหลือ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส

๔. ด้านสมานัตตตา หมายถึง การวางตัวเป็นกลาง มีความเสมอต้นเสมอปลาย มีความเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติและอาจยืดหยุ่นไปตามลักษณะความพิการของคนไร่ที่พึ่ง

ภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา

๒.๒ หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง นับเป็นหลักธรรมที่คนไร้ที่พึ่งต้องมี เพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเบื้องต้นจะต้องศรัทธาในผู้ดูแล ได้แก่ ความเชื่อมั่นในคำแนะนำ ส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเอง ด้วยแหล่งเกิดปัญญา อุบาย วิธีทาง พิจารณา ปฏิบัติตามเพื่อฟื้นฟูศักยภาพตามเป้าหมาย ดังนั้น ศรัทธา และโยนิโสมนสิการจึงมีความสำคัญในการดำรงชีพของคนไร้ที่พึ่ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๒.๑ ศรัทธา

ก. ความหมายของศรัทธาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อที่มีปัญญาประกอบและกลั่นกรองในการตัดสินใจในที่นี้หมายถึงความเชื่อในพระรัตนตรัยที่มีการเกี่ยวข้องกับการบรรลุธรรมของพระพุทธศาสนาและเป็นการเชื่อที่มีเหตุผล และเป็นไปตามความเป็นจริงเท่านั้น ทั้งยังเป็นความเชื่อที่สร้างปัญญาให้เกิดขึ้น และเป็นปัจจัยในการเกื้อกูล ต่อการเข้าถึงเป้าหมายในพระพุทธศาสนา คือ นิพพานอนั่นถือว่าไม่ใช่ความเชื่อตามหลักศรัทธาทางพระพุทธศาสนา

ศรัทธา กล่าวได้ว่า เป็นความเชื่ออย่างมีเหตุผลของบุคคลที่มีต่อพุทธศาสนา อาจจะมีมากน้อยแตกต่างกัน อันนำไปสู่การปฏิบัติตนเพื่อการบรรลุผล ดังนั้นจึงสามารถให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับ ศรัทธา ทางพุทธศาสนาไว้ ดังนี้

ศรัทธา ความเชื่อ, ความเชื่อถือ; ในทางธรรม หมายถึงเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ, ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล, ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม, ความเลื่อมใสซาบซึ้งขึ้นใจสนิทใจเชื่อมั่นมีใจแน่วแน่มุ่งมั่นไปตามไปรับคุณความดีในบุคคลหรือสิ่งนั้นๆ, ความมั่นใจในความจริงความดีสิ่งดีงาม และในการทำความดีไม่ลู่ไหลตื่นตูมไปตามลักษณะอาการภายนอก^{๒๒}

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ในหนังสือ ชุมชุมข้อคิดอิสระว่า ความเชื่อของ พุทธมามกะ นั้นคือ เชื่อโดยตรงต่อเหตุผล เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ได้บำเพ็ญพระองค์เองมาเป็นเวลาเพียงพอ จนสามารถรู้ด้วยพระองค์เอง และทรงชี้ทางให้มนุษย์มีความสะอาดความสว่างและความสงบเย็นได้จริง เชื่อว่าพระธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบรรจุ และนำมาสอนนั้น คือความจริงอันตายตัวของสิ่งทั้งปวง เชื่อว่าพระสงฆ์ คือบรรดามนุษย์ที่มีโชคดี มีโอกาสก่อนใครในการได้รู้ ได้ปฏิบัติ และได้รับผลของการปฏิบัติในพระธรรม เชื่อว่าโลกนี้ไม่มีบุคคลใดสร้างหรือคอยบังคับให้เป็นไป เชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนล้วนมีกรรม หรือการกระทำของตนเองเชื่อว่าตัวแท้ของศาสนานั้น คือ ตัวการกระทำที่ถูกต้องทั้งหมดนี้ คือ ความเชื่อ ๗ ประการ ของพุทธมามกะ^{๒๓}

ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อปักใจ เพราะหมดความสงสัยโดยสิ้นเชิง เนื่องจากได้ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองตามหลักเหตุผลกลับไปกลับมา ซ้ำแล้วซ้ำอีกอย่างรอบครอบ โดยปราศจากการใช้

^{๒๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑), พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๒๘.

^{๒๓} พุทธทาสภิกขุ, ชุมชุมข้อคิดอิสระ พุทธทาสภิกขุ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ, ๒๕๓๘).

อารมณ์ จนเกิดเป็นมูลฐาน (ทสฺสนมูลกา) มันคง และเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงขั้นไม่มีใครๆในโลกมาเปลี่ยนแปลงความเชื่อนี้ได้^{๒๔}

ศรัทธา ความเชื่อ หมายถึงเฉพาะที่เชื่อด้วยปัญญา เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อด้วยเหตุและผล ถ้าเชื่อโดยปราศจากปัญญา เรียกว่า อธิโมกข์ (ความน้อมใจเชื่อ หรือเชื่อตามเขา)^{๒๕}

ผู้วิจัย มีความคิดเห็นว่า ศรัทธาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อในพระรัตนตรัย ยึดเอาเป็นสรณะเพื่อเป็นเครื่องช่วยทำลายขจัดปัดเป่าทุกข์ภัยและกิเลสต่างๆ ในจิตใจให้หมดสิ้น และเป็นที่พักพิงที่อาศัย ที่เคารพสูงสุดในชีวิต โดยความเชื่อมั่นนี้ต้องเกิดจากความรู้และความเข้าใจของผู้เชื่อถือเอง ใช้ปัญญาของตนพิจารณาไตร่ตรองในพระธรรมคำสั่งสอนต่างๆ ด้วยเหตุผลอย่างรอบครอบแล้วตามความเป็นจริง มิใช่ศรัทธาตามๆ กันมา หรือการถูกบังคับขู่เข็ญให้เชื่อ ล่อหลอกด้วยยาอมิสสินจ้าง หรือมีผลประโยชน์ใดแอบแฝงอยู่ในทางโลกเป็นเหตุชวนให้เกิดความเชื่อ ศรัทธานั้นต้องเกิดขึ้นมาเอง และจะต้องประกอบด้วยปัญญาของผู้ศรัทธาที่ารู้เห็นเองแล้วตามความเป็นจริง และปัญญาเป็นเครื่องช่วยกลั่นกรองความถูกต้อง จึงจะเป็นศรัทธาที่มีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เมื่อมนุษย์มีศรัทธาจะไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่ศรัทธา แต่จะต้องมีกระบวนการพัฒนาให้เกิดปัญญา และสามารถพัฒนาขึ้นไปจนถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิตได้ถึงขั้นการหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงอย่างอิสระ คือ ศรัทธาต้องเป็นไปในลักษณะที่สัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าเป้าหมายคือนิพพาน จึงจะเป็นศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

ข. ความหมายของศรัทธาในทัศนะของนักวิชาการ

ศรัทธา (สัททา) หมายถึง ความเชื่อ, ความเลื่อมใส, เช่น สันศรัทธา ฉันทศรัทธา ในความดีของเขาบางทีก็ใช้ร่วมกับประสาทะ เป็นศรัทธาประสาทะ เชื่อ, เลื่อมใส, เช่นเขาศรัทธาในการรักษาแบบแพทย์แผนโบราณ^{๒๖}

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับศรัทธาในความหมายโดยทั่วไปในหนังสือ ชุมชุมเรื่องสั้นไว้ว่า เป็นความเชื่อในเรื่องความสามารถของบุคคลสำคัญหรือผู้นำของสังคม ในเรื่องของศาสนาทุกองค์ศาสนายกเว้นจากพระพุทธเจ้า สอนให้ยึดเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสาวกไม่มีความรู้ พิสูจน์ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดเป็นผู้สร้างโลกและอานวยสุขแก่สัตว์โลกเป็นที่พึ่งของตนให้นับถือบูชาสิ่งนั้นโดยแน่นแฟ้นปราศจากการพิสูจน์และทดสอบแต่อย่างใด^{๒๗}

^{๒๔} พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว), ศรัทธา รุ่งอรุณแห่งสันติภาพโลก, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๘๒.

^{๒๕} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช, ปธ.๙ ราชบัณฑิต), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด, (กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง, ๒๕๔๘), หน้า ๕๙๐.

^{๒๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๙๓.

^{๒๗} ภิกขุ พุทธทาส อินทปัญโญ, เรื่องเรียน พุทธศาสนา ใน ๑๕ นาที, [ออนไลน์] (แหล่งที่มา www.uddhadasacom, [๓ ธันวาคม ๒๕๖๑])

พระมหาพุทธกร ปณฺณาสิริ (สัจจรัตนพงศ์) ให้ความหมายของศรัทธาไว้ว่า ศรัทธามีความหมายทั้งอย่างกว้าง ปานกลางและไม่ได้แคบเพียงแค่ว่า “ความเชื่อ” เพราะยังมีความหมายอื่นๆ เช่น ความเชื่อถือ ความเลื่อมใส การปลงใจเชื่อ ความซื่อสัตย์ การยอมรับ การยอมตามลัทธิความเชื่อ ศาสนา ความจงรักภักดี ดังนั้น ศรัทธาโดยทั่วไปจึงมีความหมายเป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ไม่เกี่ยวข้องกับปัญญาและเหตุผล^{๒๘}

พระมหาปรม โอภาโส (ทองคำ) ให้ความหมายของศรัทธาไว้ว่า ศรัทธา คือ ความเชื่อ ซึ่งทำให้นุชนมีความหวังในการดำรงชีวิตในอนาคต และสัมปรายภพด้วย คือ มนุษย์มีศรัทธา เป็นเครื่องกำหนดวิถีชีวิต และมีความผูกพันอยู่กับลัทธิ และศาสนาเป็นสำคัญ มนุษย์มีความเชื่อในสิ่งต่างๆ พร้อมไปกับความเชื่อในเรื่องของศีลธรรมด้วย^{๒๙}

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ศรัทธาโดยทั่วไปนั้น หมายถึง ความเชื่อ หรือ ความเลื่อมใส ที่เกิดในอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด และมักใช้กับความเชื่อในเรื่องความสามารถของบุคคลที่สำคัญ ของสังคม เหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้คนส่วนมากพากันนิยมชมชอบเช่น สิ่งลึกลับ เรื่องเหนือธรรมชาติ ฯลฯ หรือใช้ในกรณีที่มีความพึงพอใจ ประทับใจ และมั่นใจในความเชื่อลัทธิ หรือศาสนาต่างๆ

ศรัทธาถือได้ว่าเป็นความเชื่อเฉพาะของบุคคล จึงทำให้บุคคลมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป เป็นการใช้ศรัทธาที่ไม่ได้เกิดจากความรู้ตามความเป็นจริง เมื่อเป็นความเชื่อมักจะพึ่งพาอาศัยสิ่งที่อยู่ภายนอกกาย คือ อาศัยอำนาจดลบันดาลและการช่วยเหลือ เชื่อว่าจะสามารถช่วยทำให้ทุกอย่างสำเร็จได้โดยไม่ต้องทำเอง และมีความไม่เชื่อมั่นในความสามารถว่าตนจะทำได้ จึงทำให้เกิดขวัญกำลังใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่ศรัทธาว่าจะทำให้ได้ทุกอย่างตามความต้องการ จึงทำให้ไม่ต้องดิ้นรนชวนช่วยเพื่อจะให้เข้าถึงความจริงสูงสุด

อย่างไรก็ตามหากศรัทธาที่เกิดขึ้นนั้นไม่ประกอบด้วยเหตุผลและปัญญา มักจะเป็นไปตามอารมณ์ ย่อมขาดความมั่นคง และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่ายตลอดเวลา กล่าวคือเกิดขึ้นและดับหายไปได้ง่ายและอย่างรวดเร็ว ศรัทธาลักษณะนี้มักเป็นศรัทธาแบบงมงายที่มีความเป็นจริงน้อยมาก หรือไม่มีเลย จึงกล่าวได้ว่าหลักศรัทธานี้เป็นพื้นฐานนำไปสู่ความเชื่อในเรื่องต่างๆ ที่บุคคลต้องการอยากให้เป็นไปตามความเชื่อที่ตนอยากให้เป็นเท่านั้น และมักจะหยุดอยู่เพียงแค่ศรัทธาเท่านั้น ศรัทธาในลักษณะนี้ เป็นศรัทธาแบบงมงายไม่พัฒนาให้เข้าถึงความจริงแท้ เป็นศรัทธาที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับเป้าหมายของความเป็นจริงสูงสุดและไม่ใช้ศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

ค. ลักษณะของศรัทธา

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวถึงลักษณะของศรัทธา สามารถแบ่งตามลักษณะได้เป็น ๒ ลักษณะคือ มีลักษณะทำให้ผ่องใส มีลักษณะทำให้แล่นไปด้วยดี ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ศรัทธามีลักษณะทำให้ผ่องใส หมายถึง ศรัทธาเมื่อเกิดขึ้นย่อมข่มนิวรณ์ไว้ได้ จิตก็ปราศจากนิวรณ์ ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว เปรียบได้กับ พระเจ้าจักรพรรดิที่เดินทางไกลไปพร้อมกับเหล่า

^{๒๘} พระมหาพุทธกร ปณฺณาสิริ (สัจจรัตนพงศ์), “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐.

^{๒๙} พระมหาปรม โอภาโส (ทองคำ), “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวไทยในปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑.

ทหาร มีความจำเป็นที่จะต้องข้ามแอ่งน้ำ เมื่อข้ามไปแล้วทำให้น้ำนั้นขุ่นเพราะเหล่าช้าง ม้า รถ และพลเดินเท้าทั้งหลาย เมื่อจักรพรรดิมีความต้องการที่จะดื่ม น้ำ และพระราชาทรงมีแก้วมณีที่สามารถทำน้ำให้ใสได้ สั่งให้คนไปตักน้ำใส่ภาชนะมาให้เมื่อใสแก้วมณีที่ใช้ทำน้ำให้ใสลงไปในน้ำ เพียงเท่านั้นบรรดาสาหร่าย จอกแหน ก็เป็นอันหายไป และเกิดการตกตะกอนกลายเป็นน้ำใสไม่ขุ่นมัว สามารถนำมาดื่มกินได้ จึงได้นำไปน้อมถวายแก่พระเจ้าจักรพรรดิเปรียบได้ว่าจิตเหมือนน้ำ พระโยคาวจรเหมือนคนที่ไปนำน้ำมา ก็เลสทั้งหลายว่าเป็นเหมือนสาหร่าย จอกแหน และตะกอน ศรัทธาว่าเป็นเหมือนแก้วมณีที่ใช้ทำน้ำให้ใส เมื่อเพียงแต่ใสลงไปในน้ำเท่านั้น สาหร่าย จอกแหน ก็เป็นอันหายไป และตกตะกอน ทำให้น้ำกลายเป็นน้ำที่ใสสะอาด ผ่องใสไม่ขุ่นมัว ปราศจากสิ่งเจือปน อย่างไรก็ตาม ศรัทธาเมื่อศรัทธาเกิดย่อมข่มนิวรณ์ทั้งหลายได้^{๓๐} จิตก็ปราศจากนิวรณ์ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว อย่างนั้นเหมือนกัน ๑๒ จิตที่ปราศจากนิวรณ์ มีความผ่องใสเกิดขึ้น เป็นจิตที่มีศรัทธา ทำให้บุคคลมีความคิดถูกต้องตามความเป็นจริงเกิดสัมมาทิฐิขึ้น อย่างที่นางวิสาขาโมคมาตา ได้มีศรัทธาเกิดขึ้นในพระรัตนตรัย มีจิตที่ปราศจากนิวรณ์ มีความผ่องใส เกิดกุศลจิต ทูลขอพร ๘ ประการ^{๓๑} จากพระพุทธเจ้า ด้วยนางเห็นถึงอำนาจประโยชน์และอานิสงส์ของพร ๘ ประการ เมื่อสำเร็จแล้วนางย่อมระลึกถึงบุญกุศลนั้นก็เกิดความปลื้มใจ ก็จะเกิดอิ่มใจ ทำให้กายสงบมีความสุข จิตย่อมตั้งมั่นที่จะได้อบรมอินทรีย์ พละ^{๓๒} และโพชฌงค์^{๓๓} พระพุทธเจ้าจึงได้อนุญาตพร ๘ ประการแก่นางด้วยพระคาถาว่าสตรีใด เมื่อให้ข้าวและน้ำ ก็เบิกบานใจ มีศีล เป็นสาวิกาของพระสุตตรอบำความ ตระหนี่ให้ทานซึ่งเป็นหนทางสวรรค์ เป็นเครื่องบรรเทาความโศก นำสุขมาให้สตรีนั้นอาศัยหนทางที่ไม่มีอริ ไม่มีกิเลสขวนใจ ย่อมได้กำลังใจและอายุทิพย์ เธอผู้ประสอ์บุญ มีความสุขมีพละมานมัย ย่อมปลื้มใจในชาวสวรรค์ตลอดกาลนาน^{๓๔}

ศรัทธามีความทำให้ใจผ่องใสเป็นลักษณะ หมายถึงจิตที่บริสุทธิ์ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว ปราศ จากนิวรณ์ มีผลทำให้มนุษย์เกิดสัมมาทิฐิ จะสร้างความสัมพันธ์ขึ้นระหว่างศรัทธาในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมาย ด้วยอาศัยศรัทธาเป็นเครื่องนำทางให้ตนสามารถบรรลุธรรมในขั้นสูงสุดจนถึงเป้าหมายได้ เริ่มจากศรัทธาทำให้เกิดสัมมาทิฐิ คิดกระทำการที่เป็นกุศลกรรม เมื่อนั้นทำให้เกิดความปลื้มปิติและอิ่มเอิบใจ ทำให้กายสงบใจสงบจนเป็นความสุข ไม่มีนิวรณ์ในจิต เมื่ออบรมอินทรีย์และพละมากขึ้นทำให้เกิดโพชฌงค์ อันเป็นองค์ธรรมแห่งการตรัสรู้ เมื่อทำโพชฌงค์ให้สมบูรณ์ดีแล้วสามารถพัฒนาต่อไปให้เข้าถึงเป้าหมายคือ นิพพาน

๒. ศรัทธามีลักษณะทำให้เล่นไปด้วยดี หมายถึง เหมือนกับว่าพระโยคาวจรพอเห็นจิตของผู้อื่นพ้นพิเศษจากกิเลสอาสวะแล้ว ย่อมเล่นไปด้วยดีในพระโสดาปัตติผลบ้างในพระสกทาคามีผลบ้าง ในพระอนาคามีผลบ้าง ในพระอรหัตตผลบ้างย่อมทำความเพียร เพื่อบรรลุธรรมที่ตนไม่บรรลุแล้ว เพื่อได้บรรลุธรรมที่ตนยังไม่ได้บรรลุแล้ว เพื่อทำให้แจ้งธรรมที่ตนยังไม่ทำให้แจ้งแล้ว^{๓๕}

^{๓๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๑๖๘.

^{๓๑} ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๐-๓๕๒/๒๒๑-๒๒๕.

^{๓๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๓๕๖-๓๕๗.

^{๓๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๒๐๕.

^{๓๔} ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๐-๓๕๒/๒๒๑-๒๒๕.

^{๓๕} ดูรายละเอียดใน มลทิน. (ไทย) ๑/๑๑/๓๙.

ดังที่พราหมณ์ชื่อชาณูโสณิทูลถามพระพุทธเจ้าว่า “ข้าแต่ท่านพระโคตม กุลบุตรทั้งหลายมีศรัทธาออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเจาะจงท่านพระโคตม ท่านพระโคตมทรงเป็นหัวหน้าของกุลบุตรเหล่านั้น เป็นผู้มือุปการะมาก เป็นผู้แนะนำให้อึดตาม ชุมชนนั้นถือเอาแบบอย่างท่านพระโคตมหรือ” พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “พราหมณ์ ข้อนี้เป็นอย่างนั้น ชุมชนนั้นถือเอาแบบอย่างเรา”^{๓๖}

กุลบุตรทั้งหลายได้อาศัยศรัทธาที่มีต่อพระผู้มีพระภาค มีความมั่นใจในพระปัญญาของพระผู้มีพระภาคว่าเป็นผู้ตรัสรู้จริง เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบโดยพระองค์เอง เชื่อว่ามนุษย์สามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองจนบรรลุถึงเป้าหมายได้ ด้วยศรัทธาความเพียรพยายามของมนุษย์ที่มีพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่าง เป็นลักษณะศรัทธามีความทำให้แล่นไปด้วยดี เป็นเครื่องนำพา เป็นแบบอย่างออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เพราะได้เจาะจงเอาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเกิดศรัทธาในพระธรรม เพื่อมุ่งมั่นสู่เป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาอันได้แก่นิพพาน อย่างที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงถึงแล้ว ความสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของพระพุทธองค์ เป็นลักษณะศรัทธามีความทำให้แล่นไปด้วยดี ทำให้บุคคลสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศรัทธาในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมาย โดยมีจุดเริ่มต้นอยู่ที่มีศรัทธาต่อพระผู้มีพระภาคก่อน คือมีความเชื่อต่อปัญญาในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อมต่อส่งผลสาวกของพระผู้มีพระภาคที่มีความปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และสามารถบรรลุธรรมคือมรรคผลนิพพานได้เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า ศรัทธาในพระธรรมของพระพุทธเจ้าว่าเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาปัญญา และนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นปฏิเวธ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

ข. มูลเหตุให้เกิดศรัทธา

บุคคลในโลกเป็นผู้ที่มีศรัทธา จะมีเหตุให้เกิดศรัทธาที่ต่างกัน มีการถือเอาคุณสมบัติ ของศรัทธาที่ต่างๆ กัน มาเป็นหลักเกณฑ์ที่ทำให้เกิดศรัทธาของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้แบ่งมูลเหตุให้เกิดศรัทธาออกเป็น ๔ จำพวกคือ

๑. รูปีปมาณิกา (รูปประมาณ) บุคคลผู้ถือรูปเป็นประมาณเลื่อมใสในรูป^{๓๗} ผู้ถือเอารูปร่าง เป็นประมาณ บุคคลบางคนในโลกนี้เห็นรูปที่สูง รูปที่พอมรูปที่อ้วน รูปที่มีอวัยวะสมส่วน ถือเอาประมาณในรูปร่างแล้วจึงชอบใจเลื่อมใสโน้มใจที่จะเชื่อถือ เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา บุคคลประเภทนี้เรียกว่า ผู้ถือรูปเป็นประมาณเลื่อมใสในรูป^{๓๘}

ดังที่พระวัคคิ บวชเป็นบรรพชิต เป็นผู้ที่ไม่รู้จักอ้อมอยู่ในความพึงพอใจที่จะได้เห็นในพระรูปของพระพุทธเจ้า เฝ้าคอยติดตามดูอยู่ตลอดเวลา เพราะยินดีที่ได้เห็นพระรูปกายที่ประเสริฐของพระผู้มีพระภาค ทำให้เกิดศรัทธาในพระรูปของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างยิ่ง เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงทราบความยินดีของ พระวัคคิ จึงได้ตรัสสอนว่า อย่ายินดีในรูปที่ชนพาลชอบ ผู้ใดเห็นพระสัทธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเป็นบัณฑิตเห็นพระผู้มีพระภาค (ส่วน) ผู้ไม่เห็นพระสัทธรรม ถึงจะเห็นพระผู้มีพระภาคก็ชื่อว่าเป็นคนโง่ ร่างกายมีโทษไม่สิ้นสุดเหมือนต้นไม้มีพิษ เป็นที่อาศัยของโรคทุกชนิด ล้วนเป็น

^{๓๖} ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๔/๓๓-๓๔.

^{๓๗} ดูรายละเอียดใน อภ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๕/๑๐๘-๑๐๙.

^{๓๘} ดูรายละเอียดใน อภ.ป. (ไทย) ๓๖/๑๗๑-๑๗๒/๒๐๔.

ที่ประชุมของทุกซ์ เพราะฉะนั้น จึงเปื้อน่ายในรูป พิจารณาเห็นความเกิดขึ้น และความเสื่อมไปแห่ง
ชั้นทั้งหลาย จะถึงที่สุดแห่งสรรพกิเลสได้โดยง่ายเกิด^{๓๙}

จะเห็นได้ว่า พระวักลิเกิดศรัทธาในพระรูปของพระพุทธเจ้า เป็นศรัทธาที่เกิดจาก
บุคคลผู้ถือเอารูปเป็นประมาณเลื่อมใสในรูป มีความพึงพอใจอยู่ในรูปร่างลักษณะ จึงทำให้เกิดศรัทธา
เมื่อไม่ได้เห็นก็จะทำให้เกิดความทุกข์ภายในใจ มีความกระวนกระวายใจ ดิ้นรนชวนขวายให้ตนได้พบได้
เห็นตามทีใจมีความปรารถนาอยู่ตลอดเวลา จึงจะเกิดความสบายใจแก่ตน เมื่อเกิดศรัทธาในรูป โดยที่
ปัญญาไม่ได้เกิดขึ้นเลย การบรรลุธรรมนั้นก็จะไม่เกิดขึ้นแน่นอน เพราะจะหยุดนิ่งอยู่เพียงศรัทธาในรูป
เท่านั้น เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงอนุเคราะห์พระวักลิให้เกิดความรู้สึกรู้ตัว เพื่อให้เกิดความรู้เห็นที่ถูกต้อง
ว่าแท้จริงแล้วการเห็นธรรมก็เท่ากับได้เห็นพระผู้มีพระภาคอยู่ด้วยตลอดเวลาตนเอง

ดังนั้น บุคคลผู้ถือรูปเป็นประมาณ เลื่อมใสในรูป เป็นเหตุให้เกิดศรัทธาแล้ว การที่จะ
เข้าถึงเป้าหมายได้นั้น ต้องอาศัยความเลื่อมใสในรูปเป็นจุดเริ่มต้น ในการสร้างความสัมพันธ์กับ
เป้าหมาย หมายถึง การที่บุคคลเกิดศรัทธาในรูปแล้ว ต้องนำศรัทธานั้นมาสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นด้วย
ไม่ยึดติดอยู่ที่ตัวบุคคลที่เป็นเหตุให้เกิดศรัทธาเท่านั้น ต้องรู้ในพระธรรมคือคำสอนอย่างทีพระผู้มีพระ
ภาคเจ้าทรงได้สอนธรรมไว้ เพราะพระธรรมจะเป็นเครื่องนำไปสู่การพ้นทุกข์ และบรรลุถึงเป้าหมาย
ในที่สุด ดังทีพระผู้มีพระภาคตรัสไว้แล้วว่า ผู้ไม่เห็นพระสัทธรรม ถึงจะแม้ว่าเห็นพระผู้มีพระภาค ก็
ชื่อว่าไม่ได้เห็นพระองค์ หากศรัทธานั้นไม่มีความสัมพันธ์กับเป้าหมายก็เป็นเพียงจลศรัทธาเพราะไม่มี
ปัญญาเกิดขึ้น โอกาสทีเข้าถึงเป้าหมายคือนิพพานนั้นไม่มี

ง. ความสำคัญของศรัทธา

ศรัทธามีความสำคัญแตกต่างกันตามความหมายและหน้าที่ ศรัทธาแม้จะเป็นเพียงปัจจัย
ขั้นพื้นฐาน และเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาปัญญา แต่ไม่สามารถดูแลได้ เพราะอาจทำให้เข้าใจ
ความหมายศรัทธาผิดไป^{๔๐} เพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของศรัทธานั้น จึงสามารถแบ่งตามความหมาย
และหน้าที่ได้ ๓ ประการคือ

๑. ศรัทธาเป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา บุคคลที่ยังไม่สามารถเข้าถึง
ปัญญาได้ ศรัทธาในขั้นพื้นฐานมีความสำคัญมากศรัทธาเป็นอุปกรณ์ชักนำให้เดินหน้าต่อไปในการ
พัฒนาเป็นปัญญา เมื่อใช้ถูกต้องจึงเป็นการเริ่มต้นที่ดี ทำให้การก้าวหน้าไปสู่จุดหมายได้ผลรวดเร็ว
ขึ้น^{๔๑} เพราะในระดับปุถุชนยังต้องอาศัยศรัทธาจากคนอื่นก่อน จึงจะสามารถพัฒนาให้เป็นปัญญาและ
สร้างความสัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายได้ พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถึงการ
บรรลอรหัตผล กับเหล่าภิกษุทั้งหลายว่า

บุคคลเมื่อเกิดศรัทธาแล้วจึงจะเข้าไปหา พยายามทีจะเข้าไปนั่งให้ใกล้ ๆ ฝาคอย
เงี่ยหูฟังว่าท่านจะพูดอะไร ฟังธรรมนั้นอย่างตั้งอกตั้งใจ แล้วจดจำธรรมที่ฟังนั้นไว้เป็นอย่างดี นำ
เนื้อความแห่งธรรมทีจดจำไว้มาพิจารณา ธรรมทั้งหลายควรแก่การนำมาพิจารณาขณะที่มีการพิจารณา
ธรรมอยู่นั้นความยินดีพอใจในธรรมจึงเกิดขึ้น เกิดความขยันอดทนไตร่ตรองดีแล้ว จึงได้อุทิศกายและ

^{๓๙} ดูรายละเอียดใน พ.อ.บ. (ไทย) ๓๓/๕๑-๖๑/๒๔๔-๒๔๕.

^{๔๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๖๔๙.

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๕๖.

ใจ เพื่อให้รู้ เห็น เข้าใจอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง ในสัจจะอันยอดเยี่ยม ด้วยนามกาย (เจตสิกทั้งหลาย) และเห็นแจ่มแจ้งสัจจะอันยอดเยี่ยมนั้นด้วยปัญญา แต่หากศรัทธาไม่มี การที่จะเข้าไปหาหรือการเข้านั่งใกล้ๆ การเงยโสดเพื่อที่จะรับฟังธรรม การที่จะจดจำธรรมเอาไว้ เพื่อการพิจารณาเนื้อความ ความเพ่งพินิจธรรม ความยินดีพอใจ ความขยันอดทนการไตร่ตรอง และการอุทิศกายและใจ ก็ไม่มีในบุคคลนั้น^{๔๒}

ดังที่เหล่าปัญจวัคคีย์ เมื่อครั้งที่ยังไม่เกิดศรัทธาในพระพุทธเจ้า เพราะคิดว่าพระผู้มีพระภาคละทิ้งความเพียรจะบรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าได้อย่างไร พระผู้มีพระภาคตรัสกับเหล่าปัญจวัคคีย์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเป็นอรหันต์ตรัสรู้เองโดยชอบ พวกเธอจงเงยโสดตบ เราได้บรรลุอมตธรรมแล้วจะสั่งสอน จะแสดงธรรม พวกเธอเมื่อปฏิบัติตามที่เราสั่งสอนไม่นานนักก็จักทำให้แจ้งซึ่งประโยชน์อันยอดเยี่ยมอันเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ ที่เหล่ากุลบุตรผู้ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตโดยชอบ ต้องการด้วยปัญญาอันยิ่งเอง เข้าถึงอยู่ในปัจจุบันนี้แน่แท้”

เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงสามารถกระทำให้ปัญจวัคคีย์ยินยอมได้แล้ว ปัญจวัคคีย์เกิดตถาคตโพธิศรัทธา และตั้งใจฟังเพื่อความรู้อย่างแล้ว เป็นผลทำให้ปัญจวัคคีย์ได้เกิดปัญญาเห็นธรรม^{๔๓}

ศรัทธาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญาเป็นอย่างมากหากบุคคลไม่เกิดศรัทธาแล้ว จะไม่สนใจหรือไม่หา ความรู้หรือปัญญาก็จะไม่เกิด ความสัมพันธ์ของความสำคัญของศรัทธาในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลขั้นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา

ศรัทธาในหมวดธรรมทั้ง ๒ เมื่อถือตามหน้าที่แล้ว ศรัทธามีความสำคัญตามหน้าที่คือสร้างความเป็นใหญ่ในกิจนั้นๆ และเป็นกำลังแห่งจิตใจ เพื่อให้องค์ธรรมนั้นเกิดความ สัมพันธ์กันในหมวดธรรม และเกื้อกูลส่งเสริมให้การเจริญวิปัสสนาที่ประกอบด้วยหมวดธรรมทั้ง ๒ เกิดความสำเร็จจนเกิดปัญญารู้แจ้งเห็นจริงในสัจจะธรรมเป็นโลกุตตรปัญญา และมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายในการปฏิบัติวิปัสสนาที่มีศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้น อันเป็นหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อให้บุคคลได้บรรลุถึงเป้าหมาย ศรัทธาจึงมีความสำคัญขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมาก ต่อการบรรลุธรรม มนุษย์เมื่อไม่มีศรัทธาต่อสิ่งใดแล้ว มักจะไม่ให้ความสนใจต่อสิ่งนั้นๆ ต่อเมื่อศรัทธาแล้ว จึงทำให้เกิดความสนใจ และมุ่งมั่นที่จะนำพาตนเองเข้าไปให้ถึงเป้าหมายในชีวิต ถ้าผู้ปฏิบัติขาดธรรมข้อแรกคือศรัทธาก็ไม่สามารถที่จะนำพาให้บรรลุธรรมในขั้นสูงสุดได้ เพราะความเชื่อในพระรัตนตรัย ทำให้ผู้ปฏิบัติมีความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มมากขึ้น มีกำลังทั้งที่เป็นกำลังกายและกำลังใจ ว่าตนเองก็สามารถที่จะอาศัยธรรมนี้พาให้ตนพ้นทุกข์และหลุดพ้นจากวิภวภูมิตั้งแต่ในที่สุด โดยอาศัยศรัทธาเป็นปัจจัยเกื้อกูลขั้นพื้นฐานในพัฒนาให้เกิดเป็นปัญญา และนำปัญญาที่ได้นั้น สร้างความสัมพันธ์ต่อไปให้ถึงเป้าหมายในที่สุด

๒. ศรัทธาเป็นส่วนประกอบพื้นฐานในหมวดธรรม ธรรมหมวดใดก็ตามในพุทธธรรม ถ้ามีศรัทธาเป็นส่วนประกอบแล้ว จะต้องมียุปัญญาเป็นอีกข้อหนึ่งเสมอ เพื่อควบคุมศรัทธาให้อยู่ในความหมายที่ถูกต้อง ในหมวดธรรมที่มีศรัทธาเป็นองค์ประกอบ และมีความเหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลแต่ละกลุ่มต่างกันสามารถแบ่งหมวดธรรมที่มีศรัทธาเป็นพื้นฐานสำหรับกลุ่มบุคคลที่สัมพันธ์กับเป้าหมายออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

^{๔๒}ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๘๓/๒๑๒, ๔๓๒/๕๔๑-๕๔๒

^{๔๓}ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒-๑๘/๑๘-๒๗.

กลุ่มศรัทธาในหมวดธรรมสำหรับบรรพชิต

พระผู้มีพระภาคได้สอนธรรมที่เป็นไปเพื่อการบรรลุธรรมไว้ใน สารัชสูตรเพื่อให้ บรรพชิตได้นำธรรมนั้นไปศึกษาและนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเป็นผลสำเร็จคือการบรรลุธรรม และถึง เป้าหมายสูงสุดคือนิพพาน พระผู้มีพระภาคทรงตรัสกับพระภิกษุทั้งหลายถึงธรรมเป็นเครื่องกระทำ ความเป็นผู้แก้แค้นแห่งภิกษุผู้เสาะ ๕ ประการ

ธรรมเป็นเครื่องกระทำความเป็นผู้แก้แค้น ๕ ประการ ๑. เป็นผู้ที่มีศรัทธา ๒. เป็นผู้ มีศีล ๓. เป็นพหูสูต ๔. เป็นผู้ปรารถนาความเพียร ๕. เป็นผู้ที่มีปัญญา ผู้ไม่มีศรัทธามีความครั่นคร้ามใด แต่ผู้มีศรัทธาหาความครั่นคร้ามนั้นไม่ ผู้ทุกศีลมีความครั่นคร้ามใด แต่ผู้มีศีลหาความครั่นคร้ามนั้น ไม่ ผู้มีสุทธะน้อยมีความครั่นคร้ามใด แต่ผู้เป็นพหูสูตหาความครั่นคร้ามนั้นไม่ ผู้เกียจคร้านมีความ ครั่นคร้ามใด แต่ผู้ปรารถนาความเพียรหาความครั่นคร้ามนั้นไม่ ผู้มีปัญญาทรมหาความครั่นคร้ามใด แต่ผู้มีปัญญาหาความครั่นคร้ามนั้นไม่ ฉะนั้น ธรรมทั้ง ๕ จึงชื่อว่าเครื่องทำ ความแก้แค้นสำหรับ ภิกษุผู้เป็นเสาะ^{๔๔} เวสารัชชกรณธรรม^{๔๕} เป็นธรรมที่ทำให้เป็นพระเสาะมีความสำคัญต่อผู้ที่เกิดความ ท้อถอยเป็นอย่างมาก ความแก้แค้นเท่านั้น จึงจะสามารถทำให้ฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการไปสู่การ บรรลุธรรมได้ ดังนั้นศรัทธา มีความสำคัญในขั้นพื้นฐาน คือ เป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าเป้าหมาย คือ ความเชื่อที่มีเหตุผล มั่นใจในหลักที่ถือและในการดีที่ทำ อาศัยธรรมหมวดนี้ในการสร้าง ความสัมพันธ์ของศรัทธาสู่การบรรลุธรรมในขั้นสูง ด้วยการสร้างความกล้าหาญ สร้างขวัญและสร้าง แรงบันดาลใจ ให้ตนดำเนินการให้สำเร็จผล เมื่อบุคคลมีศรัทธาที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ทำให้เกิด ความเชื่อมั่นในศีลที่บริสุทธิ์ เป็นผู้ใฝ่หาการศึกษาให้มีความรู้มาก มีความตั้งใจในความเพียรอย่างไม่ ย่อท้อ จนเป็นผู้มีปัญญาได้รู้เห็นตามความเป็นจริงในอริยสัจ หยั่งลงสู่พระไตรลักษณ์ จนเข้าถึงความ หลุดพ้นและเข้าถึงพระนิพพาน

หมวดธรรมทั้ง ๕ ประการนี้ มีความสัมพันธ์กันทั้งในด้านความเสมอกัน ความ ต่อเนื่องอันเป็นปัจจัยส่งต่อกัน เพราะบุคคลเมื่อเกิดศรัทธาแล้วจึงจะสนใจในสิ่งนั้นๆ ต่อไปหมวด ธรรมทั้ง ๕ นี้ ถึงแม้ว่าศรัทธาจะสำคัญในขั้นพื้นฐาน แต่ธรรมที่เหลือก็มีความสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน ทุกธรรมจะขาดหรือมากกว่าธรรมใดไม่ได้เลย เพราะมีความสัมพันธ์และเป็นปัจจัยส่งต่อให้กัน เพื่อให เกิดเป็นหมวดธรรมในการทำให้เป็นผู้แก้แค้นและไม่มีความทุกข์ และเป็นหมวดธรรมที่พระเสาะยึด เป็นหลักปฏิบัติในการนำพาตนเองให้ถึงเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา

๓. กลุ่มศรัทธาในหมวดธรรมสำหรับคฤหัสถ์ พระผู้มีพระภาคทรงสอนถึงธรรม ที่สามารถทำให้คฤหัสถ์ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีปกติสุขไว้ใน วัฑฒิสสูตร อันเป็นหลักธรรมที่ทำให้ บุคคลเป็นผู้เจริญและประเสริฐ

หลักธรรมนั้น คือ วุฒิธรรม^{๔๖}

บุคคลเมื่อเจริญด้วยธรรมเป็นเหตุเจริญ ๕ ประการ ชื่อว่าย่อมเจริญด้วยธรรมเป็น เหตุเจริญอย่างประเสริฐ ชื่อว่าเป็นผู้ถือเอาสิ่งที่เป็นสาระ และถือเอาสิ่งที่ประเสริฐแห่งกาย ธรรมเป็น

^{๔๔}ดูรายละเอียดใน อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๐๑/๑๗๕-๑๗๖.

^{๔๕}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๔๑.

^{๔๖}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๘๒.

เหตุเจริญ ๕ ประการมี ศรัทธา (ความเชื่อ) ศีล (การรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย) สุตะ (การสดับฟัง หาคำความรู้) จาคะ (การเสียสละ) ปัญญา (ความรู้) เมื่อบุรุษใดเจริญธรรม ๕ ประการนี้ มีผลทำให้ เป็นสัตบุรุษ มีปัญญาเห็นประจักษ์ หากสตรีใดเมื่อเจริญด้วยธรรมเป็นเหตุเจริญ ๕ ประการ สตรีนั้น เป็นผู้มั่งคิล เป็นอุบาสิกา ชื่อว่าถือเอาสิ่งที่เป็นสาระสำหรับตนไว้ได้ในโลกนี้^{๔๗}

บุคคลจะเป็นอารยะชน^{๔๘}ได้นั้น จะต้องเป็นผู้ประเสริฐทั้งกายและใจ ด้วยการยึดหลัก วัฏฒิธรรมนี้ ในหมวดธรรมนี้มีศรัทธาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ คือเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความสำเร็จในหลักวัฏฒิธรรม องค์ประกอบทั้ง ๕ มีความสำคัญและมีความสัมพันธ์ต่อกัน หลักธรรมนี้ต้องสมบูรณ์ด้วยองค์ประกอบทั้ง ๕ เมื่อนั้นบุคคลจึงจะถือว่าเป็นผู้เจริญเป็นอารยะชนที่ ประเสริฐ อยู่ในโลกปัจจุบันได้อย่างเป็นสุข รู้เท่าทันในทุกๆ เมื่อมีความปรารถนาที่จะบรรลุธรรมในขั้น สูงสุดคือเป้าหมาย บุคคลสามารถอาศัยวัฏฒิธรรมเป็นจุดเริ่มต้น ในการสร้างความสัมพันธ์กับเป้าหมาย ได้ในที่สุด

การเกิดศรัทธาในพระรัตนตรัยแล้ว ความสมบูรณ์ด้วยศีลย่อมเกิดขึ้นตามมา ศีลทำให้บุคคลมีความสงบทั้งกายและใจ เป็นผู้ไม่หาในสิ่งที่เป็นประโยชน์สำหรับตนด้วยการศึกษาหาความรู้ ให้รู้จริงเห็นจริงตามคลองธรรม มีจิตที่บริสุทธิ์ยอมเสียสละได้ในสิ่งที่เป็นของของตนให้กับผู้อื่น ด้วย เพราะเกิดปัญญารู้เห็นตามความเป็นจริงในสังขาร ทำให้เป็นผู้เจริญและประเสริฐ เพราะถ่อมถ่อมถ่อม ในสิ่งที่ได้เป็นมงคลสำหรับชีวิต ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นผู้มีปกติสุข เมื่อยังไม่สิ้นชีวิต หากคิดที่จะ บรรลุธรรมในระดับสูงคือ ตั้งแต่โสดาบันสกทาคามี อนาคามีไปจนถึงอรหันต์ หรือนิพพานก็สามารถที่จะ ทำได้เช่นกัน ด้วยอาศัยหลักธรรมนี้เป็นจุดเริ่มต้นและสร้างความสัมพันธ์ให้เข้าถึงเป้าหมาย

จากหลักศรัทธาสรุปได้ว่า การผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งอยู่ร่วมกันกับคนไร้ที่พึ่งนั้น ทุกคนต่าง ล้วนอาศัยความเชื่อมั่น ความเข้าใจ การสื่อสารแสดงออกอย่างเป็นผู้ที่น่าเลื่อมใสของผู้ดูแล เพื่อให้ คนไร้ที่พึ่งเกิดยอมรับและเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดปัญญาความรู้แจ้งตามความเป็น จริงและเกิดกำลังใจสำหรับการปฏิบัติตามกระบวนการฟื้นฟูกิจกรรมต่างๆตามผู้ดูแลได้พาทำ เพื่อให้ หมวดธรรมนั้นเกิดความสมบูรณ์ อันจะนำพาให้บุคคลสามารถเข้าถึงเป้าหมายได้ ก็ด้วยอาศัย ความสัมพันธ์ของผู้ดูแลที่มีคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา และในฐานะเป็น ปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายในทางพึ่งตนเองได้ของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๒.๒ โยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ เป็นหลักธรรมที่รวบรวมจากพระไตรปิฎก แล้วนำมาประมวล เป็นวิธีคิด ในทางพระพุทธศาสนามี ๑๐ ประการ^{๔๙} มีบทบาทต่อกลไกการทำงานในกระบวนการคิด คือ ทำให้ผู้ ฝึกฝนคิด เกิดการพัฒนาทางความคิด มีวิธีคิดแบบชาญฉลาด มีกุศโลบายในการคิด เรียกว่า “คิด เป็น” สามารถนำความคิดไปสู่ขั้นตอน การปฏิบัติได้ ทำให้จิตเกิดคุณธรรมความดีต่างๆ ส่งผลดี

^{๔๗} คุรุยลละเอียดยใน อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๖๓-๖๔/๑๑๑-๑๑๓.

^{๔๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๐๐.

^{๔๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๙๐.

อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในหลายมิติ คือ มิติทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ประเพณีวัฒนธรรมและจริยธรรม

ก. ความหมายของคำว่า “โยนิโสมนสิการ”

โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย โยนิโส กับ มนสิการ โดยคำว่า โยนิโส มาจาก โยน ซึ่งแปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อุบาย วิธีทาง ส่วนคำว่า มนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิด คำนึง นึกถึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็น “โยนิโสมนสิการ” มีการแปล สืบๆ กันมาว่า การทำในใจ โดยแยบคาย การทำในใจโดยแยบคาย หรือการคิดถูกต้องตามความเป็นจริงพระไตรปิฎกได้ระบุความหมายไว้หลายนัยด้วยกัน หรือที่เรียกว่า “ไวพจน์” ของ “โยนิโสมนสิการ” เช่น คำว่า อุปปรักขา (เข้าไปเพ่งพิจารณา) ปฏิสังขา (พิจารณา, ตรวจสอบ) ปฏิสัจจกขณา (เข้าไปเพ่งตรวจสอบ) เป็นต้น ล้วนมีนัยความหมายของศัพท์ว่า โยนิโสมนสิการทั้งสิ้น แต่มีน้อยไม่นิยมนำมาใช้ และจากกลุ่มคำที่มีความหมายเดียวกับโยนิโสมนสิการเหล่านี้ จะเห็นถึงระดับของการนำโยนิโสมนสิการไปใช้ ในความหมายต่างๆ ตามวัตถุประสงค์และ สถานการณ์ได้ดังต่อไปนี้

๑. หมายถึง การพิจารณาอย่างถูกต้อง เหมาะสมก่อนบริโภคอาหาร เช่น พระพุทธองค์ได้เทศนาแก่พระอริยสาวก ให้พิจารณาโดยแยบคายในการฉันอาหารไม่ใช่เพื่อเล่น ไม่ใช่เพื่อมัวเมา ไม่ใช่เพื่อตกแต่ง แต่เพียงเพื่อความดำรงอยู่ของร่างกายเท่านั้น^{๕๐}

๒. หมายถึง การมนสิการ การไตร่ตรอง การคิดให้รอบคอบก่อนกล่าววาจา เช่น ที่พระพุทธองค์ทรงย้ำให้มนสิการก่อนที่จะตอบ หรือ ให้ไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนกล่าวติเตียนหรือกล่าวสรรเสริญผู้อื่น^{๕๑}

๓. หมายถึง การไตร่ตรอง การคำนึงถึงในการเล่าเรียน เนื้อความแห่งธรรมอย่างถูกวิธีถูกทาง ดังเช่นพุทธพจน์แสดงว่า ภิกษุทั้งหลาย กุลบุตรบางพวกในธรรมวินัยนี้ย่อม เล่าเรียนธรรม คือ สุตตะ เคยยะ เวยยาकरणะ คาถา อุทาน อิติวุตตะกะ ชาตกะอัปภูตธรรม และเวทัสสะ พวกเขาล่าเรียนธรรมนั้นแล้ว ย่อมไตร่ตรองเนื้อความแห่งธรรมเหล่านั้นด้วยปัญญา^{๕๒}

๔. หมายถึง การคำนึงถึงอย่างเข้าใจ ถูกทาง เพื่อการดำเนินชีวิตที่เป็นสุข เช่น ไม่ควรคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ไม่ควรหวังในสิ่งที่ยังมาไม่ถึง สิ่งที่ล่วงไปแล้วให้ละ สิ่งที่ยังมาไม่ถึง ก็เป็นสิ่งที่มาไม่ถึงไม่ต้องนำมาคิดคำนึง^{๕๓} หรือในขณะที่ใกล้จะตายให้คิดคำนึงแต่ในแง่มุมที่ดี ในกุศลที่ได้ทำสำเร็จแล้ว ดังพุทธพจน์ที่ว่า “โมคคหรัพฺยํ ทํหาเยวํธาปิโรคฺคาแล้ว คนที่ควรเลี้ยงเราได้เลี้ยงแล้ว อันตรายทั้งหลายเราได้ข้ามพ้นแล้ว ทักษิณา ที่มีผลสูงขึ้นไปได้ให้แล้ว และพลีกรรม ๕ อย่างเราได้ทำแล้ว”^{๕๔} ดังนี้ จึงถือว่าเป็นผู้มีโยนิโสมนสิการ

๕. หมายถึง การพิจารณาอย่างสำรวม โดยการสำรวมในอินทรีย์ทั้ง ๕^{๕๕}

^{๕๐} คุรยลละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔/๒๗

^{๕๑} คุรยลละเอียดใน อง.ทก. (ไทย) ๒๐/๑๓๕/๑๑๗

^{๕๒} คุรยลละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๓๘/๒๕๔

^{๕๓} คุรยลละเอียดใน ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๗๒/๓๑๔

^{๕๔} คุรยลละเอียดใน อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๑/๑๐๔

^{๕๕} คุรยลละเอียดใน ม. มุ. (ไทย) ๑๒/๒๓ /๒๒

๖. หมายถึง ความตั้งใจ มุ่งมั่น เพียรปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรม^{๕๖}

๗. หมายถึง การพิจารณาหาเหตุปัจจัย เป็นเหตุให้เกิดปัญญา^{๕๗}

๘. หมายถึง การใช้ความคิดอย่างถูกวิธี การใส่ใจ ใคร่ครวญ การพิจารณาโดย อุบาย วิธีที่แยบคาย เช่น พิจารณาว่าไม่เที่ยงในสิ่งที่ไม่เที่ยง พิจารณาว่าเป็นทุกข์ในสิ่งที่เป็นอย่างทุกข์

๙. หมายถึง พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายหรือใส่ใจลมหายใจ เข้าออกด้วยความเพียร สัมผัสปัญญะและสติ^{๕๘} เป็นต้น

การศึกษาความหมายของคำว่า “โยนิโสมนสิการ” ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นการเทศนาที่แสดงให้เห็นถึงการใช่วิธีพิจารณาโดยแยบคาย ทั้งในการกิน การพูด การศึกษาหาความรู้ ตลอดจนการพิจารณาเมื่ออยู่ในภาวะวิกฤตหรือเมื่อใกล้ตาย เป็นต้น ลักษณะการคิดเช่นนี้เป็นการสร้างปัญญาระดับพื้นฐาน เพื่อบรรลุความสุขในทางโลกถือเป็นความสุขเบื้องต้น ส่วนการใช่วิธีพิจารณาโดยแยบคายอันเป็นเหตุให้เกิดปัญญารู้ตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นปัญญาระดับสูง เพื่อการสิ้นกิเลสเข้าสู่ภาวะหมดการปรุงแต่งอันเป็นหนทางสู่พระนิพพาน ตามคัมภีร์อรรถกถา ในชั้นอรรถกถา พอสรุปความหมายของโยนิโสมนสิการ ได้ ดังนี้คือ

๑. การพิจารณาใส่ใจโดยหลักการหรือแนวทางที่ถูกต้อง กล่าวคือ การกำหนดในใจ โดยความเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อสุภะ

๒. การพิจารณาใส่ใจ โดยหลักการที่สอดคล้องกับการตรัสรู้ของ ๔ ได้แก่ มโน ทวาริกขวนจิตหรืออวัชชนจิตที่เป็นตัวเปลี่ยนจากภวังค์มาเป็นวิถิ หมายถึง การพิจารณา ใส่ใจตั้งแต่เมื่อ ตากระทบกับรูป, หูกระทบกับเสียง ฯลฯ โดย ใส่ใจหรือกำหนดรู้^{๕๙} คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

๓. ความใส่ใจ โดยแยบคายในการฟังโดยองค์ธรรม คือ ปัญจทวาราวัชชน จิตมีลักษณะใคร่ครวญอารมณ์ทางทวาร ๕

โยนิโสมนสิการ มีความหมายแคบเพียงใด คัมภีร์ชั้นอรรถกถาและฎีกา ได้ไขความไว้ให้เห็นความหมายแยกเป็นแง่ๆ ดังต่อไปนี้^{๕๙}

๑. อุบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือคิดอย่างมีวิธี หรือคิดถูกวิธี หมายถึง คิดถูกวิธีที่จะ ให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้าแนวกบัสสจะ ทำให้หยั่งรู้สภาวะลักษณะ และสามัญลักษณะของ สิ่งทั้งหลาย

๒. ปณมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้ หรือมีลำดับ มีขั้นตอน แล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบ ตามแนวเหตุผล เป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิง สับสน ไม่ใช่ประเดี๋ยววกเวียนติดพันเรื่องนี้นั้นนี้ เคี้ยวเตลิดออกไปเรื่องนั้นที่โน้น หรือ กระโดดไปกระโดดมา ต่อเป็นขึ้นเป็นอันไม่ได้ ทั้งนี้รวมทั้งความสามารถที่จะชักชวนนึกคิดเข้าสู่ แนวที่ถูกต้อง

^{๕๖} ดูรายละเอียดใน วิม.(ไทย) ๔/๓๕/ ๔๔

^{๕๗} ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๗/๓๑

^{๕๘} ดูรายละเอียดใน ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๔๘/๑๙๐

^{๕๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๕๖

๓. การณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิด สืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาเหตุให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มา ซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

๔. อุปาทกมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย ท่านหมายถึง การคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดคุณธรรม เช่น ปลุกเร้าให้เกิดความเพียร การรู้จักคิด ในทางที่ทำให้หายหาวตกกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง เป็นต้น

โยนิโสที่เกิดขึ้นครั้งหนึ่งๆ อาจมีลักษณะครบที่เดียวทั้ง ๔ ข้อ หรือเกือบครบ ทั้งหมดหากจะเขียนลักษณะทั้ง ๔ ข้อนี้สั้นๆ ได้ว่า คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล คิดเร้ากุศล

สรุปได้ว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดแบบใคร่ครวญ เป็นขั้นเป็นตอน มีเหตุผล พิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบในทุกๆ ด้าน ผลที่ได้รับทำให้เกิดการสร้างสร้อยอย่าง มีคุณธรรม วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ การนำเอาหลักโยนิโสมนสิการ มาประกอบในการคิดก่อนการปฏิบัติ ว่าโดยหลักการ ก็มี ๒ แบบ คือ โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือกำจัดอวิชชา ความไม่รู้ ความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ โดยความถูกต้องแจ่มแจ้ง และโยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือ บรรเทาตัณหา

ข. วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเท่าที่พบในบาลี พอประมวลเป็นแบบใหญ่ๆ ได้ ดังนี้^{๖๐}

๑. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ พิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผลให้รู้จัก สภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไขด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่ สัมพันธ์ส่งผล สืบทอดกันมา อาจเรียกว่า วิธีคิดแบบอัทปปัจจัยตา หรือ วิธีคิดแบบปัจจัยตาการ หรือ คิดตามหลักปฏิจจนูปบาท สิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นอาศัยกัน เมื่อมีสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น สิ่งที่มาจึงเกิดมีขึ้นได้ จัดเป็นวิธีโยนิโสมนสิการแบบพื้นฐาน มีแนวปฏิบัติแยกวิธีคิดนี้ได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑) คิดแบบปัจจัยสัมพันธ์คือ เมื่อพบเหตุการณ์หรือเรื่องที่พิจารณาอย่างหนึ่ง อย่างไม่ยอมย่นและสืบสาวชักโยงออกไปถึงปัจจัยต่างๆ ทั้งหลายที่เข้ามาสัมพันธ์นั้น ก่อให้เกิดผลหรือปรากฏการณ์นั้นๆ ขึ้น เช่น พระพุทธเจ้าตรัสสอนพระสาวกพิจารณาว่า “เมื่อสิ่งนั้นมี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนั้นเกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ ฯลฯ”

๒) คิดแบบสอบสวน หรือ ตั้งคำถาม คือ เมื่อประสบพบเห็นสิ่งใดๆ ที่ควรพิจารณา ก็คอยตั้งคำถามแก่ตนว่า ทำไมเพราะอะไร เช่น พระพุทธเจ้าทรงตั้งปัญหาถามพระองค์เอง ก่อนตรัสรู้ ว่า ตัณหาเกิดขึ้น เพราะอะไรเป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา โดยทรงพิจารณาว่า “เรานั้นได้มีความคิดว่า เมื่ออะไรมีอยู่หนอ อุปาทานจึงมี อุปาทานมีเพราะอะไรเป็นปัจจัย อุปาทานมีเพราะ ตัณหาเป็นปัจจัย” ตัณหา มีเพราะอะไรเป็นปัจจัย ตัณหา มีเพราะเวทนาเป็นปัจจัย ฯลฯ” เป็นต้น

๒. วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ เป็นวิธีคิดที่กระจายเนื้อหาที่มุ่งเพื่อเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามสภาวะของมัน ตามธรรมดาสิ่งทั้งหลายก็ตี ปรากฏการณ์ต่างๆ ก็ตี เรื่องราวต่างๆ ที่อุบัติขึ้นก็ตี เกิดจากส่วนประกอบย่อยๆ มารวมกันเข้า เมื่อแยกแยะกระจายออกไปให้เห็น องค์ประกอบ

^{๖๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๕

ย่อยๆ ต่างๆ ได้แล้ว จึงจะรู้จักสิ่งนั้น เรื่องราวนั้นๆ ได้ถูกต้องแท้จริง จึงจะจับจุดที่เป็น ปัญหาและแก้ปัญหาได้ พระพุทธศาสนาแยกแยะชีวิตออกเป็นส่วนประกอบย่อยต่างๆ เช่น ชันธ ๕ (รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ) เป็นต้น การแยกแยะส่วนประกอบของสิ่งนั้นๆ ออกเป็นส่วนย่อยจนละเอียดสุดไม่สามารถแยกแยะออกไปได้ เพื่อให้เห็นภาพความจริงได้ชัดเจน ไม่ผิดพลาด เน้นการมองลึก โดยนัยปรมัตถ์ (ความจริงอันเป็นที่สุด) จากสิ่งที่สมมติบัญญัติ เช่น คนทั่วไป มองเห็นว่า มนุษย์เป็นหญิงสวยงาม ชายรูปหล่อ เป็นต้น แต่เมื่อนำวิธีการเข้าไปจับวิเคราะห์แล้ว

ตามนัยปรมัตถ์ เป็นเพียง ชันธ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ และธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ประกอบกันอยู่อย่างนี้ เป็นต้น

๓. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมชาติ คือ มองอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งจะต้องเป็นอย่างนั้นๆ ตามธรรมชาติของมันเอง ในฐานะที่มัน เป็นสิ่งซึ่งเกิดจากเหตุปัจจัยต่างๆ ประดุจดังขึ้น จะต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัย กล่าวคือ การที่มันเกิดขึ้น แล้วจะต้องดับไป ไม่เที่ยง ไม่คงที่ ไม่ยั่งยืน ไม่คงอยู่ตลอดไป เป็นอนิจจัง มีความแปรปรวน เปลี่ยนสลาย ไม่เป็นของของใคร เป็นอนัตตา รวมความว่า รู้เท่าทันว่าสิ่งทั้งหลายเป็นธรรมชาติ มีลักษณะความเป็นไปโดยทั่วไปเสมอเหมือนกันตามธรรมชาติของมัน ในฐานะที่เป็นของปรุงแต่ง เกิดจากเหตุปัจจัย และขึ้นต่อเหตุปัจจัยทั้งหลายเช่นเดียวกัน วิธีคิดแบบนี้ที่ถูกต้องต้องดำเนินไปให้ ครบ ๒ ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ ๑ รู้เท่าทันและยอมรับความจริง เป็นขั้นวางใจวางท่าที่ต่อสิ่งทั้งหลาย โดยสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติ เป็นท่าที่แห่งปัญญา ท่าที่แห่งความเป็นอิสระ ไม่ผูกมัดตัว เช่น เมื่อประสบสถานการณ์ที่ไม่ปรารถนาหรือมีเรื่องราวไม่น่าพึงใจเกิดขึ้นแล้ว สำนึกขึ้นในเวลานั้นได้ว่าสิ่งนั้นๆ เหตุการณ์นั้นๆ เป็นไปตามธรรมชาติ เป็นไปตามเหตุปัจจัย ของมัน เราจะมองตามความเป็นจริง ไม่มองตามความอยากให้เป็นหรืออยากไม่ให้เป็น ไม่เอาตัวไป ให้ถูกกดถูกบีบ

ขั้นที่ ๒ แก่ไขและทำการไปตามเหตุปัจจัย เป็นขั้นปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลาย โดยสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติ เป็นท่าที่แห่งปัญญา ด้วยความรู้เท่าทัน เป็นอิสระ ไม่ผูกมัดตัว คือ รู้ว่าสิ่งทั้งหลายจะเป็นอย่างไรก็ยอมเป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่ใช่ขึ้นต่อความอยาก ความปรารถนาของเราหรือใครๆ ว่าเราต้องการให้มันเป็นอย่างไร เมื่อเราต้องการให้มันเป็นอย่างนั้น ก็ต้องทำที่เหตุปัจจัยให้ได้เป็นอย่างนั้น แล้วแก้ไขหรือจัดการที่ตัวเหตุปัจจัยนั้นๆ เมื่อทำเหตุปัจจัยได้พร้อมบริบูรณ์ที่จะให้เป็นอย่างนั้น มันก็ต้องเป็นอย่างนั้น ถ้าเหตุปัจจัยไม่พร้อมที่จะให้เป็นมันก็ไม่เป็น ถึงเราจะอยากมันก็ไม่เป็นไปอย่างนั้น เมื่อรู้แล้วก็แก้ไขกันที่เหตุปัจจัยนั้นแหละ ไม่ใช่แก้ด้วยความอยาก เพียงแต่กำหนดรู้ความอยากของตน และกำหนดรู้เหตุปัจจัย เป็นอันว่า ทั้งทำการและทั้งปล่อยให้สิ่งทั้งหลายมันเป็นไปตามเหตุปัจจัย เป็นวิधिปฏิบัติที่ทั้งได้ผลดีที่สุด และตนเองก็ไม่เป็นทุกข์

๔. วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ หรือ วิธีคิดแบบแก้ปัญหา เรียกตามโวหารทางธรรมได้ว่าวิธีแห่งความดับทุกข์ เป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องจากวิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือรู้เท่าทันธรรมชาติ คือ เมื่อเข้าใจคติธรรมชาตของสิ่งทั้งหลาย วางใจได้และตกลงใจว่าจะแก้ปัญหาที่ตัวเหตุปัจจัย จากนั้นก็ดำเนินความคิดต่อไป วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ ๔ มีหลักการสำคัญ คือ การเริ่มต้นจากปัญหา(ทุกข์) โดยกำหนดรู้ทำความเข้าใจปัญหาหรือความทุกข์ให้ชัดเจน ตรงจุดตรงเรื่อง แล้วสืบค้นหาสาเหตุ (สมุทัย) เพื่อเตรียมแก้ปัญหา ตรงไปตรงมา พร้อมกันนั้นก็กำหนดเป้าหมาย (นิโรธ) ของตนให้แน่ชัดว่าคืออะไร มุ่งตรงต่อสิ่งที่จะต้องทำต้องปฏิบัติ จะเป็นไปได้หรือไม่ จะเป็นไปได้อย่างไร แล้วคิดวางวิธี

ปฏิบัติ (มรรค) ที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหา ไม่พุ่งชนออกไปในเรื่องฟุ้งเพื่อที่สักว่าคิดเพื่อสนองตัณหา โดยสอดคล้องกับการที่จะบรรลุจุดหมายที่ได้กำหนดไว้นั้น ทั้งนี้อาจจัดวางเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ทุกข์ คือ สภาพปัญหา ความคับข้อง ติดขัด กัดคัน บีบคั้น บกพร่องที่เกิดมีแก่ชีวิตหรือที่ตนได้ประสบ กำหนดรู้ แจกแจงแถลงปัญหา ทำความเข้าใจปัญหา สภาพและขอบเขตของปัญหาให้เข้าใจชัดเจนว่าเป็นอะไร คืออะไร เป็นที่ตรงไหนเหมือนแพทย์ ตรวจดูอาการของโรค ดูความผิดปกติของร่างกายวินิจฉัยให้รู้ว่าเป็นอะไร ที่ตรงไหน รู้เข้าใจโรคและ ร่างกายเฉพาะอย่างยิ่งส่วนซึ่งเป็นที่ตั้งของโรคให้ชัดเจน

ขั้นที่ ๒ สมุทัย คือ เหตุเกิดแห่งทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหา ได้แก่ เหตุ ปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาสัมพันธ์ ชัดแย้ง ส่งผลสืบทอดกันมาจนปรากฏเป็นสภาพบีบคั้น กัดคัน คับข้อง ติดขัด อึดอัด บกพร่อง ในรูปแบบต่างๆ แปลกๆ กันไป อันจะต้องค้นหาสืบสวนเหตุแห่งทุกข์ที่จะพึงละให้พบ วิเคราะห์มูลเหตุหรือต้นตอของปัญหา ซึ่งจะต้องแก้ไขหรือกำจัดให้หมดสิ้นไป วิธีคิดนี้ เหมือนแบบที่ ๑ คือ วิธีคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ เหมือนแพทย์ค้นหาสมุติฐานของโรคหาสาเหตุของโรคซึ่งจะนำไปสู่การรักษาที่ถูกต้องตรงจุดมิใช่รักษาแต่เพียงอาการ

ขั้นที่ ๓ นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ความพ้นทุกข์ ภาวะไร้ทุกข์ ภาวะพ้นปัญหา หมดหรือปราศจากปัญหา เป็นจุดหมายที่เล็งเห็นชัดซึ่งการดับทุกข์ที่จะทำให้สำเร็จ ชัดเจน ถึงภาวะปราศจากปัญหา ซึ่งมุ่งหมายว่าคืออะไร เป็นไปได้จริงหรือไม่อย่างไร การที่ปฏิบัติอยู่นี้จะ ปฏิบัติเพื่ออะไร จะทำกันไปถึงไหน มีความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและหลักการทั่วไป จุดหมาย นั้นเป็นไปได้หรือไม่ เป็นไปได้ได้อย่างไร มีหลักการในการเข้าถึงอย่างไร มีจุดหมายรอง หรือ จุดหมายลดหลั่นแบ่งเป็นขั้นตอนการดำเนินการในระหว่างนั้นได้อย่างไรบ้าง

ขั้นที่ ๔ มรรค คือ ทางดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ หรือวิธีการ แก้ไขปัญหา ได้แก่ วิธีการและรายละเอียดที่จะต้องปฏิบัติ เพื่อกำจัดเหตุปัจจัยของปัญหา ให้เข้าถึง เป้าหมายที่ต้องการ กำหนดแผนการ วิธีการ และรายการสิ่งที่ต้องทำ ซึ่งจะช่วยให้แก้ไขสาเหตุ ของปัญหาให้สำเร็จ โดยสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการ

๕. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย คือ พิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง ธรรม กับ อรรถ หรือ หลักการ กับ ความมุ่งหมาย เป็นวิธีคิดในระดับปฏิบัติการหรือลงมือทำคือ การที่จะกระทำการต่างๆ โดยรู้และเข้าใจถึงหลักการและ ความมุ่งหมายของเรื่องนั้นๆ จะดำเนินไปเพื่อเป้าหมายอะไร เพื่อให้เป็นการปฏิบัติที่ได้ผลตาม ความมุ่งหมายนั้น ไม่กลายเป็นการปฏิบัติที่คลาดเคลื่อนเลื่อนลอยมกมาย เช่น เมื่อจะลงมือทำงานอะไรต้องตรวจสอบตนเองให้ชัดเจนก่อนว่า เข้าใจหลักการและความมุ่งหมายของงานนั้นดีแล้ว หรือไม่เพียงใด โดยตั้งคำถามว่า อันนี้เพื่ออะไร เป็นต้น อันนำไปสู่การปฏิบัติถูกต้องที่เรียกว่าธรรมาธรรมปฏิบัติทำให้ข้อปฏิบัติย่อยเข้ากันได้ สอดคล้องกันและส่งผลแก่หลักการใหญ่เป็นไป เพื่อเป้าหมายที่ต้องการ

๖. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเน้นการยอมรับความจริงตามที่สิ่งนั้นๆ ทุกแง่ทุกด้าน เพื่อให้รู้และเข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริงทั้งด้านดี ด้านเสีย จุดอ่อน จุดแข็ง ศัพท์ทางธรรมดา เรียกว่า วิธีคิดโดยรู้ อัสสาทะ คิดหาคุณค่า คิดหาข้อดี อาทิภาวะ คิดหาโทษ คิดหาข้อเสีย และนิสสรณะ คิดหาทางออกการยอมรับทั้งด้านดี ทั้งด้านเสีย และเป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องกับการปฏิบัติมาก มีลักษณะสำคัญ ๒ ประการ ได้แก่

๑) การที่จะเชื่อว่ามองเห็นตามเป็นจริงนั้น จะต้องมองเห็นทั้งด้านดี ด้านเสีย หรือทั้งคุณและโทษของสิ่งนั้นๆ ไม่ใช่มองแต่ด้านดีหรือคุณอย่างเดียว และไม่ใช้เห็นแต่โทษหรือด้านเสียอย่างเดียว อันที่จริงนั้นปกติของสิ่งทั้งหลายย่อมมีทั้งส่วนดี ส่วนเสีย จุดอ่อน จุดแข็ง อาจตีมาก หากอยู่ในกรณีแวดล้อมอย่างหนึ่ง หรืออาจจะตีน้อย หากได้อยู่ในกรณีแวดล้อมหรือ เงื่อนไขอีกอย่างหนึ่ง เช่น ที่เชื่อว่ามองเห็นตามเป็นจริง คือรู้ทั้งคุณและโทษของกาม

๒) เมื่อจะแก้ปัญหา หรือดำเนินมรรควิธีออกไปจากภาวะที่ไม่พึงประสงค์ อย่างใดอย่างหนึ่งนั้น เพียงรู้คุณโทษ ข้อดีข้อเสีย ของสิ่งที่เป็นปัญหาหรือภาวะที่ไม่ต้องการเท่านั้น ยังไม่เพียงพอ จะต้องมองเห็นทางออก มองเห็นจุดหมาย และรู้ว่าจุดหมายหรือที่จะไปนั้น คืออะไร คืออย่างไร ดีกว่าและพ้นจากข้อบกพร่อง จุดอ่อน โทษ ส่วนเสียของสิ่งหรือภาวะที่เป็นปัญหายู่นี้ อย่างไร ไม่ต้องขึ้นต่อคุณโทษ ข้อดีข้อเสียแบบเก่าอีกต่อไปจริงหรือไม่ จุดหมายหรือที่ไปหรือภาวะปลอดปัญหาเช่นนั้นมียู่งจริงหรือเป็นไปได้อย่างไร ไม่พึงผลิผลลามละทิ้งสิ่งที่คิดว่าเป็นปัญหาหรือผลิผลลามปฏิบัติ

๗. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม หรือ การพิจารณาเกี่ยวกับปฏิเสธนา คือ การใช้สอยหรือบริโภค เป็นวิธีคิดแบบสกดหรือบรรเทาต้นหา เป็นขั้นฝึกหัดขัดเกลากิเลส หรือตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจ แล้วชักจูงพฤติกรรมต่อไป วิธีคิดแบบนี้ใช้มากใน ชีวิตประจำวัน เพราะเกี่ยวข้องกับการบริโภคใช้สอยปัจจัยสี่ และวัตถุประสงค์อันวอยความสะดวกต่างๆ มีหลักการโดยย่อว่า คนเราเข้าไป เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ เพราะเรามีความต้องการและเห็นว่าสิ่งนั้นๆ จะสนองความต้องการของเราได้ สิ่งใดสามารถสนองความต้องการของเราได้ สิ่งนั้นก็มิ คุณค่าแก่เรา หรือที่เรา นิยมเรียกว่ามันมีประโยชน์ คุณค่านี้จำแนกได้เป็น ๒ ประเภท ตามชนิดของ ความต้องการ คือ

๑) คุณค่าแท้ หมายถึง คุณค่า หรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลาย ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง หรือที่มนุษย์นำมาใช้ในการแก้ปัญหาของตน เพื่อความงาม ความดำรงอยู่ ด้วยดีของชีวิต หรือเพื่อประโยชน์สุขทั้งของตนเองและผู้อื่น คุณค่านี้อาศัยปัญญาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา เกื้อกูลต่อความเจริญองกามของกุศลธรรม เช่น ความมีสติ ทำให้พ้นจากความเป็นทาส ของวัตถุ เช่น อาหารมีคุณค่าอยู่ที่ประโยชน์สำหรับหล่อเลี้ยงร่างกายให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ มีสุขภาพดี เป็นอยู่ ผาสุก มีกำลังเกื้อกูลแก่การบำเพ็ญกิจหน้าที่ รยยนต์ช่วยให้เดินทางได้รวดเร็วเกื้อกูลแก่การปฏิบัติหน้าที่การงาน ความเป็นอยู่ การบำเพ็ญประโยชน์สุข ครอบมุงเอาความสะดวก ปลอดภัย แข็งแรงทนทาน เป็นต้น

๒) คุณค่าเทียม หรือ คุณค่าพอกเสริม หมายถึง คุณค่า หรือประโยชน์ของ สิ่งทั้งหลาย ที่มนุษย์พอกพูนให้แก่สิ่งนั้น เพื่อปรนเปรอการเสพเสวยเวทนา หรือเพื่อเสริมราคา เสริมขยายความมั่งคั่งยิ่งใหญ่ของตัวตนที่ยึดถือไว้ คุณค่านี้อาศัยตัณหาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา จะเรียกว่าคุณค่าสนองตัณหาก็ได้ เช่น อาหารมีคุณค่าอยู่ที่ความเอร็ดอร่อย เสริมความสนุกสนาน เป็นเครื่องแสดงฐานะความโก้หรูหราร รยยนต์เป็นเครื่องวัดฐานะ แสดงความโก้ความมั่งมี มุงเอาความสวยงามและความเด่น เป็นต้น

๘. วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม อาจเรียกง่าย ๆ ว่า วิธีคิดแบบเร้ากุศล หรือ คิดแบบกุศลภาวนา เป็นวิธีคิดในแนวสกดกั้นหรือบรรเทาและขัดเกลากิเลสต้นหา ส่งเสริมความเจริญองกามแห่งกุศลธรรม และสร้างเสริมสัมมาทิฐิ ที่เป็นโลกียะ บุคคลผู้มีประสบการณ์หรือรับรู้ต่างกัน

อาจมองเห็นและคิดนึกปรุงแต่งไปคนละอย่างสุดแต่ความเคยชินต่างๆ ที่เป็นเครื่องปรุง ของจิตคือ สังขารที่ผู้นั้นได้สัมผัสไว้ หรือสุดแต่การทำใจในขณะนั้นๆ ของอย่างเดียวกันหรือ อาการกิริยาเดียวกัน คนหนึ่งมองเห็นแล้วคิดปรุงแต่งไปในทางดีงาม เป็นประโยชน์ เป็นกุศล แต่ อีกคนหนึ่งเห็นแล้วคิดปรุง แต่งไปในทางไม่ดีไม่งาม เป็นโทษ เป็นอกุศล แม้แต่บุคคลเดียวกัน มองเห็นของอย่างเดียวกัน หรือ ประสบอารมณ์อย่างเดียวกัน แต่ต่างขณะต่างเวลา ก็อาจคิดเห็นปรุง แต่งต่างกันไป คราวหนึ่ง ร้าย คราวหนึ่งดี การทำใจที่ช่วยตั้งต้นและชักนำความคิดให้เดินไป ในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์ เรียกว่า วิธีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม วิธีคิดแบบนี้มีความสำคัญในแง่ที่ทำให้เกิดความคิดและ การกระทำที่ดีงาม เป็นประโยชน์ในขณะนั้นๆ และในแง่ ช่วยแก้ไขนิสัยความเคยชินร้ายๆ ของจิตที่ได้ สัมผัสไว้แต่เดิม พร้อมกับสร้างนิสัยความเคยชินใหม่ๆ ที่ดีงามให้แก่จิตไปในเวลาเดียวกันด้วย

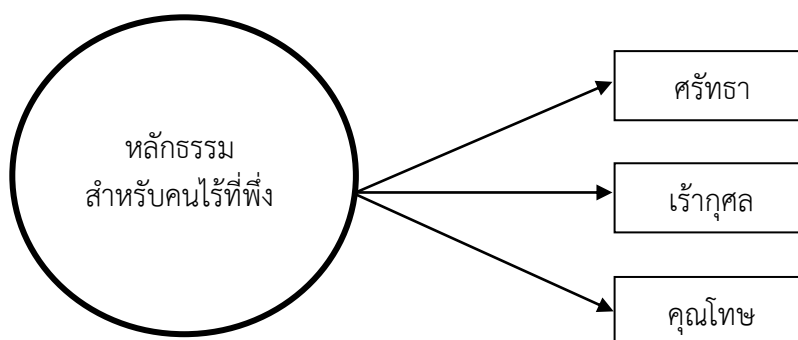
๙. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน หรือ วิธีคิดแบบมีปัจจุบันเป็นอารมณ์ วิธีคิด แบบนี้ มีเนื้อหารวมอยู่ในสติปัฏฐาน ๔ ในทางธรรมเมื่อกล่าวถึงการปฏิบัติทางจิต เป็นการคิดใน แนวทางของความรู้ หรือคิดด้วยอำนาจของปัญญา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ เป็นไปอยู่ในขณะนี้ หรือเป็นเรื่อง ล่วงไปแล้ว หรือเป็นเรื่องของกาลภายหน้า ถ้าสติตามทันสิ่งที่รับรู้เกี่ยวข้อง หรือทำอยู่ในเวลานั้นๆ แต่ละขณะทุกขณะ ก็จัดเข้าในการเป็นอยู่ในปัจจุบันทั้งนั้น ถ้าจิตรับรู้สิ่งใดแล้วเกิดความพอใจ หรือไม่พอใจขึ้น ติดข้องวนเวียนอยู่กับสภาพของสิ่งนั้นที่สร้างซ้อนขึ้นในใจ สติตามไม่ทัน ก็เป็นอัน ตกไปอยู่ในอดีต ไปเกาะเกี่ยวกับภาพสิ่งที่ยังไม่มา ก็เป็นอันฟังไปในอนาคต หรือจิตหลุดลอย หรือ หลุดหลงไปจากขณะปัจจุบันแล้ว

๑๐. วิธีคิดแบบวิวัชชวาท (แสดงหลักการแห่งคำสอนแบบวิเคราะห์) ความจริง วิวัช ขวาทไม่ใช่วิธีคิดโดยตรง แต่เป็นวิธีพูดหรือการแสดงหลักการแห่งคำสอนแบบหนึ่ง การคิดกับการพูด เป็นกรรมใกล้เคียงกันที่สุด ก่อนจะพูดก็ต้องคิดก่อน สิ่งที่พูดล้วนสำเร็จมาจากความคิดทั้งสิ้น “วิวัช ขวาท” มาจาก “วิวัชช + วาท” วิวัชช แปลว่า การกล่าว การพูด การแสดงคำสอน วิวัชขวาทจึง แปลว่า การพูดแยกแยะ พูดจำแนก หรือพูดแจกแจง หรือแสดงคำสอนแบบวิเคราะห์ ลักษณะ สำคัญ ของความคิดและการพูดแบบนี้คือ การมองและแสดงความจริง โดยจำแนก ออกให้เห็นใน แต่ ละด้าน ให้ครบทุกด้าน ไม่ใช่จับเอาด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว มาวินิจฉัยตีคลุมลงไปอย่างนั้น ทั้งหมด วิธีคิดแบบนี้อาจจำแนกออกไปให้เห็นในลักษณะต่างๆ

หลักวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นจัดเตรียมการวางแผนทางความคิดมาปรับใช้ ใน การปฏิบัติดำเนินชีวิต เพื่อมุ่งสกัดหรือกำจัดความเสื่อมไปในที่ยากลำบาก ความไม่รู้ และให้รู้ถึงความ เป็นจริงของสิ่งต่างๆ โดยความถูกต้องแจ่มแจ้ง และโยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือ บรรเทาความยาก ซึ่งวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยในการดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายในตามความเป็นจริงของคนไร้ที่พึ่ง โดยใช้หลักเร้ากุศลและหลักการรู้คุณโทษทางออก เป็นแนวทางดำเนินชีวิต คือร่วมกิจกรรมพัฒนา ศักยภาพตามกระบวนการของสวัสดิการต่างที่ได้รับสู่เป้าหมายในการพึ่งพาตนเองได้ และอาจมี ความสามารถในการทำประโยชน์ช่วยเหลือแบ่งเบาภาระงานต่างๆของทางหน่วยงานได้

ดังนั้นหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง เกิดจากการที่คนไร้ที่พึ่งเกิดศรัทธา ความเชื่อมั่น และ การยอมรับในตัวผู้ดูแลได้รับการดูแลปฏิบัติตามคุณลักษณะของผู้ดูแลตามหลักพุทธจิตวิทยา และ ส่งผลต่อพฤติกรรมแสดงออกของคนไร้ที่พึ่งเป็นปัจจัยให้เกิดวิธีคิดอย่างมีปัญญา เป็นจิตที่เร้ากุศล และการรู้ถึงคุณโทษทางออกที่ส่งเสริมความคิด เป็นหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งที่มีศรัทธาประกอบ

กับวิธีคิดบางส่วนของหลักโยนิโสมนสิการ จนทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพแก้ปัญหา อันเป็นลักษณะการใช้ศรัทธาช่วยแก้หนี้ปัญหา และขึ้นเบื้องต้นที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพในกระบวนการฟื้นฟูด้านต่างๆ

ภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

๒.๓ สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง

สวัสดิการ คือ การจัดบริการขั้นพื้นฐานให้แก่มนุษย์เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.๒๕๔๖ เป็นกฎหมายแม่บท เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบากหรือจำเป็นได้รับการช่วยเหลือ เช่น เด็ก เยาวชน คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ถูกละเมิด ทางเพศ หรือกลุ่มบุคคลอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด โดยมีองค์ประกอบที่ครอบคลุมด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ

๒.๓.๑ กฎและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.๒๕๔๖ นิยามความหมายคำว่า สวัสดิการสังคมว่า หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้อย่างทั่วถึง^{๖๑}

อภิญา เวชชัย ได้ให้ความหมาย สวัสดิการสังคม คือ สภาวะการดำรงชีวิตที่ทำให้คนมีภาวะความเป็นอยู่ที่ดีมีสิทธิและ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สามารถเข้าถึงการจัดบริการและทรัพยากรของรัฐอย่างเหมาะสม สวัสดิการไม่ได้มี ความหมายอยู่ที่การให้การจัดบริการทางสังคมเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราว หากแต่สวัสดิการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชีวิตอยู่บนฐานความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ครอบครัว เครือญาติและชุมชน ไปสู่ชุมชนใหญ่ทั้งสังคม ดังนั้น หากมองเห็นความหมายของสวัสดิการที่กว้างขวางมากไปกว่าการให้การบรรเทาทุกข์ก็จะทำให้

^{๖๑} กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **สาระสำคัญและคำอธิบายมาตราพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.m-society.go.th [๓ มกราคม ๒๕๖๒].

สามารถเข้าใจงานสวัสดิการว่ามีความเกี่ยวข้องกับมิติที่หลากหลายของชีวิตคน และเป็นการจัดการทางสังคมที่บูรณาการครอบคลุมคุณภาพชีวิตของคนทั้งสังคม ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สุขภาพ สังคม ที่อยู่ อาศัย ความมั่นคงปลอดภัยทางสังคม สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์^{๖๒}

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดูล กล่าวว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง สภาวะความเป็นอยู่ที่ดีของคนทั้งประเทศ หรือสภาวะที่คนในสังคมกินดี อยู่ดี มีสุข และมีสิทธิ อันมีองค์ประกอบที่ครอบคลุมทั้งสุขภาพอนามัย การศึกษา การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำมีรายได้และสวัสดิการแรงงานที่ดี การมีความมั่นคงทางสังคม การได้รับบริการทางสังคม และการนันทนาการ สวัสดิการสังคมในความหมายกว้างขวางที่ประชาชนทั้งประเทศได้รับอย่างเข้มข้น^{๖๓}

พงษ์ศักดิ์ นาคศรีจันทร์ ได้ให้ความหมายสำหรับสวัสดิการสังคมของคนไร้ที่พึ่ง คือ การจัดการบริการ สวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมองค์ประกอบตามสิทธิขั้นพื้นฐาน การคุ้มครองสวัสดิภาพ การป้องกัน แก้ไขปัญหา การฟื้นฟู พัฒนาศักยภาพ และการส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตให้แก่คนไร้ที่พึ่ง โดยคำนึงถึงปัญหา ความต้องการ และการตระหนักในสิทธิศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์^{๖๔}

ทั้งนี้ กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์^{๖๕}ได้กำหนดขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม (Fields of Social Welfare) ดังนี้

๑. การศึกษา (Education)
๒. สุขภาพอนามัย (Health Care)
๓. การประกันรายได้ (Income Maintenance) มีงานทำ มีรายได้ มีสวัสดิการแรงงาน
๔. ที่อยู่อาศัย (Housing)
๕. ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและสังคม (Safety in Life and Property)
๖. นันทนาการ (Recreation)
๗. บริการสังคม (Personal Social Services)

ขณะที่สวัสดิการสังคมตามความหมายแคบ หรือเฉพาะเจาะจง จะเป็นการจัด สวัสดิการแบบชั่วคราวชั่วคราว หรือสวัสดิการแบบเก็บตก (Residualism) กล่าวคือ เมื่อประชาชนตกอยู่ใน

^{๖๒} อภิญา เวชชัย, และ กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดูล, “การพัฒนาระบบ สวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส: กลุ่มคนจนคนด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๖), หน้า ๒๔.

^{๖๓} กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดูล, นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔), หน้า ๔.

^{๖๔} พงษ์ศักดิ์ นาคศรี, “กระบวนการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗” วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘), หน้า ๓๕.

^{๖๕} กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, สิทธิประโยชน์และแหล่งบริการสำหรับผู้ด้อยโอกาสและทำเนียบองค์กรเครือข่าย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส, ๒๕๕๔), หน้า ๘.

สภาวะยากลำบาก ประสบกับเหตุภัยพิบัติเท่านั้น รัฐหรือหน่วยงานด้านสวัสดิการสังคมก็จะเข้าไปช่วยเหลือ

ในการถอดบทเรียนการดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดบริการคนไร้ที่พึ่งใน สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ได้พยายามอธิบายความหมายของ สวัสดิการสังคม อย่างกว้างโดยให้ความหมายครอบคลุมไปถึงการดำเนินการทุกอย่างของภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือ“เพื่อนมนุษย์” หรือกลุ่มชนที่รวมกันเป็นสังคม ผู้ซึ่งไม่สามารถช่วยเหลือตนเองให้มี ความสุขทั้งทางกายและจิตใจ ให้มีปัจจัย อันจำเป็นแก่การดำรงชีพ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค ตลอดจนการบำบัด โรคร้ายไข้เจ็บ การศึกษาอบรมตามสมควรแก่อัตภาพ และ ความรู้ที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต อัน จะนำมาซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการคำนึงถึงศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ และความเป็นธรรมทาง สังคมตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดบริการสวัสดิการสังคม^{๖๖}

ปัจจุบัน การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนไร้ที่พึ่งตามพระราชบัญญัติ การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗^{๖๗} จะมีการคำนึงถึงบริการสวัสดิการสังคมที่เป็นไปตามมาตรฐาน รวมถึง “สิทธิ” ของคน ไร้ที่พึ่งมากยิ่งขึ้น อีกทั้งวิธีคิดในการจัดสวัสดิการสังคมที่สะท้อนความตระหนัก ในคุณค่าของความ เป็นมนุษย์ของคนไร้ที่พึ่งมากยิ่งขึ้น ครอบคลุมองค์ประกอบทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพรายได้ ที่อยู่ อาศัย สุขภาพอนามัย นันทนาการ สิทธิบริการต่างๆ ที่ควรได้รับและมี ความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น

ด้วยความหมายการจัดสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง จะสรุปได้ว่า ทางหน่วยงานสถานคุ้มครอง คนไร้ที่พึ่ง เห็นความสำคัญในด้านจัดสวัสดิการและคุ้มครองสิทธิต่างอันคนไร้ที่พึ่งพึงจะได้รับ การ ดูแลที่คล้ายคลึงกับคนปกติทั่วไปในสังคมให้มีความเสมอภาค แต่มีลักษณะที่ยืดหยุ่นมากกว่า โดย จุดมุ่งหมายของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งหวังช่วยให้คนไร้ที่พึ่งได้รับสวัสดิการ ดูแลคนไร้ที่พึ่งจะเน้นความสำเร็จ ในการดูแลด้านปัจจัยการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานและพัฒนาศักยภาพให้คนไร้ที่พึ่งสามารถพึ่งตนเองได้ ใน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อาชีพ การศึกษา รวมถึงการอยู่ร่วมกับคนในสังคมอย่างคนปกติ

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ มีภารกิจการดำเนินงานในการให้บริการคนไร้ที่พึ่ง ที่มาขอรับบริการในสถาน คุ้มครอง มีรายละเอียด ดังนี้

๑. บริการด้านการเลี้ยงดู ได้แก่ให้บริการด้านปัจจัย ๔ โดยจัดเลี้ยงอาหาร ๓ มื้อต่อ วัน จัดที่พักอาศัย เครื่องหลับนอน และจัดสิ่งของเครื่องใช้ประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน แป้ง ผงซักฟอก ฯลฯ

๒. บริการด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ ออกกำลังกาย ดูแลความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม สิ่งของเครื่องใช้ประจำวัน และจัดทำโครงการส่งเสริมสุขภาพ

^{๖๖} กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, การถอดบทเรียนการดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดบริการ คนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง. (กรุงเทพมหานคร: เจปรี้น, ๒๕๕๙), หน้า ๑๓๑.

^{๖๗} กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำระสำคัญและคำอธิบายมาตรา พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: www.m-society.go.th [๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑].

๓. บริการด้านการรักษาพยาบาล โดยมีเจ้าหน้าที่พยาบาลให้การดูแลรักษาพยาบาลเบื้องต้น และพิจารณานำส่งศูนย์สุขภาพชุมชนวัดบูรณะ และโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา ในกรณีเจ็บป่วยทางกาย และนำส่งโรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชชนรินทร์ ในกรณีเจ็บป่วยทางจิต สำหรับการดูแลผู้รับบริการโรคจิตทุเลา โรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชชนรินทร์ได้จัดหน่วยแพทย์ – พยาบาลเคลื่อนที่ มาตรวจรักษาให้ที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นประจำทุกเดือน เดือนละ ๑ ครั้ง

๔. บริการด้านสังคมสงเคราะห์ มีนักสังคมสงเคราะห์ให้บริการ โดยวิธีการและกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ ได้แก่

๑) การสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย คือสัมภาษณ์ประวัติ จัดทำทะเบียนประวัติ จัดทำสถิติรับ – จำหน่าย ให้คำแนะนำปรึกษา แก้ไขปัญหา ติดตามญาติผู้รับบริการเพื่อมารับตัวไปอุปการะ ติดตามผล ประเมินผล ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือเป็นการเฉพาะราย

๒) การสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน จัดกลุ่มสังสรรค์บำบัด กลุ่มจิตบำบัด จัดกลุ่มสนใจกิจกรรมนันทนาการ เพื่อแก้ไขปัญหาวฤต กรรมที่ไม่เหมาะสม กิจกรรมออกกำลังกาย ผ่อนคลายความตึงเครียด ทำจิตผ่องใส ประสานบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทำงานเป็นคณะ เพื่อช่วยเหลือผู้รับบริการเป็นกลุ่ม

๕. บริการด้านฝึกอาชีพ ตามความรู้ความสามารถและสภาพของผู้รับบริการเป็นการอาชีวบำบัดให้ผู้รับบริการได้พัฒนาศักยภาพ พัฒนาจิตใจ และได้ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ งานจักสานเส้นพลาสติก กระจาดทางมะพร้าว งานทอพรมเช็ดเท้า งานผลิตภัณฑ์คอนกรีต งานเกษตรกรรม เพาะปลูกผัก และการพัฒนาบริเวณ ปลูกต้นไม้ เพาะชำต้นไม้ ปลูกดอกไม้จำหน่ายพร้อมกระถาง

๖. บริการด้านอบรมจิตใจและความประพฤติ เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดี ได้แก่ จัดเจ้าหน้าที่หมุนเวียน อบรมให้ความรู้เรื่องศีลธรรมจรรยา และระเบียบวินัย จัดกิจกรรมพิเศษเนื่องในวันสำคัญต่างๆ นำผู้รับการสงเคราะห์ออกไปพัฒนาสถานที่สาธารณะ เช่น วัดใกล้สถานคุ้มครองฯ เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ฝึกอบรมให้เป็นคนมีจิตใจดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และนิมนต์รพสงฆ์ มาแสดงธรรมเทศนาถ่อมเกล่าจิตใจ เป็นต้น

๗. บริการด้านฉะพินกิจสงเคราะห์ ในกรณีที่ผู้รับบริการถึงแก่กรรม ในรายที่สถานคุ้มครองไม่สามารถติดตามญาติมาติดต่อขอรับศพไปบำเพ็ญกุศลตามประเพณีได้ สถานคุ้มครองฯ ดำเนินการแทน หรือมอบให้มูลนิธิหลักสี่แย่งตั้ง จังหวัดนครราชสีมา ทำการฉะพินกิจศพตามประเพณีความเหมาะสม

๒.๓.๒ แนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

พรพิมล พลเวียง กล่าวถึงแนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ดังนี้^{๖๘} แนวคิดการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาคนเร่ร่อนขอทาน จึงได้พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๔๘๔ และมอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์จัดตั้งสถาน

^{๖๘} พรพิมล พลเวียง , ศักยภาพและผลในการดำเนินงานพัฒนาระบบการบริหารงาน ของสถานสงเคราะห์เด็กในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า, ๑๖๐-๑๖๔

สงเคราะห์คนขอทานขึ้นเพื่ออุปการะคนขอทาน ทั้งชายและหญิง และสกัดกั้นไม่ให้คนเร่ร่อนขอทาน ไร้อาชีพพอพพเข้าสู่เมือง เทียวเร่ร่อนขอทานไปตามย่านชุมชน และที่สาธารณะสร้างความเดือดร้อน รำคาญใจให้ผู้พบเห็น เมื่อคนเร่ร่อนขอทานเพื่อขึ้นจึงได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนขอทานขอทานเพิ่ม จนครบทุกภาค ทั้งยังมีผู้ที่สมัครใจขอเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ จึงได้ขยายขอบเขตการ ดำเนินงาน เพื่อให้การสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งทั่วไปด้วยบทบาทหน้าที่ของสถานสงเคราะห์ให้กว้างขวางขึ้น กล่าวคือ นอกจากมีหน้าที่ควบคุมและสงเคราะห์คนขอทานแล้วยังให้การสงเคราะห์บุคคลไร้ที่พึ่งสมัครใจขอเข้ารับการอุปการะ และให้การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ด้อยโอกาสทางสังคมด้วย จึงเปลี่ยนชื่อเป็นสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง สำหรับบุคคลเร่ร่อนขอทานที่พื้นเวลาที่ต้องอาศัยอยู่ใน สภาพสงเคราะห์ตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว หากไม่มีญาติหรือผู้อุปการะ ไม่มีที่อยู่อาศัยอยู่สามารถ ขอรับอาหารเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการรักษาพยาบาล รวมทั้งการฟื้นฟูสมรรถภาพ ในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่เป็นภาระแก่สังคมหลังพ้นการอุปการะ

๑. แนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนไร้ที่พึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่ยังมีคุณค่า หาก ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม จะสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติได้และเป็นการ กำลังผลิตที่สำคัญของประเทศ จึงควรได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ๔ ประการ คือ อาชีพ สังคม การศึกษา และการแพทย์ จนสามารถพึ่งตนเองได้ภายหลังพ้นจากการอุปการะ และคืนสู่สังคมได้อย่างสมศักดิ์ศรี ตลอดจนมีบทบาทร่วมในการพัฒนาประเทศ

๒. แนวคิดสิทธิมนุษยชน องค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วย สิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๙๑ เพื่อแสดงเจตจำนง อันแน่วแน่ของประเทศสมาชิก ที่จะคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้เกิดผลตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในกฎปฏิบัติสหประชาชาติ สิทธิ มนุษยชนคือสิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในการยอมรับ และสิทธิในการดำรงชีวิตและการพัฒนา ตนเองในเรื่องสิทธิมนุษยชน กำหนดว่าคนทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองในความต้องการพื้นฐาน อันเป็นสิทธิที่ทุกคนต้องได้และเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดบริการต่างๆให้ไว้ และความต้องการขั้น พื้นฐาน หมายถึง อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐจะต้องจัดหาให้แก่ ประชาชน และผู้เร่ร่อนขอทาน หรือคนไร้ที่พึ่งถูกจัดเป็นกลุ่มเป้าหมายกลุ่มหนึ่ง ที่อยู่ในส่วนของการ ดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน

๒.๓.๓ คนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

คนไร้ที่พึ่ง โดยทั่วไปหมายถึง คนขอทาน คนเร่ร่อน คนไร้ญาติ คนขาดที่พึ่งอาศัย จัดเป็น บุคคลที่ไร้ที่พึ่งที่สามารถขอเข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กระทรวงการพัฒนาสังคม และ ความมั่นคงของมนุษย์ได้ ซึ่งเรียกว่า “ผู้รับบริการ” โดยการเข้ารับบริการจะต้องเป็นบุคคลที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป และไม่เกิน ๖๐ ปี เพราะหากเกิน ๖๐ ปี จัดเป็นผู้สูงอายุ จะต้องไปขอรับบริการยังสถาน สงเคราะห์คนชรา โดยการเข้ารับบริการ จะต้องเป็นบุคคลที่สถานราชการส่งตัวเข้ารับบริการ มีปัญหา ประสบความเดือดร้อนไร้ที่พึ่ง และได้รับอนุมัติจากผู้ปกครองคนไร้ที่พึ่ง ในการเข้ารับบริการ

ประเภทของคนไร้ที่พึ่ง ที่เข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดแบ่งตามภูมิลำเนา ได้แก่ คนไร้ที่พึ่งภูมิลำเนา ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียง ภาคตะวันตก คนไร้ที่พึ่งที่ไม่ทราบข้อมูล และคนไร้ที่พึ่งที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ประเภทของคนไร้ ที่พึ่งที่เข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดแบ่งตามหน่วยงานนำส่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ

นำส่ง โรงพยาบาลนำส่ง องค์การบริหารส่วนตำบล - เทศบาลนำส่ง เจ้าหน้าที่สำรวจคนเร่ร่อน
ขอทานในจังหวัดนำส่ง สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนำส่ง สถานคุ้มครอง
อื่น - บ้านพักเด็กนำส่ง พลเมืองดีนำส่ง โดยคนไร้ที่พึ่งสมัครใจ

ประเภทของคนไร้ที่พึ่ง ที่เข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดแบ่งตามการศึกษา
ได้แก่ คนไร้ที่พึ่งที่ไม่ได้รับการศึกษา คนไร้ที่พึ่งที่ได้รับการศึกษาระดับประถม ระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระดับ
อนุปริญญา ระดับปริญญาตรี และคนไร้ที่พึ่งที่ไม่มีข้อมูลทางการศึกษา

ประเภทของคนไร้ที่พึ่ง ที่เข้ารับบริการยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดแบ่งตามสาเหตุการ
จำหน่ายของสถานคุ้มครอง ได้แก่ สาเหตุการกลับสู่ครอบครัว สาเหตุการเสียชีวิต สาเหตุการต้องส่ง
ต่อหน่วยงานภายในกรม สาเหตุต้องส่งต่อหน่วยงานภายนอก สาเหตุการหลบหนี สาเหตุการลาออก
และสาเหตุการออกไปประกอบอาชีพ

ประเภทผู้ใช้บริการรับอุปการะคนไร้ที่พึ่ง ๓ ประเภท คือ

๑. คนเร่ร่อน บุคคลที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป ที่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ไม่มีอาชีพ
๒. คนไร้ที่พึ่ง บุคคลที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป ที่ประสบปัญหาทางครอบครัว เศรษฐกิจ
และสังคม ละไม่มีบุคคลให้การช่วยเหลือดูแล
๓. คนขอทาน ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำส่งเนื่องจากกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติ
ควบคุมการขอทาน พุทธศักราช ๒๕๕๙

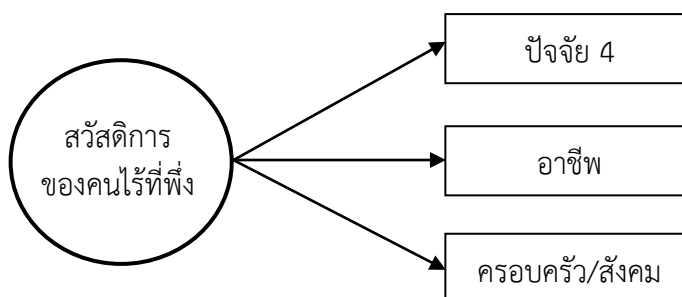
คนไร้ที่พึ่งที่รับบริการ^{๒๙} ณ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กระทรวงการพัฒนาสังคม และ
ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง บุคคลสัญชาติไทย ทั้งเพศชาย และเพศหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้น
ไป เป็นคนพิการที่แพทย์ลงความเห็นว่ามีอาการป่วยทางจิต และได้รับการรักษาจนอาการทุเลา หรือดี
ขึ้น หรือไม่รุนแรงแล้ว สามารถช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันได้ และสามารถรับการฟื้นฟู
สมรรถภาพได้ ไม่เป็นโรคเรื้อรัง หรือโรคติดต่ออันตราย ไม่เป็นคนพิการทางการมองเห็น การได้ยิน
ทุพพลภาพ พิกัดซ้ำซ้อน หรือการสื่อความหมาย และมีความเดือดร้อน ทุกข์ยาก ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มี
ผู้อุปการะ ครอบครัวประสบปัญหาทางสังคม ครอบครัวเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ต้องไม่อยู่ระหว่างต้องหา
ว่ากระทำความผิดอาญา หรืออยู่ระหว่างการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

คุณสมบัติผู้เข้ารับบริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๑. ต้องเป็นคนพิการที่แพทย์ลงความเห็นว่ามีอาการป่วยทางจิตและได้รับการรักษา
จนอาการทุเลาแล้ว
๒. เป็นบุคคลสัญชาติไทย เพศชาย-หญิง อายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป
๓. ต้องมีความสมัครใจ
๔. เป็นผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัดรักษาจากโรงพยาบาลจิตเวชจนอาการทุเลามากแล้ว
สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในกิจวัตรประจำวันและรับการฟื้นฟูสมรรถภาพได้
๕. ไม่เป็นคนพิการทางการมองเห็น การได้ยิน หรือสื่อความหมาย

^{๒๙} สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง บ้านเมตตา นครราชสีมา, คนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครราชสีมา, [ออนไลน์],
แหล่งที่มา: <http://www.banmetta.org/> [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑]

๖. ต้องไม่เป็นโรคเรื้อรังหรือโรคติดต่ออันตราย
๗. ต้องมีความจำเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ
- ๑) มีความเดือดร้อน ทุกข์ยาก ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะ
 - ๒) มีผู้อุปการะแต่ไม่มีที่อยู่อาศัย
 - ๓) มีที่อยู่อาศัยแต่ขาดผู้อุปการะ
 - ๔) ครอบครัวที่ประสบปัญหาทางสังคม
 - ๕) ครอบครัวเลี้ยงดู ไม่เหมาะสม
 - ๖) ผู้ใช้บริการต้องได้รับการวินิจฉัยและความเห็นจากจิตแพทย์ว่าป่วยทางจิต ได้รับการบำบัดรักษาอาการทุเลาแล้ว และมีใบรับรองของจิตแพทย์
๘. ต้องไม่อยู่ระหว่างต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา หรืออยู่ระหว่างการสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือถูกดำเนินคดีอาญา
๙. ต้องเป็นผู้ที่สามารถช่วยตนเองได้ในกิจวัตรประจำวัน
๑๐. ไม่พิการทุพพลภาพ หรือพิการซ้ำซ้อน
๑๑. กรณีเจ็บป่วยต้องได้รับการรักษาจากสถานพยาบาลจนพ้นขีดอันตรายและสิ้นสุดการรักษาแล้ว หากเป็นโรคติดต่ออันตรายต้องมีใบรับรองแพทย์ว่า ไม่อยู่ในระยะแพร่เชื้อ
- ดังนั้นจากรูปแบบการจัดสวัสดิการที่กล่าวมา สรุปได้ว่าสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งเป็นการจัดบริการสำหรับบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นหรือเดือดร้อนตามคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนดและมีความสมัครใจที่จะได้รับความคุ้มครองพร้อมสิทธิต่างๆสำหรับคนไร้ที่พึ่ง โดยทางสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งคำนึงถึงปัญหา ความต้องการ และตระหนักถึงการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานในสิทธิศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งมีการจัดบริการขั้นพื้นฐานให้มีความเหมาะสมกับศักยภาพของคนไร้ที่พึ่งอย่างครอบคลุม ซึ่งในแต่ละบุคคลจะมีสภาวะปัญหาของการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านสุขภาพกายและจิต ด้านวิถีชีวิต ที่อยู่อาศัย โรคติดต่อ ปัญหาด้านครอบครัว/สังคม และปัญหาเศรษฐกิจ จึงมีการจัดสวัสดิการรองรับคนไร้ที่พึ่งมาเยียวปัญหาในแต่ละด้าน เช่น การติดต่อประสานงานกับญาติหรือครอบครัว บริการด้านปัจจัย ๔ การฝึกทักษะทางด้านอาชีพ และกิจกรรมต่างๆ ให้คนไร้ที่พึ่งได้ปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พัฒนาศักยภาพทั้งด้านร่างกายจิตใจ สามารถดูแลพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับคนรอบข้าง มีพื้นที่ในสังคมอย่างเสมอภาคและมีพลังในการใช้ชีวิตอย่างมีอิสระภาพ

ภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๔ คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

คุณภาพ (Quality) คือ สิ่งใดๆ ก็ตามที่ลูกค้ารับรู้และพึงพอใจและพูดถึงอยู่เสมอ เมื่อได้รับบริการได้ตามที่คาดหวัง เช่น การได้รับการรักษาอย่างถูกต้องโดยบุคลากรการแพทย์ที่มี ความชำนาญ

คนไร้ที่พึ่ง หมายความว่า คนที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ไม่สามารถพึ่งตนเองและผู้อื่นในสังคมได้ ด้วยศักยภาพของร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกันสังคม เช่น อาการป่วยเรื้อรัง อาการผิดปกติผิดปกติด้านสมอง อาการทางจิต การต้องมีผู้ดูแลใกล้ชิด

“คุณภาพชีวิต” เป็นแนวคิดที่ยากจะนิยามให้เป็นที่ยอมรับเป็นสากล เหตุผลประการแรก คือ เป็นกระบวนการทางด้านจิตใจที่สามารถบรรยายตีความโดยผ่านตัวกรองด้าน ความคิดและภาษาที่แตกต่างกัน ความคลาดเคลื่อนด้านการมองที่หลากหลาย เกิดจากประสบการณ์พื้นฐานความรู้ ประเด็นการนำเสนอและข้อเท็จจริงต่างๆ ประการที่สอง แนวความคิดในเรื่องคุณภาพชีวิตขึ้นอยู่กับคุณค่าที่แฝงอยู่อย่างมาก นักวิจัยจึงต้องกำหนดกรอบ ความหมายให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถประเมินผลได้ กระบวนการและผลต่างๆ ที่ถือว่าเป็น คุณภาพชีวิตที่ “ดีกว่า” นั้นย่อมเป็นการยอมรับ และกำหนดคุณค่าโดยบุคคลในสังคมเดียวกัน ซึ่งมักพบว่าเป็นชนชั้นกลางของสังคมนั้น ประการที่สาม ความคิดที่ก่อให้เกิดความเข้าใจใน ความเจริญงอกงามและพัฒนาการของมนุษย์ การมีอายุยืนยาว กระบวนการทางด้านจิตใจ ล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลขององค์ประกอบต่างๆ รวมทั้งค่านิยมด้วย^{๗๐} ซึ่งหากนิยามเป็นแบบเดียวกัน ก็หมายความว่าทุกคน โดยไม่มีการคำนึงถึงความแตกต่างทางด้านอายุ ช่วงชั้นทางสังคมการศึกษา ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งต่างๆ คล้ายคลึงกัน ซึ่งคงยากที่จะยอมรับจุดนี้ได้

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO, ๒๐๐๓) ได้ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ความพึงพอใจและสถานะของบุคคลในการดำรงชีวิตทางสังคม โดยจะมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายและความคาดหวังของตนเองภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยม มาตรฐานของสังคมและสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สวัสดิการและการบริการในด้านต่างๆ ตลอดจนลักษณะทางการเมืองการปกครอง สังคมที่อาศัยอยู่^{๗๑}

อ่าพล เสนาณรงค์ ให้ความหมาย คุณภาพชีวิต คือ ชีวิตที่เป็นสุขควรประกอบด้วยปัจจัยหลายๆ ด้านที่จะต้องผสมผสานกลมกลืนกันไป เช่น การมีสุขภาพจิตดี แจ่มใสเบิกบาน ระวังความอยาก ควบคุมอารมณ์ต่างๆ ได้ ไม่มีทุกข์หรือมีแต่ก็ไม่มากจนเกินแก้ไข มีเพื่อนฝูง ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งผู้คนและธรรมชาติได้ตามสมควร มีรายได้ที่เลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ พอเพียงอย่างยั่งยืน ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเป็นสุขมีที่อยู่อาศัย มีที่ทำกิน มีอาชีพและรายได้ตามสมควร มีความ

^{๗๐} อนุชาติ พวงสาละ และ อรทัย อาจอ่ำ, *การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย* (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), ๒๕๓๙), หน้า ๕๗-๕๘.

^{๗๑} World Health Organization (WHO), *Investing in mental health Geneva, (Switzerland: Nove Impression, 2003) p. 45*

เสมอภาค ได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน มีเสรีภาพ มีการศึกษา มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีคุณธรรม และจริยธรรม อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเป็นสุข^{๗๒}

ศิริ ฮามสุโพธิ์ กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึงชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาให้แก่สังคม เป็น ชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางของสังคม สามารถแก้ไขปัญหา ตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่^{๗๓}

อรรณณ เงามประเสริฐวงศ์ ได้สรุปความหมายของ คุณภาพชีวิตไว้ว่า คือ ภาวะที่ดีพอเพียงแก่การดำเนินชีวิตอยู่ของบุคคลได้อย่างมีความสุข ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ภายใต้สภาพแวดล้อมต่างๆ ในสังคม^{๗๔}

สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต คือ การที่บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขพร้อมทั้งเข้าใจในสถานะของตนเอง ตามศักยภาพของร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ดำเนินชีวิต ในทางชอบธรรม มีความพอใจในความเป็นอยู่ของตนเองสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๔.๑ มีเป้าหมาย

คนทุกคนอยากเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ มีชีวิตที่มีความสุข ในการดำเนินชีวิต ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตัวเองได้ตั้งไว้ จึงจะต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีการเรียนรู้ สร้างวิสัยทัศน์ ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ที่ทันสมัยต่อยุคในปัจจุบันนี้ เมื่อมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเอง ให้ตนเองได้ทันยุคทันสมัย มีความเจริญงอกงาม มีความรู้ มีทักษะและมีความสามารถในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านการอยู่ร่วมในกันสังคม มีปัญญาและคุณธรรมควบคู่ไปด้วย

ความเป็นมาของทฤษฎีการกำหนดเป้าหมาย ทฤษฎีการกำหนดเป้าหมาย ได้รับอิทธิพลมาจากผลงานของไรอัน^{๗๕} ซึ่งกล่าวไว้ว่า การจัดกลุ่มงานที่เกี่ยวกับทฤษฎีการกำหนดเป้าหมายแบ่งออกเป็น ๒ สาย คือ สายที่ ๑ สายที่เกี่ยวกับความรู้ทางด้านวิชาการ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาการทดลอง ส่วนสายที่ ๒ สายที่เกี่ยวกับการประยุกต์ในด้านธุรกิจ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับในด้านการจัดการ

ทั้งนี้ ทฤษฎีการกำหนดเป้าหมาย ต้องอยู่บนพื้นฐานที่ว่า มนุษย์นั้นแท้จริงแล้ว ล้วนแต่มีความต้องการที่จะแสวงหาความสุขหรือแสวงหารางวัล และพยายามที่จะหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่ทำให้เป็น

^{๗๒} อัมพล เสนาณรงค์, **ทฤษฎีใหม่ในมุมมองของการบริหารการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ศูนย์เทคโนโลยี, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

^{๗๓} ศิริ ฮามสุโพธิ์, **ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓.) หน้า ๕.

^{๗๔} อรรณณ เงามประเสริฐวงศ์. “คุณภาพชีวิตของพนักงานทำงานกะกลางคืน ศึกษากรณี: ศูนย์ปฏิบัติการเซ็ค บมจ. ธนาคารกรุงเทพ.” **สารนิพนธ์มหาบัณฑิต** (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒.

^{๗๕} Locke & Latham, G. P. **A Theory of Goal Setting & Task Performance**, (New Jersey: Prentice-Hall, 1990), PP.11-15.

ทุกข์และทำให้เกิดความรู้สึกเจ็บปวด อาทิเช่น ในบางสถานการณ์บุคคลเหล่านั้นจะไม่แสดง ความอยากได้ออกมาให้เห็น หรือยอมรับความเจ็บปวดแทนที่จะหลีกเลี่ยงนี้ ก็เพราะสาเหตุคือ บุคคลมีความมุ่งหวัง (Intention) หรือมีเป้าหมาย (Goal) นั่นเอง ด้วยเหตุนี้ ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลน่าจะเป็นรางวัลหรือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับเป้าหมายที่บุคคลต้องการ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์ (Emotion) หรือความรู้สึกที่เปลี่ยนไปตามสถานการณ์ในแต่ละขณะสำหรับเป้าหมายนั้น ยังแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังที่ชัดเจนและมีทิศทางแน่นอน ซึ่งในแต่ละบุคคลสามารถมีเป้าหมายได้มากกว่าหนึ่งอย่าง ซึ่งในบางครั้ง เป้าหมายนั้นก็ไม่ได้เป็นตัวกำหนดให้เกิดพฤติกรรม อาจเป็นเพราะมีความขัดแย้งอยู่ในใจกับเป้าหมาย ที่มีอยู่ นอกจากนี้แล้ว ความสามารถส่วนบุคคลก็เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลเช่นกัน^{๗๖}

Locked et al.^{๗๗} ซึ่งได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการกำหนด เป้าหมายไว้ ดังนี้

๑. เป้าหมายที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง จะสามารถส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากกว่าเป้าหมายที่มีลักษณะคลุมเครือ ไม่ชัดเจน เช่น ฉันทวยมากที่สุดในปี คือ ไม่สามารถวัด ได้ว่าต้องมีเงินจำนวนเท่าไรจึงถือว่ารวยที่สุด

๒. เป้าหมายที่ยากต่อการที่จะบรรลุได้ (แต่ก็มีความเป็นไปได้) ส่งผลให้การทำงานได้ผลที่ดีมากกว่าการกำหนดเป้าหมายที่ง่ายเพราะจะทำให้เกิดความพยายาม มุ่งมั่น ตั้งใจเพื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

๓. การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของผู้ร่วมงาน ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานทำผลงานได้ดีกว่าการที่ผู้ปฏิบัติงานไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย

๔. การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การให้ข้อมูลย้อนกลับมีผลต่อการปฏิบัติงานได้ดีกว่าการไม่ให้ข้อมูลย้อนกลับ เพราะผู้ปฏิบัติงานจะได้ทราบว่าควรปรับปรุง แก้ไขการทำงานอย่างไรเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเป้าหมายที่ดี ต้องมีการกำหนดกรอบของระยะเวลาที่ชัดเจนเพื่อให้งาน บรรลุผลสำเร็จ

๕. ปัจจัยส่วนบุคคลในด้าน บุคลิกภาพ การศึกษาไม่มีผลต่อประสิทธิภาพในการกำหนดเป้าหมาย

๖. การให้ผลตอบแทนในรูปของเงิน ทำให้มีการกำหนดเป้าหมายที่สูงขึ้นและยังก่อให้เกิดความผูกพันทางใจกับเป้าหมายมากขึ้นด้วย เพราะจะทำให้เกิดความมุ่งมั่นและทำให้สำเร็จเพื่อผลตอบแทนที่ต้องการ

คนทุกคนอยากเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ มีชีวิตที่มีความสุข ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ และฐานะที่ดีตามที่สังคมได้ตั้งบริบทไว้ จึงจะต้องมีการสร้างคุณค่าตนเองจากการเรียนรู้ สร้างวิสัยทัศน์ใหม่ๆ ที่ทันสมัยต่อยุคในปัจจุบันนี้ เมื่อมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเอง ให้ตนเองได้ทันยุค

^{๗๖} สุพิน เกษาคุปต์, พฤติกรรมองค์กร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖)

หน้า ๘๒-๘๓.

^{๗๗} Locke & Latham, G. P. A Theory of Goal Setting & Task Performance, (New Jersey: Prentice-Hall, 1990), PP.125-130.

ทันสมัย มีความเจริญงอกงาม มีความรู้ มีทักษะและมีความสามารถในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านการอยู่ร่วมกันสังคม มีปัญญาและคุณธรรม ควบคู่ไปด้วย

๒.๔.๒ ลักษณะของเป้าหมาย

ณรงค์ศักดิ์ จันทน์นวล^{๗๘} ได้แบ่งเป้าหมายตามลักษณะความสนใจส่วนบุคคลไว้ ดังนี้ คือ

๑. เป้าหมายส่วนตัว (Personal Goals) คือ เป้าหมายที่บุคคลมีความต้องการ ที่จะประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ ของชีวิต สามารถแบ่งออกเป็น เป้าหมายทางด้าน สุขภาพ การงาน การเงิน ครอบครัว อารมณ์ และสังคม เช่น ต้องแต่งงานภายใน ๑ ปี ซึ่งเป็นเป้าหมายในด้าน ครอบครัว หรือ ต้องมีรายได้เดือนละ ๑ ล้านบาท ซึ่งเป็นตัวอย่างของเป้าหมายทางการเงิน

๒. เป้าหมายทางด้านวิชาชีพ (Professional Goals) คือ เป้าหมายในด้านความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในด้านอาชีพทั้งในปัจจุบันและในอนาคต หรืออาจเป็นเป้าหมายทางการศึกษา เช่น เรียนจบปริญญาโท สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภายใน ๒.๕ ปี

๓. เป้าหมายทางการพัฒนาตนเอง (Mental Goals) คือ เป้าหมายทางการพัฒนาตนเองเพื่อที่จะได้มีความรู้ ความสามารถในด้านต่างๆ เพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สามารถทำได้โดยการเรียนรู้เพิ่มเติมในสิ่งที่ยังขาดหรือเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้พัฒนาการทำงาน หรือการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น อาทิเช่น การเรียนภาษาญี่ปุ่น การอ่านหนังสือในแนวพัฒนาตนเอง เป็นต้น

๔. เป้าหมายทางด้านร่างกาย (Physical Goals) คือ ความต้องการที่จะมี สุขภาพ ร่างกายที่แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยได้ง่าย เพราะสุขภาพที่แข็งแรงจะนำมาซึ่งความมีประสิทธิภาพในด้านต่างๆ ที่ทำ และการมีรูปร่างและบุคลิกภาพที่ดีก็นำมาซึ่งความสุขภาพที่ดีทั้งด้านร่างกายและ จิตใจ

๕. เป้าหมายทางด้านจิตวิญญาณ (Spirit Goals) คือ ความต้องการพัฒนา ตนเองให้ มีความเจริญงอกงามทางด้านอารมณ์และจิตใจ เพื่อที่จะได้นำไปสู่การกระทำที่ดีและมีคุณค่า ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ความหมายและลักษณะของเป้าหมาย คือ การที่คนไรที่พึงนั้น ทราบถึงแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์ต่อการสร้างคุณค่าในชีวิต ทั้งด้านศักยภาพด้านร่างกาย จิตใจ ทักษะการอยู่ร่วมกับสังคม ทั้งนี้เป็นสร้างความพร้อมที่พัฒนาตนเองสู่เป้าหมายต่อไปจนไปสู่การพึ่งพาตนเองและให้ผู้อื่นพึ่งพาได้อย่างอิสระ

๒.๔.๓ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง

การรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ เป็นการประเมินตนเอง หรือการตัดสินตนเองตามความรู้สึก เช่น ความสามารถและศักยภาพในตนเอง ความเชื่อมั่น ความสำเร็จ โดยอยู่บนรากฐานแห่งความถูกต้องดีงาม จะส่งผลให้บุคคลนั้นยอมรับนับถือตนเอง

^{๗๘}ณรงค์ศักดิ์ จันทน์นวล, “การตั้งเป้าหมาย” , เอกสารประกอบการสอนทักษะชีวิต, (สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖). (อัดสำเนา)

มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ^{๗๙} ได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับ “ตน” โดยอธิบายถึงคุณสมบัติของ “ตน” ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกเห็นคุณค่าของตนว่า “ตน” อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามวุฒิภาวะ ซึ่งการเรียนรู้เกี่ยวกับ “ตน” มีความสำคัญที่ถือว่าเป็น คุณลักษณะประจำตัวของตน สิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจมนุษย์ก็คือ การทำความเข้าใจความเป็นจริงในด้านต่างๆ ของมนุษย์หมายรวมถึงพื้นฐานสำคัญของมนุษย์ทุกคนทุกชีวิตว่าบุคคลพยายามสนองความต้องการของตนเพื่อความอยู่รอดและความสำเร็จของชีวิต ดังที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า พฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์ทุกคนนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากแรงจูงใจและความต้องการของตัวเอง

นวลละอ อสุภผล ได้สรุปความหมายไว้ว่า เป็นการต้องการได้รับความนับถือยกย่อง แบ่งได้ออกเป็นสองลักษณะ ลักษณะแรก คือ ความต้องการนับถือตนเอง คือ ความต้องการมีอำนาจ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความแข็งแรง ความสามารถในตนเอง มีผลสัมฤทธิ์และอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่าเรามีคุณค่า และมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในงานภารกิจต่างๆ และมีชีวิตที่เด่นดัง ลักษณะที่สอง คือ ความต้องการความรู้สึกยกย่องชมเชยในสิ่งที่เราทำ ซึ่งทำให้เรารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และความสามารถของเราได้รับการยอมรับจากผู้อื่น^{๘๐}

จรัญญา ชันกฤษณ์ ได้สรุปความหมายว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการประเมินความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองในด้านต่างๆ เมื่อบุคคลกระทำกิจกรรมได้สำเร็จ มีความพึงพอใจ และเห็นคุณค่าในการกระทำนั้นๆ ของตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ ได้รับการยกย่อง^{๘๑}

วันเพ็ญ สุนาพันธุ์ ได้สรุปความหมายว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความรู้สึกที่ได้จากการที่บุคคลประเมินตนเองโดยใช้ความต้องการพื้นฐาน และประสบการณ์ ของตนเองที่ได้รับมา ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามีความสามารถมากน้อยเพียงใด โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมมาช่วยในการตัดสินใจระดับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองด้วย^{๘๒}

นันทนา แรงจริง ได้สรุปความหมายว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการประเมินคุณค่าของตนเอง ในเรื่องการประสบความสำเร็จ การยอมรับตนเอง การยอมรับจากคนอื่น การมี

^{๗๙} เบญจวรรณ สิงโตอ่อน, “การให้คำปรึกษาแบบผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดของโรเจอร์ เพื่อเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยพาร์อิสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

^{๘๐} นวลละอ อสุภผล, **ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๗), หน้า ๒๖๙.

^{๘๑} จรัญญาชันกฤษณ์, “การเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียน เทศบาล วัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๘., อ้างใน เบญจวรรณสิงโตอ่อน, “การให้คำปรึกษาแบบผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางตามแนวคิด ของโรเจอร์ เพื่อเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยพาร์อิสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐.

^{๘๒} เบญจวรรณ สิงโตอ่อน, “การให้คำปรึกษาแบบผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดของโรเจอร์ เพื่อเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยพาร์อิสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐.

ความสามารถเพียงพอในการกระทำสิ่งต่างๆ การมีคุณค่าและความสำคัญต่อสังคม กล่าวโดยสรุป ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง คือ ความรู้สึกภายในของแต่ละบุคคล^{๘๓}

รพีพร ศิลาวรรณ ได้สรุปความหมายไว้ว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่ประเมินตนเองในด้านความสามารถ ความสำเร็จ และการยอมรับตนเอง โดยสื่อออกมาในลักษณะของพฤติกรรมการแสดงออก บุคคลที่เห็นคุณค่า ในตนเองจะมีการยอมรับตนเอง มองตนเองในด้านที่สามารถพัฒนาได้ พร้อมทั้งจะพัฒนาตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และบุคคลรอบข้าง ทำการตัดสินใจและการกระทำวางอยู่บนพื้นฐานของความรักตนเองและผู้อื่น จึงส่งผลให้การกระทำนั้นๆ ไม่เป็นที่เดือดร้อนต่อตนเองและสังคม^{๘๔}

โฆสิต พรประเสริฐ^{๘๕} ได้ให้ความหมายว่า ความรู้เห็นคุณค่าของตนเอง หมายถึง ความรู้สึก ที่บุคคลมีต่อตนเองในทางที่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง ยอมรับตนเอง มีความรู้สึกว่าตนเองมีความหมาย มีความสำคัญ มีคุณค่า เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและสังคม สามารถทำอะไรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของตนเองได้

๒.๔.๔ ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย

การจัดสวัสดิการสำหรับคนไร้ที่พึ่งในสังคมปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะใหญ่ๆ คือ

การสงเคราะห์ภายใน

เป็นการสงเคราะห์ด้านปัจจัย ๔ สำหรับคนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน และคนขอทาน ที่เข้าอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่ง

๑. การฟื้นฟูด้านอาชีพคนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน และคนขอทาน โดยส่วนมากบุคคลที่อยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จะเป็นบุคคลที่มีปัญหาทางจิต ซึ่งการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพจึงเน้นอาชีพะบำบัด โดยมุ่งการพัฒนาอวัยวะ เช่น แขน ขา มือ และพัฒนาจิตใจมากกว่าการทำงาน เพื่อหวังผลกำไรอาชีพ ที่ส่งเสริมให้สามารถออกไปมีงานทำ

๒. การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านสังคม เป็นการปรับทัศนคติให้แก่ผู้ใช้บริการ และฟื้นฟูสภาพร่างกายจิตใจ ซึ่งเป็นการแนะนำในการแก้ไขปัญหา เป็นรายบุคคล หรือมีการเข้ากลุ่มกิจกรรมนันทนาการเพื่อลดความเครียดและคลายความวิตกกังวล โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมบำบัดจะสามารถลดปัญหาต่างๆ ในการดูแลผู้ใช้บริการเป็นอย่างมาก

^{๘๓} นันทนา แรงจริง, “การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรม และการเห็นคุณค่าในตนเอง ของนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

^{๘๔} รพีพร ศิลาวรรณ, “ผลการศึกษาอาสนะและสมาธิตามแนวคิดมนุษยนิยมใหม่ต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของสถานสงเคราะห์บ้านเด็กชายเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

^{๘๕} โฆสิต พรประเสริฐ, “การสร้างแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

๓. การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา ผู้ใช้บริการส่วนมากไม่ได้รับการศึกษา หรือได้รับการศึกษาน้อยมาก จึงถูกเอารัดเอาเปรียบและใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ ดังนั้น จึงมีการจัดบริการ ทางด้านการศึกษา ให้แก่ผู้ใช้บริการที่มีศักยภาพพอที่จะสามารถฟื้นฟูได้ เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะในการฟื้นฟูทางด้านอาชีพและทางด้านสังคมด้วย นอกจากนี้ยังมีการบรรยายให้ความรู้ ที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต

๔. การฟื้นฟูทางด้านการแพทย์ บุคคลส่วนมากไม่ค่อยมีศักยภาพในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองจึงเจ็บป่วยบ่อย และเกิดโรคติดต่อระหว่างผู้ใช้บริการด้วยกัน โรคบิด ท้องเสีย และโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ

การช่วยเหลือครอบครัวหรือการติดตามหาญาติ เพื่อให้รับตัวกลับไปอยู่กับครอบครัว หากพบว่าครอบครัวอยู่ในสภาวะยากลำบาก เจ้าหน้าที่จะประสานให้การช่วยเหลือแก่ญาติหรือครอบครัว เช่น ขอเงินสงเคราะห์ครอบครัว

การสงเคราะห์ภายนอก

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้ให้การสงเคราะห์และพัฒนาคนไร้ที่พึ่งภายนอกและคนไร้ที่พึ่งซึ่งพ้นการอุปการะดังต่อไปนี้

๑. ให้คำแนะนำในปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาสุขภาพจิต ตลอดจนปัญหาอื่นๆ

๒. ให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน เงินสงเคราะห์ครอบครัว เงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัว เงินทุนประกอบอาชีพ ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในการเดินทางกลับภูมิลำเนา

๓. การสงเคราะห์เครื่องอุปโภคบริโภค เช่น ถูยั้งชีพ

๔. การจัดหางาน เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งมีรายได้เลี้ยงตนเอง ไม่เป็นภาระแก่สังคม

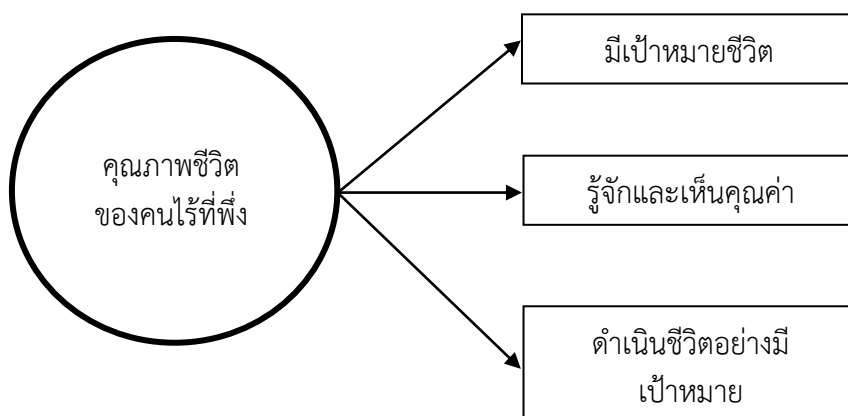
๕. การจัดหางานให้ผู้รับการสงเคราะห์ทำภายนอก เพื่อให้ผู้รับการสงเคราะห์ได้เรียนรู้การใช้ชีวิตอยู่ในสังคมภายนอกเหมือนเช่นบุคคลทั่วไป และฝึกทักษะในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง เช่น คัดแยกขยะในส่วนประกอบอาหาร, ลูกจ้างขายของ, ขายอาหาร

๖. อื่นๆ เช่น การประสานส่งต่อเข้ารับการฝึกอาชีพในหน่วยงานต่างๆ และการนำส่งภูมิลำเนา สำหรับภาคเอกชนสามารถสนับสนุนการดำเนินงานช่วยเหลือบุคคลไร้ที่พึ่ง ดังนี้

๑) ในรูปแบบของการบริการมีหน่วยงานเอกชนที่สามารถให้การช่วยเหลือเกี่ยวกับผู้ประสบปัญหาทางสังคมได้ เช่น บ้านพักฉุกเฉินของสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย ซึ่งได้ให้การช่วยเหลือสตรีที่มีปัญหาเฉพาะหน้า

๒) ในรูปแบบการบริจาคเงิน สิ่งของและวัสดุต่างๆ เช่น อาคาร สนับสนุนการดำเนินงานของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

๓) ในรูปแบบอาสาสมัคร จัดกิจกรรมนันทนาการ หรือการแสดงต่างๆ ให้แก่ผู้ใช้บริการสงเคราะห์เพื่อเป็นการผ่อนคลายและสร้างความสุขให้แก่ผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

ภาพที่ ๒.๔ กรอบแนวคิดคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ซึ่งมีเอกสารและงานวิจัยที่น่าสนใจหลายเล่ม ได้ศึกษางานวิจัยดังกล่าวนี้ มีดังต่อไปนี้

สวัสดิการและคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กล่าวไว้ในการถอดบทเรียน การดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดการบริการคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตอนหนึ่งระบุไว้ว่า การทำให้ผู้ใช้บริการมีส่วนร่วมหรือการทำให้สังคมให้โอกาสและทำความเข้าใจกับคนไร้ที่พึ่งมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันพบว่า สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหลายแห่ง ได้ให้ความสำคัญในประเด็นนี้ เห็นได้จากการประสานงานกับสถานประกอบการในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อส่งผู้ใช้บริการเข้าไปทำงาน ซึ่งนับเป็นการเปิดโอกาสและเปิดพื้นที่เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมมากขึ้น ^{๘๖}

รพีพรรณ กลิ่นเจริญ ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนะของผู้บริหารต่อการเพิ่มพูนสมรรถภาพบุคลากรในหน่วยงานด้านการสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง” ผลการวิจัยพบว่า ^{๘๗} การปฏิบัติงานของบุคลากรพบว่า เจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่ทราบดีว่าศักยภาพของผู้รับการสงเคราะห์นั้น เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาบริการด้านต่างๆ เช่น การที่ผู้รับการสงเคราะห์ไม่ชอบทำงาน เป็นโรคจิตโรคประสาท เป็นต้น การให้ความสำคัญกับกระบวนการเตรียมการก่อนการฝึกอาชีพยังมีน้อย และแม้ว่าครูฝึกอาชีพมีความรู้ในวิชาชีพเป็นอย่างดี แต่มีข้อจำกัดในการสอนหรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้รับการสงเคราะห์ เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ การโยกย้ายของเจ้าหน้าที่ ทำให้กิจกรรมบางอย่างต้องหยุดชะงักลง ประกอบกับ

^{๘๖} กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ,การถอดบทเรียนการดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดการบริการคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง, (กรุงเทพมหานคร: เจปรี้น, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕-๑๖.

^{๘๗} รพีพรรณ กลิ่นเจริญ. “ทัศนะของผู้บริหารต่อการเพิ่มพูนสมรรถภาพบุคลากรในหน่วยงานด้านการสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง”.วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยจิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘), บทคัดย่อ.

เจ้าหน้าที่ยังไม่ได้ตระหนักถึงการทำงานร่วมกันเป็นทีม การให้บริการยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอได้รับงบประมาณจำกัด และโอกาสที่บุคลากรจะได้รับ การฝึกอบรม ศึกษาดูงาน หรือลาศึกษาต่อยังมีน้อย ดังนั้นคุณภาพของบริการจึงอาจจะยังไม่เท่า เทียบกับสถาน สงเคราะห์ประเภทอื่นๆ

วรัญญา สีมอก ได้ศึกษาเรื่อง “ทัศนะของ เจ้าหน้าที่ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ สำหรับผู้บริหารในสถานสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงาน ฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ ทัศนคติ ของเจ้าหน้าที่ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ สำหรับผู้รับบริการใน สถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง โดยศึกษาจากกลุ่มประชากรเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ จำนวน ๖ แห่ง ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้รับบริการสงเคราะห์ ได้แก่ ผู้ปกครองสถาน สงเคราะห์ นักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่พยาบาล เจ้าหน้าที่ประชาสงเคราะห์ นักสังคม สงเคราะห์ นักประชาสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่การเกษตร เจ้าหน้าที่อบรมและฝึกวิชาชีพ และผู้ดูแลผู้รับ การ สงเคราะห์ จำนวน ๙๙ คน ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพเพียงร้อยละ ๔๓.๑๓ ซึ่งในจำนวนนี้มีความรู้เกี่ยวกับนโยบายการฝึกอาชีพ คนไร้ที่พึ่งของกรมประชาสงเคราะห์ร้อยละ ๔๗.๖ มีความรู้เกี่ยวกับข้อจำกัดของผู้รับ บริการร้อยละ ๓๑.๙ และมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชวร้อยละ ๔๘.๕ ในด้านทัศนคติ พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีทัศนคติบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการ ปฏิบัติงานกับผู้รับบริการ ได้แก่ พฤติกรรมแปรปรวนพฤติกรรมก้าวร้าว เจ้าหน้าที่ไม่ยอมอยู่ ใกล้ผู้รับบริการคิดจะหลบหนี ไม่ชอบผู้รับบริการปัญหาอ่อน เนือยชา และความเชื่อมั่น อีกทั้งเจ้าหน้าที่ยังมีทัศนคติบาง ประการที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานในกระบวนการฝึกอาชีพ สำหรับผู้รับบริการ ได้แก่ กระบวนการฝึกอาชีพควรได้รับการปรับปรุงและผู้รับบริการควรมี ส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร นอกจากนี้บุคลากรมีความต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้วย การศึกษาอบรมด้านการฟื้นฟู สมรรถภาพด้านอาชีพเพิ่มเติมร้อยละ ๗๓.๗ ทั้งในลักษณะการ อบรมของหน่วยงานต่างๆ การอบรม ร่วมกับหน่วยงานสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง การอบรม ของกรมประชาสงเคราะห์ การอบรมของ หน่วยงานที่มีใช้กรมประชาสงเคราะห์และการอบรม ภายในสถานสงเคราะห์นั้นๆ เอง ตามลำดับ^{๘๘}

อุทัยวรรณ สถานานนท์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับ “ปัจจัยที่เอื้อต่อ การฟื้นฟูสมรรถภาพทาง อาชีพของบุคคลไร้ที่พึ่งในหน่วยงานด้านสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง” พบว่า บุคคลไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่มีระดับ สติปัญญาเหมาะสมแก่การสอนให้เข้าใจทั้งกระบวนการ ส่วนใหญ่ จึงฝึกให้เป็นลูกมือและทำงานตามคำสั่ง มากกว่า ทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนไร้ที่พึ่ง และความเชื่อที่ว่า คนไร้ที่พึ่งพัฒนาได้ยาก ส่งผลให้เป็นอุปสรรค ในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ^{๘๙} นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ กาญจนา เอมดิษฐ์

^{๘๘} วรัญญา สีมอก, “ทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพสำหรับผู้รับบริการใน สถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง กรมประชาสงเคราะห์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารสังคม (คณะสังคมสงเคราะห์ ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๓๔.

^{๘๙} อุทัยวรรณ สถานานนท์, “ปัจจัยที่เอื้อต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลไร้ที่พึ่งใน หน่วยงานด้านสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารสังคม (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๒๑.

เรื่อง “แนวทางการพัฒนา บุคลากรกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการตามยุทธศาสตร์การเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร” ที่ว่า บุคลากรบางคนไม่มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ ทำให้ขาดแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงาน เนื่องจากคุ้นเคยกับวัฒนธรรมองค์กรแบบเดิม ปฏิบัติงานตามสายบังคับบัญชา^{๙๐}

ทศพร ประเสริฐสุข ได้ศึกษาการสร้างโมเดลการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับเด็กด้อยสัมฤทธิ์โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนด้อยสัมฤทธิ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๖๐ คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม และกลุ่มปกติ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยโมเดลการสอนแบบกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงขึ้น และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงขึ้นด้วย^{๙๑}

วสันต์ ณ กลาง ได้ศึกษาเรื่อง “สาเหตุของการกลับมาเป็นคนเร่ร่อน ขอดทานสนสถานแรก รับคนไร้ที่พึ่งสัมมาหาพน อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คิดว่าสุขภาพเป็นปัญหาของการมาเป็นคนเร่ร่อนขอดทาน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คิดว่าภูมิลาเนาเดิมที่อยู่อาศัยไม่ได้ส่งผลต่อการมาเป็นคนเร่ร่อนขอดทาน และผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งคิดว่าเงินที่ได้รับจากการขอดทานไม่เพียงพอต่อความต้องการ เหตุผลสำคัญที่ทำให้กลับมาเป็นคนเร่ร่อนขอดทาน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ การลำดับ ดังนี้ คือ ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคิดว่าเหตุผลสำคัญที่ทำให้กลับมาเป็นคนเร่ร่อนขอดทาน คือ การล้มเหลวในชีวิต การถูกบังคับให้ขอดทาน พ่อแม่เลี้ยงไม่ได้ ประกอบกับการประกอบอาชีพขอดทานทำให้ผู้ขอดทานมีสภาพเศรษฐกิจที่พออยู่ได้^{๙๒}

ญาณกวี บุญทวี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคนไร้ที่พึ่ง ในกิจกรรมฝึกอาชีพ ศึกษากรณีสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งชายธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี” การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของคนไร้ที่พึ่งในกิจกรรมฝึกอาชีพ ๒) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคนไร้ที่พึ่งในกิจกรรมฝึกอาชีพพบว่า^{๙๓} การที่คนไร้ที่พึ่งได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอาชีพนั้น คนไร้ที่พึ่งได้รู้ถึงความรับผิดชอบ หน้าที่ สิ่งที่ได้รับว่า มีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการอะไรอยู่ การฝึกอาชีพที่แตกต่างกันจึงไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

^{๙๐}กาญจนา เอมดิษฐ์, “แนวทางการพัฒนาบุคลากรกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการตามยุทธศาสตร์เสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ**, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๔๒.

^{๙๑}ทศพร ประเสริฐสุข, “การสร้างโมเดลการสอนแบบกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับเด็กด้อยสัมฤทธิ์”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๕), หน้า ๒๒.

^{๙๒}วสันต์ ณ กลาง, “สาเหตุของการกลับมาเป็นคนเร่ร่อน ขอดทานสนสถานแรก รับคนไร้ที่พึ่งสัมมาหาพน อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๔๓.

^{๙๓}ญาณกวี บุญทวี, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคนไร้ที่พึ่งในกิจกรรมฝึกอาชีพ ศึกษากรณีสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งชายธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี”, **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖.

ฝึกอาชีพที่สถานสงเคราะห์ได้จัดขึ้น รวมถึงผู้ศึกษาอบรมทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์ ที่ว่าต้องการที่จะได้รับการยอมรับหรือความต้องการเพื่อตนเองอันเป็นความต้องการที่จะให้ผู้อื่นนับถือ

หลักการสำหรับดูแลคนไร้ที่พึ่ง

ฉาน ตรรกวิจารณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ” ผลการ วิจัย พบว่า^{๙๔} การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธจะมีพุทธธรรมเป็นฐานคิดในการพัฒนา โดยมีพุทธ เศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีจิตวิทยา การเรียนรู้และอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ ในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายการพัฒนา ๒ ระดับ คือ ระดับโลกียธรรม และระดับโลกุตระธรรม ส่วน ปรัชญาในการพัฒนานั้นตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า มนุษย์สามารถพัฒนาได้ พุทธธรรมมีเป้าหมายที่การพัฒนาปรับปรุงมนุษย์ ใช้ปัญหาของมนุษย์ คือ “ทุกข์” เป็นตัวตั้งใช้หลักการ อริยสัจ ๔ เป็นหลักคิด ในการพัฒนา และมีการคิดเชิงระบบ สำหรับเป้าหมายในการพัฒนานั้น มี ๓ ประการ คือ (๑) ทำให้ มนุษย์มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ (๒) มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำรง ชีวิต และ (๓) พัฒนาไปสู่ระดับสูงสุด คือ การพ้นทุกข์ ได้อย่างสิ้นเชิงสู่ภาวะนิพพานหรือนิโรธ การ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ มี ๓ องค์ประกอบ การพัฒนา คือ การพัฒนาระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และการพัฒนาในระดับองค์กร เพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพุทธมีปฏิสัมพันธ์กับ บริบทจึงทำให้องค์การที่เป็นระบบใหญ่ ต้องมีเป้าหมายขององค์การที่เศรษฐกิจแบบพอเพียง มีพุทธ เศรษฐศาสตร์เป็นแนวทางของระบบเศรษฐกิจที่มีกระบวนการพัฒนาอันประกอบด้วยการพัฒนา เพื่อการเรียนรู้ กระบวนทัศน์ การพัฒนาโลกียธรรมและกระบวนการพัฒนาระดับโลกุตระธรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล และระดับองค์กรจะมีตัวแบบในการพัฒนา ซึ่งสามารถใช้ เป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธได้ด้วย

ทิพย์ ชันแก้ว ศึกษากระบวนการเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรตามหลัก พุทธ จิตวิทยาของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่ง ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นปัจจัยทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับ ความรับผิดชอบ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยภายในองค์กร ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความ รับผิดชอบในองค์กร และวิเคราะห์สภาพปัญหาความรับผิดชอบต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มให้ ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๗ ท่าน คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ แห่งละ ๓ รูป/คน ที่ปฏิบัติงาน ใน ๕ วิทยาเขต ๔ วิทยาลัยสงฆ์ พบว่า^{๙๕} ผู้บริหารจะบริหารบุคคลให้สำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยหลักธรรม สังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เข้ามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการ เสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ด้วย

^{๙๔} ฉาน ตรรกวิจารณ์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๓๒.

^{๙๕} ทิพย์ ชันแก้ว, “กระบวนการเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรตามหลักพุทธ จิตวิทยา ของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๐.

หลัก ๔ อ คือเอื้อเฟื้อ จุนเจือการสงเคราะห์หรือช่วยเหลือผู้อื่น ในการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานทั่วไป หลักอ่อนหวาน นิ่มนวล (ปิยวาจา) การเจรจาด้วยคำที่สุภาพและถ้อยคำที่มีประโยชน์พูดถ้อยคำที่เป็นจริงและถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ในบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานทั่วไป เอาใจเขามาใส่ใจเรา (อตัลจริยา) การประพุดิตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นในงานวิชาการการบริหารงบประมาณการบริหารงานบุคลากรการบริหารงานทั่วไป อบอุ่นเหมือนญาติ (สมานัตตตา) หมายถึง การวางตัวให้เหมาะสม เสมอต้นเสมอปลายในงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากรการบริหารงานทั่วไป

หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง ศรัทธา โยนิโสมนสิการ

วัฒนา พลชาติ ศักขิวิเคราะหวิธิการพัฒนาปัญญาตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) พบว่า^{๙๖} วิธิการพัฒนาปัญญามีจุดมุ่งหมายเหมือนกับวิธิการพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือเพื่อความรู้งั้นในสรรพสิ่งทีเรียกว่าเป็นโลกุตตรปัญญา จากปัญญาของปุถุชนสามารถพัฒนาได้โดยอาศัยกัลยาณมิตรซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกเพื่อก่อให้เกิดศรัทธา รวมไปถึงปัจจัยภายในทีเรียกว่าโยนิโสมนสิการ ทำให้เกิดสัมมาทิฐิขึ้นเป็นปัญญาในขั้นแรก และวิธิการพัฒนาปัญญาเดียวกัน คืออบรมให้บุคคลมีความระมัดระวังในเรื่องศีล สมาธิ ปัญญาแต่ต่างกัน ตรงวิธินำเสนอและการอธิบายให้เห็นภาพพจน์ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาปัญญาต้องใช้คนเป็นแกนกลางปัญญา จะเริ่มต้นต่อเมื่อเริ่มมีการศึกษา คือหลักการพัฒนา ๓ ด้านด้วยการฝึกให้มีพฤติกรรมร่วมทีดีงาม เพื่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและเอื้อต่อการพัฒนาจิตและปัญญา โดยมีหลักย่อย ๘ อย่าง โดยฝึกความสุจริตทางกาย ทางวาจาและการประกอบสัมมาชีพเป็นพื้นฐาน ทำการฝึกอบรมจิตให้ปราณีต มีคุณภาพและมีสุขภาพจิตทีดี เรียกว่าสมาธิ และด้วยจิตทีดีนั้นสามารถฝึกและอบรมบุคคลให้เกิดการพัฒนาทางด้านปัญญา โดยอาศัยการช่วยเหลือและประคับประคองจากสภาพแวดล้อมทีดีคือกัลยาณมิตรและปัจจัยฝ่ายปัญญาคือโยนิโสมนสิการ แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่การพัฒนากาย ผู้มีปัญญาคาดำเนินชีวิตโดยใช้หลักรู้จักประมาณในการบริโภค ทำให้เกิดความสำรวมระวังการใช้อินทรีย์ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ จึงส่งผลให้พฤติกรรมได้รับการพัฒนา จากสภาพภายในทีดีส่งผลให้เกิดพฤติกรรมทีดี โดยเฉพาะในเรื่องของศีล ผู้มีศีลจะเป็นผู้มีความสุข ชีวิตราบรื่นร่มเย็น มีเมตตา กรุณาต่อตนเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เกิดความสงบ ผ่องใสเกิดขึ้นในใจ ทำให้คุณภาพของจิตเกิดการพัฒนามีความคล่องตัว มีสติสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิต โดยจะส่งผลให้เกิดความคิดทีเป็นระบบคือการคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา เข้าใจ ยอมรับ สิ่งทีเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของโลก ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้มีความเป็นอยู่มีชีวิตทีดีงาม และผู้มีปัญญายอมเรียนรู้ทีจะพัฒนาฝึกฝนตนเองให้ถึงเป้าหมายสูงสุดคือความดับทุกข์ได้

^{๙๖}วัฒนา พลชาติ, “ศักขิวิเคราะหวิธิการพัฒนาปัญญาตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๗.

อภิสร มีผล การศึกษาศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาศรัทธาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนาเถรวาท ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายเป้าหมายของพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงเอกสาร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกอรรถกถา วรรณกรรม รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ตามหลักการวิจัย และนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า^{๙๗} ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อซึ่งประกอบด้วยปัญญาและกลั่นกรองในการตัดสินใจ ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อในพระรัตนตรัยซึ่งการเกี่ยวข้องกับการบรรลุธรรมของพระพุทธศาสนา ศรัทธามีลักษณะทำให้ใจผ่องใส ทำให้แล่นไปด้วยดีในการบรรลุธรรม มูลเหตุให้เกิดศรัทธา ได้แก่ รูป ความเศร้าหมอง เสียงธรรม ศรัทธามีความสำคัญตามความหมายและหน้าที่คือ เป็นพื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา เป็นพื้นฐานในกระบวนการปฏิบัติกัมมฐาน เป็นส่วนประกอบพื้นฐานในหมวดธรรม ศรัทธา ๔ ประเภท ได้แก่ กัมมสัทธา วิปากสัทธา กัมมัสสกตาสัทธา ตถาคตโพธิสัทธา คุณค่า และประโยชน์ของศรัทธาในการพัฒนามนุษย์ คือ ๑) ศรัทธาทำให้คนได้อริยทรัพย์ ๒) ศรัทธาทำให้คนข้ามโอชะ๓) ศรัทธาทำให้คนบรรลุธรรมของพระอรหันต์ ๔) ศรัทธาทำให้คนผู้ครองเรือนได้รับทั้งประโยชน์ในปัจจุบันและประโยชน์ภายหน้า

กุล โพธิ์ทอง ศึกษากระบวนการตื่นรู้เพื่อพัฒนาจิตตนตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นการศึกษากับผู้วิจัยที่เจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็งเต้านม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมและทฤษฎีจิตวิทยาเพื่อสังเคราะห์กระบวนการตื่นรู้ ๒) เพื่อวิเคราะห์จิตตนและสังเคราะห์กระบวนการตื่นรู้ตามแนวพุทธจิตวิทยา และ ๓) เพื่อนำเสนอกระบวนการตื่นรู้เพื่อพัฒนาจิตตนตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า^{๙๘} การตื่นรู้ตามหลักพระพุทธศาสนาเริ่มจากศรัทธาคือความเชื่อ หรือ ความเลื่อมใส ที่เกิดจากอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด โดยใช้ปัญญาของตนพิจารณาไตร่ตรองในพระธรรมคำสั่งสอนต่างๆ ด้วยเหตุผล อย่างรอบครอบแล้วตามความเป็นจริง เมื่อมนุษย์มีศรัทธาจะไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่ศรัทธา แต่จะต้องมีกระบวนการพัฒนาให้เกิดปัญญา และสามารถพัฒนาขึ้นไปจนถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิตได้ถึงขั้นการหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงอย่างอิสระ คือ ศรัทธาต้องเป็นไปในลักษณะที่สัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าเป้าหมายคือนิพพาน จึงจะเป็นศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา

เพริศพรณ แดนศิลป์ ศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มโยนิโสมนสิการที่มีต่อปัญญาในภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงและภาวะความเปลี่ยนแปลง เป็นการศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ เชิงปริมาณแบบกึ่งทดลอง วัดผลก่อนและหลังการทดลองด้วยแบบวัดปัญญาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จำนวน ๗๒ คน ที่มีค่าคะแนนปัญญาดำกว่าค่าเฉลี่ย

^{๙๗} อภิสร มีผล, “การศึกษาศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา ” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๒๘.

^{๙๘} กุล โพธิ์ทอง, “กระบวนการตื่นรู้เพื่อพัฒนาจิตตนตามแนวพุทธจิตวิทยา” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๑๓.

แบ่งเป็น ๓ กลุ่มๆละ ๖ - ๘ คน กลุ่มละ ๖ - ๘ คน กลุ่มละ ๓ รุ่น กลุ่มที่ ๑ กลุ่มโยนิโสมนสิการ (ใช้หลักอริยสัจ ๔ เป็นฐานแนวคิดและใช้โยนิโสมนสิการแบบอทิปปัจจยตาและไตรลักษณ์ในการพัฒนาปัญญา) กลุ่มที่ ๒ กลุ่มจิตวิทยาตามแนวทอตเซอร์ และกลุ่มควบคุม และติดตามผล ๓ - ๔ สัปดาห์ หลังสิ้นสุดกลุ่มโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนน posttest สูงสุด และรองลงมา จำนวน ๑๓ คน จากกลุ่มโยนิโสมนสิการ ๕ คน กลุ่มจิตวิทยาตามแนวทอตเซอร์ ๔ คน และกลุ่มควบคุม ๔ คน ผลการศึกษาพบว่า^{๙๙} คะแนนเฉลี่ยทางปัญญาจากการทดสอบทางสถิติไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของทั้ง ๓ กลุ่ม พบว่ากลุ่มที่มีคะแนนสูงสุดคือกลุ่มโยนิโสมนสิการ รองลงมาคือกลุ่มจิตวิทยาตามแนวทอตเซอร์ และกลุ่มควบคุมตามลำดับ เมื่อศึกษาความแตกต่างของปัญญารายด้านพบว่า กลุ่มโยนิโสมนสิการมีค่าเฉลี่ยของคะแนนปัญญามากที่สุดในทุกด้าน กลุ่มโยนิโสมนสิการมีประสบการณ์ภายในใจมากกว่า อีก ๒ กลุ่ม ในด้านประสบการณ์ใน ๔ ประเด็น ได้แก่การเห็นคุณค่าของสรรพสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ความสำนึกขอบคุณกตัญญูต่อครอบครัว ความสามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลง และการนำหลักธรรม ความเข้าใจในชีวิตไปปฏิบัติ

วันวิสาข์ ทิมมานพ ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่รับการรักษาในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี ๒) เพื่อพัฒนากระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่รับการรักษาในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี และ ๓) เพื่อทดสอบและนำเสนอผลการทดสอบกระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่รับการรักษาในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี เป็นการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มีปัญหาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกจำนวน ๓๐ คนที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี ผลการศึกษาพบว่า^{๑๐๐} พฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่รับการรักษาในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี พบว่า ผู้ติดเชื้อที่ขาดศรัทธาต่อการรักษาและศรัทธาต่อตนเองทำให้ขาดปัญญาจากการรับฟังและอ่านความรู้ในการดูแลสุขภาพ ส่งผลให้ไม่มารับการรักษาต่อเนื่อง สำหรับระยะการรักษา ผู้ติดเชื้อที่ยอมรับผลเลือดได้จะเข้าสู่ระยะการดูแลสุขภาพ ผู้ติดเชื้อที่ไม่ยอมรับว่าผู้อื่นในสังคมบางคนยังไม่สามารถยอมรับโรคได้จะมีพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกไม่ต่อเนื่องจากการพยายามไม่ให้คนในสังคมรู้ว่าตนเองติดเชื้อเอชไอวี และสำหรับการระยะรักษาต่อเนื่อง ผู้ติดเชื้อที่ยอมรับโรคได้และยอมรับว่าผู้อื่นในสังคมบางคนยังไม่สามารถยอมรับโรคได้ ขาดเป้าหมายในการดูแลสุขภาพ ส่งผลให้ไม่สามารถทำพฤติกรรมได้ต่อเนื่อง

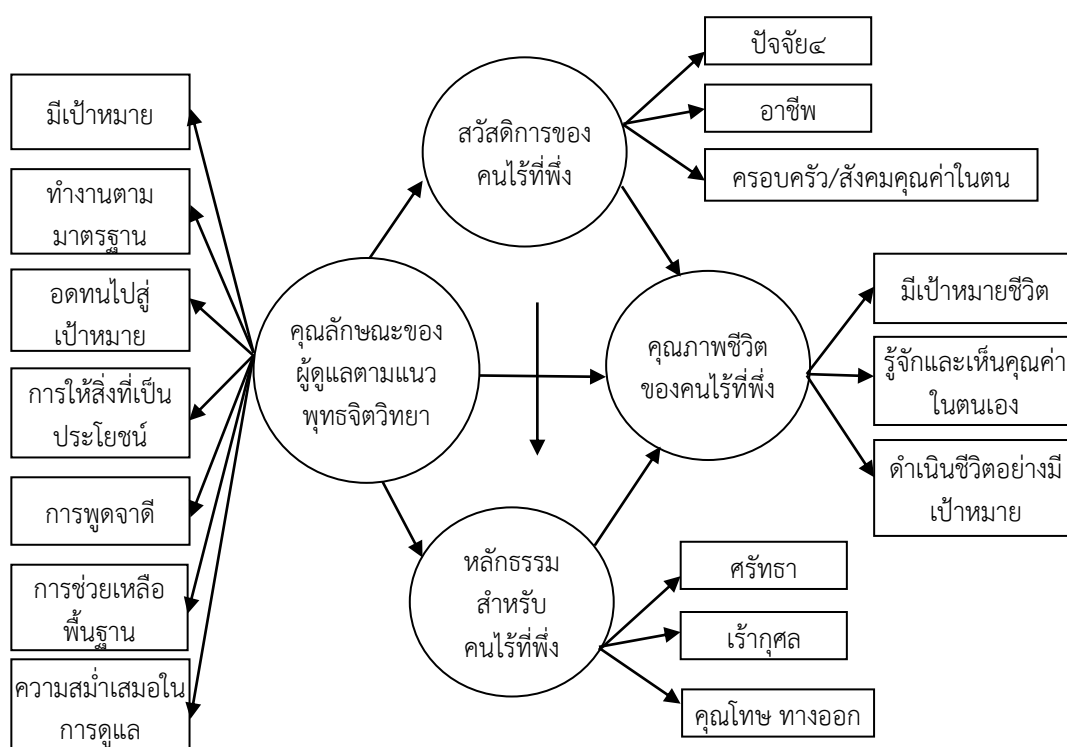
^{๙๙}เพริศพรณ แดนศิลป์, *สู่ความกว้างของดวงใจ*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธินิโกลมคิมทอง, ๒๕๕๖), หน้า ๘๙.

^{๑๐๐}วันวิสาข์ ทิมมานพ, “กระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๖๐.

เมื่อเจอปัญหา อุปสรรค และในผู้ที่มีเป้าหมายการดูแลสุขภาพที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนทั้งด้านกายและใจ จะส่งผลต่อการดูแลสุขภาพที่ไม่ถูกต้องและครบถ้วน

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ได้จากการวิจัยการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ผู้วิจัย สรุปได้ ดังนี้

ภาพที่ ๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

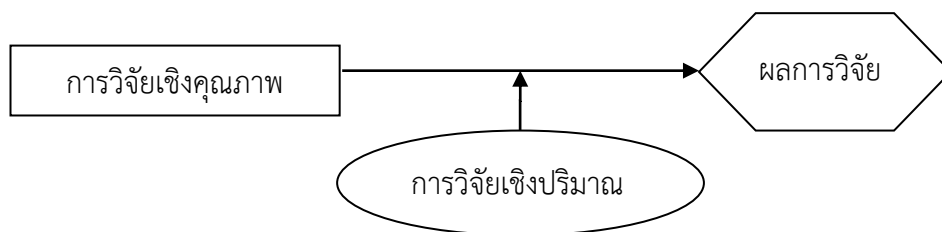
บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง และการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๒) เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ๓) เพื่อตรวจสอบความตรง และ นำเสนอโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งวิธีการ ดำเนินการวิจัยออกเป็น ๒ ระยะ ได้แก่ ระยะที่ ๑ ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ในการศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง และการดูแลคนไร้ที่พึ่ง และการพัฒนาโมเดลเชิง สาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา และในระยะที่ ๒ ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) เพื่อตรวจสอบความตรง และนำเสนอการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแล คนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ดังรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการ วิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Method to Extend Qualitative Results) แสดงได้ดังแผนผัง ดังนี้

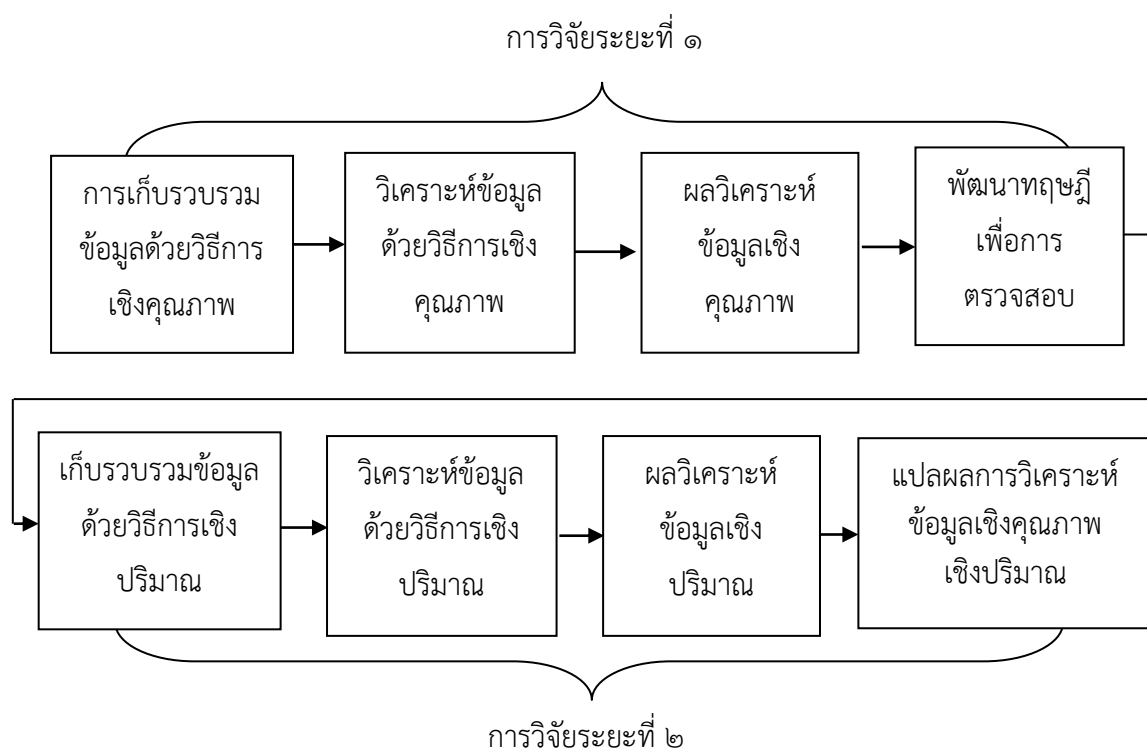

ภาพที่ ๓.๑ การวิจัยแบบผสมวิธีด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ^๑

จากแบบแผนการวิจัยในภาพ ทำให้ได้แนวทางในการออกแบบการวิจัยโดยเริ่มต้นจาก การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพเป็นระยะที่ ๑ และตามด้วย ระยะที่ ๒ คือการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงปริมาณ โดยเริ่มจากการ

^๑ลำพอง กลมกุล, “อิทธิพลของกระบวนการสะท้อนคิดต่อประสิทธิผลการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน: การวิจัยแบบผสมวิธี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๘๖.

พัฒนาผลการวิจัยในระยะที่ ๑ แล้วนำข้อมูลมาผสมเพื่อเชื่อมโยงกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณในระยะที่ ๒ จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ ๑ โดยการออกแบบวิจัยเน้นการพัฒนาทฤษฎีให้เกิดขึ้น (Emergent Theory) ซึ่งจะทำให้ได้กรอบแนวคิดในเชิงทฤษฎีที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น มีรายละเอียดของขั้นตอนการวิจัยตามภาพ ต่อไปนี้

ภาพที่ ๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย^๒

จากขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในภาพ ผู้วิจัยได้แสดงรายละเอียดในการออกแบบการวิจัย โดยการออกแบบการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Design) การออกแบบการพัฒนาเครื่องมือวิจัย (Measurement Design) และการออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis Design) ดังต่อไปนี้

๓.๒ ระยะที่ ๑ การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design)

ในระยะนี้จะเป็นการออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาภาคสนามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง และการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ดังนี้

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๗.

๓.๒.๑ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สำหรับการศึกษาในระยะที่ ๑ ในส่วนของศึกษาภาคสนาม ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ทั้ง ๑๑ แห่ง ทั่วประเทศ จำนวน ๔๔ คน

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ ๑ คือแนวคำถามในการสัมภาษณ์การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธรจิตวิทยา โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา กำหนดโครงสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
๓. ดำเนินการสร้างแนวคำถามแบบสัมภาษณ์ตามกรอบโครงสร้างของแบบสอบถาม โดยใช้แบบคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview. นำเสนอ และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม เนื้อหาที่ต้องการทราบ ความเหมาะสมของปริมาณคำถาม ความชัดเจนของภาษา
๔. นำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข และผ่านการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ ๑ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ทั้ง ๑๑ แห่ง ทั่วประเทศ จำนวน ๔๔ คน ด้วยตนเองโดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑. ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
๒. ติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำแนวคำถามแบบสัมภาษณ์ไปสอบถามด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลจริงจากกลุ่มเป้าหมาย
๓. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้อง และความเหมาะสมของข้อมูล และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย ได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งข้อมูลทั้ง ๓ กระบวนการนี้ได้ทำควบคู่ไปกับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การลดทอนข้อมูล เป็นการนำข้อมูลในภาคสนามมาวิเคราะห์แล้วจัดลงในหัวข้อที่เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาทั้งนี้เพื่อเป็นการเลือกหาจุดที่น่าสนใจของแต่ละตัวแปรที่ศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับตัวแปรที่สนใจศึกษา และเป็นข้อมูลที่เกิดจากการปฏิบัติจริงผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งมีความเชื่อมโยงกับประเด็นของตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา

๒. การตรวจสอบข้อมูล เป็นกระบวนการที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาถึงความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยพิจารณาจากการสนทนาพูดคุยโดยมีหลักฐานประกอบระหว่างการสนทนา ความพอเพียงของข้อมูล กำหนดได้โดยประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ก่อนการสัมภาษณ์

๓. การสร้างรหัสข้อมูล เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยใช้เพื่อการสร้างรหัสแทนชื่อบุคคล เพื่อที่จะไม่กล่าวถึงชื่อจริงของบุคคลในงานวิจัยเป็นกลไกในการปกป้องผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอเป็นแผนภาพประกอบความเรียง

ระยะที่ ๒ เป็นการวิจัยด้วยวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Approach)

ในระยะนี้จะนำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพในระยะที่ ๑ มาพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่มีตัวแปรส่งผ่าน และตรวจสอบความตรงของโมเดลด้วยการหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น แสดงรายละเอียดของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๓ ระยะที่ ๒ การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Design)

ในระยะที่ ๒ นี้ ใช้การศึกษาด้วยวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) โดยการนำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพในระยะที่ ๑ การสัมภาษณ์เชิงลึกมาสังเคราะห์ และนำมาพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่มีตัวแปรส่งผ่าน และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา กับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงรายละเอียดของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๓.๑ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง ทั่วประเทศ ทั้งหมด ๑๑ แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Hair และคณะ^๓ คือขนาดกลุ่มตัวอย่าง ๕ คน ต่อ ๑ พารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าหรือจำนวนเส้นทาง (path) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโมเดลกรอบแนวคิดในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าทั้งหมด ๔๑ พารามิเตอร์ หรือมีจำนวนเส้นทางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลกรอบแนวคิดทั้งหมด ๔๑ เส้นทาง ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมมีขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ๒๐๕ คน และการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณนี้ได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ ๒ นี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน ๑ ฉบับ แบ่งเป็น ๕ ตอน ประกอบด้วย

^๓Hair และคณะ, อังใน ลำพอง กลมกุล, “อิทธิพลของกระบวนการสะท้อนคิดต่อประสิทธิผลการวิจัย ปฏิบัติในชั้นเรียน: การวิจัยผสมวิธี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, หน้า ๙๕.

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๕ ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ทำงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา จำนวน ๒๑ ข้อ

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง จำนวน ๙ ข้อ

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งจำนวน ๑๐ ข้อ

ตอนที่ ๕ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่งจำนวน ๙ ข้อ

โดยแบบสอบถามตอนที่ ๑ เป็นแบบสำรวจรายการ (checklist) เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ – ๕ เป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) ๕ ระดับ เพื่อสำรวจระดับการปฏิบัติ และระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการกำหนดระดับการให้คะแนนของแบบสอบถามตอนที่ ๒ – ๕ เป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) ๕ ระดับ ได้กำหนดระดับการให้คะแนน ดังนี้

๑ แทน มีการปฏิบัติหรือมีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับน้อยที่สุด

๒ แทน มีการปฏิบัติหรือมีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับน้อย

๓ แทน มีการปฏิบัติหรือมีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับปานกลาง

๔ แทน มีการปฏิบัติหรือมีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับมาก

๕ แทน มีการปฏิบัติหรือมีความคิดเห็นตามข้อความนั้น ในระดับมากที่สุด

หลังจากที่ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์แล้ว ทำการหาคะแนนเฉลี่ยของข้อคำถาม โดยแบ่งช่วงของคะแนน ดังนี้

๑.๐๐ - ๑.๕๐ หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนการปฏิบัติหรือความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

๑.๕๑ - ๒.๕๐ หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนการปฏิบัติหรือความคิดเห็นในระดับน้อย

๒.๕๑ - ๓.๕๐ หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนการปฏิบัติหรือความคิดเห็นในระดับปานกลาง

๓.๕๑ - ๔.๕๐ หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนการปฏิบัติหรือความคิดเห็นในระดับมาก

๔.๕๑ - ๕.๐๐ หมายถึง ผู้ตอบมีคะแนนการปฏิบัติหรือความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

การสร้าง และการตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัย ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แหล่งข้อมูล ๒ แหล่งในการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ แหล่งที่ ๑ ได้รับความการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาตามหลักพุทธจิตวิทยา แหล่งที่ ๒ ได้รับความการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการโครงสร้างของตัวแปรที่ต้องการวัด และสอบถามความคิดเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ ๒ การจัดทำร่างแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามตารางกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการวัด และพิจารณาว่าข้อคำถามแต่ละข้อเป็นตัวแทนพฤติกรรมที่ต้องการวัดหรือไม่ จากนั้นดัดแปลงแก้ไขได้เป็นแบบสอบถามฉบับร่าง

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหานี้ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจำนวน ๕ ท่าน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัด และประเมินผล ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา และพุทธศาสนา เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบ และให้ความคิดเห็นแล้วนำมาแก้ไขให้เหมาะสมเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรงของเนื้อหา ความครอบคลุมของคำถาม และความเป็นปรนัย (objectivity) พิจารณาความชัดเจนของภาษา และข้อคำถาม รวมทั้งตรวจสอบว่าข้อคำถามแต่ละข้อเป็นตัวแทนพฤติกรรมที่ต้องการวัดหรือไม่ โดยในการส่งแบบสอบถามเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณานั้นได้แนบเอกสารไปพร้อมแบบฟอร์มการรายงานผลการตรวจสอบ ได้แก่ ความเป็นมาของการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการวิจัย นิยามเชิงปฏิบัติการ ตารางวิเคราะห์เนื้อหา และพฤติกรรมที่ต้องการวัด และกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีการกำหนดการให้คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

- +๑ แทน ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามที่ใช้ในการวิจัย
- ๐ แทน ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามที่ใช้ในการวิจัยหรือไม่
- ๑ แทน ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามที่ใช้ในการวิจัย

จากนั้นนำข้อคำถามทั้งหมดไปหาคุณภาพของข้อคำถามโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามรายข้อกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัดตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (IOC : Index of Item Objective Congruence) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า ค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป ผลการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย รายข้อ อยู่ระหว่าง ๐.๘๐-๑.๐๐ ตามเอกสารในภาคผนวก

ขั้นตอนที่ ๔ การทดลองใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน เพื่อช่วยในการพิจารณาว่าการวัดนั้นได้ผลสม่ำเสมอคงเส้นคงวา (consistency) โดยการตรวจสอบความเที่ยงแบบวัดความสอดคล้องภายใน (internal consistency reliability) ตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient: α)

สำหรับในการประเมินความเที่ยงของเครื่องมือครั้งนี้ พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่มากกว่า ๐.๗๐ จึงจะถือว่าใช้ได้ โดยเกณฑ์การประเมินความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคใช้หลักแห่งความชัดเจน (rules of thumb) ที่ George and Mallery เสนอไว้ ดังนี้^๕

สัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ระดับความเชื่อมั่น

- มากกว่า .๙๐ ดีมาก
- มากกว่า .๘๐ ดี
- มากกว่า .๗๐ พอใช้
- มากกว่า .๖๐ ระดับค่อนข้างพอใช้
- มากกว่า .๕๐ ต่ำ
- น้อยกว่า .๕๐ ไม่สามารถรับได้

^๕ศิริชัย กาญจนวาสี, **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๙๙.

^๕ลำพอง กลมกุล, “อิทธิพลของกระบวนการสะท้อนคิดต่อประสิทธิผลการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน: การวิจัยแบบผสมวิธี”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, หน้า ๑๐๓.

เมื่อได้ดำเนินการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแล้ว จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุง แก้ไข และจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วจึงนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน ๒๑๕ คน โดยผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ คือ .๙๔๙

ขั้นตอนที่ ๕ การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรให้ได้เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่า เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แตกต่างจากศูนย์หรือไม่ ถ้าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในเมทริกซ์ใดไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือมีความสัมพันธ์กันน้อย แสดงว่าเมทริกซ์นั้นไม่มีองค์ประกอบร่วมกัน และไม่จำเป็นในการนำเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไปวิเคราะห์องค์ประกอบ สำหรับค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานคือ ค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity และค่าดัชนีไกเซอร์เมเยอร์โอลคิน (Kaiser –Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = KMO) ซึ่งค่า KMO ควรจะมีค่าเข้าใกล้หนึ่ง ถ้ามีค่าน้อยแสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีน้อย และไม่เหมาะที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบ รายละเอียดเกณฑ์ค่าดัชนี KMO มี ดังนี้^๖

ค่าดัชนี Kaiser – Meyer-Olkin (KMO)ระดับความเหมาะสม

KMO > .๙๐	ดีมาก
.๘๐ < KMO < .๘๙	ดี
.๗๐ < KMO < .๗๙	ปานกลาง
.๖๐ < KMO < .๖๙	น้อย
.๕๐ < KMO < .๕๙	น้อยมาก
KMO < .๕๐	ไม่เหมาะสม

ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง และการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลแบบมีตัวแปรส่งผ่านด้วยโปรแกรม LISREL จำเป็นต้องมีการเตรียมเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของแต่ละองค์ประกอบ และในการแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สำหรับการวิจัยครั้งนี้ใช้การแปลความหมายของขนาดความสัมพันธ์ ดังต่อไปนี้

ขนาดความสัมพันธ์ ความหมาย

๐.๐ – ๐.๓	มีความสัมพันธ์กันต่ำมาก
๐.๓ – ๐.๕	มีความสัมพันธ์กันต่ำ
๐.๕ – ๐.๗	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
๐.๗ – ๐.๙	มีความสัมพันธ์กันสูง
๐.๙ – ๑.๐	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก

เมื่อได้เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละองค์ประกอบ จากนั้นผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นการตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis:

^๖ เรืองเดียวกัน, หน้า ๑๐๕.

CFA) ด้วยโปรแกรมลิสเรล^๗ โดยใช้แบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๗๐ คน แสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยังกรมพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์

๒. ตัวแปรที่นำมาเข้ามาวิเคราะห์ในโมเดล เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยนำวิธีการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนารอบแนวคิดในเชิงทฤษฎีก่อนนำมาพัฒนาเป็นโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ดังนี้

การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยมีหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง และสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งเป็นตัวแปรส่งผ่าน ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง ๔ ตัวแปรแบ่งเป็น ตัวแปรแฝงภายใน ๓ ตัวแปร ตัวแปรแฝงภายนอก ๑ ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้ ๑๖ ตัวแปร ดังแสดงรายละเอียดของตัวแปร ดังนี้

๑) ตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกตได้ภายใน (Endogenous Latent and Observed Variables) ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรแฝงภายใน ๓ ตัวแปร ดังนี้

(๑) คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง หมายถึงการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของคนไร้ที่พึ่งสามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร ประกอบด้วย ๑) มีเป้าหมายชีวิต หมายถึง คนไร้ที่พึ่งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่น และอาจทำประโยชน์ให้กับหน่วยงานได้ และยังมีความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมได้อย่างสมศักดิ์ศรี ๒) รู้จัก และเห็นคุณค่าตนเอง หมายถึง การรับรู้คุณค่าของตนเองตามสภาพความเป็นจริงของชีวิต สามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ สามารถเผชิญอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างมั่นใจ หาแนวทางแก้ปัญหาให้ผ่านไปได้ด้วยดี ๓) ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูศักยภาพต่างๆ ตามที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกำหนดได้

(๒) หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง หลักธรรมที่คนไร้ที่พึ่งต้องมีเพื่อนำไปสู่การคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร ประกอบด้วย ๑) ศรัทธาในผู้ดูแล หมายถึง ความเชื่อมั่นในคำแนะนำสั่งสอนในการพึ่งตนเอง และปฏิบัติตามที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูศักยภาพตามเป้าหมาย ๒) การคิดทางบวก หมายถึง วิธีคิดทางบวกของคนไร้ที่พึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวันอันนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง ๓) รู้คุณ รู้โทษ และรู้ทางเลือก หมายถึง คนไร้ที่พึ่งรู้พฤติกรรมที่ควรทำ และไม่ควรถ้า และสามารถเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมได้นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

(๓) สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง สิ่งจำเป็นพื้นฐานที่คนไร้ที่พึ่งได้รับเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร ประกอบด้วย ๑) ปัจจัย ๔ หมายถึง อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ตามที่กรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการกำหนดไว้ในการจัดสวัสดิการสำหรับคนไร้ที่พึ่ง ๒) อาชีพ หมายถึง การฟื้นฟูศักยภาพ การเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการฝึกอาชีพของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เช่น การทอเสื่อ สานตะกร้า เลี้ยงไก่ไข่ ฯลฯ ๓)

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๕.

ครอบครัว และสังคม หมายถึง การติดต่อประสานงานติดตามหาญาติของคนไร้ที่พึ่ง การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกับสังคมภายนอกให้มีความคุ้นเคย ส่งเสริมทักษะ การอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข

(๔) ตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกตได้ภายนอก (Exogenous Latent and Observed Variables) ประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา หมายถึง คุณลักษณะของผู้ดูแลโดยทีมสหวิชาชีพในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทำหน้าที่ช่วยเหลือ และรับผิดชอบดูแลคนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ๗ ตัวแปร ประกอบด้วย ๑) มีเป้าหมายในการทำงาน หมายถึง คนไร้ที่พึ่งที่มีศักยภาพสามารถดูแลตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่น และอาจสามารถทำประโยชน์ทำงานช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ภายในสถาน รวมถึงคนไร้ที่พึ่งที่สามารถกลับสู่สังคม และครอบครัวได้ตามปกติ ๒) ทำงานตามมาตรฐาน หมายถึง กระบวนการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามมาตรฐาน เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งที่สามารถกลับสู่ครอบครัว และสังคมได้ตามปกติ โดยมีกระบวนการในการช่วยเหลือ ดังนี้ คือ (๑) การสร้างสัมพันธภาพ (๒) การประเมินกาย จิต สังคม (๓) การบอกกฎ กติกาการอยู่ร่วมกัน (๔) การให้คำปรึกษาโดยทีมสหวิชาชีพ (๕) การประเมินความพร้อม และการเตรียมเพื่อกลับสู่สังคม และส่งฝึกอาชีพ (๖) ติดตามหลังคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ครอบครัว ๓) ทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย หมายถึง เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง มีวิธีจัดการกับปัญหา เช่น การควบคุมอารมณ์ตนเองได้ การอดทนรอคอยเพื่อที่จะคลี่คลายปัญหา และการตรวจสอบรอบคอบไตร่ตรองข้อเท็จจริงของปัญหา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลุล่วงได้ จนกระทั่งงานสำเร็จตามที่กำหนดไว้ ๔) การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ หมายถึง การเสียสละเห็นใจ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือด้วยสิ่งของ ตลอดจนจนถึงการให้วิชาความรู้ และแนะนำ คำสั่งสอนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อคนไร้ที่พึ่งภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ๕) การพูดจาดี หมายถึง การพูดคุย ทักทาย บอกกล่าวด้วยคำสุภาพไพเราะ ก่อให้เกิดความรักใคร่นับถือ แนะนำในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ ๖) การช่วยเหลือพื้นฐาน หมายถึง ให้การช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นในด้านต่างๆ ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่ง และ ๗) ความสม่ำเสมอในการดูแล หมายถึง การรักษามาตรฐานในการทำงาน ให้มีความสม่ำเสมอ ที่มุ่งผลประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ภายในสถาน

การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ ๒ นี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง รวมทั้งสิ้น ๒๑๕ คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามโดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒) ติดต่อประสานงานกับกรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำแบบสอบถามไปสอบถามด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่าง

๓) นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้อง และความเหมาะสมของข้อมูล และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

๓. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

๑) ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า

ตัวแปรที่บ่งชี้องค์ประกอบลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ ๐.๒๒๓-๐.๘๒๔ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เกือบทุกคู่ ยกเว้นมีเป้าหมายในการทำงาน (CMAB1) และการพูดจาดี (CMAB5) ไม่มีความสัมพันธ์กันลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวกตั้งแต่ขนาดต่ำถึงขนาดสูง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ (CMAB4) และการพูดจาดี (CMAB5) โดยมีค่าสัมพัทธ์ที่ ๐.๘๒๔ พิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ ๓๖๗.๐๗๙ ($p = .๐๐๐$) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่าดัชนีไกเซอร์-ไมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ ๐.๘๓๓ แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ของข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ดังแสดงในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา

ตัวแปร	CMAB1	CMAB2	CMAB3	CMAB4	CMAB5	CMAB6	CMAB7
มีเป้าหมายในการทำงาน (CMAB1)	๑.๐๐๐						
ทำงานตามมาตรฐาน (CMAB2)	.๖๒๗**	๑.๐๐๐					
อดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย (CMAB3)	.๕๖๔**	.๖๖๒**	๑.๐๐๐				
การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ (CMAB4)	.๓๘๒**	.๖๘๗**	.๖๖๓**	๑.๐๐๐			
การพูดจาดี (CMAB5)	๐.๒๒๓	.๕๙๑**	.๖๕๐**	.๘๒๔**	๑.๐๐๐		
การช่วยเหลือพื้นฐาน (CMAB6)	.๓๔๒**	.๕๗๗**	.๖๘๑**	.๗๘๔**	.๖๙๐**	๑.๐๐๐	
ความสม่ำเสมอในการดูแล (CMAB7)	.๓๗๓**	.๖๗๖**	.๖๖๑**	.๖๙๘**	.๗๒๐**	.๗๔๔**	๑.๐๐๐
MEAN	๔.๐๔๘	๔.๒๘๖	๔.๒๕๒	๔.๓๑๐	๔.๓๕๗	๔.๓๗๑	๔.๓๙๕
SD	๐.๘๑๑	๐.๖๕๐	๐.๕๓๗	๐.๕๖๐	๐.๕๑๘	๐.๕๑๖	๐.๕๒๗

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy=๐.๘๓๓

Bartlett's Test of Sphericity=๓๖๗.๐๗๙, $df=๒๑$, $p=.๐๐๐$

** Correlation is significant at the ๐.๐๑ level (๒-tailed)

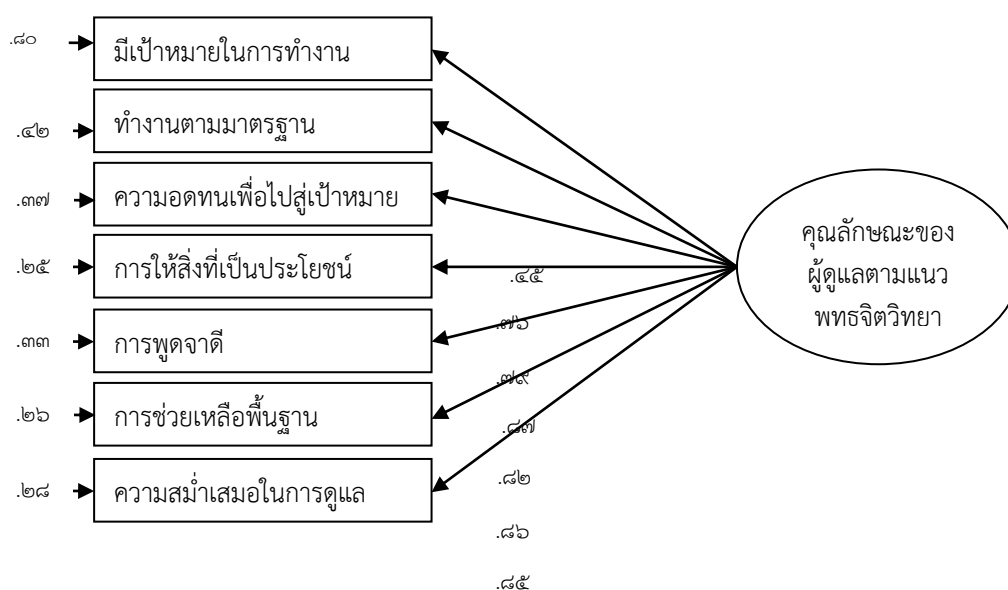
ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๘๕ และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ ๐.๐๗๕ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ ๐.๔๕ ถึง ๐.๘๗ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ ($\chi^2 = ๑๓.๘๙$, $df = ๑๐$, $p = ๐.๑๘$) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๕ ค่าความสำคัญมากที่สุด คือ การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ (CMAB4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๗ และมีความแปรผันร่วมกับคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) ร้อยละ ๗๕ รองลงมาการช่วยเหลือพื้นฐาน (CMAB6) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๖ และค่าแปรผันร่วมกับคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยาร้อยละ ๗๔ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา ดังแสดงในตารางที่ ๓.๒ และภาพที่ ๓.๓

ตารางที่ ๓.๒ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบคุณลักษณะของผู้ดูแลตาม แนวพุทธจิตวิทยา (CMAB)

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				R ²	สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	B	b	SE	t		
มีเป้าหมายในการทำงาน (CMAB1)	๐.๔๕	๐.๔๔	๐.๑๒	๓.๗๘	๐.๒๐	-๐.๐๔
ทำงานตามมาตรฐาน (CMAB2)	๐.๗๖	๐.๗๖	๐.๑๐	๗.๒๘	๐.๕๘	๐.๑๖
ความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย (CMAB3)	๐.๗๙	๐.๗๙	๐.๑๐	๗.๗๓	๐.๖๓	๐.๑๘
การให้สิ่งที่เป็ประโยชน์ (CMAB4)	๐.๘๗	๐.๘๗	๐.๑๐	๘.๘๙	๐.๗๕	๐.๒๒
การพูดจาดี (CMAB5)	๐.๘๒	๐.๘๒	๐.๑๐	๘.๐๕	๐.๖๗	๐.๑๐
การช่วยเหลือพื้นฐาน (CMAB6)	๐.๘๖	๐.๘๖	๐.๑๐	๘.๗๕	๐.๗๔	๐.๒๕
ความสม่ำเสมอในการดูแล (CMAB7)	๐.๘๕	๐.๘๕	๐.๑๐	๘.๕๙	๐.๗๒	๐.๒๓

$\chi^2 = ๑๓.๘๙$ df= ๑๐ p = ๐.๑๘ GFI = ๐.๙๕ AGFI = ๐.๘๕ RMSEA = ๐.๐๗๕

หมายเหตุ: **p < .๐๑

Chi-Square = ๑๓.๘๙, df=๑๐, P-value=๐.๑๗๘, RMSEA = ๐.๐๗๕

ภาพที่ ๓.๓ องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB)

๒) ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่าตัวแปร ที่บ่งชี้ องค์ประกอบของหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ ๐.๗๖๖-๘๖๗ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกคู่ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ การคิดทางบวก (DPH2) และรู้คุณ รู้โทษ และรู้ทางเลือก (DPH3) โดยมีค่าสัมพันธ์ที่ ๐.๘๖๗ เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ ๑๗๘.๒๓๕ (P= .๐๐๐) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่าดัชนีไคเซอร์-ไมเยอร์- ออลคิน (Kaiser- Meyer-Olkin Measure

of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ ๐.๗๓๕ แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ของข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ดังแสดงในตารางที่ ๓.๓

ตารางที่ ๓.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบหลักกรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH)

ตัวแปร	DPH1	DPH2	DPH3
ศรัทธาในผู้ดูแล (DPH1)	๑.๐๐๐		
การคิดทางบวก (DPH2)	.๘๔๔**	๑.๐๐๐	
รู้คุณ รู้โทษ และรู้ทางเลือก (DPH3)	.๗๖๖**	.๘๖๗**	๑.๐๐๐
MEAN	๔.๐๘๖	๔.๐๓๓	๔.๑๕๗
SD	๐.๖๒๙	๐.๖๘๔	๐.๖๑๐
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy=๐.๗๓๕			
Bartlett's Test of Sphericity=๑๗๘.๒๓๕, df=๓, p=.๐๐๐			

** Correlation is significant at the ๐.๐๑ level (๒-tailed).

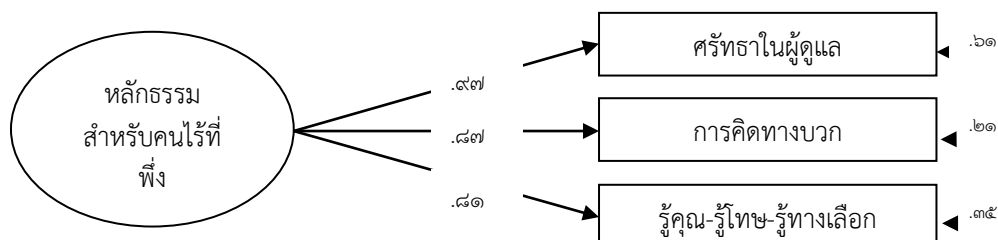
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบหลักกรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ ($\chi^2 = ๐.๖๓$ df = ๑, $P = ๐.๔๓$) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๖ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๖ และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ ๐.๐๐ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ ๐.๘๑ ถึง ๐.๙๗ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ ศรัทธาในผู้ดูแล (DPH1) ตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ ๐.๙๗ และมีความแปรผันร่วมกับหลักกรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) ร้อยละ ๙๔ รองลงมาคือการคิดทางบวก (DPH2) ตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานที่ ๐.๘๗ และมีความแปรผันร่วมกับหลักกรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) ร้อยละ ๗๕ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบหลักกรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) ดังแสดงในตารางที่ ๓.๔ และภาพที่ ๓.๔

ตารางที่ ๓.๔ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบหลักกรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH)

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				R ²	สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	B	b	SE	t		
ศรัทธาในผู้ดูแล (DPH1)	๐.๙๗	๐.๘๙			๐.๙๔	๐.๘๘
การคิดทางบวก (DPH2)	๐.๘๗	๐.๘๖			๐.๗๕	๐.๑๕
รู้คุณ รู้โทษ และรู้ทางเลือก (DPH3)	๐.๘๑	๐.๗๔			๐.๖๕	๐.๐๕
$\chi^2 = ๐.๖๓$ df= ๑ $p = ๐.๔๓$ GFI = ๐.๙๙ AGFI = ๐.๙๖ RMSEA = ๐.๐๐						

หมายเหตุ: **p < .๐๑

ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๘๒ และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ ๐.๑๘ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน ของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ ๐.๗๖ ถึง ๐.๘๕ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนัก

Chi-Square = .๖๓, df=๑, P-value=๐.๔๒๙, RMSEA = ๐.๐๐๐

ภาพที่ ๓.๔ องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

๓) ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ตัวแปร ที่บ่งชี้ องค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ ๐.๔๕๗ – ๐.๘๔๑ อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกคู่ เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ ๑๓๒.๖๒๑ (p = .๐๐๐) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์ อย่างมีนัยสำคัญ และค่าดัชนีไกเซอร์-ไมเยอร์- ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ ๐.๗๓๙ แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ของข้อมูลมีความสัมพันธ์กัน มากพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ดังแสดงในตารางที่ ๓.๕

ตารางที่ ๓.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปร ในองค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

ตัวแปร	WPH1	WPH2	WPH3
ปัจจัย๔ (WPH1)	๑.๐๐๐		
อาชีพ (WPH2)	.๘๔๑**	๑.๐๐๐	
ครอบครัว และสังคม (WPH3)	.๔๕๗**	.๕๗๕**	๑.๐๐๐
MEAN	๔.๓๒๑	๔.๓๗๑	๔.๓๒๔
SD	๐.๗๖๖	๐.๖๑๘	๐.๕๖๗

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy=๐.๗๓๙

Bartlett's Test of Sphericity=๑๓๒.๖๒๑, df=๖ p=.๐๐๐

** Correlation is significant at the ๐.๐๑ level (๒-tailed).

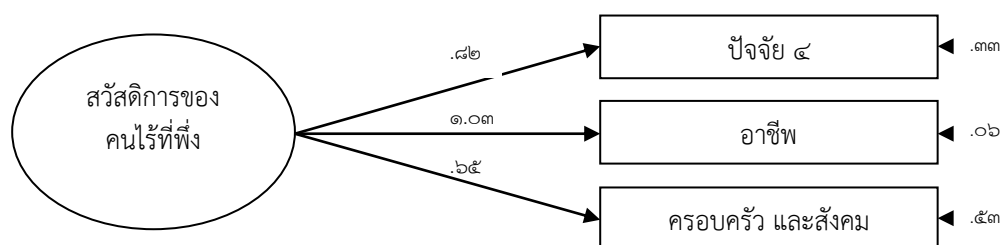
๔) ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH๓) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ ($\chi^2 = ๑.๕๒$, df= ๑, p

= ๐.๙๘) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๙ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๓ และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ ๐.๐๗๗ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ ๐.๖๕ ถึง ๑.๐๓ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ อาชีพ (WPH2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ ๑.๐๓ และมีความแปรผันร่วมกับสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) ร้อยละ ๑๐๕ รองลงมาคือ ปัจจัย๔ (WPH1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๒ และมีความแปรผันร่วมกับสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) ร้อยละ ๖๗ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ดังแสดงในตารางที่ ๓.๖ และภาพที่ ๓.๕

ตารางที่ ๓.๖ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				R ²	สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	B	B	SE	t		
ปัจจัย๔ (WPH1)	๐.๘๒	๐.๙๘			๐.๖๗	-๐.๑๓
อาชีพ (WPH2)	๑.๐๓	๐.๙๙			๑.๐๕	๑.๑๙
ครอบครัว และสังคม (WPH3)	๐.๖๕	๐.๖๑			๐.๔๒	๐.๐๑
$\chi^2 = ๑.๕๒$ df = ๑ p = ๐.๙๘ GFI = ๐.๙๙ AGFI = ๐.๙๓ RMSEA = ๐.๐๗๗						

หมายเหตุ: **p < .๐๑

Chi-Square = ๑.๕๒, df=๑, P-value=๐.๒๑๗, RMSEA = ๐.๐๗๗

ภาพที่ ๓.๕ องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

๕) ความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง /ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่าตัวแปร ที่บ่งชี้ องค์ประกอบคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง มีค่าสหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ ๐.๗๖๖ – ๐.๘๒๔ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกคู่ เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ ๑๔๐.๖๔๐ (p = .๐๐๐) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ และค่าดัชนีไกเซอร์-ไมเยอร์- ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ ๐.๗๔๓ แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ของข้อมูลมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ดังแสดงในตารางที่ ๓.๗

ตารางที่ ๓.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปร
ในองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

ตัวแปร	QLPH1	QLPH2	QLPH3
มีเป้าหมายชีวิต (QLPH1)	๑.๐๐๐		
รู้จัก และเห็นคุณค่าตนเอง (QLPH2)	.๗๒๗**	๑.๐๐๐	
ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย (QLPH3)	.๗๖๖**	.๘๒๔**	๑.๐๐๐
MEAN	๔.๑๕๒	๔.๐๗๖	๔.๑๘๑
SD	๐.๘๑๔	๐.๖๑๔	๐.๕๑๓

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy=๐.๗๔๓

Bartlett's Test of Sphericity=๑๔๐.๖๔๐, df=๓ p=.๐๐๐

** Correlation is significant at the ๐.๐๑ level (๒-tailed).

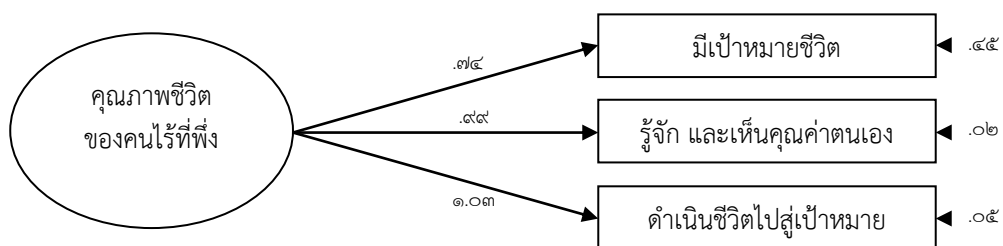
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ ($\chi^2 = ๐.๒๓$, df= ๑, p = ๐.๖๑) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ ๑.๐๐ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๙ และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ ๐.๐๐๐ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ ๐.๗๔ ถึง ๑.๐๓ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย (QLPH3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ ๑.๐๓ และมีความแปรผันร่วมกับคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) ร้อยละ ๑๐๕ รองลงมาคือ รู้จัก และเห็นคุณค่าตนเอง (QLPH2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ ๐.๙๙ และมีความแปรผันร่วมกับคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) ร้อยละ ๙๘ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) ดังแสดงในตารางที่ ๓.๘ และภาพที่ ๓.๘

ตารางที่ ๓.๘ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดองค์ประกอบ คุณภาพชีวิต
ของคนไร้ที่พึ่ง

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ				R ²	สปส.คะแนน องค์ประกอบ
	B	b	SE	t		
มีเป้าหมายชีวิต	๐.๗๔	๐.๙๕			๐.๕๕	-๐.๑๘
รู้จัก และเห็นคุณค่าตนเอง	๐.๙๙	๐.๙๗			๐.๙๘	๐.๕๔
ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย	๑.๐๓	๐.๘๒			๑.๐๕	๐.๙๕

$\chi^2 = ๐.๒๓$ df = ๑ p = ๐.๖๑ GFI = ๑.๐๐ AGFI = ๐.๙๙ RMSEA = ๐.๐๐

หมายเหตุ: **p < .๐๑

Chi-Square = ๐.๒๓, df=๑, P-value=๐.๙๘, RMSEA = ๐.๐๐๐

ภาพที่ ๓.๖ องค์ประกอบยืนยันตามโมเดลการวัดองค์ประกอบคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีด้วยการวิจัยวิธีการเชิงคุณภาพเพื่อขยายผลวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๒) เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ๓) เพื่อตรวจสอบความตรงและนำเสนอโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ตามขั้นตอน ดังนี้ คือ ๑) ศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างค่านิยามจำกัดความและสร้างกรอบแนวคิด ๒) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้เชี่ยวชาญ ๔๔ ท่าน ๓) การหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่า IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิ ๕ ท่าน ๔) หาความเชื่อมั่นแบบสอบถามกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน และ ๕) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทำกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๗๐ ชุด เพื่อหาค่า CFA (วิเคราะห์องค์ประกอบในท้ายบทที่ ๓) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงได้ดังต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๔.๑.๑ สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง

๔.๑.๒ สภาพปัญหากระบวนการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

๔.๒.๓ ผลการวิเคราะห์สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

๔.๒.๔ ผลการวิเคราะห์คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

๔.๒.๕ ความเชื่อมโยงของตัวแปร

๔.๓ โมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ พบปัญหา ดังนี้

๔.๑.๑ สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง

จากการสัมภาษณ์ทีมสหสาขาวิชาชีพ พบว่าตัวคนไร้ที่พึ่งมีปัญหหลายด้าน โดยแยกเป็นด้านๆ ดังต่อไปนี้

๑. ด้านร่างกาย ปัญหาด้านร่างกายที่พบมาก คือ ปัญหาเรื่องสุขภาพด้านการดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคล จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ดังต่อไปนี้

ปัญหาเรื่องสุขภาพด้านการดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคลของผู้รับบริการ ปัญหาด้านสุขอนามัยส่วนบุคคลที่ทำให้เกิดโรคได้ การไม่รักษาความสะอาดจะทำให้โรคต่างๆ ตามมา ในคนปกติจะมีการดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคลดี เช่น ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร แต่สำหรับผู้รับบริการจะไม่ล้างมือ เพียงเท่านั้นก็สามารถทำให้เกิดการเจ็บป่วยได้ หรือผู้รับบริการเดินไม่ใส่รองเท้า ทำให้บางครั้งจากเป็นแผลเล็กน้อยบริเวณเท้ากลายเป็นแผลลุกลามใหญ่ขึ้น เพราะได้รับเชื้อโรคจากปัสสาวะ อุจจาระที่มีการขับถ่ายไม่ถูกสุขลักษณะของผู้รับบริการคนอื่นๆ การเจ็บป่วยของผู้รับบริการ ทำให้เจ้าหน้าที่พยาบาล เตือนร้อน บางกรณีเจ้าหน้าที่มีประชุม ไม่มีคนจ่ายยา ผู้ป่วยก็ต้องรอบางครั้งทำให้มีอาการหนักขึ้น^๑

คนไร้ที่พึ่งมีพฤติกรรมในการดูแลสุขอนามัยตนเองบกพร่อง มีผลทำให้มีผลต่อภาวะสุขภาพ เจ็บป่วย ภูมิคุ้มกันต่ำ^๒

กรณีมาครั้งแรกเร่ร่อนมา เรื่องความสะอาดเขาจะไม่รู้เรื่อง เพราะชินกับสภาพความเป็นอยู่ เราค่อยๆ ปรับเขาได้^๓

๒. ด้านสุขภาพจิต ตัวคนไร้ที่พึ่งมีส่วนหนึ่งเป็นจิตเวชพูดคนเดียวบนถนนคนนั้นเพื่อนไม่พูดด้วยก็มีอารมณ์โกรธ ตาขวาง^๔ บางคนเป็นตั้งแต่เกิด บางคนเป็นเพราะเครียด^๕ และส่วนมากเกิดจากการติดยาเสพติดแล้วส่งผลต่อสภาพร่างกาย แต่ละบุคคลได้รับยาแต่ละตัวไม่เหมือนกัน ไม่ใช่รับประทานเหมือนกันแล้วสภาพเหมือนกันหมด บางคนทานยาแล้วมีอาการซึม ตรงนี้ทำให้การพัฒนาได้ยากขึ้น นอกจากนั้นยังมีปัญหาเคสผู้สูงอายุ เป็นภาวะพึ่งพิงระยะยาว ของเราไม่ใช่สถานสงเคราะห์ เป็นเพียงสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เป้าหมายหลักของเราคือการฟื้นฟู เป็นตัวชี้วัดการทำงาน แต่ตัวกรณีเป็นภาวะถดถอย นี่คือส่วนของร่างกาย แต่ส่วนของจิตใจ สังคม เขาใช้ชีวิตก๊วโลก เร่ร่อน ติดยาเสพติดไม่ใช่บุคลากรที่ดีของสังคม ทำให้การพัฒนาเขาและส่งกลับสู่สังคมเป็นเรื่องยาก ครอบครัวก็ไม่รับ^๖

กลุ่มเป้าหมายต้องมีการดูแลด้านจิตเวชอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะออกไปอยู่ข้างนอกหรืออยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องจากสาธารณสุขด้วย พรบ.สุขภาพควรมีสมาชิกสาธารณสุขเข้ามาดูแลกลุ่มนี้ด้วย หรือผู้ป่วยติดเตียง, HIV ควรมีหน่วยงานสาธารณสุขโดยตรงเข้ามาดูแลด้วย ผู้ป่วย HIV ควรไปอยู่ในสถานที่เป็นผู้ป่วยเฉพาะ มีหน่วยงานที่รับอยู่แต่พอแจ้งประสานไป มักได้รับแจ้งกลับมาว่าที่รับอยู่ตอนนี้เต็มอัตราแล้ว^๗

^๑ สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

มีบางกรณีกลับไปอยู่ไม่ถึงเดือน เนื่องจากบังคับให้กินยาไม่ได้ ยกที่วอละวาด อยู่กับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหลายคนผู้ดูแลคนเดียวดูแลได้ เป็นเหมือนพฤติกรรมกลุ่มตามคนส่วนใหญ่ มีบางกรณีคือไม่กินยาก็ต้องตามเจ้าหน้าที่หลายคนมาขึ้นดูก็จะเริ่มกลัว แล้วยอมกินยา ถ้าญาติควบคุมการกินยาได้ก็สามารถอยู่กับครอบครัวได้ การดูแลต้องมีไม้แข็งและไม่อ่อน มีวินัยในการกินยา^๘

คนไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่มีอาการทางจิต แหวตาซุ่นๆ คำพูดเพ้อๆ ไม่ร่วมกิจกรรม เก็บตัวอยู่เฉยๆหรือเริ่มเอะอะโวยวาย^๙ ตาขวางพูด ด้วยไม่พูดด้วย หรือพูดเยาะขึ้นผิดปกติ^{๑๐} มีพื้นฐานทางการศึกษาไม่สูง การสื่อสาร พัฒนาการช้า สร้างความเข้าใจค่อนข้างยาก^{๑๑} ถ้าถามว่าเรื่องปัญหาจะมีมากเยอะในการทำงานเพราะที่นี่ไม่มีการจำแนกประเภท ส่วนมากที่เป็นจิตเวชส่วนใหญ่มีความซับซ้อน มีอายุเยอะขึ้นบางคนหลงลืมเป็นจิตเวช ไม่ยอมทำอะไร ทำให้ไม่มีการฟื้นฟูไม่มีการพัฒนาศักยภาพ^{๑๒} ควรมีวินัยในเรื่องของการทานยาเพราะเป็นเรื่องที่สำคัญมากการดูแลสุขภาพ ปัญหาสุขภาพจิตจะส่งโรงพยาบาล^{๑๓}

ปัญหาสำคัญการรักษาอาการทางจิตคือการทานยา ต้องมีการบังคับให้ทานยา เนื่องจากมีอาการทางจิต ปัญหาเรื่องโรคภัย โรคประจำตัว เรื่องยาสำคัญต้องไม่ขาดยา^{๑๔,๑๕} บางทีมีการให้ยา แต่ไม่กิน ซ่อนหรือแอบคาย แต่ผู้ดูแลก็จะควบคุมโดยให้ทานต่อหน้า^{๑๖} บางครั้งสามารถกลับไปอยู่กับครอบครัวได้ แต่กลับไปแล้วมีปัญหาไม่กินยา ก็กลับมาสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเหมือนเดิม กลับมาบางครั้งก็บ่นอยากกลับบ้าน^{๑๗}

ขาดยา ไม่เชื่อฟังคนในครอบครัว ไม่เชื่อฟังเจ้าหน้าที่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพราะตอนอยู่ที่นี้ควบคุมการกินยา^{๑๘} ความไม่เคร่งครัดของครอบครัวน้อย บางครั้งเจ้าหน้าที่บ้านมีน้อยไม่มีเวลาดูแล มีการให้อิสระ ให้ดูแลตนเอง สามารถดูยาเส้นได้ กินกาแฟได้ กรณีส่งไปบ้านน้อยแล้วเมื่อสถานมีกิจกรรมหนึ่งฉาย มีคนมาเลี้ยงอาหาร บางครั้งผู้รับบริการก็ขอกลับมาเยี่ยมเพื่อน^{๑๙}

๓. ด้านการสื่อสาร พูดนานก็ไม่ได้ พูดน้อยไปก็ไม่ได้ ต้องหาจังหวะที่พอดี ใช้คำพูดง่ายๆ ก็พูดสั้นๆ ใช้วิธีการพูดบ่อยๆ เว้นช่วงระยะเวลา แล้วค่อยกลับไปพูดซ้ำอีกรอบ^{๒๐} บางรายเวลามี

^๘ สัมภาษณ์ คนที่ ๓๖, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๖, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

แขกมาเลี้ยงชอบเดินเข้าไปหาแขก ไปหยิบขนมจากมือแขก แสดงให้เห็นว่าไม่สามารถสื่อสารกับคนในสังคมได้อย่างเข้าใจทำให้ใช้ชีวิตในสังคมอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นไปด้วยความลำบาก^{๒๑}

๔. ด้านครอบครัว กลุ่มผู้รับบริการเป็นจิตเวชเรื้อรัง จิตเวชครอบครัวดูแลไม่ได้ บางครั้งไม่สามารถบอกถึงความต้องการของตนเองได้ มีครอบครัวปิดกั้นตนเอง จนกว่าจะไว้วางใจถึงจะบอกข้อมูล เคยเจอใช้เวลา ๑๐ ปี กว่าจะไว้วางใจบอกข้อมูล กลุ่มจิตเวชพฤติกรรมจะเอาตัวรอดสูง ข้อมูลที่ได้จากตัวผู้รับบริการต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ฟังหูไว้หู สาเหตุจากปัญหาจากการสื่อสารของตัวผู้รับบริการเอง และโรคจิตเวชที่เป็นทำให้สื่อสารไม่ได้ สื่อสารไม่รู้เรื่อง^{๒๒}

มีน้อยระดับ A พร้อมจะกลับบ้านแต่ครอบครัวไม่พร้อมที่จะรับกลับบ้าน กลับไปเยี่ยมบ้านปีละ ๑ - ๒ ครั้ง^{๒๓} ผู้รับบริการที่เป็นจิตเวช ส่วนมากญาติไม่สะดวกให้อยู่ด้วย ตอนมาส่งญาติบอกว่าให้มาอยู่ชั่วคราวแล้วจะมารับกลับบ้าน พออยู่นานไปญาติไม่มารับ ผู้รับบริการก็เฝ้ารอถามว่าเมื่อไรญาติจะมารับสักที^{๒๔}

ญาติ ครอบครัวมักจะฝังใจกับพฤติกรรมที่ไม่ดีของผู้รับบริการ ก่อนที่จะได้รับการรักษา สถาบันโรงพยาบาลจิตเวช จะมีเงินที่จะทำให้ครอบครัวได้รับรู้ว่าผู้รับบริการ มีการเปลี่ยนแปลงแล้ว ทำให้มีความกลัวลดลง แต่สถานคุ้มครองทำแบบนั้นไม่ได้เพราะไม่มีงบประมาณ ทำได้เพียงส่งจดหมายไปถึงศูนย์คุ้มครองเพื่อให้กลับไปเยี่ยมญาติ ให้พูดคุยกับญาติทางโทรศัพท์ สอบถามญาติอยากจะรับกลับไหม ถ้าพูดคุยกันเอง ให้รู้ว่าบุคคลนี้ดีขึ้น ซึ่งก็มีหลายครอบครัวที่รับกลับไปอยู่ด้วย^{๒๕}

จริงๆ มันเป็นหน้าที่ของครอบครัวที่ต้องดูแล แต่ถ้ามีเงินเดือนก็สามารถช่วยได้แต่ไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหา ครอบครัวที่พาคนไร้ที่พึ่งมารับบริการ บางทีพร้อมที่จะนำเงินมาให้เพื่อให้สถานดูแลคนไร้ที่พึ่งดูแล รัฐต้องจัดการให้องค์ความรู้กับครอบครัวเกี่ยวกับผู้ป่วยจิตเวช เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องที่ช่วยกันดูแล^{๒๖} คนไร้ที่พึ่งบางรายอยากกลับบ้านแต่ปัญหาทางครอบครัวไม่สามารถดูแลได้ เพราะต้องทำงานจิตใจเขาอยากอยู่บ้านบางคนก็รำร่อยอยากกลับบ้าน^{๒๗} ต้องเปลี่ยนความคิดคนภายนอก เพราะสถานต้องรับผู้รับบริการไม่สามารถปฏิเสธได้อย่างให้ปรับเปลี่ยนทัศนคติว่าผู้ป่วยจิตเวชต้องพบแพทย์เพื่อรับการรักษาไม่ใช่มีปัญหายุ่งยากอะไร^{๒๘}

การแก้ปัญหาต้องแก้จากครอบครัว สายสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่เชื่อมต่อกัน เช่น รับรู้ว่าเป็นญาติพี่น้องกัน แต่ไม่เคยมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน จึงรู้สึกไม่พร้อมจะรับผิดชอบดูแลคนไร้ที่พึ่งคน

^{๒๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

นั้น ในมุมมองของเจ้าหน้าที่อยากให้ครอบครัวรับไปดูแล^{๒๙} ส่วนมากญาติจะผลักรถให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ก็จะคุยเรื่องกฎหมายว่าไม่เข้าเกณฑ์พรบ.คนไร้ที่พึ่ง มีญาติก็จะไม่รับ จะรับได้กรณีญาติดูแลไม่ได้จริงๆ เป็นจิตเวช ญาติไม่เข้าใจโรค อาการของผู้รับว่าจะต้องดูแลอย่างไร ผู้รับบริการจะติดกับญาติมากไม่เหมือนกับเจ้าหน้าที่ เนื่องจากจะเกรงใจเจ้าหน้าที่ แต่ความจริง การอยู่กันแบบครอบครัวอยู่ในชุมชนที่ผู้รับบริการเคยอยู่จริงๆ ดีกว่า^{๓๐} แต่การปฏิบัติจริงบางอย่างปฏิบัติไม่ได้ เช่น การส่งกลับครอบครัว ในความเป็นจริงส่งกลับได้น้อย ซึ่งก็เป็นตัวชี้วัดของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง^{๓๑}

พิการซ้ำซ้อน ปัญหาด้านครอบครัว ไม่สามารถดูแลได้ เนื่องจากป่วยจิตเวช ขาดแคลนบุคลากรสหวิชาชีพ^{๓๒} คนข้างนอกจะรับรู้ว่าเป็นคนบ้า คนที่อยู่ที่นี่ต้องเป็นคนบ้าแต่จริงๆ ไม่ใช่ เพียงแต่คนบ้าเป็นส่วนมากมีประเภทอื่นๆ ด้วย หรือมีจิตเวชที่สามารถช่วยเหลือคนได้ก็มี^{๓๓} ส่วนใหญ่ผู้รับบริการก่อนจะเข้ามาอยู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จะมีภูมิหลังที่ไม่ดีกับญาติมาก่อน ญาติไม่ยอมรับ เช่น มีอาการทางจิต มีอาการเมาตีเมียสุรา ทำให้ความผูกพันในครอบครัวไม่มี มีแต่สร้างปัญหาให้ครอบครัว ทำให้กลัวว่ากลับไปอยู่กับครอบครัวแล้วจะมีพฤติกรรมเหมือนเดิม อยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนี้ผู้ดูแลจะควบคุมการกินยาทำให้ผู้รับบริการไม่มีอาการทางจิตกำเริบ^{๓๔}

PIE (People in Environment) หมายความว่าตัวบุคคลแปรเปลี่ยนตามสภาพหรือสิ่งแวดล้อมนั้นๆ อย่างเช่น ผู้รับบริการเกิดจากครอบครัวไม่ยอมรับหรือผู้รับบริการไม่ยอมรับครอบครัว แปลว่าครอบครัวไม่มีศักยภาพ ทำให้ผู้รับบริการต้องอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และการเข้ามาอยู่เป็นการตอบโต้ของจิตวิทยาของผู้รับบริการ ทำให้ผู้รับบริการดีขึ้น เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไปผู้รับบริการก็เปลี่ยนไป^{๓๕}

ส่วนใหญ่ผลกระทบมาให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตามหลักแล้วครอบครัวต้องดูแลตั้งแต่ต้นเหตุก่อนจะมาเป็นจิตเวชก่อนที่จะเป็นคนไร้ที่พึ่ง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมารับปัญหาปลายเหตุ เพราะการดูแลส่งกลับคืนสู่ครอบครัวเป็นเรื่องที่ยาก มีเพียงส่วนน้อยมาก ประเด็นการดูแลของครอบครัวที่ไม่สามารถดูแลคนไร้ที่พึ่งได้ คือเรื่องของการกินยา ไม่สามารถบังคับได้ด้วยความรักไม่บังคับจิตใจ ตามใจ ก็เป็นปัญหาต่อสภาพจิตใจ ร่างกาย^{๓๖}

ควรพูดคุยกับญาติก่อน ไม่อยากให้มาอยู่ที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง อยากให้อยู่กับครอบครัว การห่างจากญาติบางครั้งทำให้สภาพจิตใจเสื่อมลง บางรายอยู่แล้วดีขึ้นก็มี อยู่แล้วแยลงก็มี แยลงส่วนใหญ่เป็นคนแก่ที่ติดเตียงไม่ได้เจอญาติ อาการทรุดลงก็มี^{๓๗} อยู่ที่นี่ไม่เหมือนกับการอยู่กับ

^{๒๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๕, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๙, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ครอบครัว ที่นี้ดูแลโดยรวม แต่ถ้ากรณีไม่มีครอบครัวอยู่ที่นี้ก็ดีกว่าอยู่ข้างนอก มี ๒ คน ผู้รับไม่ยอมอยู่ อาละวาด เพราะบ้านน้อยมีกิจกรรมน้อยมาก ผู้ป่วยจิตเวชต้องมีคนกระตุ้นในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีคนกระตุ้นตลอดเวลา การแก้ไขปัญหาลำบากที่เจ้าหน้าที่บ้านน้อยต้องปรับทัศนคติ ไม่เคยดูแลผู้ป่วยจิตเวช จึงต้องเตรียมความพร้อมก่อนการเข้ามาดูแลผู้รับบริการ^{๓๘}

๕. ด้านความรับผิดชอบตนเองและการปรับตัวในสังคมของคนไร้ที่พึ่ง บางรายต้องยินยอมให้ทำด้วยกันเลย บางรายที่รู้เรื่องถึงจะยอมทำ บางรายรู้แต่ไม่ยอมทำก็จะหลบ คนที่พัฒนาได้ดีจะเป็นคนที่ไม่รู้เรื่องมากกว่า เพราะเหมือนเด็กสั่งให้ทำงานเขาก็จะทำถึงแม้เนื้องานจะได้น้อย^{๓๙}

กรณีมาทำเรื่องลาออก เจ้าหน้าที่จะดูว่ามีเงินหรือไม่ มีที่ไปที่ไหนที่เหมาะสม บางรายพิจารณาแล้วไม่ให้ลาออกมีการหลบหนีบ้าง^{๔๐}

บางกรณีไม่ให้ไป กลับไปก็ไปเร่ร่อนเหมือนเดิม แต่การที่ออกไปอยู่ข้างนอกไม่สามารถใช้ชีวิตเป็นคนปกติได้ คุณภาพชีวิตก็ไม่ดี^{๔๑} ส่วนใหญ่ผู้รับไม่ยอมอยู่จริงๆ ก็หนีเพราะรำคาญเจ้าหน้าที่เองก็กลัวการหนี เพราะการหนีไปบางครั้งออกไปเสียชีวิต ก็ลำบากเจ้าหน้าที่ คนที่อยู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งค่อนข้างเสียสละ ในบางครั้งผู้ปกครองมีการสร้างขวัญกำลังใจให้เจ้าหน้าที่ แทนการลงโทษ เพราะทุกคนทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และงานค่อนข้างหนัก^{๔๒}

คนไร้ที่พึ่งมีทั้งพูดเข้าใจง่ายและ พูดเข้าใจยาก คนที่พูดเข้าใจยากก็จะได้อยู่แบบนั้น โวยวาย เวลาจะทำโทษจะไม่ยอมรับผิดชอบ วิ่งไปฟ้องผู้ปกครอง หลังจากนั้นจิตเวชมีการพูดคุยผู้มารับบริการคนนั้นก็มาขอโทษผู้ดูแล บางคนต้องพูดจาด้วยดีสอบถามเหตุผล บางคนก็ไม่ยอมรับผิดชอบเอาแต่ใจ^{๔๓} ไม่ยอมปฏิบัติตาม ก็ต้องบังคับมีไม่เรียวอันเล็กๆ พอด้วยวาจาบางคนก็ดูแลควบคุมไม่ได้ พอจะลงโทษ เพราะขโมยของหรือทะเลาะกัน^{๔๔} กรณีร้องขอมากเกินไป สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้ไม่ได้ เช่น ของกิน หรือไม่ชอบกินอาหารที่จัดให้อยากจะกินอย่างอื่นก็ต้องบังคับให้กิน แต่ถ้าร้องขอมากเกินไปเหมาะสมต้องติดต่อกับทีมสหวิชาชีพให้เข้ามาช่วย เช่น ร้องขอกลับบ้าน บางคนจะมีการเอะอะ โวยวายหรือข่มขู่ผู้ดูแล บางรายที่ชี้แจงวิธีการรับมือโดย ให้ไปทำงานกับคนส่วนมากให้เพื่อนช่วยกันให้ไปทำงาน แต่ก็เจอช่วงหยุดพักผ่อนให้บ้าง ในกรณีที่สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวยร้อนหรือฝนตก^{๔๕} บางรายสามารถปรับตัวกับครอบครัวได้ ครอบครัวทำอะไรก็ทำด้วย บางทีกลับไปยังได้อยู่ ครอบครัวก็มาปรึกษาว่าควรทำอย่างไร^{๔๖}

^{๓๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ผู้รับบริการอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จะมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลตลอด แต่พอไปอยู่ในบ้านน้อยในนิคมจะมีอิสระมากขึ้น จากประสบการณ์พอไปจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแล้วไม่สามารถดูแลตัวเองได้^{๔๗}

ผู้รับบริการส่วนใหญ่ใช้ชีวิตในกรอบที่กำหนดให้ ไม่เหมือนการใช้ชีวิตเหมือนในบ้านน้อยในนิคมที่สามารถออกไปไหนก็ได้ ทำให้การควบคุมพฤติกรรม การควบคุมอาการของเขาไม่เหมือนกับที่อยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่มีการดูแลทุกอย่าง การอยู่ในบ้านน้อยในนิคมมีอิสระมากขึ้น จะเดินไปไหนก็ได้ มีเรื่องการกินเหล้าเข้ามา สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป^{๔๘}

มีหลายกรณีที่ไปบ้านน้อยในนิคมแล้วกลับมาสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเพราะอาการแย่ลง เพราะบ้านน้อยมีอิสระสามารถเดินออกไปข้างนอกซื้อกาแฟบุหรี่ได้ตลอด พวกนี้มีคาเฟ่อื่นไม่มีในบ้านน้อยในนิคมให้ทำกับข้าวกินเอง ไม่กินข้าวครบ ๓ มื้อ เพราะต้องกินข้าวแล้วกินยา^{๔๙}

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีรั้วรอบขอบชิด อยู่ในบริเวณที่กำหนด แต่อยู่บ้านสามารถเดินไปไหนก็ได้ ไปแล้วไม่ยอมกลับ ทำให้ญาติดูแลไม่ได้ อีกรณีไม่ยอมกินยา ญาติควบคุมไม่ได้ เสพสิ่งกระตุ้น กินกาแฟ กินเหล้า กินเครื่องดื่มชูกำลัง สภาพแวดล้อมมีผลต่อตัวผู้รับบริการ อีกทั้งญาติต้องทำงานไม่มีเวลาในการดูแล^{๕๐}

ผู้รับบริการปรับตัวไม่ได้ ติดเพื่อนทางสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งไม่อยากไปตามนโยบาย การดูแลไม่เหมือนกัน มีอิสรภาพมากกว่า การกินอยู่หลับนอนไม่ยอมกินยาขาดยา บางรายมาปรึกษานักสังคมสงเคราะห์ไม่มีการเข้าไปในขอบเขตจริงๆ ต้องมาปรึกษาผู้รับบริการก่อน ใช้เวลาในการเข้ามาศึกษาประมาณ ๑ สัปดาห์^{๕๑}

น่าจะอยู่ที่ตัวผู้รับบริการของแต่ละคนไม่เหมือนกัน เจ้าหน้าที่อาจมีผลเนื่องจากไม่มีประสบการณ์ แต่ผู้ดูแลนิคมสามารถสอบถามได้ตลอดเวลา หรือบางกรณีแย่ลงเพราะมีอิสระมากขึ้น เดินไปซื้อกาแฟทำให้ยาพิษจึงต้องส่งกลับมาที่สถานเพื่อปรับพฤติกรรมและส่งกลับไป บางรายก็มีอาการดีขึ้น การมีอิสระเป็นเรื่องดีแต่ต้องมีคนประคับประคอง^{๕๒}

๖. ด้านความผูกพันกับผู้ดูแลและเพื่อนในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่ง คนไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่เป็นคนเกียจคร้าน ไม่ชอบทำงาน^{๕๓} ต้องเข้าใจว่าก่อนที่จะมาอยู่ที่นี่บางรายจะเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับ A ใช้ระยะเวลาอยู่นาน พอส่งไปสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสอบถามว่าทำไมไม่ส่งเกรด A จริงๆไป แต่เกรด A จริงอยู่นานผูกพันกับสถานสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ผูกพันกับเจ้าหน้าที่ ไม่อยากออกไป บางรายเคยออกไปแล้วกลับมาเพราะเจอเพื่อนซึ่งเพื่อนยังจมอยู่สังคมเดิมๆ จึงกลับมาเพื่อสร้างคุณค่ากับตนเองได้ อย่างน้อยรู้ว่าตายแล้วศพตายแล้วไปอยู่ไหน ดีกว่าการกลับสู่

^{๔๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๐, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สังคมข้างนอกที่ไม่ปกติสุข ไม่มีใครต้องการแล้ว^{๕๔} มี ๑ ราย ส่งญาติให้มารับกลับ ไปอยู่ได้ ๑ - ๒ อาทิตย์ คิดถึงผู้ดูแลขอกลับมาอยู่ที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งคนนี้อายุในเกรด b จะไป c^{๕๕} มีเยอะ ผูกพันกับเพื่อนอยู่บ้านไม่ได้ ไม่มีเพื่อนไม่มีคนคุยด้วยก็กลับมา ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ผู้ชายเวลาออกไปแล้วมักไม่กลับมา^{๕๖}

การที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งบางแห่งไม่ส่งคนไร้ที่พึ่งเกรด A เพราะคนเหล่านี้อยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสามารถทำคุณประโยชน์ให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งได้ ปัญหาอยู่ที่ต้นทางคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์ส่วนมากบอกว่าไม่มีที่พัก ซึ่งตามกระบวนการสามารถอยู่ในศูนย์ได้ ๔๕ วัน ไม่ใช่จำเจแล้วจำเป็นต้องมาส่งที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง สามารถส่งบ้านพักคนชรา คนพิการ หรือว่าเด็กได้ หรือส่งกับครอบครัวได้^{๕๗} ระดับ เกรด A พอไปอยู่บ้านน้อยในนิคม มีอาการแยลงมีสาเหตุจาก มีอิสระมากขึ้น ทำให้คิดว่าตัวเองหายเป็นปกติ ไม่ยอมกินยา เช่นเดียวกับกรณีการกลับบ้านก็มีปัญหาเรื่องการกินยา^{๕๘}

ส่วนหนึ่งก็ใช้ ติดหน่วยงาน ไม่เพียงกรณีส่งไปในบ้านน้อยในนิคม มีที่ส่งไปฝึกทักษะในศูนย์ฯ ก็หนีออกมากลับมาอยู่ที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง อาจด้วยความคุ้นเคยที่เคยอยู่แบบนี้^{๕๙}

๗. ด้านปริมาณคนไร้ที่พึ่ง จำนวนผู้รับบริการเยอะมาก การดูแลไม่เพียงพอ^{๖๐,๖๑}

๔.๑.๒ ด้านสภาพปัญหากระบวนการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง

๑. บุคลากรผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ตำแหน่งเฉพาะด้านไม่มี^{๖๒} อาคารไม่เพียงพอ ความจุรับเต็มได้ ๕๐๐ กว่าคน ปัจจุบันมี ๔๐๐ กว่าคน แต่ปัญหาคือเรื่องอาหารมีงบประมาณที่จำกัด^{๖๓,๖๔} ในด้านของเจ้าหน้าที่ อัตรากำลังน้อย วุฒิไม่ตรงเป็นปัญหามานาน และไม่ได้รับการแก้ไข^{๖๕} ขาดวิชาชีพ นักจิตเวช นักกายภาพ ปัจจุบันมีการประสานกับโรงพยาบาลให้นักจิตเวชมาบ้างไม่ยอมให้ผู้รับบริการอยู่เฉยๆ ต้องมีการกระตุ้น กิจกรรมเข้าจังหวะผู้รับบริการจะชอบ^{๖๖}

มีปริมาณไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ตามปกติไม่ควรเกิน ๖๐๐ คน แต่เนื่องจากไม่สามารถปฏิเสธผู้รับบริการได้ ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ ๔๐ กว่าคน เป็นผู้บริหาร ประมาณ ๑๐ คน ผู้ดูแลที่

^{๕๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๑, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๖๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๔๐, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๖, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

คิดว่าจะมีแต่เพิ่มขึ้นไม่มีลดจำนวนลง เคยพบบางรายป่วยไม่มีคนดูแล สุดท้ายก็ส่งเข้าสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจริงๆ เพียงแค่เข้าใจตัวผู้รับบริการก็จะสามารถดูแลได้^{๗๗}

การประเมินผู้ป่วยยาก ไม่รู้ว่าเจ็บป่วยจริงหรืออยากให้พาไปโรงพยาบาลเพื่อให้สามารถหนีไปได้ เพราะเวลาไปโรงพยาบาลเจ้าหน้าที่จะไปคนเดียว และผู้รับบริการจะไปช่วย ๑ คน เวลาพาไปโรงพยาบาลจะไม่พาผู้รับบริการไปแค่คนเดียว จะพาไป ๒ - ๓ คน เวลาไปปรึกษาแพทย์ เจ้าหน้าที่ไม่อยู่ก็จะหนีไปบ่อย บางคนเดินมาบอกไม่สบายจะไปหาหมอ ก็ต้องเช็คกับผู้ดูแลว่าป่วยจริงบางรายเป็นจิตเวชไม่รู้เรื่อง ร่างกายเป็นผู้ใหญ่แต่ใจเป็นเด็ก อยู่ร่วมกันมีกระทบกระทั่งกันบ้างก็จะต้องตักเตือนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือการเขียนรายงานเพราะส่วนใหญ่จะกลัวจะเป็นระเบียบที่มาปับผู้รับบริการจะรู้เรื่องเพราะคนส่วนมากที่มีปัญหาจะเป็นคนรู้เรื่อง คนไม่รู้เรื่องแค่ดูเสียงดัง ก็หยุดแล้ว การลงโทษที่คนรู้เรื่องกลัวคือการเขียนรายงาน เช่น จะไม่ให้กินข้าวเวลามีคนมาเลี้ยงก็จะกลัวว่าไม่ได้กินของอร่อย^{๗๘}

เมื่อพบปัญหาไม่ทำตามคำสั่ง บางครั้งจะต้องเรียกชื่อของผู้รับบริการ บอกว่าเราเป็นใครจะทำอะไรกับผู้รับบริการตอนนี้ งานที่ยากที่สุดในการให้บริการ เป็นเพราะตัวผู้รับบริการสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง ไม่สามารถประเมินว่าผู้รับบริการมีอาการป่วยอย่างไรในรายที่การเจ็บป่วยไม่ชัดเจน เนื่องจากบางคนเป็นใบ้ บางคนมีอาการทางจิต พูดไม่รู้เรื่อง แต่ผลภายนอกไม่มีปัญหา การดูแลเรื่องการฉีดยา กินยา ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา มีเพียงร้อยละ ๕ - ๑๐ เท่านั้นที่มีปัญหา^{๗๙}

เคยมีบางรายส่งไปนิคม นิคมยังขาดความรู้และผู้ดูแลเกี่ยวกับคนที่มีการทางจิตทำให้ผู้รับบริการมีอาการโมโห พฤติกรรมขึ้นๆ ลงๆ^{๘๐}

อยากให้ผู้บริหารสุมลงตรวจ โดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้า ดูความเป็นอยู่ จะได้รับความเป็นอยู่ที่แท้จริง สภาพความเป็นอยู่ เจ้าหน้าที่, ผู้ใช้บริการ การปฏิบัติตัว สภาพการดูแลดีไหม เติบโตกับการทำงานหรือไม่ งานราชการหย่อนมากไม่เหมือนเอกชน ทำให้ผู้รับบริการได้รับบริการไม่เต็มที่ซ้ำ และผลกระทบให้เพื่อนร่วมงานคนอื่น^{๘๑}

ต้องให้นิคมสัมผัสการทำงาน of สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรณีที่ช่วยให้ผู้ดูแลสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งไปสอนแล้วผู้ดูแลนิคมปฏิบัติตาม ช่วงเวลาผ่านไป ผู้ดูแลนิคมควรได้มาลองฝึกปฏิบัติอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งก่อนประมาณ ๑ สัปดาห์ เพื่อจะได้มีประสบการณ์รู้จักการแก้ไขปัญหา ในนิคมมีอิสระเป็นเรื่องที่ดีกว่า อยู่ในสถานะมีความกดดันไม่สามารถออกไปข้างนอกได้ เคยไปส่งในนิคมกลับมา ลงมาถึงเกรด C ตอนไปไม่มีอาการที่ต้องกินยาจิตเวช แต่กลับมาต้องกินยาจิตเวช ผู้รับบริการรายนี้เป็นคนที่พูดมากไปหน่อย นิคมจึงตีว่าเป็นจิตเวชให้ยา กินจนกลายเป็นเกรด C ไป จาก ในระดับ A นี่ยังมีอาการเพี้ยนรุนแรงเมื่อถึงรอบ^{๘๒}

^{๗๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๗๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๘๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

บางรายส่งไปเจอที่บ้านน้อยไม่พาทำกิจกรรม มีทัศนคติที่ไม่ดีกับผู้รับบริการ เจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจในตัวของผู้รับบริการว่าผู้รับบริการเกรด A ไม่ใช่คนปกติ ต้องมีคนคอยประคับประคอง อยู่กับครอบครัวดีกว่า ได้รับความอบอุ่น ตัวผู้รับบริการส่วนใหญ่จะอยากกลับบ้าน การสะท้อนความจริงของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ไปให้สังคมรับรู้ น่าจะเป็นสิ่งที่ดี พยายามทำให้สังคมเห็นถึงความเป็นจริงเพราะผู้รับบริการไม่ได้มีอิสระมากบุคลากรน้อย ไม่มีบุคลากรที่ตรงกับสายงานในเรื่องของการดูแลการฝึกอาชีพ^{๘๓}

๒) ความรับผิดชอบในหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคน ปัจจุบันควรให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลบรรจุเป็นพนักงานราชการให้หมด เพื่อให้มีความมั่นคงในอาชีพ ทำให้ตัดสินใจได้ง่ายขึ้น สามารถอธิบายพฤติกรรมเหตุผลกับญาติผู้รับบริการได้เต็มกำลังความสามารถ การเป็นลูกจ้างชั่วคราวจะไม่กล้าตัดสินใจกับญาติได้ทุกเรื่องทั้งหมด^{๘๔}

การสื่อสารเพราะมีปัญหาทางด้านจิตอยู่แล้ว ทำให้ต้องพูดหลายๆ ครั้ง บางคนต้องโน้มน้าว บางคนชอบแยกตัว ผู้ดูแลต้องเข้าหาผู้รับบริการ ทักทายผู้รับบริการ จำชื่อผู้รับบริการให้ได้ มาจากไหนมีภูมิหลังเป็นอย่างไร^{๘๕}

ผู้รับบริการทุกราย ผู้ดูแลต้องทำอะไรบ้าง ตามประวัติ ตามหาครอบครัว หลักฐานทะเบียนบ้าน ตามขั้นตอน^{๘๖}

กรณีเจ้าหน้าที่ในบ้านน้อยในนิคมมาทำงานเพียง ๒ วัน ยังไม่เพียงพอในการเรียนรู้วิธีการดูแลผู้รับบริการ ควรต้องใช้เวลาในการเรียนรู้มากกว่านี้ ต้องเข้าใจว่าผู้รับบริการป่วยไม่เหมือนคนปกติ ต้องเรียนรู้พฤติกรรมความชอบของแต่ละคนว่าผู้รับบริการแต่ละคนชอบแบบไหน^{๘๗}

๓) การทำงานเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพและการส่งต่อ

มีปัญหาการส่งผู้รับบริการจากตำรวจโดยไม่ผ่านการรักษาจากโรงพยาบาลต้องส่งต่อไปรักษา ขอให้ชุมชนช่วยครอบครัวในการดูแล บุคลากรดิ่งอสม.เข้ามาช่วยในการดูแลเรื่องของการกินยา ต้องดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา^{๘๘}

คนในอยากออก คนนอกอยากเข้า ถ้าอยากออกจะต้องมีญาติมารับกลับ กรณีหนีทางสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจะแจ้งความกับตำรวจ ผู้รับบริการการเข้ามาฝึกอาชีพที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ออกไปมีอาชีพ ได้มีเงินเก็บ คนภายนอกมองว่าไม่มีอิสระอยากกินอะไรเลือกกินไม่ได้ ความจริงมีทั้งข้อดีและข้อเสีย^{๘๙}

มีปัญหาการส่งผู้รับบริการมาจากตำรวจโดยไม่ผ่านการรักษาโรงพยาบาลต้องส่งต่อไปรักษาในสถาบันอีกทีนี้ ศูนย์คุ้มครองการสร้างความเข้าใจกับชุมชน ขอให้ชุมชนช่วย

^{๘๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๘, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๖, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๘๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๘๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๖, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ครอบครัวในการดูแล บุรณาการดิง อสม.เข้ามาช่วยในการดูแลเรื่องของการกินยา ต้องดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา

ผู้หญิงบางรายมีปัญหาส่งไปหนองแค สระบุรี มีผู้รับบริการอยู่ไม่ได้ ส่งกลับเพราะปัญหาทะเลาะกันเรื่องผู้ชาย เรื่องเงิน อยู่ไม่ได้เพราะไม่ไหวอ้างเพราะงานหนัก เช่น การปลูกผัก เพราะอยู่ที่นี้ไม่ได้ใช้งานหนัก ผู้หญิงที่นี้ทำงานพรมเช็ดเท้าเวลากลับมา คุณภาพสามารถทำงานได้ดีเหมือนเดิม^{๙๐}

๔.๑.๓ การช่วยเหลือด้านสวัสดิการ

๑. การเงินไม่เพียงพอ ไม่ต่อเนื่อง สถานะคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งธัญบุรี มีงบประมาณดูแลในเขตปทุมธานี เข้าสำรวจครอบครัวยากจน เราจะให้การช่วยเหลือ เงินสงเคราะห์เป็นเงินที่ให้ไม่ต่อเนื่อง เงินครอบครัวอุปถัมภ์เป็นเงินที่ให้ต่อเนื่อง ๒๐๐ บาท/เดือน^{๙๑}

ปัญหาสถานะทางทะเบียน สิทธิการรักษา เช่น ไม่ทราบชื่อ ปัญหาการเข้าถึงสิทธิ ถ้ามีปัญหาสิทธิเราจะทำเรื่องขอความอนุเคราะห์ ถ้าอนุเคราะห์ไม่ได้ต้องเสียค่าใช้จ่ายหน่วยงานต้องจัดหาค่าใช้จ่าย^{๙๒}

สวัสดิการไม่พอ ต้องบอกผลัดไปก่อน เวลาผ่านไปผู้รับบริการจะรับรู้เอง แต่ห้ามต่อต้าน ห้ามเถียง เพราะปัญหาจะไม่จบ^{๙๓} ถ้างบประมาณไม่จำกัด การกินยารักษาดี สุขอนามัยดี ที่นอนดี^{๙๔} อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสิ่งแวดล้อม

ผู้สูงอายุมีดี ผู้สูงอายุ จิตเวชมีดีจิตเวช จะได้จัดกิจกรรมโดยเฉพาะได้^{๙๕} อยากเพิ่มกิจกรรมนันทนาการ กีฬาให้ผู้รับบริการ เพื่อเพิ่มความผ่อนคลาย สถานที่นี้ค่อนข้างแคบ^{๙๖} อาคารไม่เพียงพอ ความจุรับเต็มได้ ๕๐๐ กว่าคน ปัจจุบันมี ๔๐๐ กว่าคน แต่ปัญหาคือเรื่องอาหารมีงบประมาณที่จำกัด^{๙๗} อยากได้อุปกรณ์การดูแลด้านกายภาพ อุปกรณ์ออกกำลังกาย ห้องออกกำลังกายไม่มีเพราะพื้นที่แคบ ด้านวิธีการพยายามให้หน่วยงานภายนอกมาทำกิจกรรม มาร่วมกิจกรรมการทางสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพราะกิจกรรมเป็นแบบเดิมๆ ไม่เกิดการกระตุ้นตื่นตัว^{๙๘} แต่กิจกรรมที่จัดดีทุกกิจกรรม เคยมีช่วงหนึ่งไม่มีการจัดกิจกรรม มีปัญหาตามมามากมาย พอมีกิจกรรมผู้รับบริการจัดจ่อ ตื่นเต้นกับการร่วมทำกิจกรรม^{๙๙}

^{๙๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๙๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๙๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๙๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๙๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๖, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

วัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งแวดลอมยังคงเป็นแบบสถานสงเคราะห์ไม่เป็นในรูปแบบของสถานคุ้มครอง อยากให้มีห้องกิจกรรมให้ทำหรือแยกประเภทคนไร้ที่พึ่ง^{๑๐๐}

๒. การสร้างอาชีพ อยากให้มีโครงการทำงาน อาชีพ เพิ่มขึ้น มีเอกชนมารับไปทำงาน แต่สังคมภายนอกมีส่วนน้อยจะยอมรับคนที่เป็นจิตเวช อยากเน้นการสร้างอาชีพ มีสิ่งกระตุ้นมีกิจกรรมให้ทำ^{๑๐๑} มีช่างนอกมาจ้างงานด้วย แต่ต้องดูค่าจ้างการให้ค่าจ้างแรงงานมีอัตราจ้างวันละ ๒๐๐ บาท การประเมินปีละ ๒ รอบ ทุกคนดีขึ้นหมด ที่นี้มีการปรึกษาพูดคุยกับบ้านน้อยตลอด นิคมคิดว่าเกรต A เป็นคนปกติ ก่อนส่งไปให้เจ้าหน้าที่บ้านน้อยมาเรียนรู้งาน ๒ สัปดาห์ บางรายเป็นแค่ลมชักแต่หมอบอกว่าเขาเป็นจิตเวช ต้องให้คนในบ้านน้อยรู้วิธีการดูแล บางทีไม่ได้เป็น แต่ผู้รับบริการมีสังคมอีกอย่างหนึ่ง คนที่คุยกับหมอมต้องเข้าใจตรงนี้ด้วย ปัจจุบันไม่ได้กินยาแล้วเพราะบางรายไม่ได้ป่วยเป็นโรคจิตเวชจริง

หลังจากนั้นดูรายละเอียดว่าสามารถทำอะไรได้บ้าง อยากประกอบอาชีพอะไรก็จะจัดบริการให้แต่อาจไม่ครอบคลุมทั้งหมด เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและความเชี่ยวชาญของบุคลากร^{๑๐๒}

ต้องการเครือข่าย ชุมชน ห้างร้านบริษัท รับคนผู้รับบริการไปทำงาน แต่ต้องมีคนรู้ใจไปด้วยคอยดูแล กำกับการทำงาน^{๑๐๓}

การพัฒนาแต่ละที่ควรมีบริบทตามในแต่ละพื้นที่ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรีควรจะเป็นอาชีพรับจ้าง ช่างไม้ ช่างศิลป์ ช่างปูน เป็นต้น^{๑๐๔}

การจ้างงาน มีส่งออกไปทำงานแต่ค่าแรงมักบอกให้ตามสภาพของผู้รับบริการ ทุ้งๆที่ผู้รับบริการทำงานได้ตามปกติ^{๑๐๕}

๔.๑.๔ ครอบครัวและสังคม

อยู่ข้างนอกไม่มีการควบคุมการกินยา มาอยู่กับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง มีการควบคุมการกินยาเมื่อผู้รับบริการอยู่ในระดับดี เหมาะสม ให้ญาติไปดูแล ก็มีญาติรับกลับไปดูแลแต่มีจำนวนน้อย^{๑๐๖}

อยากให้เพิ่มเติมเรื่องการสื่อสาร คืออย่าส่งเสริมการขอทาน เพราะคนบางคนงอมืองอเท้ามาขอทาน อาจทำให้เกิดกระบวนการทางด้านมืด การค้ามนุษย์ อยากให้มีการประชาสัมพันธ์ให้คนภายนอกได้รับรู้ว่ามีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแบบนี้อยู่ เพื่อที่เขาจะได้มาช่วยเหลือ ช่วยบริจาค

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๐, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

เพราะมีงบประมาณจำกัด เช่นข้าวมีจำนวนจำกัด บางรายต้องทานข้าวเยอะเพราะถ้าไม่อิ่มจะมีอาการหงุดหงิด เกิดปัญหา^{๑๐๗}

ปัจจุบันพบบุคคลเร่ร่อน คนชราจะส่งมาสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเพราะบอกว่าไม่มีที่พักตามกฎหมายคนไร้ที่พึ่งอายุ ๑๘ - ๖๐ ปีเท่านั้น แต่พอเจอคนชราเดินทางรถไฟก็จัดส่งสถานคุ้มครองไร้ที่พึ่งเนื่องจากหน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุเต็ม สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอยู่ที่ ๓๑๐ คนปัจจุบันมี ๔๒๐ คน^{๑๐๘}

สภาพแวดล้อมคนในครอบครัวคนในชุมชนยังไม่มีมีการปรับเปลี่ยนวิธีการดูแล ยังไม่เข้าใจคนไร้ที่พึ่งยังพูดจาไม่ได้อยู่ ทำให้ผู้รับบริการเกิดอาการไม่ยอมรับอยู่ไม่ได้^{๑๐๙}

ถ้าผู้รับบริการยอมรับสิ่งที่เขาเป็นจะง่ายที่สุด แต่ตอนนี้ไม่ยอมรับ ไม่ยอมกินยา ทำให้ครอบครัวกลัว บางรายครอบครัวฝังใจกลัวทั้งที่พร้อมจะดูแล เลยไม่รับกลับบ้าน ขึ้นอยู่ที่ตัวของผู้รับบริการและครอบครัว^{๑๑๐}

คนข้างนอกเมื่อส่งมาอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพราะกลัวไม่ยอมเปิดใจที่จะดูแลต้องดูแลเป็นพิเศษไม่ใช่ง่ายเลย เมื่อมีสมาชิกป่วยจิตเวช ควรที่จะพาส่งพบแพทย์รับการรักษา^{๑๑๑}

ความเข้าใจกับคนภายนอกว่า สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นที่สำหรับคนไม่มีจริงๆ ไม่พร้อมจริงๆ มีคนเอาญาติมาฝากพอพาไปดูข้างในหรือการเป็นอยู่หลับนอน ว่ารับได้ไหม ถ้ารับได้ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งก็รับ ถ้ารับไม่ได้ญาติก็พากลับไปดูแลกันเอง และญาติก็พาผู้รับบริการกลับบ้านก็มี^{๑๑๒}

ต้องมีจุดศูนย์รวม เอาจะใส่ ต้องยอมรับว่าผู้รับบริการเป็นแบบนี้ไม่ใช่คนปกติ การส่งกลับครอบครัวแล้วกลับมาที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพราะหาไม่มีการดูแลเรื่องการกินยา ญาติดูแลบังคับไม่ได้ ต้องมีการทักทายนัดคอยตลอดเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน^{๑๑๓}

มองสะท้อนกลับกัน บางคนมีกำลังดูแลครอบครัวเลยไม่คิดว่าเป็นภาระแล้วทำไมถึงส่งมาอยู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งล่ะ เลยเป็นคำถามว่าทำไมถึงทิ้งพ่อแม่ แต่สลับกันเวลานั่งคุยกับญาติ บางทีตัวเองก็ลำบาก ไม่อยากให้พ่อแม่อดมื้อกินมื้อ รู้สึกว่าสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งปลอดภัยกว่า กับอีกแบบผู้รับบริการเป็นภาระของครอบครัว บางครั้งนักพัฒนาโทรไปหรือพาไปเยี่ยมญาติผิดหวังกลับมาไม่อยากให้ติดต่ออีก ดังนั้นมุมมอง ๒ กลุ่มไม่เหมือนกัน เวลาเข้ามาเป็นระบบครอบครัว ตอนเข้ามาแรกรายอาจจะงงๆ พอเข้ามาในระยะหนึ่งผู้รับจะมีการปรับตัว อยู่แบบพี่น้อง มีทะเลาะกันบ้างแต่ไม่รุนแรง แม่หोजจะปลูกฝัง แจ้งตั้งแต่แรกที่มาอยู่ที่นี่ว่าชีวิตจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร มีกฎระเบียบอะไร ก่อนผู้รับบริการจะเข้ามาอยู่ต้องยินยอมเท่านั้น^{๑๑๔}

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๑, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๐, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๓, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทุกวัน ไม่ใช่เพียงจิตเวชยังมี มะเร็งก็มา วัณโรค ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งยังไม่ชัดเจนทำให้ไม่สามารถกำหนดขอบเขตการเลือกรับผู้รับบริการได้ เพียงแต่มีข้อแม้ว่าต้องยินยอม คนอยู่ที่นี่ การดูแลแต่บางที่ทำให้ผู้รับบริการเกิดภาวะพึ่งพิงไม่สู้งาน การดูแลความเต็มที่น่าจะเหมือนกัน ปัญหาจะอยู่ตรงตัวผู้รับบริการไม่ทำตามคำสั่ง ไม่อยู่ในการควบคุมดูแล ล่าสุดมีปัญหาค่าเจ้าหน้าที่ อาละวาด เป้าหมายของบ้านน้อยคือการทำงานไม่ใช่การบำบัดเหมือนบ้านน้อยเลยต้องส่งกลับ^{๑๑๕}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นพนักงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่ง เป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับบริการ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งพบดังนี้ ๑. สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ๑) ด้านร่างกาย ปัญหาด้านร่างกายที่พบมาก คือ ปัญหาเรื่องสุขภาพด้านการดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคล ๒) ด้านสุขภาพจิต การไม่สามารถกินยาตามแผนการรักษาของแพทย์ ๓) ด้านการสื่อสาร ๔) ด้านครอบครัว ๕) ด้านความรับผิดชอบตนเองและการปรับตัวในสังคมของคนไร้ที่พึ่ง ทำให้ไม่อยากออกไปทำงานที่นิคม ๖) ด้านความผูกพันกับผู้ดูแลและเพื่อนในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๗) ปริมาณคนไร้ที่พึ่ง ๒. สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ๑) บุคลากรผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งไม่เพียงพอ ๒) กระบวนการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพ ๓) การช่วยเหลือด้านสวัสดิการ ๔) ครอบครัวและสังคม สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

❖ สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง

- ด้านร่างกาย
- ด้านสุขภาพจิต
- ด้านการสื่อสาร
- ด้านครอบครัว
- ความรับผิดชอบตนเองและการปรับตัวในสังคม
- ความผูกพันกับผู้ดูแลและเพื่อนในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่ง
- ปริมาณคนไร้ที่พึ่ง

❖ สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง

- บุคลากรผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งไม่เพียงพอ
- กระบวนการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพ
- การช่วยเหลือด้านสวัสดิการ
- ครอบครัวและสังคม

ภาพที่ ๔.๑ สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

^{๑๑๕} สัมภาษณ์คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔.๒ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโมเดลพุทธิจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธิจิตวิทยา ทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจ ปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๑. มีเป้าหมายในการทำงาน

ทำทุกอย่าง เบิกยา ติดตามผลว่าทานยาแล้วดีขึ้นหรือไม่ไหม ถ้าคุมโรคไม่อยู่ต้องกลับมาดูที่ขนาดยาที่ให้แล้วปรึกษาแพทย์^{๑๑๖}

เป้าหมายของเราทำอย่างไรให้ครอบครัวกลับมาดูแลผู้รับบริการ ทำอย่างไรให้ผู้รับบริการกลับสู่สังคมได้^{๑๑๗}

เป้าหมายการทำงานส่วนตัวไม่อยากส่งกลับบ้าน ถ้าประเมินศักยภาพแล้วตรงไหนที่สามารถส่งไปทำงานได้ อยากส่งไปทำงานส่วนนั้นมากกว่า เพราะว่า คนไร้ที่พึ่งโดยนิยามคือ ผู้ประสบปัญหาทางสังคม เป้าหมายการทำงานคือดูแลให้กลับไปใช้ชีวิตปกติ มีอาชีพ^{๑๑๘}

คนที่ไม่รู้อะไรเลยมาหาเรา แล้วเราสามารถตามหาญาติเจอ คือเป็นความสำเร็จ การดูแลคนไม่มีที่ไป คนข้างถนนไม่มีคนรับดูแล แล้วเรารับมาดูแล แล้วผู้รับบริการมีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี สามารถดูแลตนเองได้

สามารถทำงานช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ได้ ฝึกอาชีพแล้วเข้าใจ สามารถทำผลงานทำกิจกรรมได้มีภายนอกจ้างไปทำงานบ้าง^{๑๑๙}

การเป็นสถานสงเคราะห์ ๑๑ สถาน ต้องเป็นองค์กรต้นแบบด้านการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอย่างมีมาตรฐาน ให้สามารถพึ่งพาตนเองและกลับคืนสู่สังคมได้ในปี ๒๕๖๔ ถ้ากลับคืนสังคมไม่ได้ต้องพึ่งพาตนเองได้ในระหว่างอยู่ในสถานสงเคราะห์ ไม่เป็นภาระใคร กรมกำลังจะมีโครงการครอบครัวอุปถัมภ์สำหรับคนไร้ที่พึ่งเกรด A สนับสนุนเป็นเงินสำหรับครอบครัวรับคนไร้ที่พึ่งไปดูแลกลับคืนสู่สังคม^{๑๒๐}

แค่พูดได้ก็ดีใจแล้ว สามารถสื่อสารกันได้ เนื่องจากมีบางรายมาไม่ยอมพูดคุย การแก้ปัญหาคือพยายามเข้าพูดคุย ใช้ระยะเวลา ๑ - ๒ เดือน บางรายอยากเดินได้ เจ้าหน้าที่พูดคุยให้ผู้รับบริการทำกายภาพ ปัจจุบันสามารถเดินได้แล้ว ก็กลับมาขอบคุณ^{๑๒๑}

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๐, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ผู้รับบริการสามารถดูแลตัวเองขั้นพื้นฐานได้อาบน้ำแปรงฟัน เปลี่ยนเสื้อผ้า กินข้าวเองได้ เพราะแรกเริ่มมีศักยภาพเป็นศูนย์เลย^{๑๒๒} การทำงานเพื่อดูแลคนไร้ที่พึ่งให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้นั้น ต้องมีการทำงานร่วมกับหลายฝ่าย สิ่งสำคัญที่จะให้การทำงานกับคนจำนวนมากเพื่อให้เกิดความสำเร็จได้นั้น สิ่งแรกที่ผู้ร่วมงานทุกคนต้องมี คือเป้าหมายการทำงานร่วมกัน จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่ง พบดังนี้

พัฒนาการที่เราเห็น หลายๆ คนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นก็คือความสำเร็จอย่างหนึ่ง จากเมื่อก่อนที่นิ่งเฉยๆ ก็มาช่วยงานจิตอาสา^{๑๒๓}

เป้าหมายของเราทำอย่างไรให้ครอบครัวกลับมาดูแลผู้รับบริการ ทำอย่างไรให้ผู้รับบริการกลับสู่สังคมได้^{๑๒๔}

มาใหม่ๆ ทำงานไม่เป็นไม่เคยเจอผู้รับบริการจิตเวช เพราะจบจิตชุมชนมา ต้องคอยเรียนรู้เพิ่มเติม ปัจจุบันลงตัว การดูอาการของผู้รับบริการว่าดีขึ้นหรือแย่ลงไหม มีงานอื่นๆ มีการคิดเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับผู้รับบริการ^{๑๒๕}

การทำงานไม่มีคำว่าพรุ่งนี้จะต้องทำเลย^{๑๒๖}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับบริการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาด้านการมีเป้าหมายในการทำงาน สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

เป้าหมายในการทำงาน หมายถึง การดูแลให้คนไร้ที่พึ่งมีศักยภาพสามารถดูแลตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่นและอาจสามารถทำประโยชน์ทำงานช่วยเจ้าหน้าที่ภายในสถาน รวมถึงคนไร้ที่พึ่งที่สามารถกลับสู่สังคม/ครอบครัวได้ตามปกติ

ภาพที่ ๔.๒ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาการมีเป้าหมายการทำงาน

๒. การทำงานตามมาตรฐานวิชาชีพอย่างเป็นกระบวนการ

การทำงานตามกระบวนการขั้นตอน^{๑๒๗, ๑๒๘} เริ่มจากการแบ่งประเภทของคนไร้ที่พึ่ง สถานที่มีการแบ่งประเภทชัดเจนคือกลุ่ม a b และ c กลุ่ม a ช่วยเหลือตัวเองได้ปกติช่วยงานได้ กลุ่ม b

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๙, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ช่วยเหลือตัวเองได้พูดคุยได้มีปัญหาเรื่องการสื่อสารบกพร่องบ้างไม่สามารถทำงานตามคำสั่ง กลุ่ม c คนพิการหลงลืม ต้องเรียนรู้แต่ละประเภทก็จะสามารถรับรู้ได้ว่าต้องพูดคุยยังไง เพราะอยู่ด้วยกันทุกวันความสัมพันธ์ส่วนบุคคลทำให้ผู้รับบริการไวใจเจ้าหน้าที่ เวลามีปัญหาเราจะรับรู้ได้จากการสังเกต^{๑๒๙} บางคนที่ไม่ต้องกินยาสามารถสื่อสารรู้เรื่อง^{๑๓๐} มีการมอบหมายเจ้าหน้าที่ดูแลให้พยายามพูดคุย สร้างความเข้าใจระหว่างผู้รับบริการ พูดความต้องการของตนเองออกมาได้ ทำอย่างไรให้ฝึกการมีระเบียบวินัยตามกำหนดของสถานคุ้มครอง^{๑๓๑}

ดูแลเขาเหมือนญาติ ใจเขาใจเรา ถ้าเอาใจใส่ดูแลเขา เขจะมีพฤติกรรมที่ดีตอบกลับมา ต้องเอาใจใส่ดูแล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับเขา ต้องเข้าใจในบริบทที่เขาเป็นอยู่ด้วย เวลามอบหมายงาน เราต้องร่วมทำกับเขา เขาจะอยากมีส่วนร่วมทำกับเรา เขาจะยินดีที่จะช่วยเรา^{๑๓๒} ขั้นตอนการทำงาน ดังต่อไปนี้

๑) สร้างสัมพันธภาพ

ผู้ดูแลจะจำชื่อได้ทุกคน การเข้าถึงผู้รับบริการจะต้องมีภาษากายที่ดีต่อเขา สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ถ้าไม่ใส่ใจเขา เขจะมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เรียกร้องความสนใจ คนภายนอกอาจมองว่าคนพวกนี้น่ากลัว แต่สำหรับเราเองถ้าเข้าไปด้วยจิตใจที่ดี ไม่มีท่าทีดูแคลน เขาจะรับรู้ได้ว่าใครมาดีมาร้าย^{๑๓๓}

สร้างความไว้วางใจจากคนกลุ่มนี้ เมื่อรับเข้ามาแล้วเจ้าหน้าที่จะทำอะไรเพื่อสร้างความไว้วางใจ กลุ่มที่มีอาการทางจิตเวชจะมีพฤติกรรมหวาดระแวง ไม่ยอมสื่อสารกับคนแปลกหน้า ช่วงอายุของผู้รับบริการ หากใกล้เคียงกับเจ้าหน้าที่ ใช้ลักษณะการพูดคุยแบบเพื่อน ในกลุ่มผู้สูงอายุ ใช้การอ่อนโยนในการพูดคุย ทำให้ผู้รับบริการรู้สึกว่ายู่ในสถานะแวดล้อมเหมือนครอบครัว มีความห่วงใย เอื้ออาทรต่อกัน การพูดคุย ในช่วงแรกไม่ใช้การบังคับ พยายามสร้างความเข้าใจ เพราะยังบังคับจะยิ่งเกิดการต่อต้าน ทำได้โดยการโน้มน้าวใจซึ่งไม่สามารถกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนได้ ต้องใช้วิธีการสังเกต แต่ละรายเพื่อสร้างแรงจูงใจ^{๑๓๔}

รู้จักกับทุกคนเท่ากัน ต้องจำชื่อทุกคนให้ได้เพราะการจำชื่อได้แปลว่าเจ้าหน้าที่ใส่ใจผู้รับบริการ ผู้รับบริการจะไว้วางใจที่จะพูดคุยเพิ่มขึ้น ไม่มีการสนิทกับคนใดเป็นพิเศษ ทุกคนเท่ากันหมด เพราะผู้รับบริการจะรู้สึกทำไมถึงไม่ได้รับความรัก เพราะคนที่อยู่ที่นี่ต้องการความรักทุกคน ต้องมีการสัมผัส เจ้าหน้าที่จะไม่มีการสัมผัสก่อน ผู้รับบริการมักจะสัมผัสเจ้าหน้าที่ก่อนยิ่งเจ้าหน้าที่ที่กล้าสัมผัสมาก ผู้รับบริการจะยิ่งเปิดใจมากขึ้น^{๑๓๕}

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ผู้รับบริการมีความแตกต่างหลายกลุ่มเป้าหมาย มีทั้งคนขอทาน จิตเวช แต่ละคนมี ปัญหาแตกต่างกัน มีการเข้าถึงที่ต่างกัน กรณีไม่ยอมพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ ช่วงแรกๆอาจไม่ยอมพูดคุย เจ้าหน้าที่ต้องคอยทักทาย ให้ผู้รับไว้ใจ เชื่อใจ ระยะเวลาผ่านไปจะเริ่มพูดคุย เริ่มให้ข้อมูล เริ่มเปิดใจ แล้วแต่กรณีบางคนพูดคุยให้ข้อมูล บางคนพูดคุยบ้าง โกหกบ้าง บางคนก็ไม่พูดคุยเลยไม่ให้ข้อมูลเลย ถ้าเจ้าหน้าที่มีอิทธิพลต่อตัวผู้รับบริการ ครั้งเดียวผู้รับบริการก็ปฏิบัติตาม ต้องดูว่าผู้รับบริการกลัวหรือไม่ กับตัวเจ้าหน้าที่ผู้รับบริการจะมีความเกรงใจด้วยบริบท เจ้าหน้าที่สามารถควบคุมได้ ถ้าเจ้าหน้าที่มี อิทธิพลต่อตัวผู้รับบริการ ครั้งเดียวผู้รับบริการก็ปฏิบัติตาม ต้องดูว่าผู้รับบริการกลัวหรือไม่ กับตัว เจ้าหน้าที่ผู้รับบริการจะมีความเกรงใจด้วยบริบท เจ้าหน้าที่สามารถควบคุมได้ การทักทายทุกวัน มีขนม ให้ ทำเหมือนเพื่อนคนหนึ่ง^{๑๓๖} ผู้รับบริการมีปัญหาทางจิตเวช ต้องมีการเข้า พูดคุยดีๆ^{๑๓๗}

แรกรับเราต้องดูประวัติก่อนว่ามีการรักษาหรือภาวะจิตเวชไหม ดูพื้นฐานว่ามี ปัญหาอะไรบ้างมีปัญหาการสื่อสารด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา การพูดคุย ต้องคุยด้วยความเป็น มิตร ค่อยๆ ถาม เป็นอะไรไหม มีครอบครัวไหม บ้านอยู่ไหน ให้เขาได้แลกเปลี่ยนกับเรา ให้เขาเชื่อใจ เรา มีบางคนไม่พูดคุย ไม่เชื่อใจ ค่อยๆพูดคุย และค่อยๆ ให้เวลากับเขา จะไม่มีการบังคับเขา คอย ดูแลให้เขาอยู่ในกรอบ^{๑๓๘}

ดูตามวัยผู้ใช้บริการ ผู้สูงอายุเรียกลุงป้า ในวัยใกล้เคียงกันจะเรียกชื่อ จะจำชื่อ ผู้รับบริการได้ทุกคน เมื่อคืนนอนหลับไหม กินข้าวหรือยัง หากมีอะไรอยากคุยเพิ่มเติมเขาจะชวนคุย ต่อ เช่น อยากคุยโทรศัพท์ อยากเจอญาติ ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งต้องสร้างสัมพันธภาพ กับเขาก่อน อย่าง น้อย ๑ - ๓ ครั้ง เริ่มแรกต้องพูดคุยปกติ การพูดคุยส่วนตัวในบริเวณแยกต่างหาก ให้เขามีความเป็น ส่วนตัวกล้าเปิดเผย กล้าให้ข้อมูลกับเรา ระยะเวลาไม่แน่นอน แต่ต้องลงไปคุยบ่อยๆ เพื่อสร้าง ความคุ้นเคย ต้องเข้าสัมภาษณ์หรือพูดคุยกับผู้รับบริการ สร้างความคุ้นเคย จำชื่อผู้รับบริการให้ เวลา เรียกชื่อผู้รับบริการจะรู้สึกชื่นใจ^{๑๓๙}

ต้องสร้างสัมพันธภาพกับเขาก่อน ต้องทักทาย จำชื่อผู้รับบริการให้ได้^{๑๔๐} ดูแลเขา เหมือนเป็นญาติของเรา พยายามทักทายผู้รับบริการ^{๑๔๑} การพูดคุย การให้คำปรึกษาเพราะส่วนใหญ่ อยากได้คนคุยด้วย เหมือนมีคนเข้าถึงและเข้าใจเขา^{๑๔๒}

เข้าหาตัวเขา ใกล้ชิดสร้างสัมพันธภาพแบบพี่น้องต้องดูแล แล้วแต่เคส บางคน ต้องดู บางคนต้องดูแลแบบเพื่อนถึงจะฟัง พูดคุยปกติ ยินเฝ้าหรือพาไปทำ ถ้าเฝ้าเองไม่ได้ก็หาคน เฝ้าแทน ถ้าหนักกว่านั้นก็ต้องประชุมทีมสหวิชาชีพ ถ้าคนไหนไม่สามารถควบคุมดูแลได้ต้องส่งต่อ^{๑๔๓}

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๕, '๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ใจเป็นสิ่งสำคัญ บางคนมีศักยภาพด้านต่างๆ ผู้ดูแลก็ต้องใส่ใจในเรื่องที่เขาทำได้ดี เรื่องที่เขาสนใจการจำชื่อสามารถช่วยได้ในการเข้าถึงผู้รับบริการ^{๑๔๔}

๒) แฉ่งข้อตกลง กติกา การอยู่ร่วมกัน

เราต้องอธิบายกฎระเบียบกับเขา อะไรที่เราให้ได้เราจะให้อยู่แล้ว เช่น ขอกิน เหล้า สูบบุหรี่ เราก็อธิบายให้ฟังว่าที่นี่กินไม่ได้ มีกฎระเบียบบังคับ เขาก็เข้าใจ หรือกรณีอยากกลับบ้านจะไม่ขัดว่ากลับไม่ได้ แต่ต้องมีวิธีการพูดว่า เต็มใจให้ ติดต่อกฎาติยังไม่ได้เลย^{๑๔๕}

กรณีขอโทรศัพท์ อธิบายให้เขาฟังว่ากฎระเบียบแล้วนะ ให้โทรศัพท์ได้เดือนละ 1 ครั้ง ผู้รับบริการ จะเข้าใจ กรณีจะขอซื้อขนม เราจะบอกกฎกติกาให้ผู้รับบริการว่ามีกฎอย่างไร ออกไปได้กี่โมง อธิบายเหตุผลจำเป็น มีข้อจำกัดอะไรบ้าง ตอนแรกกับผู้รับบริการจะทราบว่าไม่มีกฎอะไรบ้าง^{๑๔๖} ๑. ตักเตือน ๒. ลงโทษทำความสะอาดบำเพ็ญประโยชน์ ๓. ให้ลาออก^{๑๔๗} และมีคำแนะนำตัวให้เจ้าหน้าที่ได้พูดคุย มีการฝึกวินัยกิจวัตรประจำวันทำซ้ำๆเดิม^{๑๔๘}

แรกเริ่มที่เข้ามา มีการพูดคุยระเบียบการอยู่สถานคุ้มครองให้เขาเข้าใจ ส่วนใหญ่ ผู้รับบริการจะมีอาการทางจิตเวช กฎระเบียบจะรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง ต้องมีการพูดคุยบ่อยๆ จะมีการประชุมเดือนละครั้งสำหรับผู้รับบริการ จะมีการย้ำกฎระเบียบการอยู่ร่วมกันและบทลงโทษถ้ามีการผิดกฎระเบียบ การประชุมบ่อยๆจะใช้ได้กับผู้รับบริการ มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ให้คำปรึกษา รายบุคคลในรายที่มีปัญหาเยอะ และในรายที่มีปัญหาเป็นกลุ่มให้คำปรึกษารายกลุ่มเล็กๆ มีการทำ MOU กับโรงพยาบาลสวนปรุงในเรื่องของนักจิตวิทยา เพื่อพูดคุยปัญหาเชิงลึก ในกรณีที่เราไม่สามารถแก้ไขปัญหาคิด^{๑๔๙}

การทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้รับบริการ แนวทางการดูแลผู้รับบริการ เนื่องจากปัจจุบันมีผู้รับบริการเยอะ รับมาจากหน่วยงานต่างๆหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดปัญหาเรื่อง การดูแล ขาดแคลนอุปกรณ์และบุคลากรทางการแพทย์ มีผู้รับบริการที่เป็นผู้ป่วยติดเตียง ผู้ป่วยให้อาหารทางสายยาง^{๑๕๐}

เข้าใจผู้รับบริการ จิตเวชจะมีอารมณ์ขึ้นๆ ลงๆ ไม่รังเกียจผู้รับบริการ พูดคุย เหมือนเป็นญาติ ยิ้มแย้มแจ่มใส แรกเริ่มนักสังคมสงเคราะห์จะมีการแนะนำการปฏิบัติตัวการอยู่ร่วมกัน กิจกรรมมีอะไรบ้าง คัดแยกว่าอยู่หอไหน เป็นวิธีการพูด ถ้าไปอาบน้ำจะมีรางวัลให้ เดี่ยวจะเดินไปดูว่าอาบน้ำหรือยัง ผู้ดูแลจะมีกิจวัตรประจำวันกำหนดให้ทำสร้างเงื่อนไขก่อนที่จะให้ตามคำขอ กรณีที่ให้ไม่ได้ก็ต้องอธิบายเหตุผลให้เขาเข้าใจ สร้างเงื่อนไขก่อนที่จะให้ตามคำขอ กรณีที่ให้ไม่ได้ก็

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๘, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ต้องอธิบายเหตุผลให้เขาเข้าใจ ทำโทษโดยการให้ล้างห้องน้ำและผู้รับบริการจะรู้ว่าตัวเองทำผิดและยอมทำตามคำสั่ง^{๑๕๑}

มีการหนีออกไป เนื่องจากไม่มีการกักขังหน่วงเหนี่ยว ให้เต็มใจอยู่ตามพระราชบัญญัติคนไร้ที่พึ่ง จะมีการดูแลเป็นพิเศษในกลุ่มที่ไม่ค่อยรู้เรื่อง เพื่อไม่ให้เขาเกิดอันตรายและไปสร้างภาระให้ผู้อื่น^{๑๕๒}

๓) ประเมินปัญหาสุขภาพกาย จิต สังคม

ประเมินความพร้อมที่อยู่อาศัยว่ามีคนดูแลไหมเหมาะสมไหม จิตเวชต้องให้กินยา พบแพทย์ตามกำหนดอย่าละเลย ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้รับ ญาติจะได้เตรียมตัวรับมือ^{๑๕๓}

พฤติกรรมเปลี่ยน เจ็บตาขวาง โวยวาย อาศัยการสังเกตเป็นหลัก^{๑๕๔} ส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยทุเลาค่อนข้างนิ่ง แต่มีบางรายที่มีภาวะจิตกำเริบจะส่งโรงพยาบาลศรีธัญญา แต่ก็ฟังกลุ่มสหวิชาชีพของเรา มาคุยกันเพื่อปรึกษาหาทางแก้ไข^{๑๕๕}

มีอาการที่แปลกไป เขาจะรู้ว่าตัวเอง แล้ง ก็จะหลบหน้าหลบตา ปลีกตัว คนที่รู้เรื่องเวลามีอาการจะแอบไปพูดคนเดียว ทำให้เราสังเกตอาการได้ยาก แต่คนที่ไม่รู้เรื่องจะมี อาการที่สังเกตได้ง่าย ชักบ้าง อาการสั่นบ้าง ก็จะมีกรณีที่บางคนอยู่ดีๆก็ขึ้นเลยก็มี^{๑๕๖}

ดูว่ามีแนวโน้มจะทำร้ายเพื่อนไหม แต่มีไม่บ่อย ปล่อยเขาไม่ให้เพื่อนเข้าใกล้บาง คนไม่มีใครไปยุ่งเขาก็จะไม่ทำใคร^{๑๕๗}

สามารถสังเกตได้ว่าปกติใหม่จากแววตา การตอบสนองจากการตอบคำถาม^{๑๕๘}

ต้องรู้จักสังเกตจากการพูด พฤติกรรม อารมณ์ เพื่อรู้ว่ามีความผิดปกติหรืออารมณ์แบบไหนจะเข้าไปพูดคุยได้ตรงจุด หรือรับรู้เมื่อมีพฤติกรรมหรืออารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป^{๑๕๙}

การประเมินสุขภาพจิตและให้คำปรึกษา เมื่อประเมินสุขภาพจิต พบว่ามีปัญหาสุขภาพจิตจะดำเนินการให้คำปรึกษา ถ้าไม่ดีขึ้นจะมีกระบวนการส่งต่อ กรณีปัญหาสุขภาพจิตส่งต่อโรงพยาบาล ศรีธัญญา ปัญหาสุขภาพร่างกายส่งต่อโรงพยาบาลธัญบุรี^{๑๖๐}

ต้องบอกความจริง จะโกหกไม่ได้บอกความจริง พร้อมเหตุผล บางคนขอออกไปทำงานแต่ให้ไปไม่ได้เนื่องจากศักยภาพยังไม่ถึง ก็จะอธิบายให้ฟังว่าตอนนี้ยังไม่ได้ แจ้งให้ทราบถึงเงื่อนไขเพื่อให้ผู้มารับบริการเกิดการพัฒนาหรือต้องช่วยหาทางออกอื่นให้? เช่นเขาอาจจะดูแลผู้สูงอายุไม่ได้แต่สามารถทำอาชีพอื่นแทนได้ ต้องบอกความจริง จะโกหกไม่ได้บอกความจริง พร้อมเหตุผล

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๔๐, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๕, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๓, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

บางคนขอออกไปทำงานแต่ให้ไปไม่ได้เนื่องจากศักยภาพยังไม่ถึง ก็จะอธิบายให้ฟังว่าตอนนี้ยังไม่ได้
 แฉ่งให้ทราบถึงเงื่อนไขเพื่อให้ผู้มารับบริการเกิดการพัฒนาหรือต้องช่วยหาทางออกอื่นให้ เช่นเขา
 อาจจะดูแลผู้สูงอายุไม่ได้แต่สามารถทำอาชีพอื่นแทนได้^{๑๖๑}

เริ่มแรกการรับผู้รับบริการจากศูนย์คุ้มครอง มีการคัดกรอง สอบประวัติเบื้องต้น
 แล้ว หากข้อมูลไม่ครบถ้วน นักสังคมสงเคราะห์จะสอบประวัติซ้ำ กรณีไม่ได้รับข้อมูลหรือข้อมูลไม่ตรง
 กับศูนย์คุ้มครอง จะเว้นระยะประมาณ ๒ อาทิตย์ แล้วมีการสอบข้อมูลซ้ำ แต่ละคนใช้ระยะเวลาไม่
 เท่ากัน^{๑๖๒}

ต้องปรับยา เราดูแลเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเราจะสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลง
 เมื่อพบอาการผิดปกติจะแจ้งพยาบาลให้ประเมินส่งพบแพทย์ คนไร้ที่พึ่งที่เป็นจิตเวชนิสัยเปลี่ยน ต้อง
 ดู ณ ขณะนั้น^{๑๖๓}

มีการประเมินของศูนย์คุ้มครองไร้ที่พึ่ง มีการตรวจสุขภาพ เพื่อการดูแลที่
 ถูกต้อง^{๑๖๔} และมีการคัดกรองสุขภาพเบื้องต้นให้ก่อน การ X-ray ปอดโรค ตรวจเลือด และมีการ
 ประเมินเบื้องต้นอีกที^{๑๖๕}

มีการณีเข้าใจผิดไหม พูดเรื่องจริงแต่เราไม่เชื่อหรือกรูเรื่องขึ้นมาแล้วเราเชื่อ มีบ้าง
 ก่อนตัดสินใจก็จะสอบถามคนอื่นรอบข้างก่อน ตรวจสอบข้อมูลก่อน^{๑๖๖}

สังเกตผู้รับบริการว่าสามารถดูแลตัวเอง รับผิดชอบตัวเองได้หรือไม่ กรณีไม่
 สามารถดูแลด้วยเองได้ก็ต้องคอยอยู่ควบคุม ต้องประเมิน มีอาการตาขวาง นิ่งเงียบผิดปกติ^{๑๖๗}

ทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานก็มีความสำคัญ ต้องเข้าไปในฐานะเพื่อนของผู้รับบริการ เรา
 จะสามารถเข้าถึงผู้รับบริการได้ ผู้รับบริการถ้าที่จะเข้ามาพูดคุยและเข้าปรึกษา มองให้รู้ว่าผู้รับบริการมี
 ความผิดปกติ แต่ปฏิบัติต่อผู้รับบริการเสมอภาคกับเรา ผู้ปฏิบัติงานกับผู้รับบริการที่มีอาการทางจิตเวช
 ต้องรู้จักสังเกตอาการของผู้รับบริการในแต่ละวันว่ามีอาการเป็นอย่างไรบ้าง การพูดจา การแสดงสีหน้า
 เป็นอย่างไร เมื่อผู้รับบริการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เจ้าหน้าที่ต้องตักเตือน เวลาที่ผู้รับบริการอ่อนแอ
 เจ้าหน้าที่ต้องเป็นคนคอยพยุงเขาขึ้นมา มีหนักเบาตามสถานการณ์ตอนนั้น^{๑๖๘}

บางคนร่าเริง และซึมลงไป จะมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ต้องให้ผู้ดูแลคอย
 สังเกตพฤติกรรมผิดปกติ^{๑๖๙}

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ปฏิบัติตามหน้าที่ของเรา ดูแล ติดตามว่าผู้รับบริการนี้มีอาการผิดปกติไหม ป่วยไหม ผ่านจากการพูดคุย ทักทาย และการสังเกตอาการว่ามีอาการไหม ดูแลเรื่องการกินยา มีกิจกรรมให้ทำผ่อนคลาย^{๑๗๐}

มีสิ่งกระตุ้น มีอาการคือ มีเรื่องพูดคนเดียวไปเรื่อย เราต้องเฝ้าระวัง บางคนแตกต่างทำร้ายตัวเอง ดึงใบไม้ มีอาการหงุดหงิด ซกหลม มีรูปแบบต่างกัน บางคนนั่งเฉยๆทั้งวัน การแก้ไข ต้องดูว่าอาการเหล่านี้เกี่ยวกับยาไหม ต้องมีการปรับยาหรือไม่ ให้พบแพทย์ แพทย์จะถามอาการจากผู้ดูแล เพื่อแพทย์มีการปรับยาให้^{๑๗๑}

สายตาแข็งกระด้างขึ้นตอนนี้จะปรับได้วิธีการปรับคืนสภาพไปพบจิตแพทย์ พฤติกรรมด้านอารมณ์จะเฉยไม่รับรู้^{๑๗๒}

ก่อนที่จะขึ้น จะมีอาการล่วงหน้าก่อน จะสังเกตเห็นว่าผู้รับบริการเริ่มเปลี่ยน มีการไต่ระดับเรื่อยๆ ระยะเวลา ๑ – ๒ วันแล้วแต่บุคคล เพราะผู้รับบริการได้รับยาทุกคน ถ้าทานยาตามปกติไม่ขาดยาอาการของผู้รับบริการจะทรงตัว แต่เมื่อไรที่ผู้รับบริการรู้สึกตัวดีขึ้นแล้วจะไม่ยอมทานยา จะทำให้มีอาการทรุดลงและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป การแจ้งโรงพยาบาลจิตเวชให้มารับตัวผู้รับบริการที่อาการทางจิตเวช ต้องรอให้มีอาการชัดเจนก่อน เพราะผู้รับบริการที่มีอาการทางจิตเวชอารมณ์จะขึ้นๆลงๆอยู่แล้ว บางครั้งอากาศร้อนก็ทำให้มีอาการเช่นกัน^{๑๗๓}

พอพบแพทย์แพทย์จะดูว่าต้องทำอะไร มีการปรับยาเพิ่มหรือลดตัวยา สังเกตพฤติกรรมก่อน ต้องการอะไรบ้าง มีความประสงค์ต้องการอะไร ชอบทำงานด้านไหน^{๑๗๔}

ปัญหาสถานะทางทะเบียน สิทธิการรักษา เช่น ไม่ทราบชื่อ ปัญหาการเข้าถึงสิทธิ ถ้ามีปัญหาสิทธิเราจะทำเรื่องขอความอนุเคราะห์ ถ้าอนุเคราะห์ไม่ได้ต้องเสียค่าใช้จ่ายหน่วยงานต้องจัดหาค่าใช้จ่าย^{๑๗๕}

๔) ให้การช่วยเหลือโดยทีมสหวิชาชีพ

ก) ด้านสุขภาพร่างกาย

สร้างแรงจูงใจส่วนใหญ่ให้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคือผู้สูงอายุจะดื้อเราจะ สั่งได้แต่จะได้อัลบั้มแค่ร้อยละ ๖๐ เช่น เรื่องกิจวัตรประจำวัน การอาบน้ำบอกว่าอาบน้ำแล้วแต่จริงๆไม่ได้อาบน้ำก็ต้องบอกว่า อาบน้ำอีกรอบหนึ่ง เดียวจะซื้อขนมให้เขาก็จะอาบน้ำอีกรอบ เราต้องเอาตัวเองไปอยู่ในโลกของเขา ไม่เถียงเขาว่าจริงๆเขายังไม่ได้อาบน้ำ ถ้ายังใช้น้ำเสียงตำหนิผู้รับบริการจะหยุดการปฏิบัติทั้งหมดต่อต้าน ถ้าพูดแบบสนุกสนานเขาจะปฏิบัติตาม^{๑๗๖}

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๙, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ช่วงกลางวันถ้าจะให้ฝ่ายสวัสดิการไปทำงานแทน ดูแลเรื่องยาอาหาร พอตอนเย็นเราต้องมารับเวรต่อดูแลได้ อาบน้ำผู้ป่วยติดเตียงช่วยยกไปอาบน้ำป้อนข้าว โดยที่เราจะมีขนมเป็นค่าตอบแทนให้^{๑๗๗}

ข) ด้านจิตใจ

เวลาเสนอความคิดเห็น จะเสนอกับทีมสหวิชาชีพและหัวหน้า เช่นการประเมินว่าคนนี้มีภาวะจะฆ่าตัวตาย มีภาวะซึมเศร้าแค่ไหน แล้วปรึกษาจิตแพทย์ เวลาเสนอความคิดเห็น จะเสนอกับทีมสหวิชาชีพและหัวหน้า เช่นการประเมินว่าคนนี้มีภาวะจะฆ่าตัวตาย มีภาวะซึมเศร้าแค่ไหนแล้วปรึกษาจิตแพทย์รับฟัง เช่น ผู้รับบริการคนนี้มีสติปัญญาด้านนี้เหมาะกับการทำงานแบบนี้ จะมีการเขียนคำแนะนำเสนอหัวหน้า และส่งต่อในแต่ละรายที่เข้ามาใช้บริการ จะมีการประเมินด้านจิตวิทยา หากจุดเด่น จุดด้อย และพัฒนาศักยภาพให้สามารถอยู่ในสังคมได้พอเริ่มสังเกตอาการแล้ว มีการปรับตัวต้องเข้าไปในโลกส่วนตัวของผู้รับบริการ แสดงความหวังดี^{๑๗๘}

ปัญหาที่ผู้รับบริการเอาแต่ใจตัวเองมากเกินไป เช่น เดือนหนึ่งให้โทรศัพท์ ๑ ครั้ง ใช้สิทธิโทรแล้ว อาทิตย์ต่อไปก็มาจะโทรอีก วิธีการแก้ปัญหาคือบอกเหตุผลผู้รับบริการว่าได้โทรไปแล้ว ญาติไม่สะดวกรับโทรศัพท์ได้ตลอด การพูดต้องสร้างแรงจูงใจ มีรางวัลให้เพื่อจูงใจให้ปฏิบัติตาม^{๑๗๙}

ค) ด้านการสื่อสาร

แค่พูดได้ก็ดีใจแล้ว สามารถสื่อสารกันได้ เนื่องจากมีบางคนมาไม่ยอมพูดคุย การแก้ปัญหาคือพยายามเข้าพูดคุย ใช้ระยะเวลา ๑ - ๒ เดือน บางเคสอยากเดินได้ เจ้าหน้าที่พูดคุยให้เคสทำกายภาพ ปัจจุบันสามารถเดินได้แล้ว ก็กลับมาขอบคุณ การพูดคุย ทุกคนสามารถพูดคุยได้หมด แต่แค่วิธีการพูดคุยไม่เหมือนกัน บางเคสก็สามารถพูดคุยได้เท่ากับเจ้าหน้าที่คนอื่น ๆ เพราะไม่สามารถสะท้อน หรือถามเยอะ เพราะเค้าก็ไม่วางเรื่องอยู่ดี มีบางกรณีที่สามารถพูดคุยได้ มาปรึกษาปัญหา พูดคุยได้เป็นชั่วโมง ช่วยให้เขารู้สึกสบายใจขึ้น^{๑๘๐}

ง) ด้านครอบครัวและสังคม

การมาอยู่ร่วมกันในสถานคุ้มครองไร้ที่พึ่ง หลังจากเราเข้ามามีกระบวนการแรกรับในช่วง ๑๕ วันแรกอยู่ในอาคารแรกๆ รับบำบัดพฤติกรรมของเขาและจะมีพี่เลี้ยง ๑ คนดูว่ามีพฤติกรรมอย่างไร จัดบันทึกลงและประเมิน ทำทัณฑ์บน ผู้ใช้บริการจะมีการทำทัณฑ์บน ๓ กรณี โดยเรียกประชุมทีมสหวิชาชีพ ครั้งที่ ๑ คือตกเดือน ครั้งที่ ๒ โยงอาคารให้ทำงาน ครั้งที่ ๓ ส่งไปอยู่สถานคุ้มครองอื่น ซึ่งสามารถประสานทำเรื่องย้ายได้เลย ถ้าอยากกลับบ้าน ก็แก้ไขโดยมีกติกาดูโดยจะโทรกลับบ้านให้เดือนละ ๑ - ๒ ครั้งพูดคุยด้วยเหตุผลความจริง จะไม่โกหก^{๑๘๑}

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๓, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

แรกรับแยกให้อยู่คนเดียวก่อน โดยมีพี่เลี้ยง Buddy ดูแลมีการบันทึกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมระยะเวลาภายใน ๑๕ วัน ถ้าอยู่ได้ ก็จะแยกขึ้นหอว่าควรอยู่หอพักไหน อยู่เกรดไหน หลังจากนั้น ๔๕ วัน จะดูพฤติกรรมว่ามีพฤติกรรมอย่างไร เมื่อทราบแล้วดูศักยภาพจะส่งเข้าร่วมโครงการอาชีวบำบัดหรือธัญบุรีโมเดลหรือแค่ฟื้นฟูร่างกาย การพูดคุยไม่มีปัญหา ผู้ดูแลจะดูแลอยู่แล้ว เขาจะสามารถปรับตัวเองได้ ก็เข้าใจว่าคนที่มาอยู่ที่นี่ เพียงแค่ช้ากว่าคนอื่น เรื่องอาบน้ำจึงไม่ใช่ปัญหา จะทำทุกวันอยู่แล้ว แต่มีผู้ดูแลคอยบอกอยู่ การพูดคุยเหมือนพูดคุยกับเด็ก ของบางอย่างก็ให้ไม่ได้ บางทีดูบ้าง ขึ้นเสียงบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะทำตามคนหมู่มาก อยู่อย่างไรรก็อยู่ตามนั้น กรณีมีการต่อต้านหนักๆ ปฏิเสธอาการป่วย นักจิตเวชบอกว่า เป็นกลุ่มเก็บอาการได้ดี จะไม่แสดงพฤติกรรมป่วยทางจิต เวลาคุยอย่าไปขัดเขา ต้องตามน้ำ^{๑๘๒}

คนใหม่จะปฏิบัติตามคนเก่าๆ เราจะพูดคุยคอยให้คำปรึกษาเขาจะเข้าหาเราส่วนใหญ่ ส่วนหนึ่งได้ผลมาจากยาด้วย ยาจะทำให้นิ่งขึ้น หาเหตุผลบอกว่าที่นี้อยู่แบบเป็นส่วนรวม เพื่อนได้อะไรเราก็จะได้แบบนั้น ใช้จิตวิทยาในการพูดคุย บางเคสกรณีจะเอาจะกินขนมเข้าซื้อที่กินไปแล้ว ต้องมีการตะคอกถึงจะหยุด นอกจากกรณีคนที่มีอาการ จะไว้วายใส่เรา เราจะถอยแล้วค่อยกลับไปพูดด้วยเหตุผล มีบางเคสกรณีจะเอาจะกินขนมเข้าซื้อที่กินไปแล้ว ต้องมีการตะคอกถึงจะหยุด นอกจากกรณีคนที่มีอาการ จะไว้วายใส่เรา เราจะถอยแล้วค่อยกลับไปพูดด้วยเหตุผล จับคู่บัดดี้ดูแลพาไปทำกิจกรรมประจำวัน มีการทำกิจกรรมสันทนาการ ทำกิจกรรมเข้าจังหวะ คนจิตเวชชอบการร้องเพลง ระบายสีเป็นการผ่อนคลายเฉยๆ ระบายสีจะมีการประกวดมีรางวัลให้เป็นแรงจูงใจเขา จะสนใจเข้าร่วมเยอะ มีการว่ากล่าวตักเตือน ในกรณีที่รุนแรงก็จะทำบันทึกหรือถ้ายังมีปัญหาในเรื่องของการทำร้ายร่างกายเพื่อนหรือเจ้าหน้าที่ก็จะลงโทษจากสถานสงเคราะห์ไปฝึกอบรมที่อื่นเนื่องจากยังคั่นเคยยังสนทนียังดี^{๑๘๓}

ปรึกษากับนักสังคมสงเคราะห์ ให้ไปตามเรื่องกับนักสังคมสงเคราะห์ เพราะจะให้ความรู้กระจ่างกว่าเรา กรณีอยากกินขนม ถ้าลูกน้องอยากกินแป๊ะซี่เราก็จะซื้อให้ ถ้าเป็นของต้องห้ามเช่นกาแฟ บุหรี่ เราจะพูดคุยกับเขาและเราก็จะรับฟังเขา^{๑๘๔}

การพูดคุยเหมือนพูดคุยกับเด็ก ของบางอย่างก็ให้ไม่ได้ บางทีดูบ้าง ขึ้นเสียงบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะทำตามคนหมู่มาก อยู่อย่างไรรก็อยู่ตามนั้น กรณีมีการต่อต้านหนักๆ ปฏิเสธอาการป่วย นักจิตเวชบอกว่า เป็นกลุ่มเก็บอาการได้ดี จะไม่แสดงพฤติกรรมป่วยทางจิต เวลาคุยอย่าไปขัดเขา ต้องตามน้ำ ทำโทษโดยการตัดสิทธิ เช่น เวลาแขกมาเลี้ยงไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรม ให้รู้สึกว่าคุณจำกัดสิทธิ์ ทำโทษโดยการตัดสิทธิ เช่น เวลาแขกมาเลี้ยงไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรม ให้รู้สึกว่าคุณจำกัดสิทธิ์ ใครที่ทำงานจะมีรางวัลให้ตลอด ขนม พาเที่ยว เงินฝากเข้าบัญชีเล็กๆ น้อยๆ^{๑๘๕}

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๑, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๑, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

พฤติกรรมเปลี่ยนไปจากที่เคยสังเกตเห็นหลังจากการอยู่ด้วยกัน หรือบางคนจะแสดงอาการออกมาบางคนก่อนอาการจะกำเริบจะรู้ตัวก่อน เดินมาบอกให้ฉีดยา บางคนอาการกำเริบไม่รู้ตัว กลุ่มผู้ป่วยจิตจากยาเสพติดก้าวร้าวที่สุด^{๑๘๖}

ผู้รับบริการที่นิ่งขี้เกียจมีวิธีการกระตุ้นบอกให้ทำงานมีขนม ให้สร้างแรงจูงใจ พาไปทำด้วยกัน บางครั้งที่ไม่ยอมปฏิบัติตาม ก็ต้องบังคับมีไม้เรียวอันเล็กๆพอด้วยวาจาบางคนก็เอาไม่อยู่จะลงโทษเพราะขโมยของหรือทะเลาะกัน^{๑๘๗}

ได้รับการสอนการทำ IRP เป็นสหวิชาชีพรวบรวมรับผู้รับบริการและทำการประเมินบันทึก IRP กลุ่มเดิมจะรู้ตารางกิจวัตรประจำวันอยู่แล้ว กรณีที่ไม่สามารถทำเองได้จะมีบัดดี้คอยดูแล ส่วนผู้รับที่เข้ามาใหม่และเราจะมีการชี้แจงกฎระเบียบเบื้องต้น นักจิตเวชมีหน้าที่ประเมินเบื้องต้นอยู่ในเกรดอะไร เมื่อได้ ๑ เดือนจะมีการประเมินกลุ่มผู้รับบริการอีกครั้งและจะจัดกิจกรรมตามกลุ่มของผู้รับบริการการประเมินจะประเมินร่วมกับสหวิชาชีพและนักจิตจะเป็นแกนนำในการส่งให้ทำกิจกรรมต่างๆ^{๑๘๘}

กรณีมีปัญหาจะเชิญผู้รับมาพูดคุย สอบถามความรู้สึก เกิดอะไรขึ้นและอธิบายเหตุผล หากมีการทำผิดซ้ำจะมีการลงโทษ แต่ละเคสไม่เหมือนกัน ส่วนใหญ่จะรับรู้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่ที่จะรับฟัง เจ้าหน้าที่ไม่มีการลงโทษแบบทำร้ายร่างกาย แต่จะลงโทษจำกัดสิทธิที่ควรได้รับหรือลงโทษให้บำเพ็ญประโยชน์ แล้วแต่กรณีบางเคสชอบการพูดจาดี บางเคสต้องพูดเสียงดัง กรณีที่ผู้รับบริการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมไม่เหมาะสม ทำร้ายร่างกายเพื่อน ต้องมีการส่งเสียงหรือดุเพื่อแยกเขาออกจากกัน การดูแลแต่ละคน มีการดูแลที่ต่างกันออกไป เหมือนการเลี้ยงลูก บางเคสเวลาจะใช้งานต้องเลือกงานที่ผู้รับบริการชอบ เลือกงานที่เหมาะสมกับผู้รับบริการ อาจต้องมีการชม มีการให้ขนมเป็นแรงจูงใจด้วย^{๑๘๙}

กรณีผู้รับมีการเรียกร้องที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถให้ได้ พยายามให้ผู้รับบริการพูดค่อยๆหาประเด็น รอให้เขาผ่อนคลายและชี้แจงรายละเอียดเหตุผลให้เขาฟัง เช่น กรณีไม่อยากอยู่ที่นี่แต่ไม่มีญาติ เสนอให้ลองหางานทำหรือช่วยผู้ดูแลทำงานตรงนี้ก่อนไหม ถ้าสามารถประเมินแล้วว่ายังงั้นจะติดต่อสถานประกอบการให้ เขาจะพัฒนาตัวเองขึ้นเพื่อทำตามเงื่อนไขที่เราให้กับเขา การพูดคุย การให้คำปรึกษาเพราะส่วนใหญ่อยากได้คนคุยด้วย เหมือนมีคนเข้าถึงและเข้าใจเขา เน้นเรื่องการทานยาครบ สร้างกิจกรรมให้คนไร้ที่พึ่งได้อยู่ร่วมกับชุมชน สร้างความรู้ให้กับชุมชนในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ให้อยู่ในชุมชนมีกระบวนการของเขา ไม่ต้องผลักภาระมาให้สถานคุ้มครอง ให้เขาเรียนรู้มีแนวทางวิธีการดูแลคนไร้ที่พึ่ง^{๑๙๐}

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๖, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ฝั่งชายขอบไปอยู่คลุกคลีกับผู้หญิง โดยนิสัยไม่ใช่ผู้ชายนะ ห้าม ๒ – ๓ ครั้งไม่ฟัง ต้องชู้ว่าจะขัง ด้วยน้ำเสียงเข้มและจริงจัง แต่ไม่เข้าไปด่าด้วยอารมณ์ที่รุนแรง ไม่ตะคอก ไม่ทำร้าย^{๑๙๑}

ง) การดูแลรักษาสุขภาพ

จะผ่านผู้ดูแลก่อน ถ้าเห็นว่าป่วยหนักไม่เพียงปวดหัว ตัวร้อนธรรมดา ผู้ดูแลจะส่งมาหาพยาบาล คนให้ข้อมูลจะเป็นผู้ดูแล ส่วนใหญ่ที่ดูแล เป็นด้านสุขอนามัย การให้ความรู้การดูแลตนเอง ป้องกันตนเองในการเจ็บป่วยเป็นโรคในฤดูนั้นๆ วัณโรคมีการคัดกรองก่อนจะเข้ามาก่อน มีการตรวจจากโรงพยาบาลมาแล้ว แต่มีการป้องกันก่อน ผู้ดูแลต้องดูแลและเจ้าหน้าที่พยาบาลต้องดูแลด้วย ในกรณีคนรู้เรื่องเจ็บป่วย เดินทางมาหาเจ้าหน้าที่พยาบาลเอง แจ้งอาการ แต่ในกรณีคนที่ไม่รู้เรื่องต้องช่วยกันสังเกต ช่วยกันดูอาการว่าเจ็บป่วยจริงหรือไม่ บางรายมาปรึกษา เราจะสะท้อนตัวของผู้รับบริการว่ามีการดูแลตัวเองได้ดีหรือยัง ถ้าผู้รับบริการยังไม่เข้าใจ ต้องบอกเคี้ยวต้องมาปรึกษากับด้านของนักสังคมสงเคราะห์ แต่เบื้องต้นสะท้อนอาการของผู้รับบริการว่ากินยาครบไหม การปฏิบัติตัวดีไหม การรับผิดชอบตัวเอง สะท้อนสิ่งใกล้ๆตัวของผู้รับไว้ก่อน^{๑๙๒}

กรณีต้องการข้อมูลจากตัวผู้รับบริการ มีวิธีการโดยมีแบบสอบถามที่จริงจริงสามารถดูประวัติทางโรงพยาบาลได้ว่ามีการรักษาจากโรงพยาบาลไหนมา กรณีไม่มีข้อมูลอะไรเลยเรียกพูดคุยลงสอบถามว่ามีการตอบสนองอย่างไรบ้าง ส่วนใหญ่มีการบอกว่ายู่ที่ไหนมาก่อน ทำงานที่ไหนมาก่อน บางกรณีครั้งแรกไม่บอกข้อมูลสักระยะหนึ่งเริ่มเชื่อใจก็จะบอกข้อมูล บางครั้งได้ข้อมูลจากเพื่อนหรือบัดดี้ของผู้รับบริการ แล้วไปสอบถามอีกครั้งว่าผู้รับบริการจะตอบคำถามตรงกันไหม^{๑๙๓}

มีผู้ดูแลประจำอาคาร ทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ วางแผนต่อเคส ๑ คน ต้องมีการพัฒนาด้านไหน การอยู่อาศัยต้องอาศัยผู้รับบริการเกรด A เพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่เพราะเจ้าหน้าที่มีน้อย ทำงานแบบเคสฟังเรา เราฟังเคส^{๑๙๔}

เข้าถึงผ่านผู้ดูแล เนื่องจากผู้ดูแลใกล้ชิดมากกว่าแล้วจึงร่วมกันวางแผนการดูแล^{๑๙๕}

คนที่ส่วนใหญ่ IQ ต่ำกว่าเกณฑ์ซึ่งจะรับฟังคำแนะนำและปฏิบัติตามคำสั่ง เวลาเสนอความคิดเห็น จะเสนอกับทีมสหวิชาชีพและหัวหน้า เช่นการประเมินว่าคนนี้มีภาวะจะฆ่าตัวตาย มีภาวะซึมเศร้าแค่ไหน แล้วปรึกษาจิตแพทย์ นอกจากนั้นในแต่ละรายที่เข้ามาใช้บริการ จะมีการประเมินด้านจิตวิทยา หาจุดเด่น จุดด้อย และพัฒนาศักยภาพให้สามารถอยู่ในสังคมได้ รับฟัง เช่นผู้รับบริการคนนี้มีสติปัญญาด้านนี้เหมาะกับการทำงานแบบนี้ จะมีการเขียนคำแนะนำเสนอหัวหน้าและส่งต่อ^{๑๙๖}

มีบ้างเชิญพระมาในกิจกรรมประเพณีนิยมต่างๆ มีการสวดมนต์ ในทุกเช้ามีเจ้าหน้าที่หมุนเวียนกันจัดเสียงตามสาย มีกิจกรรมเคารพธงชาติ สวดมนต์ ออกกำลังกายและ

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

เจ้าหน้าที่จะให้ความรู้ด้านต่างๆ กิจกรรมคลายเครียด จิตบำบัด กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมทางศาสนา ก็จะมาร่วมกัน นอกจากนั้นหน่วยงานของเรา มีงบดูแลในเขตปทุมธานี เข้าสำรวจครอบครัวยากจน เรา จะให้การช่วยเหลือ เงินสงเคราะห์เป็นเงินที่ให้ไม่ต่อเนื่อง เงินครอบครัวอุปถัมภ์เป็นเงินที่ให้ต่อเนื่อง ๒๐๐ บาท/เดือน^{๑๙๗}

มีการพูดคุย หากไม่ทำอะไรเลย อาจทำให้จากเดินไม่ได้เลย อาจจะกลายเป็น ขยับไม่ได้เลย ต้องมีการทำงานบ้าง เลือกรงานที่เหมาะสมกับผู้รับบริการ มีบางกรณีจะนั่งรถเข็นทั้งวัน ไม่ทำงาน แก้ปัญหาให้ลองทำไม้กวาดก้านมะพร้าว ทำให้เริ่มขยับขึ้น ได้รับคำชม, ได้รับขนม ปัจจุบัน หน่วยงานถ่างหญ้า ขยับขึ้น^{๑๙๘}

การเอาใจใส่ ต้องอยู่กับเขา พยายามสังเกตอาการ รายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ เนื่องจากบางคนไม่แจ้งอาการการเจ็บป่วย ดูแลเรื่องปัจจัย ๔ เหมือนการดูแลลูกคนหนึ่ง กรณีมาทำเรื่อง ลาออก เจ้าหน้าที่จะดูว่ามีเงินหรือไม่ มีที่ใหม่ บางรายพิจารณาแล้วไม่ให้ลาออกก็มีการหลบหนีบ้าง^{๑๙๙}

บางครั้งอาจได้ข้อมูลจากเพื่อนในกลุ่มหรือบัดดี้ของผู้รับบริการเพราะทางเรามี การจับคู่บัดดี้ด้วย^{๒๐๐}

ต้องมีเจ้าหน้าที่ คนหนึ่งที่คอยปรามได้ จะทำทุกคนไม่ได้ คนอ่อนก็ต้องอ่อน คน แข็งก็ต้องแข็ง คนที่เคยแข็งแรงมาอ่อน หรือคนที่อ่อนมาแข็ง ผู้รับก็จะไม่กลัว ต้องมีคนชูและคนปลอบ ต้องดูสถานการณ์ก่อนว่าจำเป็นต้องมีคนชูไหม แล้วแต่กรณี^{๒๐๑}

ต้องมีการควบคุมตลอด สั่งแล้วบางคนทำไม่เป็นก็มี สมาชิกถ้าปล่อยให้ทำเอง ผลงานจะไม่เรียบร้อย ไม่สวยงาม เช่น การฝึกอาชีพที่นี้มีการสอนทอเสื้อ ทอผ้าขาวม้า สานตะกร้า พลาสติก เราต้องพูดเพราะๆ ต้องใจเย็น บางคนมีอาการอาจต้องพูดเสียงดังใส่ กรณีผู้รับบริการ ขี้เกียจต้องมีรางวัลให้ เช่น ขนม โดยใช้คำพูดว่า “ไปช่วยแม่ทำงาน แม่จะแจกขนม” ก็จะช่วยทำ คนทำงานเยอะก็ให้ขนมเยอะ คนทำน้อยก็ให้ขนมน้อย ต่อไปผู้รับบริการจะกระตือรือร้นขึ้นมา บาง คนเวลาที่มืออาการ ไม่เชื่อฟัง เราจะไม่สนใจเขา แล้วเขาจะหยุด บางคนต้องใช้ท่าทางจริงจัง ใช้เสียง ดัง แล้วแต่กรณี ปัจจุบันการดูแลดี ด้านความสะอาดร่างกาย ดูแลดี ถ้ามีอาการอะไรจะแจ้งพยาบาล ๒๐ ปี ที่ทำงานมา มีความต่างจากเดิมมาก รู้สึกผูกพันเหมือนเป็นครอบครัว เวลาผู้รับบริการมาฟ้อง เราจะเชื่อ แต่จะรับฟังและอ้อออกไปกับผู้รับบริการไม่คัดค้าน^{๒๐๒}

การดูแลผู้รับบริการเหมือนคนในครอบครัว ระยะเวลาขึ้นอยู่กับอาการว่า เป็นมากหรือน้อย คนกลุ่มนี้ไม่สามารถดูได้ ต้องพูดดีๆ ด้วยจะมอบหมายงานค่อยๆ สอน ต้องทำให้ ผู้รับบริการดู เมื่อทำสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมายควรชื่นชม ให้รางวัลแก่ผู้รับบริการ บอกเหตุผลและ สร้างแรงจูงใจ นานๆ ไปผู้รับบริการอาการดีขึ้น แต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคน เราพูด ๒ - ๓ ครั้ง ก็

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๙, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ปฏิบัติตาม บางคนพูดเยาะเท่าไรก็ไม่ปฏิบัติตาม ต้องใช้วิธีการสังเกตและการเรียนรู้นิสัยส่วนบุคคลของผู้รับบริการ ผู้บริการคนไหนสามารถดูแลตัวเองได้ทำงานได้จะประสานกับนักสังคมสงเคราะห์ คนนี้สามารถไปฝึกอาชีพได้^{๒๐๓}

บางครั้งคนไรที่พึ่งมาปรึกษาเรื่องบ้านที่อยู่ อยากกลับบ้าน โดยมีวิธีการแตกต่างกัน บางคนสามารถพูดให้เหตุผลตรงๆ หรือให้ลองคุยกับทางญาติเองหลังจากนั้นเจ้าหน้าที่มีการพูดคุยต่อ เพื่อให้ผู้รับบริการตัดสินใจว่าจะทำอะไรต่อไป การกลับบ้านของผู้รับบริการ เจ้าหน้าที่ต้องให้เงื่อนไข ว่าต้องสามารถดูแลตัวเองได้ สามารถทำงานได้ เพราะถ้าออกไปไม่มีบ้านอยู่และไม่สามารถทำอะไรได้ด้วยตนเอง ก็กลับสู่วงจรเดิม การพูดคุยจะพูดดีๆ ก่อน ถ้าไม่รับฟังต้องมีการพูดเสียงดังๆ แต่ไม่ทำร้ายผู้รับบริการ^{๒๐๔}

มีกระบวนการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและสุขภาพจิต^{๒๐๕}

มีการทดลองให้เจ้าหน้าที่สลับกัน เพราะเจ้าหน้าที่มีกระบวนการสร้างแรงจูงใจที่แตกต่างกัน หรืออาจให้ผู้รับบริการที่มีพื้นฐานอาการดีรู้เรื่องทุกอย่างเข้ามาช่วยพูดคุย พยายามใช้ทุกกระบวนการเพื่อที่จะช่วยฟื้นฟูผู้รับบริการ หลังจากนั้นดูรายละเอียดว่าสามารถทำอะไรได้บ้าง อยากประกอบอาชีพอะไรก็จะจัดบริการให้^{๒๐๖}

การให้ทำงานต้องยื่นบอกรายละเอียดด้วย กลุ่มจิตเวชจะแบ่งเป็น จิตเวชจากพันธุกรรม หากมีสิ่งกระทบ จะเกิดภาวะเครียด (เป็นกลุ่ม C+,C) จิตเวชจากการใช้สารเสพติดจะทำงานตามคำสั่งอย่างเดียว (เป็นกลุ่ม C+,D) จิตเวชจากการประสบปัญหาสังคม เป็นกลุ่มที่ได้รับยาแล้วฟื้นฟู (เป็นกลุ่ม A,B) กลุ่มจิตเวชจากการประสบปัญหาสังคม ฟื้นฟูรับยาแล้ว พอเริ่มรู้เรื่องจะขอกลับบ้าน นักสังคมสงเคราะห์จะประเมินตัวผู้รับบริการว่ามีความรับผิดชอบแค่ไหน กลับบ้านได้หรือไม่ กลุ่มจิตเวชจากการใช้สารเสพติด ใช้เวลาค่อนข้างเยอะ จะไม่หักห้ามใจตัวเอง ถ้ากลับออกสู่สังคมอาจจะมีการกลับไปใช้สารเสพติดเหมือนเดิม กลุ่มจิตเวชจากพันธุกรรม ควบคุมอารมณ์ตัวเองไม่ได้ รู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง กลุ่มที่ส่งบ้านน้อยในนิคมจะเป็นกลุ่ม B และกลุ่ม C+^{๒๐๗}

การดูแลในสถานสงเคราะห์ มีการออกแบบกิจกรรม ใช้ชีวิตที่เป็นรูปแบบเวลาตามกำหนด พอไปอยู่ในบ้านน้อยในนิคมการฝึกของเขา คือการฝึกเพื่อไปใช้ชีวิตในสังคมต่อไปในอนาคต ใช้ชีวิตเหมือนคนปกติต้องใช้ชีวิตเอง ไม่มีนักสังคมสงเคราะห์ ไม่มีนักจิตวิทยา ทำให้มีพฤติกรรมถดถอย การแก้ปัญหาคือการให้นิคมเข้ามาดูว่าผู้รับบริการอยู่ในสถานสงเคราะห์อย่างไร ช่วงแรกที่ย้ายไปอยู่นิคมให้พ่อบ้านไปอยู่ด้วย ประมาณ ๒ อาทิตย์^{๒๐๘}

พยายามให้ผู้รับบริการพูด ค่อยๆ หาประเด็น รอให้เขาผ่อนคลายและชี้แจงรายละเอียดเหตุผลให้เขาฟัง เช่น กรณีไม่อยากอยู่ที่นี่ แต่ไม่มีญาติ เสนอให้ลองหางานทำหรือช่วย

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๐, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ผู้ดูแลทำงานตรงนี้ก่อนไหม ถ้าสามารถประเมินแล้วว่ายังไงจะติดต่อสถานประกอบการให้ เขาจะพัฒนาตัวเองขึ้นเพื่อทำตามเงื่อนไขที่เราให้กับเขา บางคนไม่ชอบให้พูดไม่ดี ต้องพูดเพราะๆ จะทำตาม บางคนต้องพูดถึงจะทำตาม ไม่ใช่กับทุกราย เรื่องรางวัลหรือค่าชมมีส่วนช่วย มีการประเมินผู้รับบริการดีเด่นประจำเดือนมีรางวัลให้ในทุกเดือน^{๒๐๙}

กลุ่มคนที่ปัญหาเดียวกัน การพัฒนา การแก้ไขปัญหาก็ไปในทิศทางเดียวกัน เช่น ผู้สูงอายุแค่ออกกำลังกายในแบบผู้สูงอายุ ไม่ใช่การออกกำลังกายในแบบเดียวกันหมด จะได้เป็นกลุ่มที่เป็นแนวทางการพัฒนาโดยตรง^{๒๑๐}

วิธีการจัดการ ต้องใช้ความใกล้ชิด และความคุ้นเคยในการลงไปสัมผัสกับผู้รับบริการบ่อยๆ ในการสร้างความคุ้นเคย คนที่เข้าใกล้ชิดหลักๆเป็นผู้ดูแล นักสังคมลงไปทุกวัน ทักทายทั่วทุกบริเวณ ลงไปสอบถามผู้ดูแลและระหว่างการอยู่เฝ้าว่ามีปัญหาอะไรไหม ถ้าพบปัญหาก็กต้องร่วมกันแก้ไขปัญหา ผู้รับบริการมีทั้งอยู่ในเขตอย่างเดียวและในหน่วยฝึก เราต้องเดินไปทักทายให้ทั่วถึงทุกจุด^{๒๑๑}

เวลาที่เขาไม่ฟังเราต่อต้านคำสั่งเรา ต้องบอกซ้ำ ๓ - ๔ ครั้ง เช่น บอกว่าให้นั่งอยู่เฉยๆ อย่าไปไหนนะ แล้วผู้รับบริการยังลุก เราต้องจับกอดให้นั่ง บางครั้งก็ต้องใช้แรงบ้าง บางรายต้องส่งไปหานักสังคมสงเคราะห์ นักจิตเวชหรือนักพัฒนาสังคม^{๒๑๒}

การดูแลผู้ป่วยจิตเวช มีวิทยากรจากโรงพยาบาล นักจิตวิทยา เภสัช นักกายภาพบำบัดมาให้ความรู้ เมื่อเกิดการก้าวร้าว ด่าทอ ต้องใช้วิธีการชู้ ด้วยน้ำเสียงดูให้ผู้รับบริการกลัว บางคนต้องใช้ไม้แข็ง บางคนต้องใช้ไม้อ่อน แล้วแต่บุคคล เวลาให้ทำงานต้องมีค่าชม ยืมให้ บางคนจะดีใจได้รับคำชื่นชม ถ้าเจ้าหน้าที่ปราชญ์ไม่ได้ผล ก็ขอให้เพื่อนหรือบัดดี้ที่ผู้รับบริการไม่กล้าต่อต้านช่วยดู ถ้าทำงานที่มีอุปสรรคที่เป็นของมีคม มีอาวุธ ต้องควบคุม ดูเป็นระยะต้องสังเกตอาการเป็นระยะ กลัวว่าจะทำร้ายกัน ส่วนมากอยู่คุมด้วยตลอด กิจกรรมต้องมีเพื่อนมาช่วยทำ ต้องประสานงานกัน เช่น วันนี้มีกิจกรรมวาดภาพพระบายสี ผู้ดูแลก็ต้องมาช่วยมาดูแลด้วย ต้องคุมทุกโต๊ะ^{๒๑๓}

ถ้าถึงนักจิตเวช ผู้รับบริการจะยอมรับและกล้าเปิดใจคุย ผู้รับบริการจะมีข้อเรียกร้องเยอะ คนที่รู้เรื่องจะมีปัญหาเห็นแก่ตัวมากกว่าคนที่ไม่รู้เรื่อง หรือเป็นจิตเวชที่เอาแต่ใจจะมีปัญหาเยอะ ต้องปรับพฤติกรรม นิยความเข้าใจใหม่ทั้งหมด^{๒๑๔}

กรณีชี้แจงสั่งแล้วไม่ทำตามวิธีการจัดการ ดูบ้าง เสียงตะคอกใส่บ้าง ถ้าตะคอกใส่ยังไม่ไปจะต้องลากให้ไปทำ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องทำงาน ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เรื่องกิจวัตรประจำวันจะทำตามโดยไม่มีปัญหา ถ้าทำตามจะมีแรงจูงใจ เช่นค่าชมให้รางวัลเป็นขนม ส่วนใหญ่ให้ต่อหน้าคน

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

อื่น คนที่ไม่ทำงานก็จะกระตุ้นตัวเองให้อยากทำงาน เวลาพูดคุยใช้น้ำเสียง ใช้น้ำเสียงสนุกสนาน น้อยครั้งเราค้นเคยกันอยู่ ใช้ในกรณีไม่ทำตามจริงๆถึงจะต้องดุบ้างตะคอกบ้าง^{๒๑๕}

คือ ไม่ฟัง ทะเลาะกับเพื่อน ไม่ทำตามกิจวัตรประจำวัน ไม่อาบน้ำ ต้องดู ต้องบังคับ การควรทำแต่ไม่พรั้งเพื่อ ทำบ่อยผู้รับบริการจะไม่ฟัง ปกติต้องคุยดีๆดูเป็นกรณี มีรางวัลเป็นแรงจูงใจ มีขนมให้เวลาช่วยงาน เคยมีคนพูดว่าอยู่เฉยๆ ก็มีข้าวกิน ๓ มื้อ เราต้องคอยตามให้ทำกิจกรรม ลงโทษโดยจำกัดสิทธิ์ เช่น ไม่เติมข้าว^{๒๑๖}

ต้องพยายามคุย อาการไม่พูด ต้องคอยถาม ให้เวลาประมาณ ๒ - ๓ วันให้ผู้ดูแลสังเกต คอยสอบถาม ถ้านึกอะไรออกให้บอก ให้กันพูดคุยที่เป็นปกติ แล้วค่อยเข้าประเด็นที่สำคัญ ดูว่ามีอาการจิตไหม ถ้ามีอาการจิตจะแจ้งพยาบาล ถ้ามีอาการจิตอ่อนๆ ไม่ถึงกินยาจะดูแลให้ทำกิจกรรมทั่วๆ ไป ดูแลในเรื่องของการอาบน้ำแปรงฟันถ้ารุนแรงจะปรึกษางานพยาบาล ให้พยาบาลพิจารณาพบแพทย์ กรณีอยากกินขนม ต้องบอกว่าผู้รับบริการไม่มีเงิน ต้องรอให้แขกมาเลี้ยง ต้องพิจารณาว่าจำเป็นไหม ถ้าจำเป็นก็จะซื้อให้กินจะได้ไม่อาละวาด ถ้ามีอาละวาดก็จะให้เหตุผลด้วย น้ำเสียงปกติ เขาก็จะฟัง การพูดคุย ดิบๆ ไม่ดีบ้าง แล้วแต่คน อยู่ที่มีการอบรมของเจ้าหน้าที่ที่ห้วน ล้อมและดูแลทุกคนเสมอเท่าเทียมกัน^{๒๑๗}

มีข้อแลกเปลี่ยน เช่น ต้องทำงานก่อนแล้วจึงจะให้ ซึ่งจะไม่ให้ตามความต้องการตลอด มีการมอบหมายงาน แต่ถ้าเป็นผู้รับบริการที่อยู่นานจะรู้ว่าตัวเองต้องทำอะไรต่อ ปกติอยู่กับกลุ่มเพื่อนเริ่มมีอาการแยกตัว ตาขวาง มีพฤติกรรมที่ผิดไปจากพฤติกรรมเดิม บางคนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงแต่ไม่อาละวาดก็มี คนที่รุนแรงจะอยู่ในห้องควบคุมอาการ^{๒๑๘}

พยายามให้ผู้รับบริการพูด ค่อยๆ หาประเด็นรอให้เขาผ่อนคลายและชี้แจงรายละเอียดเหตุผลให้เขาฟัง เช่น กรณีไม่ยอมอาบน้ำที่นี่ แต่ไม่มีญาติ เสนอให้ลองหางานทำหรือช่วยผู้ดูแลทำงานตรงนี้ก่อนไหม ถ้าสามารถประเมินแล้วว่ายังไงจะติดต่อสถานประกอบการให้ เขาจะพัฒนาตัวเองขึ้นเพื่อทำตามเงื่อนไขที่เราให้กับเขา เข้าใจ ส่วนใหญ่ผู้รับบริการจะมีอาการทางจิตเวช กวาระเบียบจะรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง ต้องมีการพูดคุยบ่อยๆ จะมีการประชุมเดือนละครั้งสำหรับผู้รับบริการ จะมีการย้ำกฎระเบียบการอยู่ร่วมกันและบทลงโทษถ้ามีการผิดกฎระเบียบ^{๒๑๙}

ผู้รับบริการจะยอมรับและกล้าเปิดใจคุยกับนักจิตเวช ผู้รับบริการจะมีข้อเรียกร้องเยอะ คนที่รู้เรื่องจะมีปัญหาเห็นแก่ตัวมากกว่าคนที่ไม่รู้เรื่อง หรือเป็นจิตเวชที่เอาแต่ใจจะมีปัญหาเยอะ ต้องปรับพฤติกรรม นิยสความเข้าใจใหม่ทั้งหมด^{๒๒๐}

ผู้รับบริการมีการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม คนที่อยู่ก่อนมีการปฏิบัติอย่างไร คนที่เข้ามาใหม่จะปฏิบัติตามบางเรื่องเขาจะถามว่าทำได้ไหม พูดคุยด้วยน้ำเสียงปกติ มีการพูดคุยโน้มน้าว เพื่อน

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๐, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๓, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ทำแบบนี้ก็ต้องทำแบบนี้ บอกถึงเหตุผล ถ้าบางคนดื้อก็จะมีอาการขู่ว่าเดี๋ยวอดกินขนมนะ มีทั้งการตัดสิทธิ์และสร้างเงื่อนไข^{๒๒๑}

จ) การกินยา

จิตเวช ประมาณ ๒๐๐ คน จากผู้ใช้บริการ ๔๐๐ คน เจ้าหน้าที่มีหน้าที่จัดยา เครื่องครัดการกินและกลืนยาให้เห็น^{๒๒๒} สภาพแวดล้อม การทานยาว่าได้ทานยาประจำไหม เพราะส่วนใหญ่จะดูแลเกี่ยวกับการพยาบาลหน้าที่ไม่ใช่ผู้ดูแลส่วนใหญ่หน้าที่หลักของเราเองคือ พาผู้รับบริการไปโรงพยาบาล ตามนัด ฉกฉกปฐมพยาบาลเบื้องต้น ลงราวอร์ดตามหอดูผู้ป่วยติดเตียง ประมาณ ๒๐ กว่าคน ดูเรื่องการทำแผล การทานยาตรงตามที่แพทย์สั่งใหม่^{๒๒๓} ปัญหาสำคัญการดูแลตนเอง การทานยา ต้องมีการบังคับให้ทานยา เนื่องจากมีอาการทางจิต ปัญหาเรื่องโรคภัย โรคประจำตัว^{๒๒๔} เรื่องยาสำคัญ อยู่ที่นี่มีผู้ดูแลคอยดูแลเรื่องการทานยา พอกลับบ้านส่งคนต่างกัน เริ่มปฏิเสธการทานยา ก่อนส่งผู้รับบริการกลับบ้านนักสังคมสงเคราะห์ต้องลงไปดูสังคมว่าสามารถอยู่ได้ไหม^{๒๒๕} ส่วนใหญ่ที่ไปจะมีการกินยาร่วมทั้งหมด ทำงานได้ ร่างกายแข็งแรง แต่ขี้เกียจ แต่พอไปบ้านน้อยจำนวนคนน้อยลงเจ้าหน้าที่ดูแลใกล้ชิดได้มากขึ้น สั่งให้ทำก็ต้องทำ^{๒๒๖}

การฟื้นฟู ต้องทานยาต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ที่อยู่ในบ้านน้อยนิคมเป็นเจ้าหน้าที่ที่ไม่คุ้นเคยกับผู้รับบริการของเรา เรื่องการดูแลหรือการสร้างเข้าใจ ความสัมพันธ์ที่ดี เวลาไปในบ้านน้อยไม่ค่อยทานยา ต้องเฝ้าตลอดจนกลืน บางคนช่อนยาก็มี ในบ้านน้อยในนิคมมีอิสระมากกว่า ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่น้อยกว่า^{๒๒๗}

ฉ) ฝึกประเมินตนเอง

เริ่มจากการคุย การให้คำปรึกษา มีวิธีการให้คิด สะท้อนตัวเองทุกวัน เช่น วันนี้ทำอะไรมา เป็นอย่างไรบ้าง เมื่อวานทำอะไรมา วันนี้กับเมื่อวานแตกต่างกันไหม เราทำงานได้ดีขึ้นไหม เพราะอะไรวันนี้ถึงทำแบบนี้ พูดคุยกันแล้วรู้สึกอย่างไรบ้าง ตอนนี้นึกอะไรอยู่ ให้ผู้รับบริการได้มองดูว่า วันนี้เป็นอย่างไร เมื่อวานเป็นอย่างไร ลองทบทวนตัวเอง การพูดคุยไม่เป็นทางการเดินเข้าพูดคุยกับผู้รับบริการ เวลาทำงานเป็นกลุ่มหรือทำกิจกรรมร่วมกัน^{๒๒๘} มอบหมายงานเล็กๆน้อยๆ ใช้ความบันเทิงให้ผ่อนคลาย ค่อยๆซึมซับเชื่อฟังเรา^{๒๒๙}

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๑, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๐, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๓} ที่สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑..

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ข) กิจกรรมสันตนาการ

ผู้หญิงฝึกอาชีพจะเน้นเรื่องความสวยงาม เย็บปักถักร้อย^{๒๓๐} กิจกรรมบำบัดมหา
ฮอส จะช่วยฝึกทักษะสามารถถึงความสามารถให้เห็นตามความถนัดของแต่ละคน^{๒๓๑} ช่วงบ่ายกิจกรรม
ฟังธรรมเป็นชั่วโมง วันจันทร์มีดูหนังฟังเพลง มีกิจกรรมให้เด่นผู้รับก็เด่นตอบสนองได้ดี^{๒๓๒} มีการจัด
กิจกรรมให้ฟังธรรมะ โยคะ มีกิจกรรมให้ฟังข้างนอก มีพาช่วยทำความสะอาดวัด ทำดีได้ดี การให้
พยายามบอกกับผู้รับบริการเสมอว่า กรณีที่มีปัญหา ว่าที่มาอยู่ตรงนี้แสดงว่าคุณแยแล้ว ถ้าไม่แยคงไม่
มาอยู่ตรงนี้ ทำไม่ถึงยังทำอะไรที่แยๆ อีก คุณเริ่มให้ได้แล้ว แล้วทุกอย่างจะกลับมา เหมือนการทำดีได้
ดี ถ้าไม่ทำดีก็ไม่ได้ดี ในวันที่ยังไหวคุณต้องทำให้เขาเพราะในวันที่ไม่ไหวเขาจะทำให้คุณ พยายามพูด
ให้ผู้รับบริการมีความตระหนัก^{๒๓๓}

กิจกรรมดนตรีได้ความรื่นเริง ศิลปะผ่อนคลายความเครียดหรือได้การสื่อสารจาก
รูปที่วาด แต่หากเป็นการฟื้นฟูจะได้จากอาชีพบำบัด งานฝึกอาชีพในด้านต่างๆ เช่น โรงเรียนพอเพียง
เกษตรผสมผสาน ร้าน can do ร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม อาหาร บริการนวด เต้นในเรื่องของธนาคาร
ขยะรวมถึงการรีไซเคิลจากวัสดุเหลือใช้ ธนาคารขยะโรงงานคัดแยกขยะสาขาใหญ่ ผู้ใช้บริการบริการ
เริ่มแรกฝึกภายในสถานที่ก่อน มีการตั้งธนาคารขยะ ผู้รับบริการเริ่มมีทักษะแล้ว โรงงานก็รับ
ผู้รับบริการไปทำงานไปเข้า-เย็นกลับ^{๒๓๔}

กิจกรรมนันทนาการมีการทำแทนกันได้ แต่ในปัญหาเชิงลึกก็ให้เราทำ แต่งานทุก
อย่างในฝ่ายมีการพูดคุยกัน มีกิจกรรมนันทนาการ ร้องเพลง ซึ่งช่วยผ่อนคลาย กิจกรรมเรื่องการฟื้นฟู
ด้านอาชีพ สานตะกร้า ปลูกผักสวนครัว หัตถกรรม เพาะกล้าไม้ งานหัตถกรรม งานเย็บ กคนจะเข้า
มาฝึก ขึ้นอยู่กับผู้รับบริการจะรับได้แค่ไหน ที่นี่ยังมีการสอนป้องกันตัว เชิญวิทยากรมาสอน มี
อุปกรณ์เบื้องต้นใช้ผ้ามัด ถ้ามีอาการรุนแรงจะนำส่งโรงพยาบาลสวนปรุง ประมาณ ๔๐ - ๕๐
กิโลเมตร แต่มีกลุ่มงานจิตเวชโรงพยาบาลแม่แตงมาช่วยดูทุกเดือน^{๒๓๕}

กิจกรรมที่มีกิจกรรมทั้งหมด กิจกรรมฝึกทักษะวาดรูประบายสี กิจกรรมกลุ่ม
กิจกรรมดนตรีบำบัด กิจกรรมทำความสะอาด ดัดหญ้า พยายามหากิจกรรมให้ทำ เปิดเพลงให้ฟัง
ออกกำลังกาย เต้นแอโรบิก หากิจกรรมให้ทำดีกว่าให้นั่งเฉยๆ ให้ได้ผ่อนคลาย ได้ระบาย
ความเครียด^{๒๓๖}

บางแห่งเป็นกิจกรรมรวมๆ มีแขกมาเลี้ยง ดนตรีบำบัด กีฬา อาชีพบำบัดในกลุ่มที่
สร้างอาชีพได้ กิจกรรมที่ดีที่สุดเป็นกิจกรรมอาชีพบำบัดเพราะสามารถสร้างอาชีพได้^{๒๓๗}

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๙, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

กิจกรรมร้องเพลงเต้นจะได้รับความร่วมมือดีมาก เวลาไม่มีเพลงบางคนที่ไม่รู้เรื่องจะเดินเฉยๆ ไม่สนใจ แต่พอมีเพลงจะเต้นได้ยิ้ม หัวเราะกับเพื่อนได้^{๒๓๘}

ทำกิจกรรมกับผู้รับบริการ ตอนเช้าทำกิจกรรมกับกลุ่มผู้สูงอายุ บางกิจกรรมต้องมีการแยกกลุ่มแล้วแต่ลักษณะของกิจกรรม^{๒๓๙}

ซ) มีระบบเพื่อนช่วยเพื่อน

จัดตามส่วนกลางกำหนด เพิ่มเติมในส่วนของการมีจิตอาสาเข้ามาทำกิจกรรมซึ่งจะขึ้นอยู่กับกลุ่มอาสา^{๒๔๐}

ที่นี่มีการใช้บัดดี้(เพื่อนช่วยเพื่อน) ไม่ค่อยได้ข้อมูลจากบัดดี้เพราะส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง บัดดี้ช่วยเรื่องการเจ็บป่วย คอยถามเพื่อนในแต่ละวัน การกิน อยู่ หลับนอน^{๒๔๑}

เนื่องจากผู้ดูแลมีน้อย เนื่องจาก C มีข้อจำกัดทางด้านร่างกายด้วย แต่มี B ไป A ที่มีการจับบัดดี้เพื่อนช่วยเพื่อนด้วย^{๒๔๒} ต้องใช้เวลา มีการให้บัดดี้ช่วยด้วย ให้บัดดี้พามาร่วมกิจกรรมต่างๆ บัดดี้ส่วนใหญ่เป็นเกรด A และ B+^{๒๔๓}

กรณีที่ทำกิจวัตรประจำวัน แก่ไขโดยระบบ Buddy หรือเพื่อนช่วยเพื่อนให้ผู้รับที่รู้เรื่องช่วยดูแลคนที่ไม่รู้เรื่อง เช่น พาไปช่วยอาบน้ำ แปรงฟัน ฟอกสบู่ สระผม คนที่รู้เรื่องจะพาไปทำกิจวัตรประจำวัน แต่ส่วนมากคนที่มีปัญหาเยอะสุดก็เป็นคนรู้เรื่อง มีปัญหาในเรื่องเห็นแก่ตัว เรื่องของกินหรือของใช้^{๒๔๔}

ผู้รับบริการมีการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม คนที่อยู่ก่อนมีการปฏิบัติอย่างไร คนที่เข้ามาใหม่จะปฏิบัติตามบางเรื่องเขาจะถามว่าทำได้ไหม พูดคุยด้วยน้ำเสียงปกติ มีการพูดคุยโน้มน้าว เพื่อนทำแบบนี้ก็ต้องทำแบบนี้ บอกถึงเหตุผล ถ้าบางคนดื้อก็จะมีกรงขังเดี่ยวอดกินขนมมะ มีทั้งการตัดสิทธิ์และสร้างเงื่อนไข ถ้ายังมีอาการมากเกินไป จนแม่หอไม่สามารถดูแลได้ จะพูดคุยกับทีมสหวิชาชีพว่าจะแก้ไขต่อไปอย่างไร เช่น บางคนอยากไปทำงานข้างนอกแต่ยังไปไม่ได้ ศักยภาพยังไม่ถึง ก็จะต้องพูดคุยสร้างเงื่อนไขให้เหตุผลกับเขาและเขาจะรับฟังผู้รับแสดงความต้องการ แต่เจ้าหน้าที่ให้ไม่ได้เราต้องพูดคุยตรงๆ ด้วยเหตุผลเขาจะยอมรับ เพราะเขารู้จักญาติตัวเองมากที่สุด กรณีอยากกลับบ้านจะมีการพูดคุยกันให้เขาเห็นใจว่าเจ้าหน้าที่ทำเต็มที่แล้ว และเขาจะรับฟัง มีบัดดี้กรณีผู้รับดูแลตัวเองไม่ได้ จะมีบัดดี้คอยดูแล ป้อนข้าว ถ้าสามารถดูแลตัวเองได้ก็จะอยู่แบบเพื่อนมากกว่า^{๒๔๕}

มีแบบสอบถามเท็จจริง สามารถดูประวัติทางโรงพยาบาลได้ว่ามีการรักษาจากโรงพยาบาลไหนมา กรณีไม่มีข้อมูลอะไรเลย เรียกพูดคุย ลองสอบถามว่ามีการตอบสนองอย่างไรบ้าง

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๘, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๕, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ส่วนใหญ่มีการบอกว่าอยู่ที่ไหนมาก่อน ทำงานที่ไหนมาก่อน บางกรณีครั้งแรกไม่บอกข้อมูล สัก
ระยะหนึ่งเริ่มเชื่อใจก็จะบอกข้อมูล บางครั้งได้ข้อมูลจากเพื่อนหรือบัดดี้ของผู้รับบริการ แล้วไป
สอบถามอีกครั้งว่าผู้รับบริการจะตอบคำถามตรงกันไหม^{๒๔๖}

ณ) ฝึกความรับผิดชอบของตนเอง

งานที่มอบหมาย งานแต่ละคนทำของผู้รับบริการ^{๒๔๗} ไม่ต้องอยู่คุมเขา เขารู้หน้าที่
ของเขาแล้ว มีผู้รับบริการช่วยงานพยาบาล ๑ คน ให้ช่วยงานหาเพิ่มผู้รับบริการ ไม่ดี๊ เอียงบ้าง
บางครั้ง บอกว่าไม่ให้มาทำแล้ว เตี้ยวให้คนอื่นมาทำแทน ผู้รับบริการก็จะกลัวเพราะงานตรงส่วน
พยาบาลสบายกว่างานในเขตที่ต้องถอนหญ้า ตากแดด^{๒๔๘}

๕) ประเมินก่อนส่งกลับและฝึกวิชาชีพ

ก่อนส่งผู้รับบริการกลับบ้านกลับสู่สังคมมีการประเมินสังคม สิ่งแวดล้อมว่า
ผู้รับบริการไปได้ไหม ๑ ปีส่งผู้รับบริการประมาณ ๕ - ๑๐ คนส่วนใหญ่ คนในครอบครัวต้องออกไป
ทำงานหาเงิน ก่อนจะส่งผู้รับบริการไปเรามีการฝึกทักษะการใช้ชีวิต การเข้าสังคมให้สามารถ
ช่วยเหลือตัวเองได้^{๒๔๙} มาฝึกกับเราถึงได้เป็น A ส่งไปนิคมทีละ ๕ คน^{๒๕๐}

ผู้รับบริการอยู่ในสถานสงเคราะห์ จะมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลตลอด แต่พอไปอยู่ใน
บ้านน้อยในนิคมจะมีอิสระมากขึ้น จากประสบการณ์พอไปจากสถานสงเคราะห์แล้วไม่สามารถดูแล
ตัวเองได้^{๒๕๑}

ก่อนทำกิจกรรมจะมีการประเมินศักยภาพของผู้รับบริการและศักยภาพเจ้าหน้าที่
ร่วมด้วย เพื่อหาจุดตรงกลาง ยังไม่สามารถเทียบผลลัพธ์ได้เนื่องจากเพิ่งมาทำงาน กรณีจะส่ง
ผู้รับบริการกลับบ้าน บางรายจะมีการลงพื้นที่เพื่อพูดคุยกับญาติก่อน ดูความพร้อมการดูแลของญาติ
ปล่อยให้ญาติพูดคุยหาข้อตกลงกันเอง แล้วแจ้งคำตอบกับทางเจ้าหน้าที่^{๒๕๒}

การฟื้นฟู ต้องทานยาต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ที่อยู่ในบ้านน้อยนิคมเป็นเจ้าหน้าที่ที่ไม่
คุ้นเคยกับผู้รับบริการของเรา เรื่องการดูแลหรือการสร้างเข้าใจ ความสัมพันธ์ที่ดี เวลาไปในบ้านน้อย
ไม่ค่อยทานยา ต้องเฝ้าตลอดจนกลืน บางคนช่อนยาก็มี ในบ้านน้อยในนิคมมีอิสระมากกว่า ความ
ใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่น้อยกว่า^{๒๕๓}

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๙, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.๒๕๖๑

^{๒๕๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๖, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

เรื่องยาสำคัญ อยู่ที่นี่มีผู้ดูแลคอยดูแลเรื่องการทานยา พอกลับบ้านสังคมต่างกันเริ่มปฏิเสธการทานยา ก่อนส่งผู้รับบริการกลับบ้านนักสังคมสงเคราะห์ต้องลงไปดูสังคมว่าสามารถอยู่ได้ไหม และเรื่องสภาพจิตใจ ผู้ป่วยจิตเวชสภาพจิตใจไม่แข็งแรง^{๒๕๔}

ระบบการฟื้นฟูศักยภาพของบุคคล เนื่องจากตอนนี้ ๑๑ สถานได้รับแนวทางการฟื้นฟูพัฒนาผู้รับบริการด้วยธัญบุรีโมเดล พื้นฐานของธัญบุรีโมเดล เริ่มจากธัญบุรี ปทุมธานี ซึ่ง ส.ชาย มีพื้นที่กว้างมาก สวนที่สามารถทำได้จริง มีเจ้าหน้าที่พร้อม ทำให้เหมาะกับการจัดธัญบุรีโมเดลได้ แต่สำหรับที่นี่ไม่มีพื้นที่กว้าง สถานที่ไม่เหมือนกัน ทำให้ไม่เอื้ออำนวยในการจัดกิจกรรมเหมือนธัญบุรีโมเดล ซึ่งที่นี่มีโครงการคัดแยกขยะรีไซเคิล คัดแยกพลาสติก ซึ่งได้คำตอบแทนที่ดีกว่าโครงการธัญบุรีโมเดล มันต้องดูที่บริบทของพื้นที่นั้นๆ ว่ามีความเหมาะสมที่จะนำเครือข่ายข้างนอกมาพัฒนาผู้รับบริการของเราได้อย่างไร ถ้าเราสามารถดึงเครือข่ายเข้ามาร่วมฟื้นฟูผู้รับบริการที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ ได้ น่าจะดีกว่านี้

ตามภารกิจต้องฟื้นฟูทั้งสภาพร่างกาย จิตใจ อาชีพ ตามพม.กำหนด ระหว่างวันเจ้าหน้าที่ดูแลผู้รับบริการ ต้องสร้างกิจวัตรประจำวันใช้ แต่บางคนมีศักยภาพก็จะเพิ่มกิจกรรมให้ผู้รับบริการด้วย จะมีนักกิจกรรมบำบัดดูแล ผู้รับบริการรายได้สามารถทำงานได้ ก็จะมีการจ้างงาน^{๒๕๕}

ดูจากฐานข้อมูลแฟ้มประวัติของแต่ละราย มีวิธีการรับมือที่แตกต่างกัน เช่น กรณีที่ครอบครัวไม่ยอมรับจริงๆ เราก็คุยกับเขาด้วยเหตุผล ครอบครัวไม่รับแต่สามารถออกไปทำงานอยู่กับสถานผู้ประกอบการแทนได้^{๒๕๖} ที่ส่งไปอยู่บ้านน้อยในนิคมตอนนี้ผู้รับบริการมีอาการดีขึ้น เป็นบุคคลเรื้อรังไม่มีอาการทางจิต^{๒๕๗}

เริ่มจากอะไรเล็กๆ น้อยๆ แต่พยายามใช้บ่อยๆ เช่น การเช็ดกระจกให้เช็ดทุกวัน จนรับรู้ว่าเป็นหน้าที่แล้วเพิ่มงานไปเรื่อยๆ ค่อยๆ สอนไปเรื่อยๆ แล้วค่อยเพิ่มงาน เป็นเดือนจนกว่าจะซึมซับว่าเช็ดกระจกแล้วต้องทำอะไรต่อ แต่ส่วนมากจะใช้งานในลักษณะงานเดียว ให้เช็ดกระจกจาก ๓ - ๔ บาน เป็นเช็ดทั้งหมด แต่ต้องควบคุมการทำงานตลอดส่วนใหญ่จะลงมือทำร่วมกันหรือทำให้ผู้รับบริการดูผู้รับบริการก็จะช่วยทำงาน^{๒๕๘}

พูดคุยอธิบายเหตุผล ความจริงให้ยอมรับ ประเด็นหลักๆ ผู้รับบริการอยากกลับบ้าน วิธีการแก้ไขคือให้ผู้รับบริการโทรกลับบ้านซึ่งจะมีนักสังคมสงเคราะห์นั่งอยู่ด้วย ให้ครอบครัวพูดคุยกันก่อน ถ้าไม่อยากอยู่จริงๆ อยากจะกลับบ้านจริงๆ ให้เขียนใบลาออก ผู้รับบริการที่ขี้เกียจไม่ทำอะไรเลย ใช้กฎหมายพฤติกรรมหม่ทุกคนจะต้องทำงาน จะมีแรงจูงใจ คนทำเยอะจะได้ของรางวัลเยอะ คนทำน้อยจะได้ของรางวัลน้อย^{๒๕๙}

^{๒๕๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๕๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

กรณีอยากกลับบ้าน บอกว่าครูไม่มีหน้าที่ตรงนี้ทำได้แค่ดูแล ถ้ามีอะไรจะบอกกับ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาให้ และชวนคุยถึงสาเหตุว่าทำไมถึงยังกลับไม่ได้ ที่บ้านดูแลเราได้ไหม กลับแล้วกินยาเองไหม ดื้อไหม บอกเรื่องเงื่อนไข^{๒๖๐} มีใบลาให้เยี่ยมบ้านประมาณ ๑๐ วัน ปีละ ๑๐ - ๒๐ คน ถ้าเขาสามารถอยู่บ้านได้ อยากกลับไปอยู่บ้านก็สามารถโทรมาแจ้งและอยู่บ้านได้เลย^{๒๖๑}

๖) ติดตามหลังให้การช่วยเหลือ

ทำทุกอย่าง เบิกยา ติดตามผลว่าทานยาแล้วดีขึ้นหรือไม่ เช่น นาย ก. กินยาจิตเวช มีพฤติกรรมแบบนี้เกิดจากอะไร พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาหรือไม่ ได้รับยาแล้วยากุมโรคอยู่ไหม ถ้าคุมโรคไม่อยู่ต้องกลับมาดูที่ขนาดยาที่ให้แล้วปรึกษาแพทย์^{๒๖๒}

มีการเยี่ยมบ้านทุก ๒ เดือนว่าสามารถอยู่กับครอบครัวได้หรือไม่^{๒๖๓}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาด้านการมีงานตามมาตรฐาน สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

การทำงานตามมาตรฐาน หมายถึง กระบวนการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ตามมาตรฐาน เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งที่สามารถกลับสู่ครอบครัวและสังคมได้ตามปกติ โดยมีกระบวนการในการช่วยเหลือ ดังนี้ คือ

- การสร้างสัมพันธภาพ
- การประเมินกาย จิต สังคม
- การบอกกฎ กติกาการอยู่ร่วมกัน
- การให้คำปรึกษาโดยทีมสหวิชาชีพ
- การประเมินความพร้อมและการเตรียมเพื่อกลับสู่สังคมและสังคมอาชีพ
- ติดตามหลังคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ครอบครัว

ภาพที่ ๔.๓ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาการทำงานตามมาตรฐาน

๓. การอดทนไปสู่เป้าหมาย

สอบประวัติเบื้องต้นแล้ว หากข้อมูลไม่ครบถ้วน นักสังคมสงเคราะห์จะสอบประวัติซ้ำ กรณีไม่ได้รับข้อมูลหรือข้อมูลไม่ตรงกับศูนย์คุ้มครอง จะเว้นระยะประมาณ ๒ อาทิตย์ แล้วมีการสอบข้อมูลซ้ำ แต่ละเคสใช้ระยะเวลาไม่เท่ากัน บางครั้งอาจได้ข้อมูลจากเพื่อนในกลุ่มหรือบัดดี้ของผู้รับบริการเพราะทางเรามีการจับคู่บัดดี้ด้วย การจะดูแลคนกลุ่มนี้ ต้องค่อยๆปรับทัศนคติของคน

^{๒๖๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๗, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ภายนอกว่าเขาเป็นคนป่วยทางกาย ทางจิต นอกจากนี้ต้องดูแลใจของเจ้าหน้าที่ด้วย เพราะต้องอยู่ดูแลกับคนกลุ่มนี้ บอกกับเจ้าหน้าที่ว่าไม่มีงานไหนหรอกที่ได้เงินเดือนและได้บุญจากการดูแลคนกลุ่มนี้ พยายามเสริมสวัสดิการและจิตใจเจ้าหน้าที่ อีกอย่างคตินิยมที่ให้เจ้าหน้าที่บอกกับผู้รับบริการว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ให้ช่วยเหลือตัวเอง เมื่อเราช่วยเหลือตัวเอง คนอื่นจะช่วยเหลือเราด้วย^{๒๖๔}

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นเรื่องยากมาก เนื่องจากเป็นผู้ป่วยจิตเวชเกินครึ่งความสามารถการรับรู้ในการให้ความรู้เป็นเรื่องยาก ต้องให้ความรู้ซ้ำๆ ผู้ดูแลจะคอยดูแล^{๒๖๕} การติดตามผลต้องสอบถามนักสังคมสงเคราะห์ ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมย่ำคิดย่ำทำ^{๒๖๖}

ผู้รับบริการสามารถดูแลตัวเองขั้นพื้นฐานได้อาบน้ำแปรงฟัน เปลี่ยนเสื้อผ้า กินข้าวเองได้ เพราะแรกเริ่มมามีศักยภาพเป็นศูนย์เลย เรามีศักยภาพที่ดีกว่าเขา เราต้องเป็นผู้ให้ไม่ได้หวังผลตอบแทน ไม่แยกเจ้าหน้าที่หรือผู้รับ คิดว่าเป็นคนเหมือนกันดูแลกันจนกว่าจะถึงที่สุด การฝึกงานเริ่มจากอะไรเล็กๆ น้อยๆ แต่พยายามใช้บ่อยๆ เช่น การเช็ดกระจกให้เช็ดทุกวันจนรับรู้ว่าเป็นหน้าที่แล้วเพิ่มงานไปเรื่อยๆ ค่อยๆ สอนไปเรื่อยๆ แล้วค่อยเพิ่มงาน เป็นเดือนจนกว่าจะซึมซับว่าเช็ดกระจกแล้วต้องทำอะไรต่อ แต่ส่วนมากจะใช้งานในลักษณะงานเดียว ให้เช็ดกระจกจาก ๓ - ๔ บาน เป็นเช็ดทั้งหมด แต่ต้องควบคุมการทำงานตลอดส่วนใหญ่จะลงมือทำร่วมกันหรือทำให้ผู้รับบริการดูแลผู้รับบริการก็จะช่วยทำงาน^{๒๖๗}

คนไร้ที่พึ่งที่ไม่ใช่จิตเวช เขาก็เหมือนคนปกติเพียงแต่เราต้องเข้าใจเขา แต่คนไร้ที่พึ่งกรณีจิตเวชที่สำคัญการดูแลต้องใช้ความอดทน ย้ำหลายๆ รอบ ให้โอกาสเขาเรื่อยๆ จนกว่าเขาจะดีขึ้น ถ้ามุมมองของคนภายนอก อยากให้กรมสุขภาพจิตทำความเข้าใจกับคนในสังคมเกี่ยวกับจิตเวช เพราะมีจิตเวชหลายคนทำงานได้ สังคมจะได้เปิดรับ^{๒๖๘}

ต้องใจเย็น ดูแลเรื่องการกินยาเพราะบางคนจะแอบคายทิ้ง เข้าใจผู้รับบริการไม่ตอกร้ายถึงปัญหาบางคนอยู่สถานมาตั้งแต่เกิดไม่มีบ้าน ดูจากฐานข้อมูลแฟ้มประวัติของแต่ละราย มีวิธีการรับมือที่แตกต่างกัน เช่น กรณีที่ครอบครัวไม่ยอมรับจริงๆ เราก็คุยกับเขาด้วยเหตุผล ครอบครัวไม่รับแต่สามารถออกไปทำงานอยู่กับสถานผู้ประกอบการแทนได้^{๒๖๙}

การดูแลคนไร้ที่พึ่ง ถ้าไม่นึกถึงการดูแลเอาใจใส่เป็นหลัก ก็จะไม่เกิดความสำเร็จต่างๆ เราต้องคิดถึงประโยชน์ส่วนรวม นึกถึงความเป็นอยู่ของคนที่เราดูแล คนที่ไม่รู้อะไรเลยมาหาเราแล้วเราสามารถตามหาญาติเจอ คือเป็นความสำเร็จ การดูแลคนไม่มีที่ไป คนข้างถนนไม่มีคนรับดูแลแล้วเรารับมาดูแล แล้วผู้รับบริการมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถดูแลตนเองได้^{๒๗๐}

^{๒๖๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

เวลาจะทำอะไรต้องมีสติต้องใช้อารมณ์ เคยเจอกรณีไม่ทำตามคำสั่งก็จะพูดย้ำประมาณ ๕ วัน จะเห็นผลต้องรอเวลาว่าเมื่อไหร่จะทำตาม เรื่องเสื้อผ้า เช่นให้เปลี่ยนเสื้อผ้า ต้องใช้น้ำเสียงปกติไม่ควรตะคอกต้องคอยย้ำคิดย้ำทำให้ผู้รับบริการ การตะคอกผู้รับคนอื่นจะคอยซ้ำเติมร่วมด้วยผสมโรง ควรใช้น้ำเสียงปกติมากกว่า ผู้รับคนอื่นจะได้ไม่ผสมโรง การดูไม่ให้ผลที่ดีเพราะเขาจะเดินหนีไม่สู้หน้าเรา ไม่มีการตีเติมที่คือตีมือและต้องสอนต้องให้เหตุผลมีผลกับเขา สำคัญเกี่ยวกับการใช้จ่ายหน้าได้จำชื่อได้ ก็จะช่วยเรื่องการจ่ายยาไม่ผิดพลาดมีอะไรเพิ่มเติมเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งใหม่ให้เขาเปิดใจรับเราค่อยๆ ทำเรื่อยๆ อย่าหยุด ค่อยๆ พูดกับเขา ไม่ควรไปเสียงดังเพราะผู้รับจะหนีการเข้าถึงผู้รับบริการมีวิธีการ คุณมีส่วนตัวเป็นหลักต้องปรับเข้าหาผู้รับน้ำเสียงตามโอกาส แยกสะอาดสกปรกไม่ได้จะต้องดูแล พาผู้รับไปทำซ้ำๆ ระยะเวลาแล้วแต่กรณี ผู้รับเป็นจิตเวช แต่ยังรับฟังแต่กรณีที่รุนแรงจะส่งไปสถาบันกัลยาจังหวัดนครปฐม^{๒๗/๑}

ไม่คิดมาก ทำหน้าที่ให้ดีที่สุด มีโกรธบ้าง พยายาม ไม่พูดคุยนึง ประมาณ ๑ อาทิตย์ผู้รับบริการจะเข้ามาขอโทษ^{๒๗/๒} ไม่เก็บรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ มาใส่ใจ เพราะผู้รับบริการมีพฤติกรรมที่ย่ำโหมได้ดีมาก เช่น พูดไม่ฟัง ฟังไม่ทำ กวนประสาทเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะเจอแบบนี้ทุกวัน ต้องทำความเข้าใจกับเขาว่าเป็นแบบนี้ และปล่อยวาง ไม่เก็บมาใส่ใจต้องล้างออกทุกวัน มีกิจกรรมที่ทำอะไรก็ได้ ไม่เอาอารมณ์หรือความรู้สึกนั้นมาทำ วันรุ่งขึ้นต้องเคลียร์ความรู้สึกตัวเองเป็นคนใหม่ เพราะเป็นนักสังคมสงเคราะห์มีหน้าที่รับฟังปัญหา^{๒๗/๓}

ต้องเข้าใจพฤติกรรม อารมณ์และสภาพที่เขาเป็นอยู่ ว่าเขาไม่เหมือนคนปกติ เช่นการพูด มอบหมายงานให้เขาทำตามต้องพูดย้ำ ซ้ำๆ ให้เขาปฏิบัติตาม^{๒๗/๔} พัฒนาการที่เราเห็นหลายๆ รายมีพัฒนาการที่ดีขึ้นก็คือความสำเร็จอย่างหนึ่ง จากเมื่อก่อนที่นั่งเฉยๆก็มาช่วยงานจิตอาสา^{๒๗/๕}

การว่ากล่าวตักเตือน ในกรณีที่รุนแรงก็จะทำบันทึกหรือถ้ายังมีปัญหาในเรื่องของการทำร้ายร่างกายเพื่อนหรือเจ้าหน้าที่ก็จะลงโทษจากสถานสงเคราะห์ไปฝึกอบรมที่อื่นเนื่องจากยังคุ้นเคยยังสนิทยังดี^{๒๗/๖}

พูดไปเรื่อยๆ ในช่วงแรกไม่ใช้การบังคับ พยายามสร้างความเข้าใจ เพราะยังบังคับจะยิ่งเกิดการต่อต้าน ทำได้โดยการโน้มน้าวใจซึ่งไม่สามารถกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนได้ ต้องใช้วิธีการสังเกตแต่ละคนเพื่อสร้างแรงจูงใจ^{๒๗/๗}

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นเรื่องยากมาก เนื่องจากเป็นผู้ป่วยจิตเวชเกินครึ่งความสามารถ การรับรู้ในการให้ความรู้เป็นเรื่องยาก ต้องให้ความรู้ซ้ำๆ ผู้ดูแลจะคอยดูแล^{๒๗/๘}

^{๒๗/๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๐, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๗/๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๗/๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗/๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗/๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗/๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๓, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗/๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗/๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ผู้รับบริการมีความแตกต่างหลายกลุ่มเป้าหมาย มีทั้งคนขอทาน จิตเวช แต่ละคนมีปัญหาแตกต่างกัน มีการเข้าถึงที่แตกต่างกัน กรณีไม่ยอมพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ ช่วงแรกๆ อาจไม่ยอมพูดคุย เจ้าหน้าที่ต้องคอยทักทาย ให้ผู้รับไว้ใจ เชื่อใจ ระยะเวลาผ่านไปจะเริ่มพูดคุย เริ่มให้ข้อมูลเริ่มเปิดใจ^{๒๗๙}

แรกเริ่มเราต้องดูประวัติก่อนว่ามีการรักษาหรือภาวะจิตเวชไหม ดูพื้นฐานว่ามีปัญหาอะไรบ้าง มีปัญหาการสื่อสารด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา การพูดคุย ต้องคุยด้วยความเป็นมิตร ค่อยๆ ถาม เป็นอะไรไหม มีครอบครัวไหม บ้านอยู่ไหน ให้เขาได้แลกเปลี่ยนกับเรา ให้เขาเชื่อใจเรา มีบางคนไม่พูดคุย ไม่เชื่อใจ ค่อยๆ พูดคุย และค่อยๆ ให้ความรู้กับเขา จะไม่มีการบังคับเขา คอยดูแลให้เขาอยู่ในกรอบ มีปัญหาทางด้านจิตอยู่แล้วจะมีปัญหาด้านการสื่อสาร ทำให้ต้องพูดหลายๆ ครั้ง บางคนต้องโน้มน้าว บางคนชอบแยกตัวเราต้องเข้าหาเขา ทักทายเขา จำชื่อเขาให้ได้ มาจากไหนมีภูมิหลังเป็นอย่างไร^{๒๘๐}

คนไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่มีอาการทางจิต มีพื้นฐานทางการศึกษาไม่สูง การสื่อสาร พัฒนาการช้าสร้างความเข้าใจค่อนข้างยาก วิธีการจัดการ ต้องใช้ความใกล้ชิด และความคุ้นเคยในการลงไปสัมผัสกับผู้รับบริการบ่อยๆ ในการสร้างความคุ้นเคย คนที่เข้าใกล้ชิดหลักๆ เป็นผู้ดูแล นักสังคมลงไปทุกวัน ทักทายทั่วทุกบริเวณ ลงไปสอบถามผู้ดูแลระหว่างที่อยู่เฝ้าว่ามีปัญหาอะไรไหม ถ้าพบปัญหาก็ต้องร่วมกันแก้ไขปัญหา^{๒๘๑}

ไม่คิดมากทำหน้าที่ให้ดีที่สุด มีกรอบบ้างพยายามไม่พูดคุย นิ่งประมาณ ๑ อาทิตย์ ผู้รับบริการ จะเข้ามาขอโทษ^{๒๘๒}

เริ่มจากอะไรเล็กๆ น้อยๆ แต่พยายามใช้บ่อยๆ เช่น การเช็ดกระจกให้เช็ดทุกวันจนรับรู้ว่าเป็นหน้าที่แล้วเพิ่มงานไปเรื่อยๆ ค่อยๆ สอนไปเรื่อยๆ แล้วค่อยเพิ่มงานเป็นเดือนจนกว่าจะซึมซับว่าเช็ดกระจกแล้วต้องทำอะไรต่อ แต่ส่วนมากจะใช้งานในลักษณะงานเดียว ให้เช็ดกระจกจาก ๓ - ๔ บาน เป็นเช็ดทั้งหมด แต่ต้องควบคุมการทำงานตลอดส่วนใหญ่จะลงมือทำร่วมกันหรือทำให้ผู้รับบริการผู้รับบริการก็จะช่วยทำงานบางคนเป็นจิตเวชไม่รู้เรื่อง ร่างกายเป็นผู้ใหญ่แต่ใจเป็นเด็กอยู่ร่วมกันมีกระทบกระทั่งกันบ้าง ก็จะต้องดู ที่จะมีประสิทธิภาพมากที่สุดคือการเขียนรายงานเพราะส่วนใหญ่จะกลัวจะเป็นระเบียบที่มาบิบบผู้รับบริการเขาจะรู้เรื่องเพราะคนส่วนมาก ที่มีปัญหาจะเป็นคนรู้เรื่อง คนไม่รู้เรื่องแค่ดูเสียงดังหรือตะคอก ก็จะหยุดแล้ว^{๒๘๓}

ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคือผู้สูงอายุจะดื้อเราจะ สั่งได้แต่จะได้ผลลัพธ์แค่ ๖๐% เช่น เรื่องกิจวัตรประจำวัน การอาบน้ำบอกว่าอาบน้ำแล้วแต่จริงๆ ไม่ได้อาบน้ำเราก็ต้องบอกว่า อาบน้ำอีกรอบหนึ่งเดี๋ยวจะซื้อขนมให้เขาก็จะอาบน้ำอีกรอบ เราต้องเอาตัวเองไปอยู่ในโลกของเขา ไม่เถียงเขาว่าจริงๆ เขายังไม่ได้อาบน้ำ ถ้ายังใช้น้ำเสียงตำหนิผู้รับบริการจะหยุดการปฏิบัติทั้งหมด ต่อต้าน ถ้าพูดแบบสนุกสนานเขาจะปฏิบัติตาม^{๒๘๔}

^{๒๗๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๖, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๗, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

เวลาจะทำอะไรต้องมีสติต้องใช้อารมณ์ เคยเจอกรณีไม่ทำตามคำสั่งก็จะพูดย้ำประมาณ ๕ วัน จะเห็นผลต้องรอเวลาว่าเมื่อไหร่จะทำตาม เรื่องเสื้อผ้า เช่นให้เปลี่ยนเสื้อผ้า ต้องใช้น้ำเสียงปกติไม่ควรตะคอกต้องคอยย้ำคิดย้ำทำให้ผู้รับบริการ การตะคอกผู้รับคนอื่นจะคอยซ้ำเติมร่วมด้วยผสมโรง ควรใช้น้ำเสียงปกติมากกว่า ผู้รับคนอื่นจะได้ไม่ผสมโรง การดูไม่ให้ผลที่ดีเพราะเขาจะเดินหนีไม่สู้หน้าเรา^{๒๘๕}

ต้องเรียนรู้แต่ละประเภทก็จะสามารถรับรู้ได้ว่าต้องพูดคุยยังไง เพราะอยู่ด้วยกันทุกวันความสัมพันธ์ส่วนบุคคลทำให้ผู้รับบริการไวใจเจ้าหน้าที่ เวลามีปัญหาเราจะรับรู้ได้จากการสังเกต^{๒๘๖} เวลาไปปรึกษาแพทย์เจ้าหน้าที่ไม่อยู่กับผู้รับบริการ ผู้รับบริการก็จะหนีไปบ่อย บางคนเดินมาบอกไม่สบายจะไปหาหมอ ก็ต้องเช็คกับผู้ดูแลแล้วป่วยจริงไหม^{๒๘๗}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย หมายถึง เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง มีวิธีการจัดการกับปัญหา เช่น การควบคุมอารมณ์ตนเองได้ การอดทนรอคอยเพื่อที่จะคลี่คลายปัญหา และการตรวจสอบรอบคอบไตร่ตรองข้อเท็จจริงของปัญหา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลุล่วงได้ จนกระทั่งงานสำเร็จตามที่กำหนดไว้

ภาพที่ ๔.๔ ความหมายคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย

๔. การให้สิ่งที่เป็ประโยชน์

เชิญพระมาในกิจกรรมประเพณีนิยมต่างๆ มีการสวดมนต์ ในทุกเช้ามีเจ้าหน้าที่หมุนเวียนกันจัดเสียงตามสาย มีกิจกรรมเคารพธงชาติ สวดมนต์ ออกกำลังกายและเจ้าหน้าที่จะให้ความรู้ด้านต่างๆ^{๒๘๘}

ต้องมีเงื่อนไข มีขนมล่อ ถ้าไม่ทำกิจกรรมอาจจะมีรางวัลขนม ถ้าให้ความร่วมมือดี อาจจะเป็นการเพิ่มขนม ถ้าไม่ทำกิจกรรมอาจจะมีรางวัลขนม^{๒๘๙}

^{๒๘๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๒, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๘, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ต้องมีจุดศูนย์รวม เอาจะใส่ ต้องยอมรับว่าผู้รับบริการเป็นแบบนี้ไม่ใช่คนปกติ การส่งกับครอบครัวแล้วกลับมาที่สถานเพราะว่าไม่มีการดูแลเรื่องการกินยา ญาติดูแลบังคับไม่ได้ ต้องมีการทักทายพูดคุยตลอดเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน^{๒๙๐}

มองด้านบวกของเขา อยากให้สังคมภายนอกให้โอกาสเขา เพราะคนไร้ที่พึ่งไม่ใช่คนขี้เกียจแต่เพราะโรคของเขาเอง^{๒๙๑}

ต้องจริงใจที่จะดูแล ต้องมีจิตใจให้บริการ ให้คิดว่าเป็นญาติของเรา ต้องใช้ใจดูแล^{๒๙๒}

กรณีผู้รับบริการขี้เกียจต้องมีรางวัลให้ เช่น ขนม โดยใช้คำพูดว่า “ไปช่วยแม่ทำงานแม่จะแจกขนม” ก็จะช่วยทำ คนทำงานเยอะก็ให้ขนมเยอะ คนทำน้อยก็ให้ขนม น้อย ต่อไปผู้รับบริการจะกระตือรือร้นขึ้นมา^{๒๙๓}

ดูแลเขาเหมือนญาติ ใจเขาใจเรา ถ้าเอาใจใส่ดูแลเขา เขาจะมีพฤติกรรมที่ดีตอบกลับมา ต้องเอาใจใส่ดูแล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับเขา ต้องเข้าใจในบริบทที่เขาเป็นอยู่ด้วย พยายามทักทายผู้รับบริการ สามารถสังเกตได้ว่าปกติใหม่จากแววตา การตอบสนองจากการตอบคำถาม^{๒๙๔}

ต้องมีจิตมุ่งบริการ อยากดูแลเขา เหมือนญาติของตัวเอง ดูแล ใส่ใจทุกอย่าง การกินอยู่หลับนอน แม้แต่ยาดองดูว่ากินยากี่เม็ด ดูขนาดยาที่ได้รับมีการเปลี่ยนแปลงไหม^{๒๙๕}

ต้องใจเย็น ให้อภัย ไม่ถือโทษโกรธ บางคนมีมาขึ้นหน้าตาเรา ต้องเข้าใจว่าเขาป่วยถ้าเราโกรธแสดงว่าเราป่วยด้วย เป็นการตัดกรรมคือเขาทำกรรมไม่ดีกับเราแต่เราไม่ตอบสนอง นี่แหละคือการตัดกรรม^{๒๙๖}

คนไร้ที่พึ่งที่ไม่ใช่จิตเวช เขาก็เหมือนคนปกติเพียงแต่เราต้องซื้อใจเขา แต่คนไร้ที่พึ่งกรณีจิตเวชที่สำคัญการดูแลต้องใช้ความอดทน ย้ำหลายๆ รอบ ให้โอกาสเขาเรื่อยๆ จนกว่าเขาจะดีขึ้น ถ้ามุมมองของคนภายนอก อยากให้กรมสุขภาพจิตทำความเข้าใจกับคนในสังคมเกี่ยวกับจิตเวช เพราะมีจิตเวชหลายคนทำงานได้ สังคมจะได้เปิดรับ^{๒๙๗}

คนที่ต้องให้ความรักความเมตตา แล้วจะได้ผลบ้างแต่ก็ไม่ทุกคนพูดคุยกับผู้รับบริการตีเวลามีอาการของขึ้นปล่อยให้ไวๆ ก่อนสัปดาห์แล้วค่อยเข้าไปให้ผู้รับบริการเหนื่อยแล้วเข้าไปจัดการ^{๒๙๘} ต้องเข้าใจความเป็นของผู้รับบริการแต่ละคน มีเมตตากับผู้รับบริการ^{๒๙๙}

ดูแลเขาเหมือนเป็นญาติของเรา พยายามทักทายผู้รับบริการ สามารถสังเกตได้ว่าปกติใหม่จากแววตา การตอบสนองจากการตอบคำถาม ต้องมีจิตมุ่งบริการ อยากดูแลเขา เหมือน

^{๒๙๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๙, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๕, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๖, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๔, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๙๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ญาติของตัวเอง ดูแล ใส่ใจทุกอย่าง การกินอยู่หลับนอน แม้แต่ยาต้องดูว่ากินยากี่เม็ด ดูขนาดยาที่ได้รับมีการเปลี่ยนแปลงไหม ความรักสามัคคีสำคัญ ต้องให้ผู้รับบริการรักกัน รักเหมือนพี่เหมือนน้อง กรณีมีการตีกัน ต้องสอนในทันที ว่าสิ่งที่ทำไม่ดี ต้องมีทักษะการพูด การใช้น้ำเสียง สำเนียง ผู้รับบริการจะรับรู้ได้ไวมากในการรับรู้ บางครั้งมีอาการของขั้นทันที^{๓๐๐} จะดูแลให้ดีที่สุด ทำงานเห็นใจสงสารผู้รับบริการ ปกติเวลาบ่าย ๓ โมงครึ่งจะมีการสวดมนต์ซึ่งผู้รับบริการจะชอบเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง^{๓๐๑} มองด้านบวกของเขา อยากให้สังคมภายนอกให้โอกาสเขา เพราะคนไร้ที่พึ่งไม่ใช่คนขี้เกียจ แต่เพราะโรคของเขาเอง เช่น พิกการทางสมอง มีปัญหาสุขภาพจิต^{๓๐๒} ช่วยเหลือคนอื่น พอได้ทำงานตรงนี้เหมือนเป็นการทำบุญ ได้ช่วยเหลือผู้อื่น^{๓๐๓}

เรามีศักยภาพที่ดีกว่าเขา เราต้องเป็นผู้ให้ไม่ได้หวังผลตอบแทน ไม่แยกเจ้าหน้าที่หรือผู้รับ คิดว่าเป็นคนเหมือนกันดูแลกันจนกว่าจะถึงที่สุด มันเหมือนเป็นการทำบุญบ้างบาปบ้างผสมกันไป บางครั้งผู้รับบริการอยากได้อะไรเราก็ให้เขาไม่ได้แต่จะบอกตรงๆ หรือว่าหลังจากใช้คนทำงานคนที่ทำงานก็ได้กินขนมแต่คนที่ไม่ทำงานก็จะได้กินขนม คนที่ไม่ทำงานก็จะเรียนรู้ว่าต้องทำงานถึงจะได้กินขนม^{๓๐๔}

เราอยู่แบบครอบครัวมีใจเป็นหลัก^{๓๐๕} เข้าใจคนไร้ที่พึ่ง มองทางบวก การเอาใจใส่ในทุกรายละเอียดของผู้รับบริการ^{๓๐๖} ตอนแรกปรับตัวไม่ได้ ๑ อาทิตย์อยากขอย้าย พอปรับตัวได้ อยู่ไปรู้สึกเหมือนได้มาทำบุญ รู้สึกผูกพันกับผู้รับบริการ จำชื่อได้ทุกคน ดูแลผู้รับบริการเหมือนญาติพี่น้อง หลักธรรมที่ยึดเลยคือคิดดีทำดี^{๓๐๗} พออยู่นานๆก็ผูกพัน อยากดูแลให้คุณภาพดีขึ้น ทำงานด้วยใจ^{๓๐๘} ช่วยเหลือคนอื่น พอได้ทำงานตรงนี้เหมือนเป็นการทำบุญ ได้ช่วยเหลือผู้อื่น^{๓๐๙}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ หมายถึง การเสียสละเห็นใจ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือด้วยสิ่งของ ตลอดจนถึงการให้ความรู้ และแนะนำ คำสั่งสอนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อคนไร้ที่พึ่งภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

ภาพที่ ๔.๕ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์

^{๓๐๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๙, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๐๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๑, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๕. การพูดจาดี

การเข้าถึงผู้รับบริการจะต้องมีภาษากายที่ดีต่อเขา สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สำหรับเราเองถ้าเข้าไปด้วยจิตใจที่ดี ไม่มีท่าทีดูแคลน เขาจะรับรู้ได้ว่าใครมาดีมาร้าย^{๓๑๐}

มีการทักทาย เรียกชื่อ เป็นอย่างไรบ้าง ทำความคุ้นเคย พูดจาดีกับผู้รับบริการ กรณีผู้รับบริการดื้อมาก อาจต้องใช้เสียงดังเพื่อกระตุ้น^{๓๑๑}

การพูดคุยในนามให้คำปรึกษาจะพูดจาดี ถ้าไปในนามดูกระบวนการทำงาน การใช้ชีวิตประจำวันต้องใช้การควบคุม น้ำเสียงเหมือนการพูดคุยปกติ ท่าทางการแสดงออกแบบจริงจัง ยังไม่มีการต่อต้านแต่จะพบการเถียง การนั่งสัมภาษณ์กับผู้รับบริการจะนั่งเป็นรูปตัว L เพื่อการสังเกตอาการของผู้รับบริการ^{๓๑๒}

เราต้องพูดเพราะๆ ต้องใจเย็น บางคนมีอาการอาจต้องพูดเสียงดังใส่^{๓๑๓} คนกลุ่มนี้ไม่สามารถดูได้ ต้องพูดดีๆ ด้วย จะมอบหมายงานค่อยๆ สอน ต้องทำให้ผู้รับบริการดู เมื่อทำสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมายควรชื่นชม ให้รางวัลแก่ผู้รับบริการ บอกเหตุผลและสร้างแรงจูงใจ นานๆ ไปผู้รับบริการอาการดีขึ้น^{๓๑๔}

การพูดคุยเหมือนพูดคุยกับเด็ก ของบางอย่างก็ให้ไม่ได้ บางทีดูบ้าง ขึ้นเสียงบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะทำตามคนหมู่มาก อยู่อย่างไอก็อยู่ตามนั้น^{๓๑๕} สภาพจิตใจไม่หดหู่ ยิ้มแย้ม มีอัธยาศัยดี ไม่ซึมเศร้า แบบนี้จะคุยจะส่งเสริมอะไรก็ง่าย การพูดคุยๆ ในฐานะพ่อที่ต้องการช่วยเหลือ ต้องพูดดีๆ พยายามโน้มน้าวใจ ปัญหานี้อาจจะเกิดจากการขาดยา พักผ่อนไม่เพียงพอ ผู้รับบริการมีปัญหาทางจิตเวช ต้องมีการเข้า พูดคุยดีๆ หากพูดเสียงดังก็จะเชื่อฟัง แต่เวลาที่ผู้รับบริการมีปัญหาจะไม่กล้าเข้ามาปรึกษาเจ้าหน้าที่^{๓๑๖}

ต้องเข้าใจพฤติกรรม อารมณ์และสภาพที่เขาเป็นอยู่ ว่าเขาไม่เหมือนคนปกติ เช่น การพูด มอบหมายงานให้เขาทำตามต้องพูดช้าๆ ให้เขาปฏิบัติตาม^{๓๑๗}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับบริการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการพูดจาดี สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

^{๓๑๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๙, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๑๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๓, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

การพุดจาตี หมายถึง การพุดคุย ทักทาย บอกกล่าวด้วยคำสุภาพเพราะ ก่อให้เกิดความรักใคร่นับถือ แนะนำในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่

ภาพที่ ๔.๖ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการพุดจาตี

๖. การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง

ที่ดูแลต่อเพราะอยากให้เขาดีขึ้นในทุกๆด้าน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ^{๓๑๘} พุดตีๆ ในฐานะพ่อที่ต้องการช่วยเหลือต้องพุดตีๆ พยายามโน้มน้าวใจ ปัญหานี้อาจจะเกิดจากการขาดยาพักผ่อนไม่เพียงพอ ^{๓๑๙}

คนไร้ที่พึ่งที่ไม่ใช่จิตเวช เขาก็เหมือนคนปกติเพียงแต่เราต้องเข้าใจเขา แต่คนไร้ที่พึ่งกรณีจิตเวชที่สำคัญการดูแลต้องใช้ความอดทน ย้ำหลายๆ รอบ ให้โอกาสเขาเรื่อยๆ จนกว่าเขาจะดีขึ้น ถ้ามุมมองของคนภายนอก อยากให้กรมสุขภาพจิตทำความเข้าใจกับคนในสังคมเกี่ยวกับจิตเวช เพราะมีจิตเวชหลายคนทำงานได้ สังคมจะได้เปิดรับ ^{๓๒๐}

ต้องบอกความจริง จะโกหกไม่ได้บอกความจริง พร้อมเหตุผล บางคนขอออกไปทำงานแต่ให้ไปไม่ได้เนื่องจากศักยภาพยังไม่ถึง ก็จะต้องอธิบายให้ฟังว่าตอนนี้ยังไม่ได้ แฉ่งให้ทราบถึงเงื่อนไขเพื่อให้ผู้มารับบริการเกิดการพัฒนาหรือต้องช่วยหาทางออกอื่นให้? เช่นเขาอาจจะดูแลผู้สูงอายุไม่ได้แต่สามารถทำอาชีพอื่นแทนได้ ^{๓๒๑}

เข้าหาตัวเขา ใกล้ชิดสร้างสัมพันธภาพแบบพี่น้องต้องดูแล แล้วแต่คน บางคนต้องดูแลบางคนต้องดูแลแบบเพื่อนถึงจะฟัง ^{๓๒๒} มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาได้ให้มองว่าเขาเป็นคนเหมือนกับเรา ^{๓๒๓} พุดตีๆในฐานะพ่อที่ต้องการช่วยเหลือ ต้องพุดตีๆ พยายามโน้มน้าวใจ ปัญหานี้อาจจะเกิดจากการขาดยา พักผ่อนไม่เพียงพอต้องพุดคุยจริงๆด้วยเหตุผลเขาจะยอมรับ เพราะเขารู้จักญาติตัวเองมากที่สุด กรณีอยากกลับบ้านจะมีการพุดคุยกันให้เขาเห็นใจว่าเจ้าหน้าที่ทำเต็มที่แล้ว และเขาจะรับฟัง ^{๓๒๔}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

^{๓๑๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๒๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๒๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง ให้การช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น
ในด้านต่างๆ ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่ง

ภาพที่ ๔.๗ ความหมายคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านการช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง

๗. ความสม่ำเสมอในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

ผู้ดูแลจะจำชื่อได้ทุกคน^{๓๒๕} รู้จักกับทุกคนเท่ากัน ต้องจำชื่อทุกคนให้ได้เพราะการจำชื่อได้แปลว่าเจ้าหน้าที่ใส่ใจเขา เขาจะไว้วางใจที่จะพูดคุยเพิ่มขึ้น ไม่มีการสนิทกับคนใดเป็นพิเศษทุกคนเท่ากันหมด เพราะผู้รับบริการจะรู้สึกว่าการไม่ถนัดไม่ได้รับความรัก^{๓๒๖}

การแบ่งดูแลตามอาคารที่รับผิดชอบ ผู้รับบริการเน้นการคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ดูแลประจำ^{๓๒๗}

ต้องมีจิตมุ่งบริการ อยากดูแลเขา เหมือนญาติของตัวเอง ดูแล ใส่ใจทุกอย่าง การกินอยู่หลับนอน แม้แต่ยาดูว่ากินยาที่เม็ด ดูขนาดยาที่ได้รับมีการเปลี่ยนแปลงไหม ความรักสามัคคีสำคัญ ต้องให้ผู้รับบริการรักกัน รักเหมือนพี่เหมือนน้อง กรณีมีการตีกัน ต้องสอนในทันที ว่าสิ่งที่ทำไม่ดี ต้องมีทักษะการพูด การใช้น้ำเสียง สำเนียง ผู้รับบริการจะรับรู้ได้ไวมากในการรับรู้ บางครั้งมีอาการของขึ้นทันที เราต้องดูแลอย่างสม่ำเสมอ^{๓๒๘}

ใช้หลักธรรมาภิบาลในองค์กร ผู้ใช้บริการต้องปฏิบัติให้มีความเท่าเทียม^{๓๒๙} เรามีศักยภาพที่ดีกว่าเขา เราต้องเป็นผู้ให้ไม่ได้หวังผลตอบแทน ไม่แยกเจ้าหน้าที่หรือผู้รับ คิดว่าเป็นคนเหมือนกันดูแลกันจนกว่าจะถึงที่สุด^{๓๓๐}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นพนักงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับบริการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านจิตวิทยาด้านความสม่ำเสมอในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ความสม่ำเสมอในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง การรักษา
มาตรฐานในการทำงาน ให้มีความสม่ำเสมอ ที่มุ่งผลประโยชน์
ต่อคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ภายในสถานคุ้มครองไร้ที่พึ่ง

ภาพที่ ๔.๘ ความหมายของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านความสม่ำเสมอ

^{๓๒๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๒, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๓, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๓๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นพนักงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลตามหลักจิตวิทยาและหลักธรรม สามารถสรุปเป็นคุณลักษณะของผู้ดูแลตามหลักพุทธจิตวิทยา เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

คุณลักษณะของผู้ดูแลตามหลักพุทธจิตวิทยา

- มีเป้าหมายในการทำงาน
- การทำงานตามมาตรฐาน
- ความอดทนไปสู่เป้าหมาย
- การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์
- การพูดจาดี
- การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง
- ความสม่ำเสมอในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

ภาพที่ ๔.๙ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามหลักพุทธจิตวิทยา

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

๑. ศรัทธาในผู้ดูแล

การเข้าถึงผู้รับบริการจะต้องมีภาษากายที่ดีต่อเขา สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ถ้าไม่ใส่ใจเขา เขาก็จะมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เรียกร้องความสนใจ คนภายนอกอาจมองว่าคนพวกนี้น่ากลัว^{๓๓๑}

ใช้เวลาไปกับเขาตลอด จะสามารถปรับพฤติกรรมผู้รับบริการได้ อยากให้ผู้รับบริการทำอะไรต้องทำให้ดูก่อน จะเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้แบบเรา^{๓๓๒}

สร้างความไว้วางใจจากคนกลุ่มนี้ เมื่อรับเข้ามาแล้วเจ้าหน้าที่จะทำอย่างไรเพื่อสร้างความไว้วางใจ กลุ่มที่มีอาการทางจิตเวชจะมีพฤติกรรมหวาดระแวง ไม่ยอมสื่อสารกับคนแปลกหน้า มีการหมอบหมายเจ้าหน้าที่ดูแลให้พยายามพูดคุย สร้างความเข้าใจระหว่างผู้รับบริการ พูดความต้องการของตนเองออกมาได้ ทำอย่างไรให้ฝึกการมีระเบียบวินัยตามกำหนดของสถานคุ้มครอง^{๓๓๓}

ผู้ที่มี IQ น้อยกว่า ๙๐ ต่ำกว่าเกณฑ์ คนที่นี้ส่วนใหญ่ IQ ต่ำกว่าเกณฑ์ซึ่งจะรับฟังคำแนะนำและปฏิบัติตามคำสั่ง^{๓๓๔}

พูดไปเรื่อยๆ ในช่วงแรกไม่ใช้การบังคับ พยายามสร้างความเข้าใจ เพราะยังบังคับจะยิ่งเกิดการต่อต้าน ทำได้โดยการโน้มน้าวใจซึ่งไม่สามารถกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนได้ ต้องใช้วิธีการสังเกต แต่ละรายเพื่อสร้างแรงจูงใจ^{๓๓๕}

^{๓๓๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ถ้าเจ้าหน้าที่มีสิทธิพลต่อตัวผู้รับบริการ ครั้งเดียวผู้รับบริการก็ปฏิบัติตาม ต้องดูว่าผู้รับบริการกลัวหรือไม่ กับตัวเจ้าหน้าที่ผู้รับบริการจะมีความเกรงใจด้วยบริบท เจ้าหน้าที่สามารถควบคุมได้^{๓๓๖}

ต้องสร้างสัมพันธภาพ กับเขาก่อน อย่างน้อย ๑ - ๓ ครั้ง เริ่มแรกต้องพูดคุยปกติ การพูดคุยส่วนตัวในบริเวณแยกต่างหาก ให้เขามีความเป็นส่วนตัวกล้าเปิดเผย กล้าให้ข้อมูลกับเรา^{๓๓๗} สร้างความไว้วางใจจากคนกลุ่มนี้ เมื่อรับเข้ามาแล้วเจ้าหน้าที่จะทำอะไรเพื่อสร้างความไว้วางใจ^{๓๓๘}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นเจ้าหน้าที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาหลักสูตรสำหรับคนไร้ที่พึ่งด้านความศรัทธาในผู้ดูแล สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ความศรัทธาในผู้ดูแล หมายถึง ความเชื่อมั่นในคำแนะนำสั่งสอนในการพึ่งตนเอง และปฏิบัติตามที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูศักยภาพตามเป้าหมาย

ภาพที่ ๔.๑๐ ความหมายของหลักสูตรสำหรับคนเร่ร่อนด้านความศรัทธาในผู้ดูแล

๒. การคิดทางบวก

การพูดคุยในนามให้คำปรึกษาจะพูดจาดี ถ้าไปในนามดูกระบวนการทำงาน การใช้ชีวิตประจำวันต้องใช้การควบคุม น้ำเสียงเหมือนการพูดคุยปกติ^{๓๓๙}

เราต้องพูดเพราะๆ ต้องใจเย็น บางคนมีอาการอาจต้องพูดเสียงดังใส่ กรณีผู้รับบริการขี้เกียจต้องมีรางวัลให้ เช่น ขนม โดยใช้คำพูดว่า “ไปช่วยแม่ทำงาน แม่จะแจกขนม” ก็จะช่วยทำ คนทำงานเยอะก็ให้ขนมเยอะ คนทำน้อยก็ให้ขนมน้อย ต่อไปผู้รับบริการจะกระตือรือร้นขึ้นมา^{๓๔๐}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นเจ้าหน้าที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาหลักสูตรสำหรับคนไร้ที่พึ่งด้านการคิดทางบวก สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

^{๓๓๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๓, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๘, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

การคิดทางบวก หมายถึง วิธีคิดทางบวกของคนไร้ที่พึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน
อันนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

ภาพที่ ๔.๑๑ ความหมายของหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งด้านการคิดทางบวก

๓. รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก

เริ่มจากการคุย การให้คำปรึกษา มีวิธีการให้คิด สะท้อนตัวเองทุกวัน เช่น วันนี้ทำอะไรมาเป็นอย่างไบบ้าง เมื่อวานทำอะไรมา วันนี้กับเมื่อวานแตกต่างกันไหม เราทำงานได้ดีขึ้นไหม เพราะอะไรวันนี้ถึงทำแบบนี้ พูดคุยกันแล้วรู้สึกอย่างไรบ้าง ตอนนี้อคิดอะไรอยู่

ให้ผู้รับบริการได้มองดูว่า วันนี้เป็นอย่างไรมาก่อน เมื่อวานเป็นอย่างไรมาก่อน ลองทบทวนตัวเอง การพูดคุยไม่เป็นทางการเดินเข้าพูดคุยกับผู้รับบริการ เวลาทำงานเป็นกลุ่มหรือทำกิจกรรมร่วมกัน^{๓๔๑}

แล้วแต่คน บางคนไม่ชอบให้พูดไม่ดี ต้องพูดเพราะๆจะทำตาม บางคนต้องขู่ถึงจะทำตาม ไม่ใช่กับทุกราย เรื่องรางวัลหรือคำชมมีส่วนช่วย มีการประเมินผู้รับบริการดีเด่นประจำเดือนมีรางวัลให้ในทุกเดือน^{๓๔๒}

หลังจากนั้นดูรายละเอียดว่าสามารถทำอะไรได้บ้าง อยากประกอบอาชีพอะไรก็จะจัดบริการให้แต่อาจไม่ครอบคลุมทั้งหมด เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและความเชี่ยวชาญของบุคลากร^{๓๔๓}

พยายามให้ผู้รับบริการพูด ค่อยๆหาประเด็น รอให้เขาผ่อนคลายและชี้แจงรายละเอียดเหตุผลให้เขาฟัง เช่น กรณีไม่อยากอยู่ที่นี่ แต่ไม่มีญาติ เสนอให้ลองหางานทำหรือช่วยผู้ดูแลทำงานตรงนี้ก่อนไหม ถ้าสามารถประเมินแล้วว่ายังไงจะติดต่อสถานประกอบการให้ เขาจะพัฒนาตัวเองขึ้นเพื่อทำตามเงื่อนไขที่เราให้กับเขา^{๓๔๔}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นพนักงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งด้านการรู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

การรู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก หมายถึง คนไร้ที่พึ่งรู้พฤติกรรมที่ควรทำและ
ไม่ควรทำ และสามารถเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมได้อันนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

ภาพที่ ๔.๑๒ ความหมายของหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งด้านการรู้คุณ รู้โทษ และ
รู้ทางเลือก

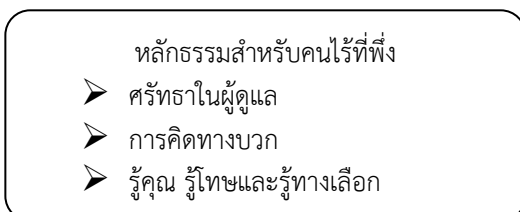
^{๓๔๑} สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ นักสังคมสงเคราะห์, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔๒} สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ นักสังคมสงเคราะห์, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔๓} สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปกครอง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔๔} สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ นักสังคมสงเคราะห์, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นพนักงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่ง เป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งที่จะนำไปสู่คุณภาพชีวิต สามารถสรุปเป็นหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ ๔.๑๓ หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

๔.๒.๓ ผลการวิเคราะห์สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

๑. ปัจจัย ๔

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง เรื่องสวัสดิการปัจจัย ๔ พบ ดังนี้
ปัจจัย ๔ การกินอยู่หลับนอน การควบคุมให้ทานยาครบ การเอาใจใส่ ไม่ทำให้รู้สึก
เคืองแค้นไม่มีที่พึ่ง ต้องมีเวลาให้ผู้รับบริการ หากิจกรรมให้ทำ^{๓๔๕}

การมีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นที่สำหรับพักพิงสำหรับเขา มีที่นอน ที่กิน ปัจจัย ๔
ซึ่งตรงนี้ตามข้อกำหนดของพรบ.^{๓๔๖}

จัดตามส่วนกลางกำหนด เพิ่มเติมในส่วนของการมีจิตอาสาเข้ามาทำกิจกรรมซึ่งจะ
ขึ้นอยู่กับกลุ่มอาสา ส่วนราชการดูแลตามปกติ รวมถึงการดูแลด้านปัจจัย ๔^{๓๔๗}

พวกจิตเวช ต้องดูแลพฤติกรรม อาจมีพฤติกรรมซ้ำซ้อน ทำร้ายตัวเอง หูแว่ว โดยทั่วไป
จะส่งโรงพยาบาลศรีธัญญา ให้ได้รับยา เน้นการดูแลด้านปัจจัย ๔^{๓๔๘,๓๔๙}

การเอาใจใส่ ต้องอยู่กับเขา พยายามสังเกตอาการ รายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ
เนื่องจากบางคนไม่แจ้งอาการการเจ็บป่วย ดูแลเรื่องปัจจัย ๔ เหมือนการดูแลลูกคนหนึ่ง^{๓๕๐} การดูแล
ของเราดูแลดีอยู่แล้ว ดูแลในเรื่องของปัจจัย ๔^{๓๕๑}

ส่วนราชการดูแลตามปกติ รวมถึงการดูแลด้านปัจจัย ๔^{๓๕๒} ตามข้อกำหนดของ
พรบ.^{๓๕๓} ถ้าป่วยจิตเวช ยาเป็นหลัก พบแพทย์ตามนัด สังเกตอาการและดูแลปัจจัย ๔^{๓๕๔}

^{๓๔๕} สัมภาษณ์คนที่ ๑๗, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔๖} สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นักสังคมสงเคราะห์, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔๗} สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

^{๓๔๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๐, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๓, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๔, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๐, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

แรกรับสถานจะเพิ่มขึ้น^{๓๕๕} สวัสดิการให้คนด้อยโอกาสทางด้านปัจจัย ๔ มันมีเพียงพอหรือยังกับการก้าวกระโดดไปพัฒนาศักยภาพ ที่นี้ค่าอาหารอยู่ที่ ๔๓ บาทต่อคนต่อวัน แต่ละที่ไม่เท่ากัน อยากให้ลูกกินดีมากกว่านี้ ทีมเรื่องการดูแลรักษาพยาบาลไม่มีโดยตรง ถ้าอยากพัฒนานคนไร้ที่พึ่งต้องพัฒนาปัจจัย ๔ ให้ดีก่อนถ้าพื้นฐานดีจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพด้านอื่นๆมากกว่านี้^{๓๕๖}

ปัจจัย ๔ การกินอยู่หลับนอน การควบคุมให้ทานยาครบ การเอาใจใส่ ไม่ทำให้รู้สึกเคืองคว้างไม่มีที่พึ่ง ต้องมีเวลาให้ผู้รับบริการ หากิจกรรมให้ทำ^{๓๕๗}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งด้านปัจจัย ๔ สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ปัจจัย ๔ หมายถึง อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ตามที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกำหนดไว้ในการจัดสวัสดิการสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

ภาพที่ ๔.๑๔ ความหมายของสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งด้านปัจจัย ๔

๒. อาชีพ

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง เรื่องสวัสดิการด้านอาชีพ พบ ดังนี้ เมื่อทราบแล้วดูศักยภาพจะส่งเข้าร่วมโครงการอาชีพบำบัดหรือธัญบุรีโมเดลหรือแค่ฟื้นฟูร่างกาย^{๓๕๘}

ต้องมีการควบคุมตลอด ส่งแล้วบางคนทำไม่เป็นก็มี สมาชิกถ้าปล่อยให้ทำเองผลงานจะไม่เรียบร้อย ไม่สวยงาม เช่น การฝึกอาชีพที่มีการสอนทอเสื่อ ทอผ้าขาวม้า สานตะกร้าพลาสติก^{๓๕๙}

เริ่มจากอะไรเล็กๆ น้อยๆ แต่พยายามใช้บ่อยๆ เช่น การเช็ดกระจกให้เช็ดทุกวันจนรับรู้ว่าเป็นหน้าที่แล้วเพิ่มงานไปเรื่อยๆค่อยๆสอนไปเรื่อยๆแล้วค่อยเพิ่มงาน^{๓๖๐}

กิจกรรมเรื่องการฟื้นฟูด้านอาชีพ สานตะกร้า ปลูกผักสวนครัว หัตถกรรม เพาะกล้าไม้ กิจกรรมไหนเป็นฝึกอาชีพและติดตัวออกไปทำได้^{๓๖๑}

กิจกรรมดนตรีได้ความรื่นเริง ศิลปะผ่อนคลายความเครียดหรือได้การสื่อสารจากรูปที่วาด แต่หากเป็นการฟื้นฟูจะได้จากอาชีพบำบัด งานฝึกอาชีพในด้านต่างๆ เช่น โรงเรียนพอเพียง

^{๓๕๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๕, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๕๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๙, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๕๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๐, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๖๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๖๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๘, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

เกษตรผสมผสาน ร้าน can do ร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม อาหาร บริการนวด เด่นในเรื่องของธนาคาร
ขยะรวมถึงการรีไซเคิลจากวัสดุเหลือใช้ ธนาคารขยะโรงงานคัดแยกขยะสาขาใหญ่ ผู้ใช้บริการบริการ
เริ่มแรกฝึกภายในสถานฯ ก่อน มีการตั้งธนาคารขยะ ผู้รับบริการเริ่มมีทักษะแล้ว^{๓๖๒}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่
พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นัก
สังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อ
ศึกษาสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งด้านอาชีพ สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

อาชีพ หมายถึง การฟื้นฟูศักยภาพ การเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการฝึกอาชีพของ
สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เช่น การทอเสื่อ สานตะกร้า เลี้ยงไก่ไข่ ฯลฯ

ภาพที่ ๔.๑๕ ความหมายของสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งด้านอาชีพ

๓. ครอบครัวและสังคม

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง เรื่องสวัสดิการด้านครอบครัวและ
สังคม พบ ดังนี้

ถ้าผู้รับบริการยอมรับสิ่งที่เขาเป็นจะง่ายที่สุด แต่ตอนนี้ไม่ยอมรับ ไม่ยอมกินยาทำให้
ครอบครัวกลัว บางที่ครอบครัวฝังใจกลัวทั้งที่พร้อมจะดูแล เลยไม่รับกลับไป อยู่ที่ตัวของผู้รับบริการ
และครอบครัว^{๓๖๓}

ศูนย์คุ้มครองไปเยี่ยมมีญาติ ญาติพูดคุยกับผู้รับบริการทางโทรศัพท์ ญาติอยากจะรับ
กลับใหม่ ถ้าพูดคุยกันเอง ให้รู้ว่าผู้รับบริการนี้ดีขึ้น ซึ่งมีหลายครอบครัวที่รับกลับไปอยู่ด้วย^{๓๖๔}

ควรจะเสริมในเรื่องของการที่กลับไปอยู่กับครอบครัว น่าจะมีอะไรที่สร้างพลังในกับ
คนในครอบครัวและเครือข่ายที่อยู่เพื่อเขาจะร่วมกันดูแลกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในชุมชนตรงนั้น มีการ
รณรงค์เพิ่ม ปรับทัศนคติให้รับรู้ว่ายู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อการอยู่ในสังคมอย่างยั่งยืน^{๓๖๕}

ในแต่ละรายที่เข้ามารับบริการ จะมีการประเมินด้านจิตวิทยา หาจุดเด่น จุดด้อย
และพัฒนาศักยภาพให้สามารถอยู่ในสังคมได้^{๓๖๖}

สิ่งที่พยายามจะบอกกับเจ้าหน้าที่ การจะดูแลคนกลุ่มนี้ ต้องค่อยๆปรับทัศนคติของ
คนภายนอกว่าเขาเป็นคนป่วยทางกาย ทางจิต นอกจากนี้ต้องดูแลใจของเจ้าหน้าที่ด้วย เพราะต้องอยู่
ดูแลกับคนกลุ่มนี้ บอกกับเจ้าหน้าที่ว่าไม่มีงานไหนหรอกที่ได้เงินเดือนและได้บุญจากการดูแลคนกลุ่ม

^{๓๖๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๖๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๖, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๖๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๔๓, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๓๖๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๖๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๔๒, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

นี้ พยายามเสริมสวัสดิการและจิตใจเจ้าหน้าที่ อีกอย่างคติดัธธรมที่ให้เจ้าหน้าที่บอกกับผู้รับบริการว่า ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ให้ช่วยเหลือตัวเอง เมื่อเราช่วยเหลือตัวเอง คนอื่นจะช่วยเหลือเราด้วย^{๓๖๗}

ผู้รับบริการได้กลับบ้าน ได้อยู่กับครอบครัว มีกรณีหนึ่งมาอยู่ที่นี้เพราะติดยาจนมีอาการทางที่ครอบครัวสามารถดูแลได้ ช่วงแรกที่เขาเข้ามาต่อต้านเจ้าหน้าที่มาก เจ้าหน้าที่ต้องมึ สอดถามทุกวัน พุดคุยเรียกชื่อ จนผู้รับบริการเริ่มมีอาการดีขึ้นเรื่อยๆจนท้ายที่สุดครอบครัวมารับกลับ บ้าน รู้สึกว่างานสำเร็จมาก^{๓๖๘}

ควรจะเสริมในเรื่องของการที่กลับไปอยู่กัครอบครัว น่าจะมีอะไรที่สร้างพลังในกับ คนในครอบครัวและเครือข่ายที่อยู่เพื่อเขาจะร่วมกันดูแลกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในชุมชนตรงนั้น มีการ รมรงค์เพิ่ม ปรับทัศนคติให้รับรู้ว่ายู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อการอยู่ในสังคมอย่างยั่งยืน^{๓๖๙}

คนในสังคมต้องร่วมกันดูแล สถาบันครอบครัวสำคัญในการดูแล ต้องปรับทัศนคติ ของคนในสังคม ว่าคนไรที่พึ่งสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้ แต่เพียงต้องมีการดูแลที่ถูกต้อง ผู้ป่วยจิตเวช สามารถอยู่ในสังคมได้ถ้าได้รับการรักษา ทานยาและได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง^{๓๗๐}

ผู้รับบริการได้กลับบ้าน ได้อยู่กับครอบครัว มีกรณีหนึ่งมาอยู่ที่นี้เพราะติดยาจนมีอาการทางที่ครอบครัวสามารถดูแลได้ ช่วงแรกที่เขาเข้ามาต่อต้านเจ้าหน้าที่มาก เจ้าหน้าที่ต้องมึ สอดถามทุกวัน พุดคุยเรียกชื่อ จนผู้รับบริการเริ่มมีอาการดีขึ้นเรื่อยๆจนท้ายที่สุดครอบครัวมารับกลับ บ้าน รู้สึกว่างานสำเร็จมาก^{๓๗๑}

ควรจะเสริมในเรื่องของการที่กลับไปอยู่กัครอบครัว น่าจะมีอะไรที่สร้างพลังในกับ คนในครอบครัวและเครือข่ายที่อยู่เพื่อเขาจะร่วมกันดูแลกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในชุมชนตรงนั้น มีการ รมรงค์เพิ่ม ปรับทัศนคติให้รับรู้ว่ายู่ร่วมกันอย่างไร เพื่อการอยู่ในสังคมอย่างยั่งยืน^{๓๗๒}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไรที่พึ่ง เป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไรที่พึ่ง นักจิตวิทยา นัก สังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไรที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อ ศึกษาสวัสดิการคนไรที่พึ่งด้านครอบครัวและสังคม สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

อาชีพ หมายถึง การฟื้นฟูศักยภาพ การเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการฝึกอาชีพของ สถานคุ้มครองคนไรที่พึ่ง เช่น การทอเสื่อ สานตะกร้า เลี้ยงไก่ไข่ ฯลฯ

ภาพที่ ๔.๑๖ ความหมายของสวัสดิการคนไรที่พึ่งด้านครอบครัวและสังคม

^{๓๖๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๐, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๖๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๔๑, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

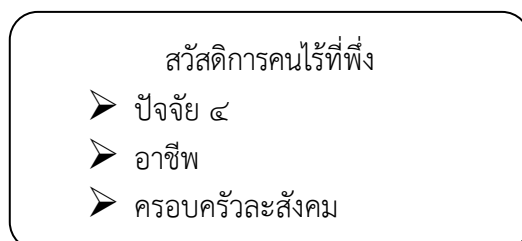
^{๓๖๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๐, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๕, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๔๔, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นพนักงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งที่จะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี สามารถสรุปเป็นสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งคนไร้ที่พึ่งเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ ๔.๑๗ สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

๔.๒.๔ ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

๑. รู้จักตนเองและเห็นคุณค่าตนเอง

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง เรื่องคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งด้านรู้จักตนเองและเห็นคุณค่าตนเอง พบ ดังนี้

คนที่ไม่รู้อะไรเลยมาหาเรา แล้วเราสามารถตามหาญาติเจอ คือเป็นความสำเร็จ การดูแลคนไม่มีที่ไป คนข้างถนนไม่มีคนรับดูแล แล้วเรารับมาดูแล แล้วผู้รับบริการมีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี สามารถดูแลตนเองได้^{๓๗/๓}

เป้าหมายของเราทำอย่างไรให้ครอบครัวกลับมาดูแลผู้รับบริการ ทำอย่างไรให้ผู้รับบริการกลับสู่สังคมได้^{๓๗/๔}

กรณีที่ไม่สามารถกลับสู่ครอบครัวได้ ความสำเร็จคือผู้รับบริการยอมรับสภาพปัญหา ยอมรับสถานการณ์ ทำความเข้าใจตนเองและดูแลตนเอง^{๓๗/๕}

สามารถทำงานช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ได้ ผีอกอาชีพแล้วเข้าใจ สามารถทำผลงานทำกิจกรรมได้มีภายนอกจ้างไปทำงานบ้าง^{๓๗/๖}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นพนักงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งด้านรู้จักตนเองและเห็นคุณค่าตนเอง สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

^{๓๗/๓} สัมภาษณ์ คนที่ ๔๒, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๓๗/๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๖, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗/๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๔๔, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๓๗/๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๙, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง หมายถึง การรับรู้คุณค่าของตนเองตามสภาพความเป็นจริงของชีวิต สามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ สามารถเผชิญอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างมั่นใจ หาแนวทางแก้ปัญหาให้ผ่านไปได้ด้วยดี

ภาพที่ ๔.๑๘ ความหมายของคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่งด้านรู้จักตนเองและเห็นคุณค่าตนเอง

๒. มีเป้าหมายในชีวิต

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง เรื่องคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งด้านการมีเป้าหมายในชีวิต พบ ดังนี้

เป้าหมายการทำงานส่วนตัวไม่อยากส่งกลับบ้าน ถ้าประเมินศักยภาพแล้วตรงไหนที่สามารถส่งไปทำงานได้ อยากส่งไปทำงานส่วนนั้นมากกว่า เพราะว่า คนไร้ที่พึ่งโดยนิยามคือ ผู้ประสบปัญหาทางสังคม เป้าหมายการทำงานคือดูแลให้กลับไปใช้ชีวิตปกติ มีอาชีพ^{๓๗๗}

สามารถทำงานช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ได้ ฝึกอาชีพแล้วเข้าใจ สามารถไปทำงานได้ ดูแลตัวเองได้^{๓๗๘} สามารถทำผลงานทำกิจกรรมตามคำสั่งได้ดี^{๓๗๙}

ผู้รับบริการได้กลับบ้าน ได้อยู่กับครอบครัว เจ้าหน้าที่ต้องมีสอบถามทุกวัน พูดคุยเรียกชื่อ จนผู้รับบริการเริ่มมีอาการดีขึ้นเรื่อยๆ จนท้ายที่สุดครอบครัวมารับกลับบ้าน รู้สึกว่างานสำเร็จมากๆ กรณีที่ไม่สามารถกลับสู่ครอบครัวได้ ความสำเร็จคือผู้รับบริการยอมรับสภาพปัญหา ยอมรับสถานการณ์ ทำความเข้าใจตนเองและดูแลตนเอง^{๓๘๐}

ในเกรด A บางคนสามารถมอบหมายงานให้ทำได้จนเสร็จ แต่มีการอยู่เป็นเพื่อนผู้รับบริการบ้าง แล้วแต่บุคคล ในเกรด B,C ต้องควบคุมตลอด^{๓๘๑}

ผู้รับบริการสามารถดูแลตัวเองขั้นพื้นฐานได้อาบน้ำแปรงฟัน เปลี่ยนเสื้อผ้า กินข้าวเองได้ เพราะแรกรับมามีศักยภาพเป็นศูนย์เลย^{๓๘๒}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นพนักงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งด้านการมีเป้าหมายในชีวิต สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

^{๓๗๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๗, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๑, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๘๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๒, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๘๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๑, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๘๒} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

มีเป้าหมายชีวิต หมายถึง คนไร้ที่พึ่งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่น
และอาจทำประโยชน์ให้กับหน่วยงานได้ และยังมีความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคม
ได้อย่างสมศักดิ์ศรี

ภาพที่ ๔.๑๙ ความหมายของคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่งด้านด้านการมีเป้าหมายในชีวิต

๓. ดำเนินชีวิตสู่เป้าหมาย

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง เรื่องคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งด้านการดำเนินชีวิตสู่เป้าหมาย พบ ดังนี้

ผู้รับบริการสามารถดูแลตัวเองขั้นพื้นฐานได้อาบน้ำแปรงฟัน เปลี่ยนเสื้อผ้า กินข้าวเองได้ เพราะแรกรับมามีศักยภาพเป็นศูนย์เลย ผู้รับบริการสามารถดูแลตัวเองขั้นพื้นฐานได้อาบน้ำแปรงฟัน เปลี่ยนเสื้อผ้า กินข้าวเองได้ เพราะแรกรับมามีศักยภาพเป็นศูนย์เลย^{๓๘๓๗} ให้เขาดีขึ้นในทุกๆด้าน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ^{๓๘๔} ผู้รับบริการเกรต A มีความรับผิดชอบในการดูแลตนเอง ไม่ต้องห่วงเพราะเกรต A จากห่วงเรื่องสุขภาพของตัวเองเป็นอย่างดี^{๓๘๕} กลุ่มช่วยเหลือตัวเองได้ปกติช่วยงานได้^{๓๘๖}

สิ่งที่พยายามจะบอกกับเจ้าหน้าที่ การจะดูแลคนกลุ่มนี้ ต้องค่อยๆ ปรับทัศนคติของคนภายนอกว่าเขาเป็นคนป่วยทางกาย ทางจิต นอกจากนี้ต้องดูแลใจของเจ้าหน้าที่ด้วย เพราะต้องอยู่ดูแลกับคนกลุ่มนี้ บอกกับเจ้าหน้าที่ว่าไม่มีงานไหนหรอกที่ได้เงินเดือนและได้บุญจากการดูแลคนกลุ่มนี้ พยายามเสริมสวัสดิการและจิตใจเจ้าหน้าที่ อีกอย่างคตินิยมที่ให้เจ้าหน้าที่บอกกับผู้รับบริการว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ให้ช่วยเหลือตัวเอง เมื่อเราช่วยเหลือตัวเอง คนอื่นจะช่วยเหลือเราด้วย^{๓๘๗} สภาพจิตใจไม่หุดหู่ ยิ้มแย้ม มีอัธยาศัยดี ไม่ซึมเศร้า แบบนี้จะคุยจะส่งเสริมอะไรก็ง่าย^{๓๘๘}

แล้วแต่ละคน บางกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาแล้วก็มีทักษะ สวัสดิ์ บางกลุ่มก็เดินผ่านเหมือนเราไม่มีตัวตน จิตเวชเราทำได้แค่เฝ้าโครง ไม่ให้กลับไปมีอาการเหมือนก่อนรับการรักษาให้อาการคงตัว ก็ถือว่าประสบความสำเร็จ^{๓๘๙} พัฒนาการที่เราเห็นหลายๆ รายมีพัฒนาการที่ดีขึ้นก็คือความสำเร็จอย่างหนึ่งจากเมื่อก่อนที่นิ่งเฉยๆก็มาช่วยงานจิตอาสา^{๓๙๐} งานที่มอบหมาย งานแต่ละคนทำของผู้รับบริการ^{๓๙๑}

^{๓๘๓๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๘, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๘๔} สัมภาษณ์ คนที่ ๑, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๘๕} สัมภาษณ์ คนที่ ๒๙, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๘๖} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๔, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๘๗} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๐, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๘๘} สัมภาษณ์ คนที่ ๓๕, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๘๙} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๔ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๙๐} สัมภาษณ์ คนที่ ๑๗ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๙๑} สัมภาษณ์ คนที่ ๖ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นพนักงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งด้านการดำเนินชีวิตสู่เป้าหมาย สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

มีเป้าหมายชีวิต หมายถึง คนไร้ที่พึ่งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่น และอาจทำประโยชน์ให้กับหน่วยงานได้ และยังมีความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคม ได้อย่างสมศักดิ์ศรี

ภาพที่ ๔.๒๐ ความหมายของคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่งด้านการดำเนินชีวิตสู่เป้าหมาย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นพนักงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่ง สามารถสรุปเป็นคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่ง เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

- รู้จักและเห็นคุณค่าของตนเอง
- มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต
- สามารถดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย

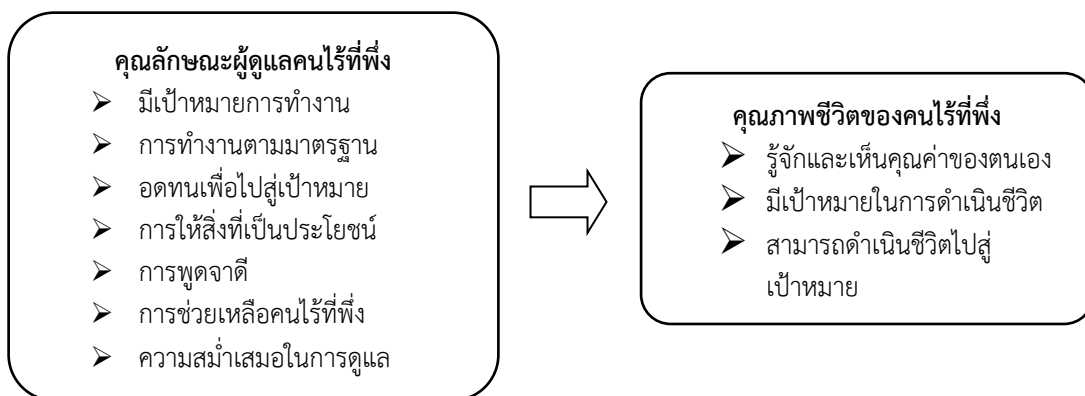
ภาพที่ ๔.๒๑ คุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่ง

๔.๒.๕ ความเชื่อมโยงของตัวแปร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นพนักงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านพุทธจิตวิทยา หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง สามารถเชื่อมโยง ได้ดังนี้

๑. คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

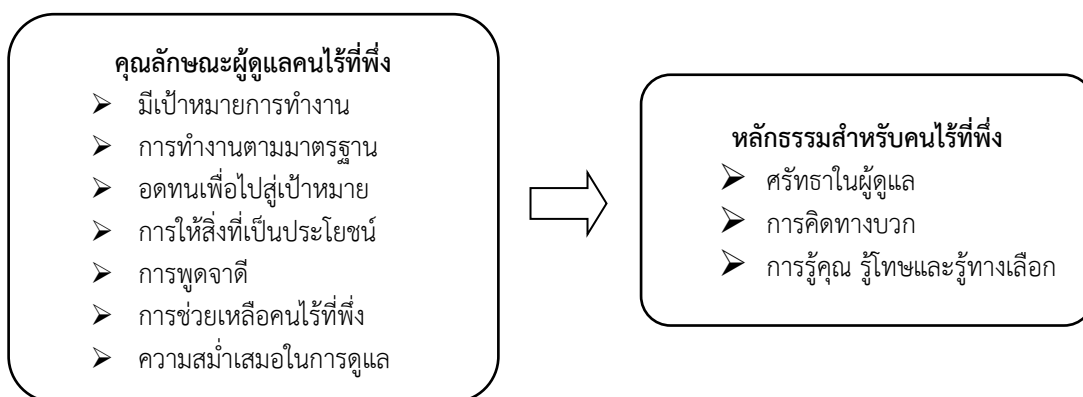
มาตรฐานในการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพมีเป้าหมายเพื่อให้คนไร้ที่พึ่งสามารถดูแลสุขอนามัยของตนเองได้ ช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ไม่เป็นภาระของใคร การทำงานเป็นทีมจากผู้ดูแลที่มีคุณลักษณะทางพุทธจิตวิทยาส่งผลให้คนไร้ที่พึ่งมีคุณภาพชีวิต ดังแสดงในภาพ ดังนี้

ภาพที่ ๔.๒๒ ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

๒. คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

ในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยานั้น เป็นการนำสิ่งอันเป็นประโยชน์ผ่านการปฏิบัติที่เหมาะสมให้กับคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งคนไร้ที่พึ่งที่ พื้นฐานคนไร้ที่พึ่งที่จะนำไปสู่เป้าหมายได้จะต้องมีหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งที่เอื้อต่อการรับรู้และทำตามคำแนะนำของผู้ดูแล ซึ่งการที่มีหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งนี้ จะสามารถนำพาคนไร้ที่พึ่งคนนั้นๆ ไปสู่เป้าหมายที่เป็นประโยชน์ได้ต่อไปในอนาคตได้ เช่น การพึ่งตนเอง ไม่เป็นภาระให้สังคม การดำรงชีพด้วยการประกอบอาชีพ ที่สุจริต และการสร้างความคุ้นเคยในการอยู่ร่วมกันสังคม

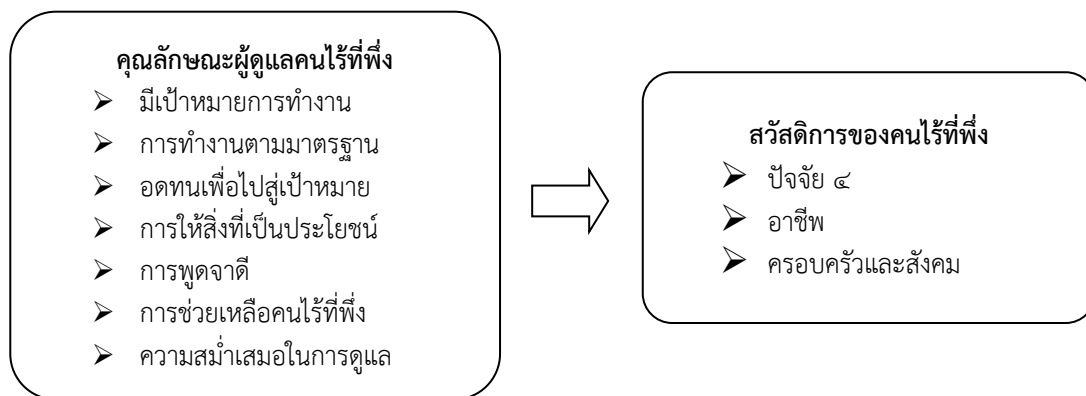

ภาพที่ ๔.๒๓ ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

๓. คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พึงเห็นความสำคัญในการเอื้อเพื่อสนับสนุนการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานของมนุษย์ คือ ปัจจัย ๔ การให้ที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม จากนั้นเป็นการพาทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในทางการฟื้นฟูศักยภาพทั้งด้านกายและจิต ประกอบกับทักษะในการดำรงชีพ คือการฝึกอาชีพ ต่างเป็นส่วนที่มาสนับสนุนซึ่งกันและกัน และการสร้างความคุ้นเคยในการอยู่ร่วมกับครอบครัว/สังคม สวัสดิการเปรียบเสมือนเครื่องของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง โดยมีคุณลักษณะภายในผู้ดูแลของคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยาเป็นตัวดำเนินการสวัสดิการนั้นๆสู่คนไร้ที่พึ่งให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งนี้ คนไร้ที่พึ่งแต่ละคนมีศักยภาพ ที่ไม่เท่ากัน การฟื้นฟูโดยผ่าน

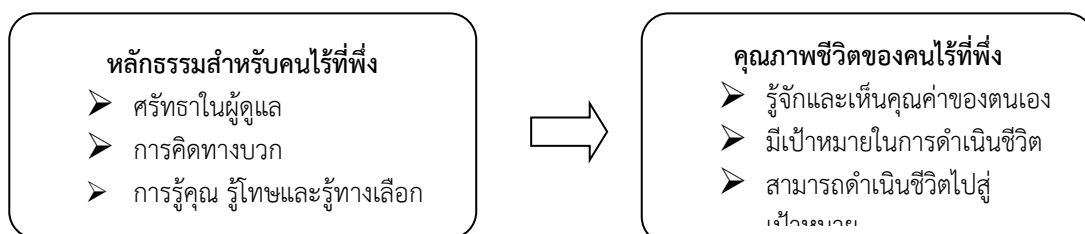
สวัสดิการที่ดีของทางรัฐ อาจมีอุปสรรคทั้งในด้านระยะเวลา หรือผลลัพธ์ที่ออกมาคงไม่เท่ากันเป็นแน่แท้ แต่หากผู้ดูแลนำคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยาใช้ดูแลร่วมกับสวัสดิการของรัฐ ส่งผลให้คนไร้ที่พึ่งมีชีวิตความเป็นอยู่ด้านร่างกาย จิตใจ ทักษะการดำเนินชีวิตดีขึ้นอย่างแน่นอน

ภาพที่ ๔.๒๔ ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง

๔. หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

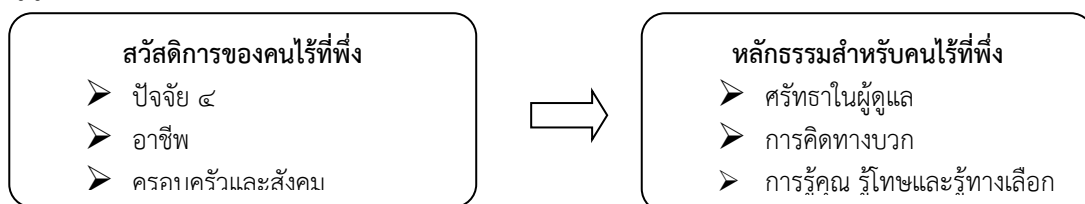
การฟื้นฟูศักยภาพของคนไร้ที่พึ่งนั้น มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางที่ดีและไม่ดี คนไร้ที่พึ่งนั้นอาจมีข้อจำกัดทางด้านร่างกาย สติปัญญา หรือทักษะทางด้านจิตใจ ที่มีทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสารรับรู้ในสิ่งที่ผู้ดูแลพยายามมอบทักษะ ความรู้ต่างๆ ให้ หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง จะเป็นพื้นฐานที่เป็นตัวก่อให้เกิดการสื่อสารรับรู้ พร้อมทำตามคำแนะนำ สั่งสอนของผู้ดูแล ตลอดจนไปถึงการที่คนไร้ที่พึ่งปฏิบัติเป็นประจําจนกระทั่งเกิดความชำนาญและแยกแยะได้ว่าสิ่งไหนควรทำไม่ควร โดยผ่านวิธีคิดตามหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

ภาพที่ ๔.๒๕ ความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

๕. สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

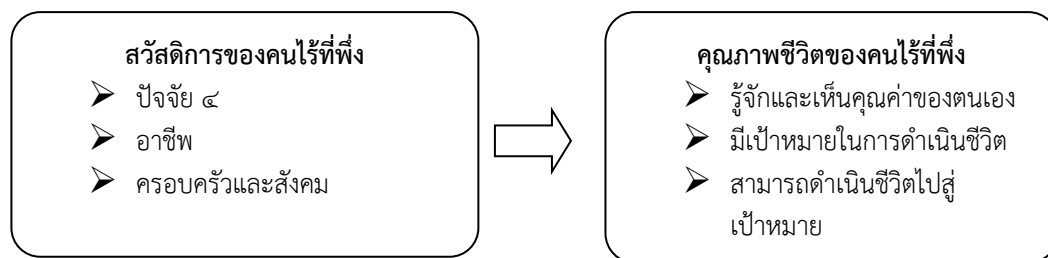
การให้สวัสดิการในการดำรงชีพแก่คนไร้ที่พึ่งพร้อมด้วยการสอน การให้คำแนะนำ และการฝึกให้เกิดการเรียนรู้ จนสามารถไปดำเนินชีวิตในสังคมได้นั้น คนไร้ที่พึ่งต้องมีความเชื่อในผู้ดูแล ทำให้เกิดการฟังและการคิดตามคำแนะนำ

ภาพที่ ๔.๒๖ ความเชื่อมโยงระหว่างสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

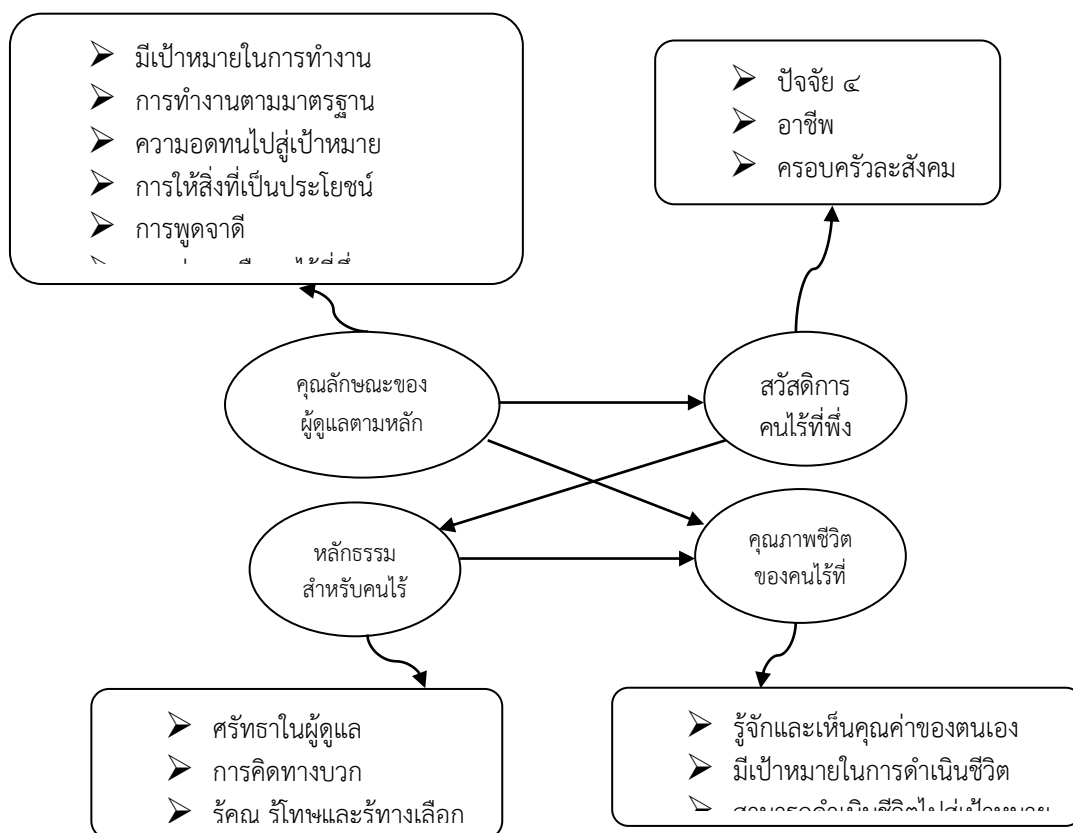
๖. สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

คนไร้ที่พึ่ง ถือ เป็นผู้ประสบปัญหาทางสังคมประเภทหนึ่งที่รอการช่วยเหลือจากสังคมสิ่งแวดล้อมรวมถึงรัฐ ในเข้ามาอยู่ภายใต้ความคุ้มครองดูแลของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทางสถานก็จะมีสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งที่จะดูแลคนไร้ที่พึ่งในการดำรงชีพขั้นพื้นฐานมนุษย์คือ ปัจจัย ๔ รวมถึงให้เกิดการฟื้นฟูศักยภาพจนเกิดภูมิคุ้มกันในการดำเนิน ไปสู่เป้าหมายได้นั้น จำเป็นต้องมีการได้รับความเอื้อเพื่อสนับสนุนต่อการที่จะฟื้นฟูศักยภาพคนไร้ที่พึ่งให้ได้ตามเป้าหมาย

ภาพที่ ๔.๒๗ ความเชื่อมโยงระหว่างสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่เป็นทีมสหสาขาวิชาชีพในการดูแลคนไร้ที่พึ่งในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ จำนวน ๔๔ คน ทำให้การเห็นตัวแปร ๔ ตัวแปรและการเชื่อมโยงของตัวแปร สามารถสรุปเป็นภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ ๔.๒๘ โมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาที่ได้มาจากข้อมูล

ภาคสนาม

๔.๓ การนำเสนอการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล นี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนั้น เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้แทนตัวแปรต่างๆ ดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

๑. สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

$\bar{X}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean)
S.D.	หมายถึง	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Coefficient of Variation)
Max	หมายถึง	ค่าสูงสุด (Maximum)
Min	หมายถึง	ค่าต่ำสุด (Minimum)
Sk	หมายถึง	ค่าความเบ้ (Skewness)
Ku	หมายถึง	ค่าความโด่ง (Kurtosis)
χ^2	หมายถึง	ดัชนีตรวจสอบความกลมกลืนประเภทค่าสถิติไค-สแควร์
Df	หมายถึง	องศาอิสระ (Degree of freedom)
P	หมายถึง	ระดับนัยสำคัญ (Significant)
TE	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลรวม (Total effect)
ID	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect)
DE	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลทางตรง (Direct effect)
R	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	หมายถึง	สัมประสิทธิ์การทำนาย (Coefficient of determination)
GFI	หมายถึง	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of fit index)
AGFI	หมายถึง	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted goodness of fit index)
RMR	หมายถึง	ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (Root mean square residual)
RMSEA	หมายถึง	ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation)

๒. สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรแฝง

CMAB	หมายถึง	คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (A) Characteristics of Multidisciplinary according to Buddhist psychology (CMAB)
DPH	หมายถึง	หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (B) The Dharma for People Homeless (DPH)
WPH	หมายถึง	สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (C) Welfare of People Homeless (WPH)
QLPH	หมายถึง	คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง

(D) quality of life of People Homeless (QLPH)

๓. สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรสังเกตได้

CMAB1	หมายถึง	มีเป้าหมายในการทำงาน
CMAB2	หมายถึง	ทำงานตามมาตรฐาน
CMAB3	หมายถึง	ทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย
CMAB4	หมายถึง	การให้สิ่งที่เป็ประโยชน์
CMAB5	หมายถึง	การพูดจาดี
CMAB6	หมายถึง	การช่วยเหลือพื้นฐาน
CMAB7	หมายถึง	ความสม่ำเสมอในการดูแล
DPH1	หมายถึง	ศรัทธาในผู้ดูแล
DPH2	หมายถึง	การคิดทางบวก
DPH3	หมายถึง	รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก
WPH1	หมายถึง	ปัจจัย ๔
WPH2	หมายถึง	อาชีพ
WPH3	หมายถึง	ครอบครัวและสังคม
QLPH1	หมายถึง	มีเป้าหมายชีวิต
QLPH2	หมายถึง	รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง
QLPH3	หมายถึง	ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย

๔. การนำเสนอผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการ ใช้โปรแกรม LISREL ซึ่งจะใช้ตัวเลขการบิคประกอบการนำเสนอผลการวิเคราะห์ในตาราง และแผนภาพเพื่อความชัดเจนและสอดคล้องกับข้อมูลที่นำมาจากแผนภาพและ print out ของผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับคำว่า โมเดล จะใช้เรียกผลการวิเคราะห์ด้วยโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

๔.๓.๒ ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๗๓	๓๔.๐๐
หญิง	๑๔๒	๖๖.๐๐
รวม	๒๑๕	๑๐๐.๐๐
อายุ		
๒๑ – ๓๐ ปี	๖๓	๒๙.๓๐
๓๑ – ๔๐ ปี	๖๒	๒๘.๘๐
๔๑ – ๕๐ ปี	๕๔	๒๕.๑๐
๕๑ ปีขึ้นไป	๓๖	๑๖.๗๐

รวม	๒๑๕	๑๐๐.๐๐
สถานภาพ		
โสด	๑๐๖	๔๙.๓๐
สมรส	๘๗	๔๐.๕๐
หย่า / แยกกันอยู่	๑๘	๘.๔๐
หม้าย	๔	๑.๙๐
รวม	๒๑๕	๑๐๐.๐๐
ระดับการศึกษา		
ปวช	๖๖	๓๐.๗๐
ปวส. / อนุปริญญา	๒๒	๑๐.๒๐
ปริญญาตรี	๑๐๙	๕๐.๗๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๘	๘.๔๐
รวม	๒๑๕	๑๐๐.๐๐
ระยะเวลาที่ทำงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง		
น้อยกว่า ๕ ปี	๘๗	๔๐.๕๐
๕ – ๑๐ ปี	๕๔	๒๕.๑๐
๑๑ – ๑๕ ปี	๓๖	๑๖.๗๐
๑๖ ปีขึ้นไป	๓๘	๑๗.๗๐
รวม	๒๑๕	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงจำนวน ๑๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๐๐ รองลงมาเป็นเพศชายจำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๐ กลุ่มตัวอย่างอายุ ที่พบมากที่สุดอายุ ๒๑ – ๓๐ ปี จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๓๐ รองลงมาเป็นอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๘๐ สถานภาพ โสด จำนวน ๑๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓๐ รองลงมาเป็นสถานภาพสมรส จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕๐ ระดับการศึกษาจบปริญญาตรี จำนวน ๑๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๗๐ รองลงมาเป็นปวช. จำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗๐ ระยะเวลาที่ทำงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง น้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕๐ รองลงมาเป็น ๕ – ๑๐ ปี จำนวน ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๐

๔.๓.๓ ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในแต่ละโมเดล มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด ๑๖ ตัว ที่ใช้วัดตัวแปรแฝง ๔ ตัวแปร คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) คุณภาพของ คนไร้ที่พึ่ง (QLPH) โดยมีหลักกรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) และสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH)) เป็นตัวแปรส่งผ่าน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะการกระจายและการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัว ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนต่ำสุด (Min) คะแนนสูงสุด (Max) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (SK) และค่าความโด่ง (Ku) โดยแยกวิเคราะห์ผล แต่ละตัวแปรดังต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาคูณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) พบว่า โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การพูดจาดี (CMAB5) และความสม่ำเสมอในการดูแล (CMAB7) มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมาคือ การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ (CMAB4) มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) และ การช่วยเหลือพื้นฐาน (CMAB6) ($\bar{X} = 4.40$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปรพบว่า ตัวแปรมีการกระจายอยู่ระหว่าง ร้อยละ ๑๒.๖๖ – ๑๙.๒๙ เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรเกือบทุกตัว มีการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า ๐) แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย แต่มีตัวแปรการทำงานตามมาตรฐาน (A2) มีการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะเตี้ยแบนกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งน้อยกว่า ๐) แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลมาก

เมื่อพิจารณาหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) พบว่า โดยภาพรวมหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ศรัทธาในผู้ดูแล (DPH1) มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) รองลงมาคือ รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก (DPH3) ($\bar{X} = 3.96$) และการคิดทางบวก (DPH2) ($\bar{X} = 3.94$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปรพบว่า ตัวแปรมีการกระจายอยู่ระหว่างร้อยละ ๑๕.๕๙ – ๑๗.๐๙ เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัว สูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า ๐) แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย

เมื่อพิจารณาสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) พบว่า โดยรวมสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัย ๔ (WPH1) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.3๙$) รองลงมาคือ อาชีพ (WPH2) ($\bar{X} = 4.30$) และ ครอบครัวและสังคม (WPH3) ($\bar{X} = 4.21$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่า อยู่ระหว่างร้อยละ ๑๔.๙๖ – ๑๗.๓๙ เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัว มีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า ๐) แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย

เมื่อพิจารณาคูณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) พบว่า โดยรวมคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย (QLPH3) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.95$) รองลงมาคือ มีเป้าหมายชีวิต (QLPH1) ($\bar{X} = 3.94$) และ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง (QLPH2) ($\bar{X} = 3.92$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่า อยู่ระหว่างร้อยละ ๑๙.๑๒ – ๒๒.๖๐ เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัว มีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่า

ความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า ๐) แสดงว่า มีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ตามแนวพุทธจิตวิทยา (N ๒๑๕ คน)

ตัวแปร	$\bar{X}$	ระดับ	S.D.	Min	Max	C.V.	Sk	Ku
คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา	๔.๓๒	มาก	๐.๔๙	๑.๖๗	๕.๐๐	๑๑.๓๕	-๑.๗๔	๖.๖๖
มีเป้าหมายในการทำงาน	๓.๘๘	มาก	๐.๗๕	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๘.๒๙	-๐.๘๓	๑.๒๒
ทำงานตามมาตรฐาน	๔.๓๘	มาก	๐.๕๖	๓.๐๐	๕.๐๐	๑๒.๘๖	-๐.๕๖	-๐.๓๔
อดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย	๔.๒๖	มาก	๐.๖๒	๑.๓๓	๕.๐๐	๑๔.๕๙	-๑.๒๔	๓.๔๙
การให้สิ่งที่ประโยชน์	๔.๔๒	มาก	๐.๖๑	๑.๓๓	๕.๐๐	๑๓.๖๙	-๒.๕๔	๔.๖๙
การพูดจาดี	๔.๔๕	มาก	๐.๕๘	๑.๓๓	๕.๐๐	๑๓.๑๕	-๑.๗๕	๖.๑๙
การช่วยเหลือพื้นฐาน	๔.๔๐	มาก	๐.๖๒	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๔.๐๐	-๑.๗๕	๗.๑๕
ความสม่ำเสมอในการดูแล	๔.๔๕	มาก	๐.๕๖	๑.๓๓	๕.๐๐	๑๒.๖๖	-๑.๗๕	๗.๑๒
หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง	๓.๙๖	มาก	๐.๖๒	๑.๑๑	๕.๐๐	๑๕.๕๙	-๑.๖๕	๖.๒๓
ศรัทธาในผู้ดูแล	๓.๙๙	มาก	๐.๖๓	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๕.๗๑	-๑.๓๕	๕.๔๑
การคิดทางบวก	๓.๙๔	มาก	๐.๖๕	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๖.๖๑	-๑.๔๓	๔.๗๗
รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก	๓.๙๖	มาก	๐.๖๘	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๗.๐๙	-๑.๕๑	๕.๒๐
สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง	๔.๓๑	มาก	๐.๖๔	๑.๑๐	๕.๐๐	๑๔.๙๖	-๑.๕๗	๔.๗๓
ปัจจัย๔	๔.๓๙	มาก	๐.๗๒	๑.๒๕	๕.๐๐	๑๖.๓๙	-๑.๘๔	๕.๐๔
อาชีพ	๔.๓๐	มาก	๐.๖๙	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๖.๐๖	-๑.๓๗	๓.๘๕
ครอบครัวและสังคม	๔.๒๑	มาก	๐.๗๓	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๗.๓๙	-๑.๔๐	๓.๘๖
คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง	๓.๙๔	มาก	๐.๗๖	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๙.๑๘	-๑.๖๓	๓.๘๘
มีเป้าหมายชีวิต	๓.๙๔	มาก	๐.๘๙	๑.๐๐	๕.๐๐	๒๒.๖๐	-๑.๔๘	๒.๙๓
รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง	๓.๙๒	มาก	๐.๗๔	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๘.๙๐	-๑.๓๗	๓.๓๘
ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย	๓.๙๕	มาก	๐.๗๖	๑.๐๐	๕.๐๐	๑๙.๑๒	-๑.๔๗	๓.๙๐

๔.๓.๔ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้เพื่อใช้สร้างเมทริกซ์สหสัมพันธ์

ในการวิเคราะห์การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่มีหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง และสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง เป็นตัวส่งผ่านความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง มีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งเป็นสถิติทดสอบสมมติฐานว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity matrix) หรือไม่ มีค่าสถิติทดสอบเท่ากับ ๓๕๙๘.๓๔๑ ($p = ๐.๐๐๐$) แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และค่าดัชนีไกเซอร์ - ไมเยอร์ - ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO) มีค่า

เท่ากับ .๙๐๒ โดยมีค่าเข้าใกล้ ๑ แสดงว่า ตัวแปรในข้อมูลชุดนี้มีความสัมพันธ์กันเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์โมเดลโลจิสติกต่อไป

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้จำนวน ๑๖ ตัวแปร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .0๑$) มีจำนวน ๑๓๖ คู่ มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง ๐.๑๖๐ – ๐.๘๘๘

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ทุกตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .๐๑$ และ $p < .๐๕$) และเป็นความสัมพันธ์ทางบวก แสดงว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรมีทั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงสุด คือ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง (QLPH2) และดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย (QLPH3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๘๘ แสดงว่า เมื่อรู้จักและเห็นคุณค่าตนเองมากดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายจะเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกรองลงมาคือ ศรัทธาในผู้ดูแล (DPH1) และการคิดทางบวก (DPH2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.๐๑ เท่ากับ ๐.๘๖๔ แสดงว่าเมื่อมีศรัทธาในผู้ดูแลมากขึ้นการคิดทางบวกจะเพิ่มขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ระหว่างกลุ่มตัวแปรด้านเดียวกันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวแปรคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง ๐.๑๖๔ ถึง ๐.๘๖๒ โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ (CMAB4) และการพูดจาดี (CMAB5) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๖๒ แสดงว่า เมื่อมีการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์มากขึ้นและการพูดจาดี จะมากขึ้นด้วย ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันรองลงมา คือ การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ (CMAB4) และการช่วยเหลือพื้นฐาน (CMAB6) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๒๔ แสดงว่า เมื่อมีการให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ มากขึ้นการช่วยเหลือพื้นฐานมากขึ้นด้วย

ตัวแปรหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) พบว่า มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง ๐.๘๑๐ ถึง ๐.๘๖๔ โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงสุด คือ ศรัทธาในผู้ดูแล (DPH1) และ การคิดทางบวก (DPH 2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๖๔ แสดงว่า เมื่อศรัทธาในผู้ดูแลมากขึ้น การคิดทางบวกจะเพิ่มขึ้นด้วย รองลงมาคือ การคิดทางบวก (DPH 2) และรู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก (DPH 3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๖๐ แสดงว่า เมื่อมีการคิดทางบวกสูงขึ้นความคิดแบบรู้คุณ รู้โทษ และรู้ทางเลือกจะสูงขึ้นด้วย

สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) พบว่ามีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง ๐.๖๖๓ ถึง ๐.๗๘๗ โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ ปัจจัย๔ (WPH1) และอาชีพ (WPH2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๗๘๗ แสดงว่า เมื่อได้รับปัจจัย ๔ มากขึ้นการฟื้นฟูศักยภาพด้านอาชีพจะเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกรองลงมาคือ อาชีพ (WPH2) และครอบครัวและสังคม (WPH3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๗๐๓ แสดงว่าเมื่อมีการฟื้นฟูศักยภาพด้านอาชีพมากขึ้น จะได้รับการส่งเสริมกิจกรรมร่วมกับสังคมภายนอกจะเพิ่มขึ้นด้วย

คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) พบว่ามีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง ๐.๘๑๕ ถึง ๐.๘๘๘ โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง (QLPH2) และดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย (QLPH3) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๘๘ แสดงว่า เมื่อคนไร้ที่พึ่งรู้จักและเห็นคุณค่าตนเองมากขึ้น จะสามารถดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกรองลงมาคือ มีเป้าหมายชีวิต (QLPH1) และรู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง (QLPH2) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เท่ากับ ๐.๘๕๓ แสดงว่าเมื่อมีเป้าหมายชีวิตมากขึ้นการรู้จักและเห็นคุณค่าตนเองจะเพิ่มขึ้นด้วยดังตารางที่ ๔.๓

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรสังเกตได้ในการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

	CMAB1	CMAB2	CMAB3	CMAB4	CMAB5	CMAB6	CMAB7	DPH1	DPH2	DPH3	WPH1	WPH2	WPH3	QLPH1	QLPH2	QLPH3
CMAB1	๑.๐๐๐															
CMAB2	.๔๒๔**	๑.๐๐๐														
CMAB3	.๒๙๓**	.๗๒๐**	๑.๐๐๐													
CMAB4	.๒๔๑**	.๖๔๑**	.๗๕๓**	๑.๐๐๐												
CMAB5	.๑๙๑**	.๕๘๘**	.๗๐๕**	.๘๖๒**	๑.๐๐๐											
CMAB6	.๑๖๔*	.๖๒๔**	.๗๔๙**	.๘๒๔**	.๗๘๕**	๑.๐๐๐										
CMAB7	.๒๘๗**	.๖๘๙**	.๙๐๓**	.๗๕๗**	.๗๗๒**	.๘๐๕**	๑.๐๐๐									
DPH1	.๖๓๗**	.๔๓๔**	.๔๒๗**	.๔๓๓*	.๔๕๕**	.๔๐๓**	.๕๑๖**	๑.๐๐๐								
DPH2	.๖๑๙**	.๔๗๘**	.๔๓๗**	.๔๒๕**	.๔๓๓**	.๓๘๖**	.๔๓๘**	.๘๖๔**	๑.๐๐๐							
DPH3	.๖๓๖**	.๔๕๐**	.๔๑๗**	.๔๔๘**	.๔๔๙**	.๔๐๑**	.๕๐๑**	.๘๑๐**	.๘๖๐**	๑.๐๐๐						
WPH1	.๒๒๐**	.๔๗๖**	.๖๓๒**	.๕๘๖**	.๕๗๕**	.๕๗๔**	.๖๔๘**	.๓๕๐**	.๓๒๘**	.๓๔๕**	๑.๐๐๐					
WPH2	.๒๓๗**	.๕๒๖**	.๕๙๖**	.๕๗๘**	.๖๐๐**	.๖๔๑**	.๗๑๕**	.๔๔๑**	.๔๐๘**	.๕๑๔**	.๗๘๗**	๑.๐๐๐				
WPH3	.๑๖๐*	.๔๔๓**	.๕๑๓**	.๕๕๐**	.๖๐๙**	.๕๕๗**	.๖๑๒**	.๓๕๔**	.๔๐๔**	.๔๘๕**	.๖๖๓**	.๗๐๓**	๑.๐๐๐			
QLPH 1	.๗๐๓**	.๒๓๓**	.๒๘๒**	.๒๒๗**	.๒๒๖**	.๒๑๐**	.๒๒๙**	.๖๕๐**	.๖๕๘**	.๖๘๖**	.๒๓๘**	.๒๓๔**	.๒๗๐**	๑.๐๐๐		
QLPH 2	.๖๗๖**	.๓๖๔**	.๔๒๕**	.๓๘๓**	.๔๐๓**	.๓๕๒**	.๓๗๔**	.๗๑๘**	.๗๔๘**	.๗๕๓**	.๓๕๔**	.๓๖๘**	.๓๘๘**	.๘๕๓**	๑.๐๐๐	
QLPH 3	.๖๐๑**	.๓๕๔**	.๔๒๙**	.๓๕๖**	.๓๕๘**	.๓๖๖**	.๓๗๕**	.๗๑๖**	.๗๓๕**	.๗๕๖**	.๓๑๖**	.๓๔๐**	.๓๗๑**	.๘๑๕**	.๘๘๘**	๑.๐๐๐

Bartlett's Test of Sphericity= ๓๕๙๘.๓๔๑ df= 120 p = .000 Kaiser-Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy = .902** p=.000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed). * Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

๔.๓.๕ ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

ในโมเดลนี้ มีตัวแปรแฝง ๔ ตัวแปร คือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง โดยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ๑๖ ตัวแปร

การทดสอบความสอดคล้องของการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยานี้ ในครั้งแรก พบว่า โมเดลไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ ๔๓๗.๘๘ ที่ค่าองศาอิสระเท่ากับ ๙๘ และค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .๐๐๐ ดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๘๐ ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๗๒ ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ ๐.๑๒ ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ ๐.๑๓

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงปรับโมเดลโดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ ซึ่งเป็นการผ่อนคลายน้อยตกลงเบื้องต้นจากข้อตกลงเบื้องต้นในสถิติวิเคราะห์ดั้งเดิมที่กำหนดว่า เทอมความคลาดเคลื่อนต้องไม่สัมพันธ์กัน เป็นข้อตกลงเบื้องต้นในสถิติวิเคราะห์ด้วย SEM ซึ่งกำหนดให้มีการนำเทอมความคลาดเคลื่อนมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และเทอมความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันตามสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ธรรมชาติ ผลการปรับโมเดลจะได้ค่าขนาดอิทธิพล และค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลที่ถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น ผู้วิจัยพิจารณาปรับโมเดลจากดัชนีดัดแปลงโมเดล (Modification Indices) และได้ปรับโมเดลจำนวน ๓๗ เส้นทาง โดยได้ปรับ ๑) เส้นทาง Theta-Delta (TD) และ ๒) เส้นทาง Theta-Epsilon (TE) และผลการปรับโมเดล ทำให้ได้การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาที่มีหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (B) และสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (C) เป็นตัวส่งผ่านที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ ๔.๔ ภาพที่ ๔.๑๐

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ ๕๖.๗๖ องศาอิสระเท่ากับ ๖๑ ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ ๐.๖๓ นั่นคือ ค่าไค-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่า การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๗ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๓ ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ ๑ และ ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ ๐.๐๐ ซึ่งเข้าใกล้ศูนย์ สนับสนุนว่าโมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้มีค่าความเที่ยง อยู่ระหว่าง ๐.๑๔ ถึง ๐.๙๓ โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุดคือ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง (QLPH 2) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ ๐.๙๓ รองลงมาคือ ความสม่ำเสมอในการดูแล (CMAB7) มีค่า

ความเที่ยงเท่ากับ ๐.๘๙ และตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงต่ำสุดคือ มีเป้าหมายในการทำงาน (CMAB1) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ ๐.๑๔ ในภาพรวมค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้มีค่าอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูงเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (R-SQUARE) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝง พบว่า หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ ๐.๓๕ แสดงว่าตัวแปรภายในโมเดลประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) สามารถอธิบายความแปรปรวนหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) ได้ร้อยละ ๓๕.๐๐ สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ ๐.๖๔ แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล คือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) และหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) สามารถอธิบายความแปรปรวนของสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) ได้ร้อยละ ๖๔.๐๐ และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ ๐.๗๙ แสดงว่า ตัวแปรภายในโมเดล คือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) และสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) สามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) ได้ร้อยละ ๗๙.๐๐

เมื่อพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ในช่วง ๐.๓๗๒ ถึง ๐.๗๙๑ โดยตัวแปรมีความสัมพันธ์เป็นบวก ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุดคือ หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง (DPH) และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง (QLPH) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๗๙๑ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับสูง แสดงว่า เมื่อเกิดหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งมากขึ้นคุณภาพของคนไร้ที่พึ่งเพิ่มมากขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รองลงมาคือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา (CMAB) และสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง (WPH) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๗๑๙ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับสูง แสดงว่า เมื่อผู้ดูแลมีคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยามากขึ้น สวัสดิการคนไร้ที่พึ่งจะเพิ่มมากขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม พบว่า คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งได้รับอิทธิพลทางตรงจากหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ ๐.๘๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ตามลำดับ คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยาผ่านหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ เท่ากับ ๐.๔๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ดังแสดงในตารางที่ ๔.๔

ตารางที่ ๔.๔ ค่าสถิติผลการวิเคราะห์แยกค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงและการวิเคราะห์
อิทธิพลของการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

ตัวแปรเหตุ	CMAB			DPH			WPH		
ตัวแปรผล	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
DPH	๑.๓๘** (๐.๑๘) ๗.๕๒	๐.๓๒ (๐.๑๘) ๑.๗๓	๑.๐๖** (๐.๒๓) ๔.๕๒				๐.๑๗ (๐.๑๐) ๑.๘๑		๐.๑๗ (๐.๑๐) ๑.๘๑
	๑.๘๔** (๐.๓๓) ๕.๕๘		๑.๘๔** (๐.๓๓) ๕.๕๘						
	๑.๕๕** (๐.๑๕) ๗.๕๕	๑.๗๐** (๐.๑๐) ๕.๕๘	-๐.๕๖ (๐.๒๖) -๒.๑๖	๑.๐๘** (๐.๑๘) ๑๒.๙๖		๑.๐๘** (๐.๑๘) ๑๒.๙๖	๐.๓๐** (๐.๑๑) ๒.๗๑	๐.๑๙ (๐.๑๐) ๑.๑๘	๐.๑๒ (๐.๑๐) ๑.๑๘
ค่าสถิติ	ไค-สแควร์ = ๕๖.๗๖ df = ๖๑ p = .๖๓ GFI = .๙๗ AGFI = .๙๓ RMSEA = .๐๐๐								
ตัวแปร	CMAB 1	CMAB 2	CMAB 3	CMAB 4	CMAB 5	CMAB 6	CMAB 7		
ความเที่ยง	๐.๑๔	๐.๕๔	๐.๗๒	๐.๗๗	๐.๖๘	๐.๗๕	๐.๘๙		
ตัวแปร	DPH 1	DPH 2	DPH 3						
ความเที่ยง	๐.๗๕	๐.๗๗	๐.๘๖						
ตัวแปร	WPH 1	WPH 2	WPH 3						
ความเที่ยง	๐.๗๒	๐.๘๔	๐.๖๑						
ตัวแปร	QLPH 1	QLPH 2	QLPH 3						
ความเที่ยง	๐.๗๘	๐.๙๓	๐.๘๖						
สมการโครงสร้างของตัวแปร	DPH			WPH			QLPH		
R SQUARE	๐.๓๕			๐.๖๔			๐.๗๙		
เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง									
ตัวแปรแฝง	CMAB	DPH		WPH		QLPH			
CMAB	๑.๐๐๐								
DPH	.๖๒๖**	๑.๐๐๐							
WPH	.๗๑๙**	.๔๗๔**	๑.๐๐๐						
QLPH	.๕๐๘**	.๗๙๑**	.๓๗๒**	๑.๐๐๐					

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน, **p<.๐๑,

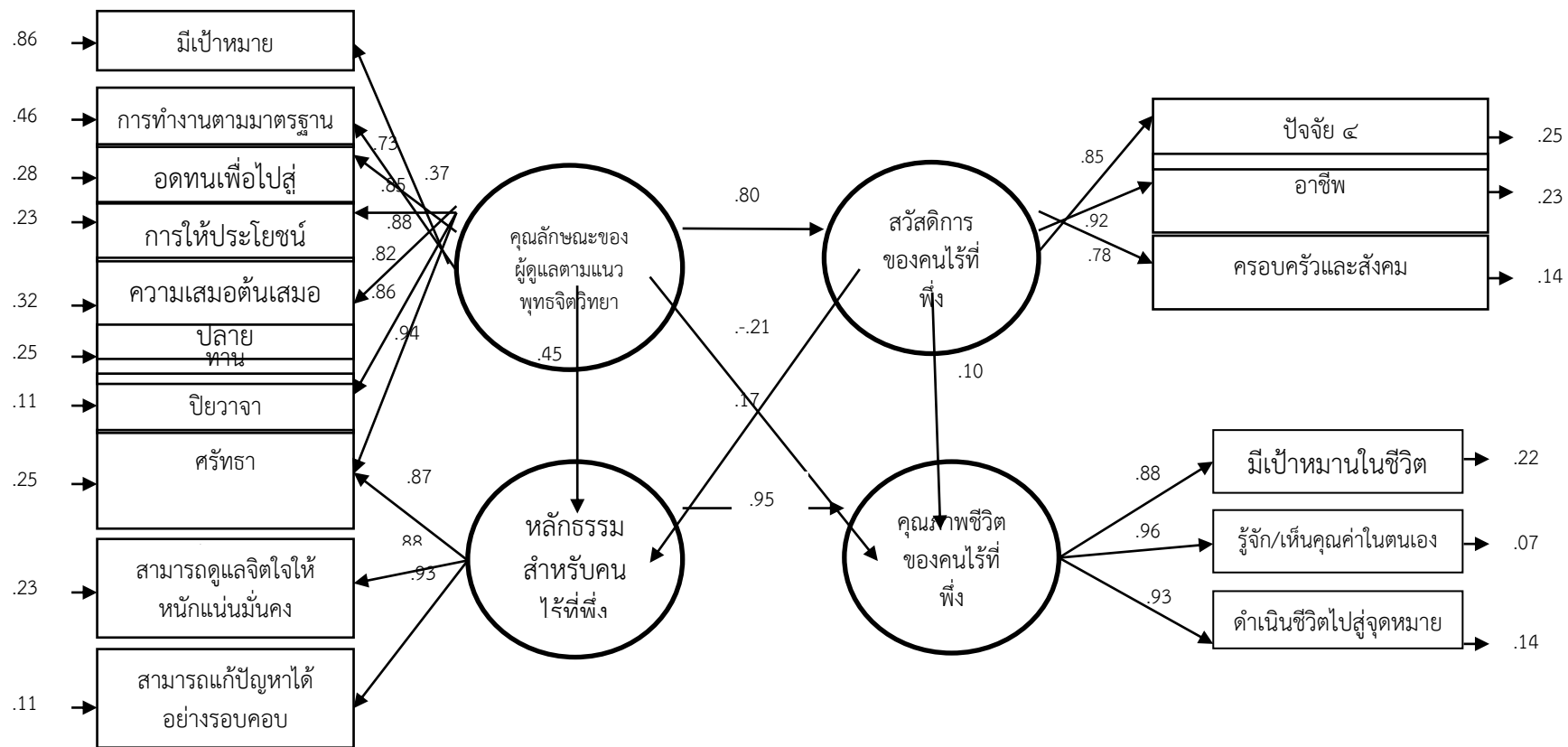
TE = ผลรวมอิทธิพล, IE = อิทธิพลทางอ้อม, DE = อิทธิพลทางตรง

CMAB หมายถึง คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา

DPH หมายถึง หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

WPH หมายถึง สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง

QLPH หมายถึง คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

ภาพที่ ๔.๒๙ โมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

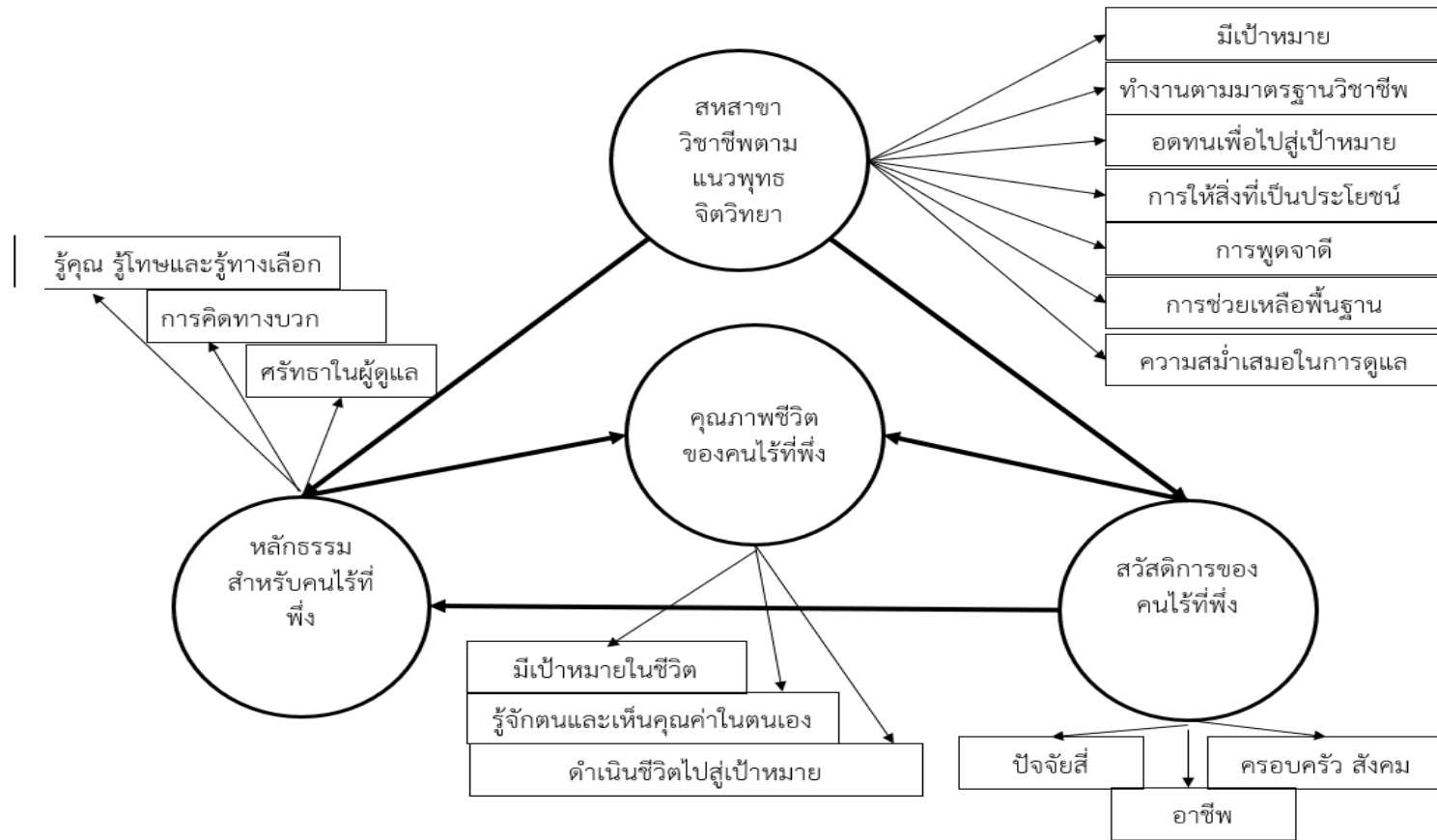
ลักษณะของคนไร้ที่พึ่งที่เกรงเอ เป็นคนไร้ที่พึ่งที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ได้รับการดูแลในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อเตรียมความพร้อมในการกลับสู่สังคม การที่คนไร้ที่พึ่งที่เกรงเอนี้ จะสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพได้นั้น ควรได้รับการดูแลจากทีมสหสาขาวิชาชีพและ ได้รับการช่วยเหลือด้านสวัสดิการ ดังที่ผู้วิจัยได้พัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนว พุทธจิตวิทยาที่มีหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งเป็นตัวแปรส่งผ่าน ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังภาพที่

อธิบายภาพผังการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาที่มีหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งเป็นตัวแปรส่งผ่าน มี ๔ องค์ประกอบหลัก อธิบายได้ดังต่อไปนี้

คุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย ๑) มีเป้าหมายในการทำงาน ๒) ทำงานตามมาตรฐาน ๓) ทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย ๔) การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ ๕) การพูดจาดี ๖) การช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง ๗) ความสม่ำเสมอในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง การดูแลคนไร้ที่พึ่งให้สามารถไปอยู่ในสังคมได้เป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่ ผู้ดูแลที่เป็นสหสาขาวิชาชีพนั้นจะต้องมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงร่วมกับการมีจิตวิญญาณของการช่วยเหลือด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ทำให้คนไร้ที่พึ่งมีวิธีการคิด ไตร่ตรองอย่างมีเหตุมีผล

หลักธรรมที่สำคัญและจำเป็นต่อการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุมีผลได้นั้น ประกอบด้วย ๑) ศรัทธาในผู้ดูแล ๒) การคิดทางบวก และ ๓) รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก คุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา สามารถทำให้คนไร้ที่พึ่งเกิดศรัทธา เมื่อคนไร้ที่พึ่งเกิดศรัทธาจะทำให้คนไร้ที่พึ่งฟังคำแนะนำ สั่งสอน ตักเตือน สามารถคิดเชิงบวก รู้คุณ รู้โทษของสิ่งต่างๆ ที่เข้ามาในชีวิตและสามารถเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของตนเอง ส่งผลให้คนไร้ที่พึ่งเกิดปัญญาในการดูแลตนเอง จัดการกับปัญหาที่ตัวเองพบเมื่อต้องไปอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม คุณภาพชีวิตของพวกเขาเหล่านั้นจะดีขึ้นตามมา

คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ๑) เป้าหมายในการดำเนินชีวิต ๒) รู้จักตนเองและเห็นคุณค่าของตนเอง และ ๓) ความสามารถในการดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย นอกจากการพัฒนาจิตและปัญญาแล้ว การให้สวัสดิการแก่คนไร้ที่พึ่งก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ส่งผลให้คนไร้ที่พึ่งมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย ดังนั้นคนไร้ที่พึ่งควรได้รับการพัฒนาทั้งด้านจิตใจ ปัญญา และสังคม

ภาพที่ ๔.๓๐ โมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่ฟังตามแนวพุทธจิตวิทยา

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๒) เพื่อพัฒนาโมเดลพุทธิจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ๓) เพื่อตรวจสอบความตรงและนำเสนอโมเดลพุทธิจิตวิทยาในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น ๒ ระยะ ได้แก่ ระยะที่ ๑ ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ในการศึกษาสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง และการพัฒนาโมเดลพุทธิจิตวิทยา ในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง และในระยะที่ ๒ ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) เพื่อตรวจสอบความตรง และนำเสนอการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธิจิตวิทยา ดังรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

การวิจัยในระยะที่ ๑ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ ได้ทราบสภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ดังนี้ ๑) สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ปัญหาด้านร่างกาย ด้านสุขภาพจิต ด้านการสื่อสาร ด้านครอบครัว ความรับผิดชอบตนเองและการปรับตัวในสังคม ความผูกพันกับผู้ดูแลและเพื่อนในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่ง และปริมาณคนไร้ที่พึ่ง ๒) สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย บุคลากรผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งไม่เพียงพอ กระบวนการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพ การช่วยเหลือด้านสวัสดิการ และครอบครัวและสังคม

การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธิจิตวิทยา จำนวน ๑ โมเดล ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง ๔ ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้ ๑๖ ตัวแปร โมเดลที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอก ๑ ตัวแปร และ ตัวแปรแฝงภายใน ๓ ตัวแปร ตัวแปรแฝงภายนอก ๑ ตัวแปร ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธิจิตวิทยา วัดจากตัวแปรสังเกตได้ ๗ ตัวแปร ดังนี้ มีเป้าหมายในการทำงาน ทำงานตาม ทำงานด้วยความอดทนเพื่อไปสู่เป้าหมาย การให้สิ่งที่ เป็นประโยชน์ การพูดจาดี การช่วยเหลือพื้นฐาน และความสม่ำเสมอในการดูแล ตัวแปรแฝงภายใน ๓ ตัวแปร ได้แก่ ๑) หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง เป็นตัวแปรส่งผ่าน วัดจากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร คือ ศรัทธาในผู้ดูแล การคิดทางบวก รู้คุณ รู้โทษและรู้ทางเลือก ๒) สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง วัดจากตัวแปรสังเกตได้ ๓ ตัวแปร คือ ปัจจัย ๔ อาชีพ และครอบครัวและสังคม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะ ที่ ๑ ผู้วิจัย คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ด้วยการเลือกแบบยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลักตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ จำนวน ๔๔ คน

ระยะที่ ๒ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัย คัดเลือกแบบเจาะจง ตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน ๒๑๕ คน ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธิจิตวิทยา เพื่อตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของกรอบแนวคิดการวิจัยที่สร้างจาก

การศึกษาเอกสาร เครื่องมือวิจัยในระยะที่ ๒ คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นจำนวน ๒ ตอน ประกอบด้วย ๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ๒) แบบสอบถามการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุ การดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง และคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง ผลการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นเอง สรุปได้ว่า ค่าความเชื่อมั่น Cronbach ของแบบสอบถามทั้งฉบับ .๙๔๙

ผู้วิจัย ดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ผู้วิจัย ใช้เวลาในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๔๔ คน เมื่อได้กรอบแนวคิดการวิจัยจากระยะที่ ๑ แล้วจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ซึ่งได้แบบสอบถามที่ส่งกลับ ๒๑๕ ฉบับ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผู้วิจัย นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพส่วนที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา มาใช้ปรับกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยเบื้องต้น ให้ได้เป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนต่ำสุด (Min) คะแนนสูงสุด (Max) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (Sk) และค่าความโด่ง (Ku) การประมาณค่าความเที่ยง การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลตามกรอบแนวคิดในการวิจัย รวมทั้งการศึกษาอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยใช้โปรแกรมลิซเรล (LISREL)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ สรุปผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่เป็นทีมสหสาขาวิชาชีพในการดูแลคนไร้ที่พึ่งในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ จำนวน ๔๔ คน พบสภาพปัญหาใน ๒ ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ ๑) สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง ๒) สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง สรุปได้ดังนี้

สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง พบสภาพปัญหาดังนี้ ปัญหาด้านร่างกายที่พบมาก คือ คนไร้ที่พึ่งมีพฤติกรรมการดูแลสุขอนามัยตัวเองบกพร่อง มีผลทำให้มีผลต่อภาวะสุขภาพ เจ็บป่วย ภูมิคุ้มกันต่ำ ด้านจิตใจ คนไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่เป็นจิตเวชจากการติดยาเสพติด แล้วส่งผลต่อสภาพร่างกายแต่ส่วนของจิตใจ สังคม เขาใช้ชีวิตก้นโลก เร่ร่อน ติดยาเสพติด ไม่มีที่พักอาศัยแน่นอน ทำให้การพัฒนาคนไร้ที่พึ่งและส่งกลับสู่สังคมเป็นเรื่องยาก ครอบครัวก็ไม่ยอมรับและการไม่สามารถกินยาตามแผน

การรักษาของแพทย์ได้ด้วยตนเองด้านการสื่อสารไม่สามารถสื่อสารกับคนในสังคมได้อย่างเข้าใจทำให้ใช้ชีวิตในสังคมกับผู้อื่นเป็นไปด้วยความลำบาก ด้านครอบครัว คนไร้ที่พึ่งที่พร้อมจะกลับบ้านแต่ครอบครัวไม่พร้อมที่จะดูแล

ด้านความรับผิดชอบ คนไร้ที่พึ่งมักขาดความรับผิดชอบในการดูแลสุขภาพกายและใจไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ เมื่อกลับไปอยู่บ้านมีความเป็นอิสระมากขึ้น ไม่มีคนคอยควบคุมทำให้เกิดปัญหาเดิมและกลับเข้ามาสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอีก ด้านความผูกพันกับผู้ดูแลและเพื่อนในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่ง เนื่องจากการมาอยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นระยะเวลานานๆ มีการให้การดูแลด้วยความรักจากผู้ดูแล ความเข้าใจจากเพื่อนและบัดดี้ ทำให้คนไร้ที่พึ่งไม่อยากร้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะความรู้สึกผูกพัน บางรายกลับไปอยู่กลับครอบครัวแล้วยังกลับมาสถานคุ้มครองบ้างเพื่อเพิ่มคุณค่าของตนเอง ด้านปริมาณคนไร้ที่พึ่งมีมากแต่สถานที่ ผู้ดูแล และสวัสดิการมีไม่เพียงพอต่อการให้บริการตามมาตรฐาน ทำให้เกิดการดูแลไม่ทั่วถึง และไม่มีคุณภาพที่ดีพอ

สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง ศึกษา พบดังนี้ ด้านบุคลากร ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งไม่เพียงพอ เนื่องจากปริมาณคนไร้ที่พึ่งมีมากและคนไร้ที่พึ่งส่วนมากมีอาการทางจิต ทำให้การดูแลยากขึ้น ด้านกระบวนการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพ ทีมสหสาขาวิชาชีพขาดความรู้ความสามารถในการดูแลคนไร้ที่พึ่งซึ่งส่วนมากมีอาการทางจิต ความรับผิดชอบในหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคน เนื่องจากความก้าวหน้าและความมั่นคงในอาชีพหน้าที่การงานมีน้อย บุคลากรจึงมีการย้ายงานและลาออกจากงานมาก พบว่ามีบุคลากรที่มีอายุงานยาวนานน้อยมาก การทำงานเป็นทีมระบบการส่งต่อไม่มีศักยภาพ บุคลากรขาดความชำนาญ ขาดอุปกรณ์ ขาดความรู้และขาดประสบการณ์ขาดการเชื่อมต่อของงาน ด้านสวัสดิการ ประกอบด้วย ปัจจัย ๔ การเงินไม่เพียงพอ ไม่ต่อเนื่อง ปัญหาสถานะทางทะเบียน สิทธิการรักษา อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสิ่งแวดล้อมไม่เพียงพอต่อปริมาณและคุณภาพของคนไร้ที่พึ่งเพื่อการสร้างอาชีพ ด้านครอบครัว และสังคมในการพัฒนามวลมนุษยชาติของประเทศ

๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบในการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทำงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลคนไร้ที่พึ่งเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลสถานคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ในสถานดูแลคนไร้ที่พึ่งทั้ง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งด้านพุทธจิตวิทยา หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง สวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ทำให้ได้ข้อค้นพบตัวแปรที่น่าสนใจ ที่แสดงดังต่อไปนี้

๑. คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา โดยบูรณาการหลักจิตวิทยาตามทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคคลีแลนด์ (David I. McClelland) ร่วมกับการประยุกต์หลักธรรมสังคหัตถ์ ๔

ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคคลีแลนด์ (David I. McClelland) มีองค์ประกอบที่ ประกอบด้วย ๑. การมีเป้าหมายในการทำงาน หมายถึง การที่ทีมสหสาขาวิชาชีพสามารถดูแลคนไร้ที่พึ่งให้มีศักยภาพสามารถดูแลตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่นและอาจสามารถทำประโยชน์ทำงานช่วยเจ้าหน้าที่ภายในสถาน รวมถึงคนไร้ที่พึ่งที่สามารถกลับสู่ครอบครัว สังคม ได้ตามปกติ ๒. การทำงานตามมาตรฐานวิชาชีพอย่างเป็นกระบวนการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ตามมาตรฐานเพื่อให้คนไร้ที่พึ่งที่สามารถกลับสู่ครอบครัวและสังคมได้ตามปกติ โดยมีกระบวนการในการช่วยเหลือ ดังนี้ คือ ๑) การสร้างสัมพันธภาพ ๒) การประเมินกาย จิต สังคม ๓) การบอกกฎ กติกาการอยู่

ร่วมกัน ๔) การให้คำปรึกษาโดยทีมสหวิชาชีพ ๕) การประเมินความพร้อมและการเตรียมเพื่อกลับสู่สังคมและสงฆ์อาชีพ ๖) ติดตามหลังคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ครอบครัว และความอดทนในการทำงานตามมาตรฐานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง มีวิธีการจัดการกับปัญหา อดทนรอคอยเพื่อสามารถคลี่คลายปัญหา และการตรวจสอบรอบคอบ พิจารณาไตร่ตรองข้อเท็จจริงของปัญหา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆให้ลุล่วงได้ จนกระทั่งงานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การประยุกต์หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย ๑. การให้สิ่งที่เป็ประโยชน์ หมายถึง การเสียสละเห็นใจ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือด้วยสิ่งของ ตลอดจนถึงการให้วิชาความรู้ และแนะนำ คำสั่งสอนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อคนไร้ที่พึ่งภายในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ๒. การพูดจาดี หมายถึง การพูดคุย ทักทาย บอกกล่าวด้วยคำสุภาพไพเราะ ก่อให้เกิดความรักใคร่นับถือ แนะนำในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ ๓. การช่วยเหลือพื้นฐาน หมายถึง ให้การช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นในด้านต่างๆ ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่ง และ ๔. ความสม่ำเสมอในการดูแล การรักษามาตรฐานในการทำงานให้มีความสม่ำเสมอ ที่มุ่งผลประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

๒. หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง หลักธรรมที่คนไร้ที่พึ่งต้องมีเพื่อนำไปสู่คุณภาพที่ดีของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ๑) ศรัทธาในผู้ดูแล หมายถึง ความเชื่อมั่นในคำแนะนำสั่งสอนในการพึ่งตนเอง และปฏิบัติตามที่จะนำพาไปสู่การฟื้นฟูศักยภาพตามเป้าหมาย ๒) การคิดทางบวก หมายถึง วิธีคิดทางบวกของคนไร้ที่พึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวันอันนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง ๓) การรู้จัก รู้โทษและรู้ทางเลือก หมายถึง คนไร้ที่พึ่งรู้พฤติกรรมที่ควรทำและไม่ควรทำ และสามารถเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมได้นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้

๓. สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง สิ่งจำเป็นพื้นฐานที่คนไร้ที่พึ่งได้รับเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วย ๑) ปัจจัย๔ หมายถึง อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ตามที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกำหนดไว้ในการจัดสวัสดิการสำหรับคนไร้ที่พึ่ง ๒) อาชีพ หมายถึง การฟื้นฟูศักยภาพ การเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการฝึกอาชีพของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และ ๓) ครอบครัว/สังคม หมายถึง การติดต่อประสานงานติดตามหาญาติของคนไร้ที่พึ่ง การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกับสังคมภายนอกให้มีความคุ้นเคย ส่งเสริมทักษะ การอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุขได้

๔. คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ลักษณะ ดังนี้ ๑) การมีเป้าหมายชีวิต หมายถึง คนไร้ที่พึ่งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระให้กับผู้อื่น และอาจทำประโยชน์ให้กับหน่วยงานได้ และยังมีความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุข ๒) การรู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง หมายถึง การรับรู้คุณค่าของตนเองตามสภาพความเป็นจริงของชีวิต สามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ สามารถเผชิญอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างมั่นใจ หาแนวทางแก้ปัญหาให้ผ่านไปได้ด้วยดี และ ๓) การดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูศักยภาพต่างๆ ตามที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกำหนดไว้

๕. ความเชื่อมโยงของตัวแปร จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบการเชื่อมโยงระหว่างตัวแปร ๖ เส้นทาง ดังต่อไปนี้ ๑) ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ๒) ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมสำหรับคน

ไว้ที่พึ่ง ๓) ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งกับสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่ง ๔) ความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ๕) ความเชื่อมโยงระหว่างสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง และ ๖) ความเชื่อมโยงระหว่างสวัสดิการของคนไร้ที่พึ่งกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง

๕.๑.๓ การนำเสนอการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

๑. สรุปผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงจำนวน ๑๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๐๐ รองลงมาเป็นเพศชายจำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๐ กลุ่มตัวอย่างอายุ ที่พบมากที่สุดอายุ ๒๑ – ๓๐ ปี จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๓๐ รองลงมาเป็นอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๘๐ สถานภาพ โสด จำนวน ๑๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓๐ รองลงมาเป็นสถานภาพสมรส จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕๐ ระดับการศึกษาจบปริญญาตรี จำนวน ๑๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๗๐ รองลงมาเป็นปวช. จำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗๐ ระยะเวลาที่ทำงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง น้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕๐ รองลงเป็น ๕ – ๑๐ ปี จำนวน ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๐

๒. สรุปผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง ๔ ตัวแปร คือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง โดยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ๑๖ ตัวแปร

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ มีค่าเท่ากับ ๕๖.๗๖ องศาอิสระเท่ากับ ๖๑ ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ ๐.๖๓ นั่นคือ ค่าไค-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า ยอมรับสมมติฐานหลักที่ว่า การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๗ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ ๐.๙๓ ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ ๑ และ ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ .๐๐๐

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้มีค่าความเที่ยง อยู่ระหว่าง ๐.๑๔ ถึง ๐.๙๓ โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุดคือ รู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง รองลงมาคือ สมานัตตตา เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (R-SQUARE) ของสมการโครงสร้าง พบว่า คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา สามารถอธิบายความแปรปรวนหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง ได้ร้อยละ ๓๕.๐๐ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา และหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง สามารถอธิบายความแปรปรวนของสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง ได้ร้อยละ ๖๔.๐๐ และ คุณลักษณะ

ของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง และสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง สามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ได้ร้อยละ ๗๙.๐๐

เมื่อพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ในช่วง ๐.๓๗๒ ถึง ๐.๗๙๑ โดยตัวแปรมีความสัมพันธ์เป็นบวก ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุดคือ หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง และคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง แสดงว่า เมื่อเกิดหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งมากขึ้นคุณภาพของคนไร้ที่พึ่งเพิ่มมากขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รองลงมาคือ คุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยาและสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง แสดงว่า เมื่อผู้ดูแลมีคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยามากขึ้นสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งจะเพิ่มมากขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม พบว่า คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งได้รับอิทธิพลทางตรงจากหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ ๐.๔๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ตามลำดับ คุณภาพชีวิตของคนไร้ที่พึ่งได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยาผ่านหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ เท่ากับ ๐.๔๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตามการค้นพบของการวิจัย ดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ อภิปรายผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่งและการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

สภาพปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง มีพฤติกรรมการดูแลสุขอนามัยตัวเองบกพร่อง ทำให้มีผลต่อภาวะสุขภาพ เจ็บป่วย ภูมิคุ้มกันต่ำ คนไร้ที่พึ่งส่วนใหญ่เป็นจิตเวชจากการติดยาเสพติด แล้วส่งผลต่อสภาพร่างกาย แต่ส่วนของจิตใจ สังคม เขาใช้ชีวิตก้ำกึ่ง ร่ำรวย ติดยาเสพติดไม่มีที่พักอาศัย แนนอน ขาดความรับผิดชอบ ทำให้การพัฒนาคนไร้ที่พึ่ง และส่งกลับสู่สังคมเป็นเรื่องยาก ครอบครัวไม่ยอมรับ และการไม่สามารถกินยาตามแผนการรักษาของแพทย์ได้ด้วยตนเอง ด้านการสื่อสาร ไม่สามารถสื่อสารกับคนในสังคมได้อย่างเข้าใจทำให้ใช้ชีวิตในสังคมกับผู้อื่นเป็นไปด้วยความลำบาก สอดคล้องกับงานวิจัยของรพีพรรณ กลิ่นเจริญ, อุทัยวรรณ สถานานนท์และ วัสน์ ฌ กลางพบว่า ศักยภาพของผู้รับการสงเคราะห์นั้น เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาบริการด้านต่างๆ เช่น การที่ผู้รับการสงเคราะห์ไม่ชอบทำงาน และส่วนมากเป็นโรคจิตโรคประสาท ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้^๑ ส่วนใหญ่มีระดับสติปัญญาต่ำ ยากแก่การสอนให้เข้าใจทั้งกระบวนการ ส่วนใหญ่ จึงฝึกให้เป็นลูกมือและทำงานตามคำสั่งมากกว่า พัฒนาได้ยาก ส่งผลให้เป็นอุปสรรคในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ^๒ การ

^๑รพีพรรณ กลิ่นเจริญ, “ทัศนะของผู้บริหารต่อการเพิ่มพูนสมรรถภาพบุคลากรในหน่วยงานด้านการสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยจิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘), หน้า บทคัดย่อ.

^๒อุทัยวรรณ สถานานนท์, “ปัจจัยที่เอื้อต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลไร้ที่พึ่งในหน่วยงานด้านสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๘

ล้มเหลวในชีวิต การถูกบังคับให้ขอทาน พ่อแม่เลี้ยงไม่ได้ ประกอบกับการประกอบอาชีพขอทานทำให้ผู้ขอทานมีสภาพเศรษฐกิจที่พออยู่ได้ทำให้ต้องกลับมาเป็นคนเร่ร่อน^๓ ขอทาน

สภาพปัญหาระบบการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง ด้านบุคลากร ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งไม่เพียงพอ เนื่องจากปริมาณคนไร้ที่พึ่งมีมากและคนไร้ที่พึ่งส่วนมากมีอาการทางจิตทำให้การดูแลยากขึ้น เจ้าหน้าที่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดและปรับปรุงหลักสูตร ขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ต้องการให้มีการเปิดอบรมบุคลากรด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ^๔

ด้านกระบวนการทำงานของทีมสหสาขาวิชาชีพ ขาดความรู้ความสามารถในการดูแลคนไร้ที่พึ่งซึ่งส่วนมากมีอาการทางจิต ความรับผิดชอบในหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคน เนื่องจากความก้าวหน้าและความมั่นคงในอาชีพหน้าที่การงานมีน้อย บุคลากรจึงย้ายงานและออกจากงานมาก พบว่ามีบุคลากรที่มีอายุงานยาวนานน้อยมาก การให้ความสำคัญกับกระบวนการเตรียมการก่อนการฝึกอาชีพยังมีน้อย และแม้ว่าครูฝึกอาชีพมีความรู้ใน วิชาชีพเป็นอย่างดี แต่มีข้อจำกัดในการสอนหรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้รับการสงเคราะห์ เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ การโยกย้ายของเจ้าหน้าที่ ทำให้กิจกรรมบางอย่างต้องหยุดชะงักลง ประกอบกับเจ้าหน้าที่ยังไม่ได้ตระหนักถึงการทำงานร่วมกันเป็นทีม การให้บริการยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอได้รับงบประมาณจำกัด และโอกาสที่บุคลากรจะได้รับ การฝึกอบรม ดูงาน หรือลาศึกษาต่อยังมีน้อย ดังนั้นคุณภาพของบริการจึงอาจจะยังไม่เท่า เทียบกับสถานสงเคราะห์ประเภทอื่นๆ^๕

เช่นเดียวกับกักกัญญา เอมดิษฐ์และอรุณญา สีมอก พบว่า บุคลากรบางคนไม่มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ ทำให้ขาดแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงาน เนื่องจากคุ้นเคยกับวัฒนธรรมองค์กรแบบเดิม ปฏิบัติงานตามสายบังคับบัญชา^๖ ทัศนคติของทีมสหสาขาวิชาชีพ บางส่วนมีทัศนคติบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ไม่เอายากอยู่ ใกล้ ผู้รับบริการเพราะมีพฤติกรรมแปรปรวนพฤติกรรมก้าวร้าว พร้อมจะหลบหนี ปัญญาอ่อน ฉ้อโกง และขาดความเชื่อมั่น สงเคราะห์ นักประชาสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่การเกษตร เจ้าหน้าที่อบรมและฝึก

^๓วสันต์ ฦ กลาง, “สาเหตุของการกลับมาเป็นคนเร่ร่อน ขอทานสนสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่งสัมมาหาพน อำเภอมะแมตง จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณจิต**, (บัณจิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐). หน้า ๔๕

^๔อรุณญา สีมอก, “ทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพสำหรับผู้รับบริการในสถาน สงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง กรมประชาสงเคราะห์”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณจิต**, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร, ๒๕๓๕), หน้า ๓๔

^๕รพีพรรณ กลิ่นเจริญ, “ทัศนะของผู้บริหารต่อการเพิ่มพูนสมรรถภาพบุคลากรในหน่วยงานด้านการ สงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง”, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาบัณจิต**, (บัณจิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร, ๒๕๓๘), หน้า บทคัดย่อ.

^๖กัญญา เอมดิษฐ์, “แนวคิดการพัฒนาบุคลากรกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการตามยุทธศาสตร เสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร”, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณจิต**, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร, ๒๕๕๒), หน้า ๔๒.

วิชาชีพ และผู้ดูแลผู้รับบริการ สงเคราะห์ มีความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน พื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ น้อย”

๕.๒.๒ สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบในการพัฒนาโมเดลพุทธจิตวิทยา ในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง

คุณลักษณะผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธจิตวิทยา โดยบูรณาการหลักจิตวิทยาตาม ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคคลีแลนด์ (David I. McClelland) ร่วมกับการประยุกต์หลักธรรม สังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย ด้านการมีเป้าหมายในการทำงาน ด้านการทำงานตามมาตรฐานวิชาชีพ อย่างเป็นกระบวนการ โดยเริ่มจากการสร้างสัมพันธภาพ การประเมิณกาย จิต สังคม การบอกกฎ กติกาการอยู่ร่วมกัน การให้คำปรึกษาโดยทีมสหวิชาชีพ มีกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน การที่คนไร้ที่พึ่งได้เข้า มามีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอาชีพนั้น คนไร้ที่พึ่งได้รู้ถึงความรับผิดชอบ หน้าที่ สิ่งที่ได้รับว่า มีหน้าที่จะต้องดำเนินการอะไรอยู่ การฝึกอาชีพที่แตกต่างกันจึงไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ฝึกอาชีพ

ที่สถานสงเคราะห์ได้จัดขึ้น^๕ ประเมินความพร้อมและการเตรียมเพื่อกลับสู่สังคมและส่ง ฝึกอาชีพ ติดตามหลังคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ครอบครัว และ ด้านความอดทนในการทำงานตามมาตรฐาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้านการให้สิ่งที่เป็ประโยชน์ ด้านการพูดจาดี ด้านการช่วยเหลือพื้นฐาน และ ด้านความสม่ำเสมอในการรักษามาตรฐานในการทำงาน ที่มุ่งผลประโยชน์ต่อคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ภายใน สถานคุ้มครองไร้ที่พึ่ง สอดคล้องกับฉนวน ตรรกวิจารณ์ ศึกษา พบว่าการพัฒนาระดับบุคคล ระดับ กลุ่มและการพัฒนาในระดับองค์การ ต้องมีเป้าหมายมีกระบวนการพัฒนาอันประกอบด้วย การ พัฒนาเพื่อการเรียนรู้ นอกจากนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล และระดับองค์การจะมี ตัวแบบในการพัฒนา ซึ่งสามารถใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธอีกด้วย^๖

การประยุกต์หลักธรรมที่สำคัญไปประยุกต์ใช้ในการบริหารหรือดูแลมนุษย์ที่สำคัญ คือ หลักอ่อนหวาน นิมนวล (ปิยวาจา) การเจรจาด้วยคำที่สุภาพและถ้อยคำที่มีประโยชน์พูดถ้อยคำที่เป็น จริงและถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่นพูดในสิ่งที่เป็ประโยชน์ในบริหารงานวิชาการ การบริหาร งบประมาณ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานทั่วไป เอาใจเขามาใส่ใจเรา (อัตถจริยา) การ ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นในงานวิชาการการบริหารงบประมาณการบริหารงาน บุคลากรการบริหารงานทั่วไป อบอุ่นเหมือนญาติ (สมานัตตตา) หมายถึง การวางตัวให้เหมาะสม

^๕ อรัญญา สีมอก, "ทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพสำหรับผู้รับบริการในสถาน สงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง กรมประชาสงเคราะห์", **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๓๕.

^๖ ญาณกวี บุญทวี, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคนไร้ที่พึ่งในกิจกรรมฝึกอาชีพ ศึกษากรณีสถาน สงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งชายธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖.

^๗ ฉนวน ตรรกวิจารณ์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า๑๔.

เสมอต้นเสมอปลายในงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากรการบริหารงานทั่วไป^{๑๐}

หลักธรรมที่คนไร้ที่พึ่งต้องมีเพื่อนำไปสู่การคุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย ศรัทธา ในผู้ดูแล การคิดทางบวก การรู้คุณค่า รู้โทษและรู้ทางเลือกที่เหมาะสมได้นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง เมื่อผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งสามารถทำหน้าที่การดูแลด้วยความเป็นกัลยาณมิตรซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกเพื่อ ก่อให้เกิดศรัทธา รวมไปถึงปัจจัยภายในที่เรียกว่าโยนิโสมนสิการ ทำให้เกิดสัมมาทิฐิขึ้นเป็นปัญญาใน ขั้นแรก^{๑๑} การช่วยเหลือและประคับประคองจากสภาพแวดล้อมที่ดีคือกัลยาณมิตรและปัจจัยฝ่าย ปัญญาคือโยนิโสมนสิการนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต^{๑๒} สอดคล้องกับวันวิสาข ทิมมานพ ศึกษาการ พัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่พบว่า การขาดศรัทธาต่อผู้ให้บริการและขาด ความศรัทธาในตนเองทำให้ขาดปัญญาในการรับฟัง การอ่านความรู้ในการดูแลสุขภาพ ทำให้ขาด ความรู้ ความสามารถในการดูแลตนเอง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตต่ำ ดังนั้นการพัฒนาเริ่มด้วยการสร้าง ความศรัทธาและการประยุกต์หลักโยนิโสมนสิการไปพัฒนาให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีพฤติกรรมสุขภาพเชิง บวกอันนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้^{๑๓}

สวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง หมายถึง สิ่งจำเป็นพื้นฐานที่คนไร้ที่พึ่งได้รับเพื่อนำไปสู่การพึ่งพา ตนเอง ประกอบด้วย ปัจจัย ๔ การฟื้นฟูศักยภาพ การเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการฝึกอาชีพของสถาน คွ่มครองคนไร้ที่พึ่ง และ ครอบครัว/สังคม ด้วยการการติดต่อประสานงานติดตามหาญาติของคนไร้ที่ พึ่ง การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกับสังคมภายนอกให้มีความคุ้นเคย ส่งเสริมทักษะ การอยู่ร่วมกับสังคมได้ อย่างปกติสุข ดังที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้ถอดบทเรียน การดำเนินงานตามมาตรฐานการ จัดบริการคนไร้ที่พึ่งในสถานคွ่มครองคนไร้ที่พึ่ง ตอนหนึ่งระบุไว้ว่า การทำให้ผู้ใช้บริการมีส่วนร่วม หรือการทำให้สังคมให้ออกาสและทำความเข้าใจกับคนไร้ที่พึ่งมากขึ้น ซึ่งปัจจุบัน พบว่า สถาน คွ่มครองคนไร้ที่พึ่งหลายแห่ง ได้ให้ความสำคัญในประเด็นนี้ เห็นได้จากการประสานงานกับสถาน ประกอบการในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อส่งผู้ใช้บริการเข้าไปทำงาน ซึ่งนับเป็นการเปิดโอกาสและเปิดพื้นที่ เพื่อให้คนไร้ที่พึ่งได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมมากขึ้น^{๑๔}

^{๑๐}ทิพย์ ชันแก้ว, “กระบวนการเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรตามหลักพุทธ จิตวิทยาของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๐.

^{๑๑}วัฒนา พลชาติ, “ศึกษาวิเคราะห์วิธีการพัฒนาปัญญาตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๗.

^{๑๒}เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^{๑๓}วันวิสาข ทิมมานพ, “กระบวนการพุทธจิตวิทยาการศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก ของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย), ๒๕๖๐.

^{๑๔}กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, *การถอดบทเรียนการดำเนินงานตามมาตรฐานการจัดบริการคน ไร้ที่พึ่งในสถานคွ่มครองคนไร้ที่พึ่ง*, (กรุงเทพมหานคร : ร้านเจฟรินท์, ๒๕๕๙), หน้า ๑๕-๑๖.

คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง เป็นการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง ประการแรก คือ การรู้จักและเห็นคุณค่าตนเอง ต้องการที่จะได้รับการยกย่องหรือความต้องการเพื่อตนเองอันเป็น ความต้องการที่จะให้ผู้อื่นนับถือ เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่า^{๑๕} การมีเป้าหมายชีวิตและการดำเนินชีวิต ไปสู่เป้าหมาย และการดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญ ในขณะที่ดำเนินชีวิตเมื่อพบปัญหา อุปสรรค ทำให้เกิดความท้อแท้ สิ้นหวังแต่ถ้ามีเป้าหมายในชีวิตเมื่อพบอุปสรรคก็จะหันกลับไปมอง เป้าหมาย เกิดความคิดที่เป็นระบบคือการคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา เข้าใจ ยอมรับ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของโลก ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต^{๑๖} ทำให้เกิดกำลังใจเป็น แรงผลักดันให้ดำเนินชีวิตต่อไปจนประสบความสำเร็จได้^{๑๗}

๕.๒.๓ การอภิปรายการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา หลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่งได้รับอิทธิพลทางตรงจากคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธ จิตวิทยา สวัสดิการคนไร้ที่พึ่งได้รับอิทธิพลทางตรงจากคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา แต่คุณภาพของคนไร้ที่พึ่ง ไม่ได้รับอิทธิพลทางตรงจากคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา แต่ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง สามารถอธิบายได้ว่า ผู้ดูแลที่มีลักษณะการ ดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยาไม่ได้ ทำให้คนไร้ที่พึ่งมีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่ได้ แต่ลักษณะการดูแล คนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยามีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก ไปกระตุ้นให้คนไร้ที่ พึ่งเกิดศรัทธาในผู้ดูแลทำให้เกิดการเชื่อฟัง ส่งผลให้คนไร้ที่พึ่งเกิดความคิดเชิงบวก สามารถรู้คุณ โทษ และสามารถเลือกสิ่งที่เหมาะสมได้ เป็นการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เริ่มจากศรัทธา คือความเชื่อ หรือ ความเลื่อมใส ที่เกิดจากอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด โดยใช้ปัญญาของตนพิจารณา ไตร่ตรองในพระธรรมคำสั่งสอนต่างๆ ด้วยเหตุผล อย่างรอบครอบแล้วตามความเป็นจริง เมื่อมนุษย์มี ศรัทธาจะไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่ศรัทธา แต่จะต้องมีกระบวนการพัฒนาให้เกิดปัญญา และสามารถ พัฒนาขึ้นไปจนถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิตได้ถึงขั้นการหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงอย่างอิสระ คือ ศรัทธา ต้องเป็นไปในลักษณะที่สัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าเป้าหมาย ศรัทธาต้องเป็นไป

^{๑๕}ญาณทวี บุญทวี, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคนไร้ที่พึ่งในกิจกรรมฝึกอาชีพ ศึกษากรณี สถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งชายธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๔.

^{๑๖}วัฒนา พลชาติ, “ศึกษาวิเคราะห์วิธีการพัฒนาปัญญาตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)” *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๗.

^{๑๗}วันวิสาข์ ทิมมานพ, “กระบวนการพุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก ของผู้ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๔๐.

ในลักษณะที่สัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าเป้าหมาย^{๑๘} นอกจากนั้นศรัทธา เป็นการกลั่นกรองในการตัดสินใจ เป็นกระบวนการพัฒนาสู่ปัญญา^{๑๙} ส่งผลให้คนไร่ที่พึงมีชีวิตที่ดีได้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาที่พบว่า การศึกษาสภาพปัญหาของคนไร่ที่พึงและการดูแลคนไร่ที่พื้งนั้น ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อการดูแลคนไร่ที่พื้ง คือ การที่สร้างแรงจูงใจ ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลคนไร่ที่พื้งมีกำลังใจในการทำงาน หรือมีความสุขในการทำงาน หากผู้บริหารให้ความใส่ใจกับเจ้าหน้าที่ทุกคน ซึ่งอาจมีการจัดกิจกรรมร่วมกันในองค์กร การมอบใบประกาศเกียรติคุณผู้ปฏิบัติหน้าที่ดีเด่น สร้างสังคมที่น่าอยู่ รู้สึกมีความมั่นคงในอาชีพ เพื่อเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด และเป็นขวัญกำลังใจให้แก่เจ้าหน้าที่ทุกคน นับเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่เจ้าหน้าที่ทุกคนในสถานคุ้มครองคนไร่ที่พื้งได้เป็นอย่างดี

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในการดูแลคนไร่ที่พื้ง โดยใช้การศึกษาจากประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องในการดูแลคนไร่ที่พื้ง ซึ่งการวิจัยแบบนี้ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยมากนักในประเทศไทยของเรา ซึ่งองค์ประกอบของแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นนั้นเหมาะสมสำหรับใช้วัดคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร่ที่พื้งตามหลักพุทธจิตวิทยา ดังนั้น จึงควรนำรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นไปนำเสนอให้กับบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการให้บริการและช่วยเหลือคนไร่ที่พื้ง เพื่อให้เข้าใจในกระบวนการและเป็นการยกระดับจิตใจของผู้ดูแลคนไร่ที่พื้งตามหลักพุทธจิตวิทยา

๒. ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีด้วยการวิจัยวิธีการเชิงคุณภาพเพื่อขยายผลวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม เพื่อให้ทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา ทั้งยังได้ทราบถึงปัญหาของคนไร่ที่พื้ง ซึ่งผลจากการวิจัยที่ได้ ควรนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาบุคลากรที่ทำงานในสถานคุ้มครองคนไร่ที่พื้ง เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะ องค์ความรู้ต่างๆ หรือสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรทุกคนได้มุ่งมั่นในการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น แบบยังยืนยาวนานสืบต่อไป

๓. งานวิจัยนี้เป็นข้อมูลประสบการณ์ตรงจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลคนไร่ที่พื้ง สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของผู้ดูแลคนไร่ที่พื้ง ซึ่งอุทิศตนแก้ไขปัญหามวลรวมของประเทศชาติของเรา รวมถึงการสละเวลาร่วมกับคนไร่ที่พื้งเป็นเวลานาน ประกอบกับการเอาใจใส่อย่างละเอียดตามอาการของคนไร่ที่พื้ง ทั้งนี้รัฐบาลควรนำข้อมูลจากงานวิจัยนี้ไปดำเนินการแก้ไขปัญหาระบบ

^{๑๘} กุล โพธิ์ทอง, “กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตตนตามแนวพุทธจิตวิทยา” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๙.

^{๑๙} อภิสร มีผล, “การศึกษาศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๒๕.

นโยบายฝึกอบรมการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ให้เห็นรายละเอียดต่างๆ ของคนไร้ที่พึ่ง เพื่อสร้างมาตรฐานของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่งในระดับจิตใจ พร้อมจัดสวัสดิการรองรับให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนที่สนใจในเรื่องการดูแลคนไร้ที่พึ่ง ได้นำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการทำการศึกษาวิจัยตัวแปรด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากข้อเสนอแนะนี้ได้มาจากผลการวิจัยภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีตัวแปรอีกจำนวนมาก ทั้งตัวแปรทางพุทธิจิตวิทยาและตัวแปรทางจิตวิทยาซึ่งผู้สนใจศึกษาทำวิจัยต่ออาจทำการศึกษาวิจัยตัวแปรด้านอื่นๆ ได้ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เลือกนำมาศึกษาเพียงมุมของคุณลักษณะของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง

๒. ควรมีการทำการวิจัยเปรียบเทียบวิเคราะห์ระหว่างศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อเป็นการตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรที่มีผลต่อการทำงานของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง ทั้งนี้เนื่องจาก การศึกษา กลุ่มตัวอย่างวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งมีเพียง ๑๑ แห่งทั่วประเทศ ซึ่งผลที่ได้อาจยังไม่ได้คำตอบของการวิจัยสำหรับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ควรทำการวิจัยให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เช่น อาจสุ่มตัวอย่างในการขยายไปถึงศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแต่ละแห่งทั่วประเทศ

๓. ควรมีการนำโมเดลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปทำวิจัยเชิงทดลองต่อไปโดยใช้ตัวแปรคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธิจิตวิทยา เป็นตัวแปรต้น เพื่อสนับสนุนโมเดลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถทำให้บุคคลมีแรงจูงใจในการทำงาน และสามารถพิสูจน์ว่ารูปแบบการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธิจิตวิทยาสามารถปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ในการวิจัยเชิงทดลองอาจประกอบด้วยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แล้ววัดค่าหลักการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามหลักพุทธิจิตวิทยาที่เกิดขึ้นจากบุคคลทั้งสองกลุ่มนำมาเปรียบเทียบกัน อย่างไรก็ตาม การวิจัยเชิงทดลองจากโมเดลนี้อาจจัดกระทำขึ้นได้ยากเนื่องจากต้องมีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนอื่นๆ ด้วย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก.ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข.ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. การถอดบทเรียนการดำเนินงานตามมาตรฐานการจั้ดบริการ คนไร้ที่พึ่งในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง. กรุงเทพมหานคร: เจปรี๊น, ๒๕๕๙

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ.สิทธิประโยชน์และแหล่งบริการสำหรับผู้ด้อยโอกาสและทำเนียบองค์กรเครือข่าย . กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส, ๒๕๕๔.

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุล.นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔.

คุณ โทชนธ. พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๓๗.

ดร.วิทย์ เทียงบุญธรรม. พจนานุกรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ห.จ.ก.ประชุมทองการพิมพ์ ๒๒, ๒๕๓๖.

เต็มศักดิ์ คทวนิช. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยุคเคชั่น, ๒๕๔๖.

ธรรมรักษา. พระไตรปิฎกฉบับสุภาสิต.กรุงเทพมหานคร : รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๓๒.

นวลลออ สุภาพล. ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ.กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๗

ยงยุทธ เกษสาคร. ภาวะผู้นำและการจูงใจ.กรุงเทพมหานคร :เอสเคบุ๊กเน็ต, ๒๕๔๖.

พระภิกษุวิสุทธาน (เสริมชัย ชยมงคล). ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: เอช ที พีเพรส, ๒๕๔๒.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). ธรรมานุญชีวิต .พิมพ์ครั้งที่ ๘๒.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต).พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____ .พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติมช่วงที่ ๑).พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๑.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พุทธทาสภิกขุ. **ชุมนุมข้อคิดอิสระ พุทธทาสภิกขุ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๓๘).

พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว). **ศรัทธา รุ่งอรุณแห่งสันติภาพโลก**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๕๑.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช, ปธ.๙ ราชบัณฑิต). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลี้ยงเชิง, ๒๕๔๘.

เพริศพรณ แดนศิลป์. **สู่ความกว้างของดวงใจ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๕๖.
พิมพ์มล พลเวียง. **ศักยภาพและผลในการดำเนินงานพัฒนาระบบการบริหารงานของสถานสงเคราะห์เด็กในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

ศุภร เสรีรัตน์. **พฤติกรรมผู้บริโภค**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า, ๒๕๔๐.

ศิริ ฮามสุโพธิ์. **ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓.

สมเด็จพระมหาอริยวงศญาณ (วาสน์วาสนโน). **สังคหวัตถุ ๔**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมธโร). **ธรรมะสร้างเยาวชน**. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ. **การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), ๒๕๓๙.

สุพิน เกชาคุปต์. **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖.

อภิญา เวชชัย, และกิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุล. **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส: กลุ่มคนจนคนด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

อำพล เสนาณรงค์. **ทฤษฎีใหม่ในมุมมองของการบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ศูนย์เทคโนโลยี, ๒๕๔๒.

(๒) วิทยานิพนธ์:

กุล โพธิ์ทอง. “กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตตนตามแนวพุทธจิตวิทยา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

กาญจนา เอ็มดิษฐ์. “แนวความคิดการพัฒนาศักยภาพคนและพัฒนาสังคมและสวัสดิการตามพุทธศาสตร์เสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, ๒๕๕๒.

โฆษิต พรประเสริฐ. “การสร้างแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น”.

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖.

ณาน ตรรกวิจารณ์. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,

วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.

ญาณกวี บุญทวี. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคนไร้ที่พึ่งในกิจกรรมฝึกอาชีพ ศึกษากรณีสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งชายธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี”. **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐.

ทศพร ประเสริฐสุข. “การสร้างโมเดลการสอนแบบกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับเด็กด้อยสัมฤทธิ์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

ทิพย์ ชันแก้ว. “กระบวนการเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อองค์กรตามหลักพุทธ จิตวิทยาของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

นันทนา แรงจริง. “การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

เบญจวรรณ สิงโตอ่อน. “การให้คำปรึกษาแบบผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดของโรเจอร์ เพื่อเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่”.

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

พงษ์ศักดิ์ นาคศรี. “กระบวนการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ “**วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘.

พระมหาอุทธร ปณฺญาสิริ (สัจจรัตนพงศ์). ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาปรม โอภาโส (ทองคำ). ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวไทยในปัจจุบัน. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

รพีพร ศิลาวรรณ. “ผลการศึกษาอาสนะและสมาธิตามแนวคิดมนุษยนิยมใหม่ต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของสถานสงเคราะห์บ้านเด็กชายเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖.

รพีพรรณ กลิ่นเจริญ. “ทัศนะของผู้บริหารต่อการเพิ่มพูนสมรรถภาพบุคลากรในหน่วยงานด้านการสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.

วราทิพย์ ละออง. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมในงาน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในงาน กับการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตร มหาบัณฑิต**. คณะพยาบาลศาสตร์: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

วสันต์ ณ กลาง. “สาเหตุของการกลับมาเป็นคนเร่ร่อน ขอลานสนสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่งสัมมาพนา
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย :**
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

วัฒนา พลชาติ. “ศึกษาวิเคราะห์วิธีการพัฒนาปัญญาตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)”.
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

วันวิสาข์ ทิมมานพ. “กระบวนการพุทธจิตวิทยาการศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวกของผู้
ติดเชื้อเอชไอวี โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต.**
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

สุนิดา ศิริพากย์. การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
ของแมคเคลแลนด์และการเสริมสร้างอัตมโนทัศน์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อพัฒนา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาการศึกษาการศึกษานอกระบบ กลุ่มด้อย
สัมฤทธิ์ที่เรียนด้วยวิธีเรียนทางไกล. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, คณะครุ**
ศาสตร์: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

สุนทร หัสซันต์. “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานกับความสำเร็จ
ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร**
ดุษฎีบัณฑิต, คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๔.

อรรณณ เงามประเสริฐวงศ์. “คุณภาพชีวิตของพนักงานทำงานกะกลางคืน ศึกษากรณี : ศูนย์ปฏิบัติการ
เช็ก บมจ. ธนาคารกรุงเทพ”. **สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์:**
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

อรัญญา สีหมอก, “ทัศนะของเจ้าหน้าที่ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพสำหรับผู้รับบริการในสถาน
สงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง กรมประชาสงเคราะห์”, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะ**
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕.

อุทัยวรรณ สถานานนท์. “ปัจจัยที่เอื้อต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของบุคคลไร้ที่พึ่งใน
หน่วยงานด้านสวัสดิการคนไร้ที่พึ่ง”, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะสังคม**
สงเคราะห์ศาสตร์, ๒๕๓๔.

อภิสร มีผล. “การศึกษาศรัทธาในฐานะปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา”
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

กองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. **มาตรฐานการจัด**
สวัสดิการสังคมของคนไร้ที่พึ่ง.[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.bsbs.go.th/modules.php>
[๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑]

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. **สาระสำคัญและคำอธิบายมาตรา**
พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.๒๕๕๗.[ออนไลน์], แหล่งที่มา:
www.m-society.go.th [๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑].

ภิกขุ พุทธทาส อินทปัญโญ.เรื่องเรียน พุทธศาสนา ใน ๑๕ นาที,[ออนไลน์], แหล่งที่มา
www.uddhadasacom.[๓ ธันวาคม ๒๕๖๑]

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง บ้านเมตตา นครราชสีมา. คนไร้ที่พึ่งจังหวัดนครราชสีมา. [ออนไลน์],
แหล่งที่มา: <http://www.banmetta.org/> [๒ ธันวาคม ๒๕๖๑]

(๔) รายงานวิจัย :

ชินชัย ชี้เจริญ.การคุ้มครองทางสังคมสู่ปัญญาอาเซียนว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการ
คุ้มครองทางสังคม.รายงานวิจัย.กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์,
๒๕๕๗.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่นๆ :

ณรงค์ศักดิ์ จันทน์นวล, “การตั้งเป้าหมาย”. เอกสารประกอบการสอนทักษะชีวิต, สาขาวิชาการ
บริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,๒๕๕๖). (อัดสำเนา)

๒. ภาษาอังกฤษ :

Locke & Latham. **G. P. A Theory of Goal Setting & Task Performance**. New Jersey :
Prentice-Hall, 1990.

McClelland, D. C., Atkinson, J. W., Clark, R. A. and Lowell, E. L. **The achievement
motive**. New York: Appleton-Century-Crofts, 1953.

World Health Organization (WHO). **Investing in mental health Geneva**.Switzerland:
Nove Impression, 2003.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
(สัมภาษณ์)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๕๗

กลุ่มงานคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ
รับที่ 3629
วันที่ 10 ก.ย. 2561

กรมส่งเสริมสังคมและสวัสดิการ
รับที่ ๑๐๐๗ ๑๐ ก.ย. ๒๕๖๑
นอว ผู้ส่ง ๖๑-๕
เวลารับ..... เวลาส่ง.....

๑ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

กองคุ้มครองสิทธิและพัฒนาคุณภาพชีวิต
รับที่ 13๖๖๙
วันที่ 10 ก.ย. 2561
เวลารับ..... เวลาส่ง.....

ด้วย นายกรณ์ สาริยา รหัสนักศึกษา ๕๘๐๑๕๐๓๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การสร้างโมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา : CASUAL MODEL IN HOMELESS PEOPLE CARE BASED OM BUDDHIST PSYCHOLOGY ภายใต้การควบคุมดูแลของ ผศ. ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา เห็นแล้วว่า บุคลากรในหน่วยงานของท่าน เป็นบุคคลต้นแบบผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ พร้อมทั้งมีผลงานอันเป็นที่ประจักษ์และยอมรับ สามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวได้อย่างยิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือ เข้าทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง ๑๑ แห่ง สังกัดกองคุ้มครองสวัสดิภาพ และเสริมสร้างคุณภาพชีวิต กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยขอสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ๔ ท่าน ประกอบไปด้วย ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ ระหว่างเดือนกันยายน - ตุลาคม ๒๕๖๑

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ นายกรณ์ สาริยา ได้เก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ด่วนที่สุด

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต กลุ่มการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ โทร. ๖๒๙๔

ที่ พม ๐๖๐๒/ ๑๑๑ ๙๕

วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง นายกรณ์ สาริยา รหัสนักศึกษา ๕๘๐๑๕๐๓๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง ๑๑ แห่ง

ตามหนังสือ ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๕๗ ลงวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย ด้วย นายกรณ์ สาริยา รหัสนักศึกษา ๕๘๐๑๕๐๓๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่องการสร้างโมเดล เชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา : CULSUAL MODEL IN HOMELESS PEOPLE CARE BASED OM BUDDHIST PSYCHOLOGY ภายใต้การควบคุมวิทยานิพนธ์ของ ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง และดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความประสงค์จะเข้าสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง ๑๑ แห่ง โดยขอสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จำนวน ๔ ท่าน ประกอบไปด้วย ๑. ผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ๒. นักจิตวิทยา ๓. นักสังคมสงเคราะห์ ๔. ผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์

ในการนี้ กองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต พิจารณาแล้ว เห็นควรให้นายกรณ์ สาริยา รหัสนักศึกษา ๕๘๐๑๕๐๓๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เก็บข้อมูลวิจัย เพื่อให้เป็นประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(นางสาวสุวริย์ ไชยวงศ์)

หัวหน้ากลุ่มการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ

ปฏิบัติราชการแทน

ผู้อำนวยการกองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต

ภาคผนวก ข

จดหมายขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร./โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ (ต่อ ๘๒๐๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๔๖

วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง ขอรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

นมัสการ พระมหาเพื่อน กิตติโสภโณ,ผศ.ดร.

ด้วย นายกรณ์ สาริยา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา :DEVELOPMENT OF A CAUSAL MODEL OF CARING FOR HOMELESS PEOPLE FOLLOWING BUDDHIST PSYCHOLOGY.

การจัดทำดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าว นิสิตได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากกรรมการที่ปรึกษา ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติและสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนิสิตผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นิสิตจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีศรีเรือง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร./โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ (ต่อ ๘๒๐๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๔๖

วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

นมัสการ พระครูพิพิธปริยัติกิจ,ดร.

ด้วย นายกรณ์ สาริยา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา :DEVELOPMENT OF A CAUSAL MODEL OF CARING FOR HOMELESS PEOPLE FOLLOWING BUDDHIST PSYCHOLOGY.

การจัดทำดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าว นิสิตได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากกรรมการที่ปรึกษา ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชาแนวปฏิบัติและสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนิสิตผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นิสิตจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาตรวจเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร./โทรสาร ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ (ต่อ ๘๒๐๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๔๖

วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง ขอรเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.วันวิสาข์ ทิมมานพ

ด้วย นายกรณ์ สาริยา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา :DEVELOPMENT OF A CAUSAL MODEL OF CARING FOR HOMELESS PEOPLE FOLLOWING BUDDHIST PSYCHOLOGY.

การจัดทำดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าว นิสิตได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากกรรมการที่ปรึกษา ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติและสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนิสิตผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นิสิตจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาตรวจเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร./โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ (ต่อ ๘๒๐๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๔๖

วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.ลำพอง กลมกุล

ด้วย นายกรณ์ สาริยา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา :DEVELOPMENT OF A CAUSAL MODEL OF CARING FOR HOMELESS PEOPLE FOLLOWING BUDDHIST PSYCHOLOGY.

การจัดทำดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าว นิสิตได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากกรรมการที่ปรึกษา ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติและสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนิสิตผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นิสิตจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาตรวจเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ โทร./โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ (ต่อ ๘๒๐๘)

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/๔๖

วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน รศ.ดร.เมธาวี อุดมธรรมานภาพ

ด้วย นายกรณ์ สาริยา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุตามแนวพุทธจิตวิทยา : DEVELOPMENT OF A CAUSAL MODEL OF CARING FOR HOMELESS PEOPLE FOLLOWING BUDDHIST PSYCHOLOGY.

การจัดทำดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าว นิสิตได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากกรรมการที่ปรึกษา ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติและสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนิสิตผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นิสิตจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาตรวจเครื่องมือวิจัยดังกล่าว ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีศรีเรือง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

ภาคผนวก ค
เครื่องมือวิจัย (แบบสอบถาม)

แบบสอบถามสำหรับการวิจัยเรื่อง
โมเดลเชิงสาเหตุในการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา

(A Structural Equation Model of People Homeless Following Buddhist Psychology)

คำชี้แจง แบบสอบถามสำหรับการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น ๕ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา จำนวน ๒๑ ข้อ

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง จำนวน ๙ ข้อ

ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งเกรด A ๑๐ ข้อ

ตอนที่ ๕ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของคนไร้ที่พึ่งจำนวน ๙ ข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงตามกับความเป็นจริงและในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

มากที่สุด

ลำดับ	รายการ
๑	เพศ ☐ ๑. ชาย ☐ ☐ ๒. หญิง
๒	อายุ ☐ ☐ ๑. ต่ำกว่า ๒๑ ปี ☐ ☐ ๒. ๒๑ – ๓๐ ปี ☐ ☐ ๓. ๓๑ – ๔๐ ปี ☐ ☐ ๔. ๔๑ – ๕๐ ปี ☐ ☐ ๕. ๕๑ ปีขึ้นไป
๓	สถานภาพ ☐ ☐ ๑. โสด ☐ ๒. สมรส ☐ ☐ ๓. หย่า / แยกกันอยู่ ☐ ☐ ๔. หม้าย
๔	ระดับการศึกษา ☐ ๑. ปวช. ☐ ๒. ปวส. /อนุปริญญา ☐ ๓. ปริญญาตรี ☐ ๔. สูงกว่าปริญญาตรี
๕	ระยะเวลาที่ทำงานในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ☐ ๑. น้อยกว่า ๕ ปี ☐ ๒. ๕ – ๑๐ ปี ☐ ๓. ๑๑ – ๑๕ ปี ☐ ☐ ๔. ๑๖ ปีขึ้นไป

คำชี้แจง คำถามในตอนที่ ๒-๕ นี้เป็นข้อคำถามที่มีการให้คะแนนแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) มีระดับการให้คะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๕ คะแนน แทน เห็นด้วยอย่างยิ่ง

๔ คะแนน แทน เห็นด้วย

๓ คะแนน แทน เฉยๆ

๒ คะแนน แทน ไม่เห็นด้วย

๑ คะแนน แทน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของตนเอง

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ดูแลตามแนวพุทธจิตวิทยา

ข้อ	ข้อคำถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
๑	คนไร่ที่พึงเกรดA สามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่เป็นภาระต่อผู้อื่น					
๒	คนไร่ที่พึงเกรดA ช่วยเหลือภาระงาน ภายในสถานคุ้มครองคนไร่ที่พึงได้					
๓	คนไร่ที่พึงเกรดA สามารถกลับสู่ครอบครัว และสังคมได้ตามปกติ					
๔	ท่านทุ่มเททั้งกายและใจในการปฏิบัติดูแล คนไร่ที่พึงเกรดA ตามกระบวนการดูแลคน ไร่ที่พึง					
๕	ท่านได้รับความไว้วางใจในการทำงานได้ ตามมาตรฐานของหน่วยงานตามที่กำหนด ไว้					
๖	ท่านปฏิบัติหน้าที่ครบทุกขั้นตอนใน กระบวนการช่วยเหลือฟื้นฟูศักยภาพของคน ไร่ที่พึง					
๗	ท่านให้เวลาในการดูแลคนไร่ที่พึงเกรดA โดยให้อยู่ในสายตาของท่านตลอดเวลา					
๘	ท่านมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติดูแลคนไร่ที่ พึงอย่างต่อเนื่อง					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
๙	ท่านมีความอดทนต่อความยากลำบาก และความเหน็ดเหนื่อยในการดูแลคนไร้ที่ พึ่งเกรด A					
๑๐	ท่านมีความเห็นใจ และอยากช่วยเหลือ ดูแลคนไร้ที่พึ่งเกรด A					
๑๑	ท่านเต็มใจที่จะพาคนไร้ที่พึ่ง เกรด A ทำ กิจกรรมที่เพิ่มความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไร้ที่พึ่ง					
๑๒	ท่านแนะนำกฎระเบียบที่เหมาะสมต่อคน ไร้ที่พึ่งเกรด A					
๑๓	ท่านพูดคุย และทักทาย ด้วยถ้อยคำที่ สุภาพกับคนไร้ที่พึ่ง					
๑๔	ท่านสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการดูแลคนไร้ ที่พึ่งเกรด A จนก่อให้เกิดความ เชื่อใจ					
๑๕	ท่านได้แนะนำเรื่องสิทธิประโยชน์ให้กับ คนไร้ที่พึ่งอยู่เกรด A เป็นประจำ					
๑๖	เมื่อท่านเห็นคนไร้ที่พึ่งเกรด A ประสบ ปัญหาท่านให้การช่วยเหลือทันที					
๑๗	เมื่อคนไร้ที่พึ่งเกรด A แสดงความต้องการ บางอย่างที่ไม่เหมาะสม ท่านจะชี้แจงให้คน ไร้ที่พึ่งเข้าใจในความไม่เหมาะสมนั้น					
๑๘	ท่านให้การสนับสนุนคนไร้ที่พึ่งเกรด A ให้ สามารถพัฒนาฟื้นฟูทางด้านศักยภาพ ไปสู่ เป้าหมายอย่างเต็มความสามารถ					
๑๙	ท่านได้รับความไว้วางใจในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง เกรด A จากเพื่อนร่วมงาน					
๒๐	ท่านสามารถสร้างความคุ้นเคยกับคนไร้ที่ พึ่งเกรด A และเพื่อนร่วมงานได้ง่าย					
๒๑	ท่านให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ที่คนไร้ ที่พึ่งเกรด A ควรได้รับ					

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมสำหรับคนไร้ที่พึ่ง

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
๑	คนไร้ที่พึ่งเกรด A มีการรับฟังและยอมรับ ในคำแนะนำของผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง					
๒	คนไร้ที่พึ่งเกรด A ปฏิบัติตามกฎหมาย ได้เป็นอย่างดี					
๓	คนไร้ที่พึ่งเกรด A ให้ความสำคัญในการเข้า ร่วมกิจกรรมตามกระบวนการฟื้นฟูศักยภาพ ของศูนย์					
๔	คนไร้ที่พึ่งเกรด A มีความกระตือรือร้นใน การเข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้ดูแลพาทำ					
๕	คนไร้ที่พึ่งเกรด A ไม่ปฏิบัติตัวที่เพิ่มภาระ ให้ผู้ดูแลคนไร้ที่พึ่ง					
๖	คนไร้ที่พึ่ง เกรด A ยินดีที่จะปฏิบัติตาม เงื่อนไขที่ดี เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่คนไร้ที่พึ่ง ต้องการ					
๗	คนไร้ที่พึ่งเกรด A รู้ถึงวิธีปฏิบัติตัวที่ไม่เป็น ภาระต่อผู้อื่น					
๘	คนไร้ที่พึ่งเกรด A สามารถแยกแยะ พฤติกรรมที่ควรทำและไม่ควรทำได้					
๙	คนไร้ที่พึ่งเกรด A พึงเลือกปฏิบัติเฉพาะใน สิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อตัวเองและสังคม					

ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสวัสดิการคนไร้ที่พึ่งเกรด A

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
๑	ท่านช่วยดูแลให้คนไร้ที่พึ่งเกรด A ได้รับประทานอาหารตามกำหนดเวลา					
๒	ท่านช่วยกำกับดูแลรักษาความสะอาดสถานที่อยู่อาศัยของคนไร้ที่พึ่ง เกรด A ทุกวัน					
๓	ท่านสังเกตสุขภาพความชำรุดของเสื้อผ้าที่คนไร้ที่พึ่ง เกรด A ใส่อยู่เสมอ					
๔	ท่านดูแลให้คนไร้ที่พึ่งเกรด A รับประทานยาตามที่แพทย์กำหนด					
๕	ท่านเชิญชวนคนไร้ที่พึ่ง เกรด A ให้มาทำกิจกรรมฟื้นฟูศักยภาพอยู่เป็นประจำ					
๖	ท่านสอนวิธีการฝึกอาชีพให้กับคนไร้ที่พึ่งเกรด A ครบถ้วนทุกขั้นตอน					
๗	ท่านเฝ้าดูการปฏิบัติระหว่างทำกิจกรรมฝึกอาชีพของคนไร้ที่พึ่งเกรด A					
๘	ท่านสืบประวัติ และหาข้อมูลเกี่ยวกับญาติของคนไร้ที่พึ่งเกรด A เป็นประจำ					
๙	ท่านพาคนไร้ที่พึ่ง เกรด A ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและสังคม					
๑๐	ท่านแนะนำการปฏิบัติตัวเพื่อฟื้นฟูศักยภาพให้คนไร้ที่พึ่ง เกรด A สามารถกลับไปอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้					

ภาคผนวก ข

คะแนนค่า IOC ของแบบสอบถาม

คะแนนค่า IOC ของแบบสอบถาม

ข้อที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๑	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๒	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๓	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๔	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๕	ค่า IOC
๑.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๕.	๑	๐	๑	๑	๑	๐.๘
๖.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๗.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๘.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๙.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๐.	๑	๑	๐	๑	๑	๐.๘
๑๑.	๑	๑	๐	๑	๑	๐.๘
๑๒.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๓.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๔.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๕.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๖.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๗.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๘.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๑๙.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๐.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๑.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๒.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๓.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๔.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๕.	๑	๐	๑	๑	๑	๐.๘
๒๖.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๗.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๘.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๒๙.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๐.	๑	๑	๑	๑	๑	๑

ต่อ

ข้อที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๑	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๒	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๓	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๔	ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ ๕	ค่า IOC
๓๑.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๒.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๓.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๔.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๕.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๖.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๗.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๘.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๓๙.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๐.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๑.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๒.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๓.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๔.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๕.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๖.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๗.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๘.	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๔๙.	๑	๑	๑	๑	๑	๑

ภาคผนวก ง
ค่าความเชื่อมั่น

ค่าความเชื่อมั่น

	Scale Mean if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation
CCAB1	193.83	0.71
CCAB2	193.97	0.71
CCAB3	193.90	0.71
CCAB4	194.00	0.57
CCAB5	194.23	0.67
CCAB6	195.10	0.39
CCAB7	195.20	0.42
CCAB8	195.00	0.33
CCAB9	193.90	0.58
CCAB10	194.63	0.45
CCAB11	194.60	0.27
CCAB12	194.30	0.64
CCAB13	194.27	0.71
CCAB14	194.60	0.13
CCAB15	194.50	0.73
CCAB16	194.53	0.57
CCAB17	194.57	0.72
CCAB18	194.47	0.62
CCAB19	193.90	0.78
CCAB20	194.03	0.41
CCAB21	193.87	0.77
DPH1	194.07	0.58
DPH2	194.13	0.61
DPH3	194.23	0.63
DPH4	194.43	0.46
DPH5	194.17	0.73
DPH6	195.00	0.07

DPH7	194.20	0.43
DPH8	194.07	0.72
DPH9	194.17	0.67
BPH1	194.57	0.41
BPH2	194.40	0.44
BPH3	194.40	0.66
BPH4	194.13	0.68
BPH5	194.07	0.52
BPH6	194.00	0.73
BPH7	194.13	0.72
BPH8	194.20	0.72
BPH9	195.00	0.20
BPH10	194.40	0.60
QLPH1	194.10	0.67
QLPH2	194.20	0.62
QLPH3	194.10	0.67
QLPH4	194.83	0.24
QLPH5	194.63	0.40
QLPH6	194.40	0.48
QLPH7	194.33	0.53
QLPH8	194.87	0.39
QLPH9	194.57	0.53
Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	N of Items	
0.949	49	

ภาคผนวก จ

Print Out LISREL

การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามแนวพุทธจิตวิทยา
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะส่วนที่สำคัญ

DATE: 2/ 5/2019

TIME: 14:10

L I S R E L 8.72

BY

Karl G. J”reskog & Dag S”rbom

This program is published exclusively by

Scientific Software International, Inc.

7383 N. Lincoln Avenue, Suite 100

Lincolnwood, IL 60712, U.S.A.

Phone: (800)247-6113, (847)675-0720, Fax: (847)675-2140

Copyright by Scientific Software International, Inc., 1981-2005

Use of this program is subject to the terms specified in the

Universal Copyright Convention.

Website: www.ssicentral.com

The following lines were read from file C:\QLPH\QLPH.pr2:

Full Model

Observed Variables

CMAB1 CMAB2 CMAB3 CMAB4 CMAB5 CMAB6 CMAB7 DPH1 DPH2 DPH3 WPH1 WPH2

WPH3 QLPH1 QLPH2 QLPH3

Correlation Matrix

1.000

0.424 1.000

0.293 0.720 1.000

0.241 0.641 0.753 1.000

0.191 0.588 0.705 0.862 1.000

0.164 0.624 0.749 0.824 0.785 1.000

0.287 0.689 0.672 0.757 0.772 0.805 1.000

0.637 0.434 0.427 0.433 0.458 0.403 0.516 1.000

0.619 0.478 0.437 0.425 0.433 0.386 0.438 0.864 1.000

0.636 0.450 0.416 0.448 0.449 0.401 0.501 0.810 0.860 1.000

0.220 0.476 0.632 0.586 0.575 0.574 0.648 0.350 0.328 0.395 1.000

0.237 0.526 0.596 0.578 0.600 0.641 0.715 0.441 0.408 0.514 0.787 1.000

0.160 0.443 0.513 0.590 0.609 0.587 0.612 0.359 0.404 0.485 0.663 0.703 1.000

0.703 0.239 0.282 0.227 0.246 0.210 0.229 0.650 0.658 0.686 0.238 0.234 0.270 1.000

0.676 0.364 0.425 0.383 0.403 0.352 0.374 0.718 0.748 0.753 0.354 0.368 0.388 0.853 1.000

0.601 0.354 0.429 0.346 0.358 0.366 0.375 0.716 0.735 0.756 0.316 0.390 0.371 0.815 0.888 1.000

Sample Size = 215

Latent Variables CMAB DPH WPH QLPH

Relationships

CMAB1 = 1*CMAB

CMAB2 = CMAB

CMAB3 = CMAB

CMAB4 = CMAB

CMAB5 = CMAB

CMAB6 = CMAB

CMAB7 = CMAB

DPH1 = 1*DPH

DPH2 = DPH

DPH3 = DPH

WPH1 = 1*WPH

WPH2 = WPH

WPH3 = WPH

QLPH1 = QLPH

QLPH2 = QLPH

QLPH3 = QLPH

QLPH = WPH

DPH = CMAB

DPH = WPH

QLPH = CMAB DPH

WPH = CMAB

Set error covariance of CMAB4 and CMAB5 free

Set error covariance of CMAB6 and CMAB1 free

Set error covariance of CMAB1 and QLPH1 free

Set error covariance of CMAB3 and CMAB7 free

Set error covariance of CMAB1 and CMAB2 free

Set error covariance of CMAB4 and CMAB6 free

Set error covariance of CMAB2 and CMAB3 free

Set error covariance of DPH1 and DPH2 free

Set error covariance of WPH1 and CMAB3 free

Set error covariance of CMAB7 and DPH2 free

Set error covariance of CMAB6 and CMAB5 free

Set error covariance of WPH1 and QLPH3 free

Set error covariance of CMAB3 and DPH3 free
 Set error covariance of DPH1 and WPH3 free
 Set error covariance of CMAB4 and WPH2 free
 Set error covariance of CMAB5 and WPH3 free
 Set error covariance of QLPH2 and CMAB1 free
 Set error covariance of QLPH3 and CMAB1 free
 Set error covariance of DPH3 and WPH2 free
 Set error covariance of CMAB4 and CMAB7 free
 Set error covariance of DPH2 and CMAB2 free
 Set error covariance of CMAB1 and CMAB5 free
 Set error covariance of CMAB1 and CMAB4 free
 Set error covariance of CMAB1 and DPH3 free
 Set error covariance of DPH1 and CMAB1 free
 Set error covariance of DPH2 and DPH3 free
 Set error covariance of DPHB3 and WPH3 free
 Set error covariance of DPH2 and CMAB1 free
 Set error covariance of WPH2 and QLPH1 free
 Set error covariance of CMAB1 and WPH3 free
 Set error covariance of QLPH3 and CMAB6 free
 Set error covariance of DPH1 and CMAB7 free
 Set error covariance of QLPH2 and DPH3 free
 Set error covariance of DPH1 and CMAB3 free
 Set error covariance of WPH2 and QLPH2 free
 Set error covariance of DPH3 and CMAB6 free
 Set error covariance of CMAB1 and WPH1 free
 Set error covariance of DPH3 and WPH3 free
 Path Diagram
 LISREL OUTPUT: ME=ML RS EF SS SE TV FS SC MI
 End of Problem

Full Model

Correlation Matrix

DPH1	DPH2	DPH3	WPH1	WPH2	WPH3
-----	-----	-----	-----	-----	-----

DPH1	1.00					
DPH2	0.86	1.00				
DPH3	0.81	0.86	1.00			
WPH1	0.35	0.33	0.40	1.00		
WPH2	0.44	0.41	0.51	0.79	1.00	
WPH3	0.36	0.40	0.48	0.66	0.70	1.00
QLPH1	0.65	0.66	0.69	0.24	0.23	0.27
QLPH2	0.72	0.75	0.75	0.35	0.37	0.39
QLPH3	0.72	0.73	0.76	0.32	0.39	0.37
CMAB1	0.64	0.62	0.64	0.22	0.24	0.16
CMAB2	0.43	0.48	0.45	0.48	0.53	0.44
CMAB3	0.43	0.44	0.42	0.63	0.60	0.51
CMAB4	0.43	0.42	0.45	0.59	0.58	0.59
CMAB5	0.46	0.43	0.45	0.57	0.60	0.61
CMAB6	0.40	0.39	0.40	0.57	0.64	0.59
CMAB7	0.52	0.44	0.50	0.65	0.71	0.61

Correlation Matrix

	QLPH1	QLPH2	QLPH3	CMAB1	CMAB2	CMAB3
QLPH1	1.00					
QLPH2	0.85	1.00				
QLPH3	0.81	0.89	1.00			
CMAB1	0.70	0.68	0.60	1.00		
CMAB2	0.24	0.36	0.35	0.42	1.00	
CMAB3	0.28	0.42	0.43	0.29	0.72	1.00
CMAB4	0.23	0.38	0.35	0.24	0.64	0.75
CMAB5	0.25	0.40	0.36	0.19	0.59	0.70
CMAB6	0.21	0.35	0.37	0.16	0.62	0.75
CMAB7	0.23	0.37	0.38	0.29	0.69	0.67

Correlation Matrix

	CMAB4	CMAB5	CMAB6	CMAB7
CMAB4	1.00			
CMAB5	0.86	1.00		
CMAB6	0.82	0.79	1.00	
CMAB7	0.76	0.77	0.81	1.00

Full Model

BETA

	DPH	WPH	QLPH
DPH	--	0.17 (0.10) 1.81	--
WPH	--	--	--
QLPH	1.08 (0.08) 12.96	0.12 (0.10) 1.18	--

GAMMA

CMAB

DPH	1.06 (0.23) 4.52
WPH	1.84 (0.33) 5.58
QLPH	-0.56 (0.26) -2.16

Squared Multiple Correlations for Structural Equations

DPH	WPH	QLPH
0.35	0.64	0.79

Squared Multiple Correlations for Reduced Form

DPH	WPH	QLPH
0.34	0.64	0.18

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

DPH1	DPH2	DPH3	WPH1	WPH2	WPH3
-----	-----	-----	-----	-----	-----
0.75	0.77	0.86	0.72	0.84	0.61
Squared Multiple Correlations for Y - Variables					
QLPH1	QLPH2	QLPH3			
-----	-----	-----			
0.78	0.93	0.86			
Squared Multiple Correlations for X - Variables					
CMAB1	CMAB2	CMAB3	CMAB4	CMAB5	CMAB6
-----	-----	-----	-----	-----	-----
0.14	0.54	0.72	0.77	0.68	0.75
Squared Multiple Correlations for X - Variables					
CMAB7					

0.89					

Goodness of Fit Statistics

Degrees of Freedom = 61

Minimum Fit Function Chi-Square = 61.78 (P = 0.45)

Normal Theory Weighted Least Squares Chi-Square = 56.76 (P = 0.63)

Estimated Non-centrality Parameter (NCP) = 0.0

90 Percent Confidence Interval for NCP = (0.0 ; 17.02)

Minimum Fit Function Value = 0.29

Population Discrepancy Function Value (F0) = 0.0

90 Percent Confidence Interval for F0 = (0.0 ; 0.080)

Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.0

90 Percent Confidence Interval for RMSEA = (0.0 ; 0.036)

P-Value for Test of Close Fit (RMSEA < 0.05) = 1.00

Expected Cross-Validation Index (ECVI) = 0.99

90 Percent Confidence Interval for ECVI = (0.99 ; 1.07)

ECVI for Saturated Model = 1.27

ECVI for Independence Model = 36.09

Chi-Square for Independence Model with 120 Degrees of Freedom = 7691.41

Independence AIC = 7723.41

Model AIC = 206.76

Saturated AIC = 272.00

Independence CAIC = 7793.34
 Model CAIC = 534.56
 Saturated CAIC = 866.41
 Normed Fit Index (NFI) = 0.99
 Non-Normed Fit Index (NNFI) = 1.00
 Parsimony Normed Fit Index (PNFI) = 0.50
 Comparative Fit Index (CFI) = 1.00
 Incremental Fit Index (IFI) = 1.00
 Relative Fit Index (RFI) = 0.98
 Critical N (CN) = 311.35
 Root Mean Square Residual (RMR) = 0.036
 Standardized RMR = 0.036
 Goodness of Fit Index (GFI) = 0.97
 Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.93
 Parsimony Goodness of Fit Index (PGFI) = 0.43

Stemleaf Plot

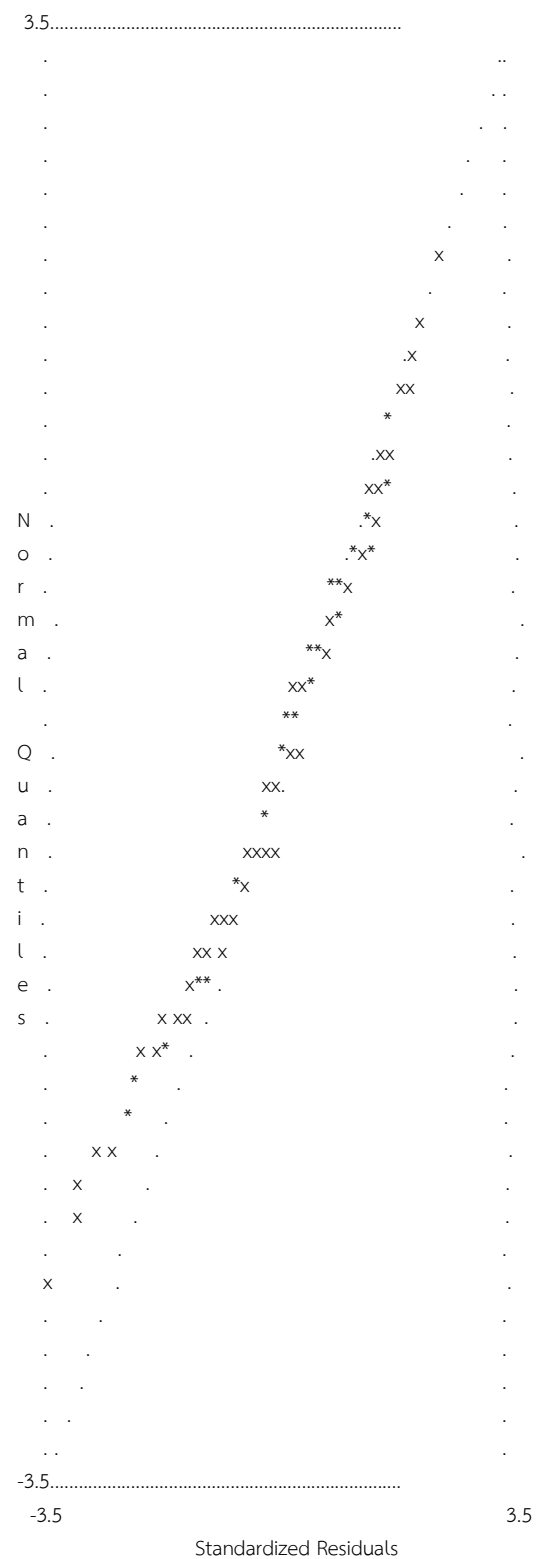
- 3|9
 - 3|00
 - 2|86
 - 2|32210
 - 1|88776655
 - 1|433222111
 - 0|99999888877766665555
 - 0|4443333322222222111100000
 0|1111112222333444444
 0|55666677777889999
 1|011233334444
 1|556667789
 2|124

Largest Negative Standardized Residuals

Residual for	CMAB4 and	QLPH1	-2.76
Residual for	CMAB6 and	QLPH1	-3.03
Residual for	CMAB6 and	CMAB1	-3.02
Residual for	CMAB7 and	QLPH1	-3.89

Full Model

Qplot of Standardized Residuals

Total and Indirect Effects

Total Effects of KSI on ETA

CMAB

DPH 1.38

(0.18)

7.52

WPH 1.84

(0.33)

5.58

QLPH 1.15

(0.15)

7.55

Indirect Effects of KSI on ETA

CMAB

DPH 0.32

(0.18)

1.73

WPH - -

QLPH 1.70

(0.31)

5.58

Total Effects of ETA on ETA

DPH WPH QLPH

DPH - - 0.17 - -

(0.10)

1.81

WPH - - - -

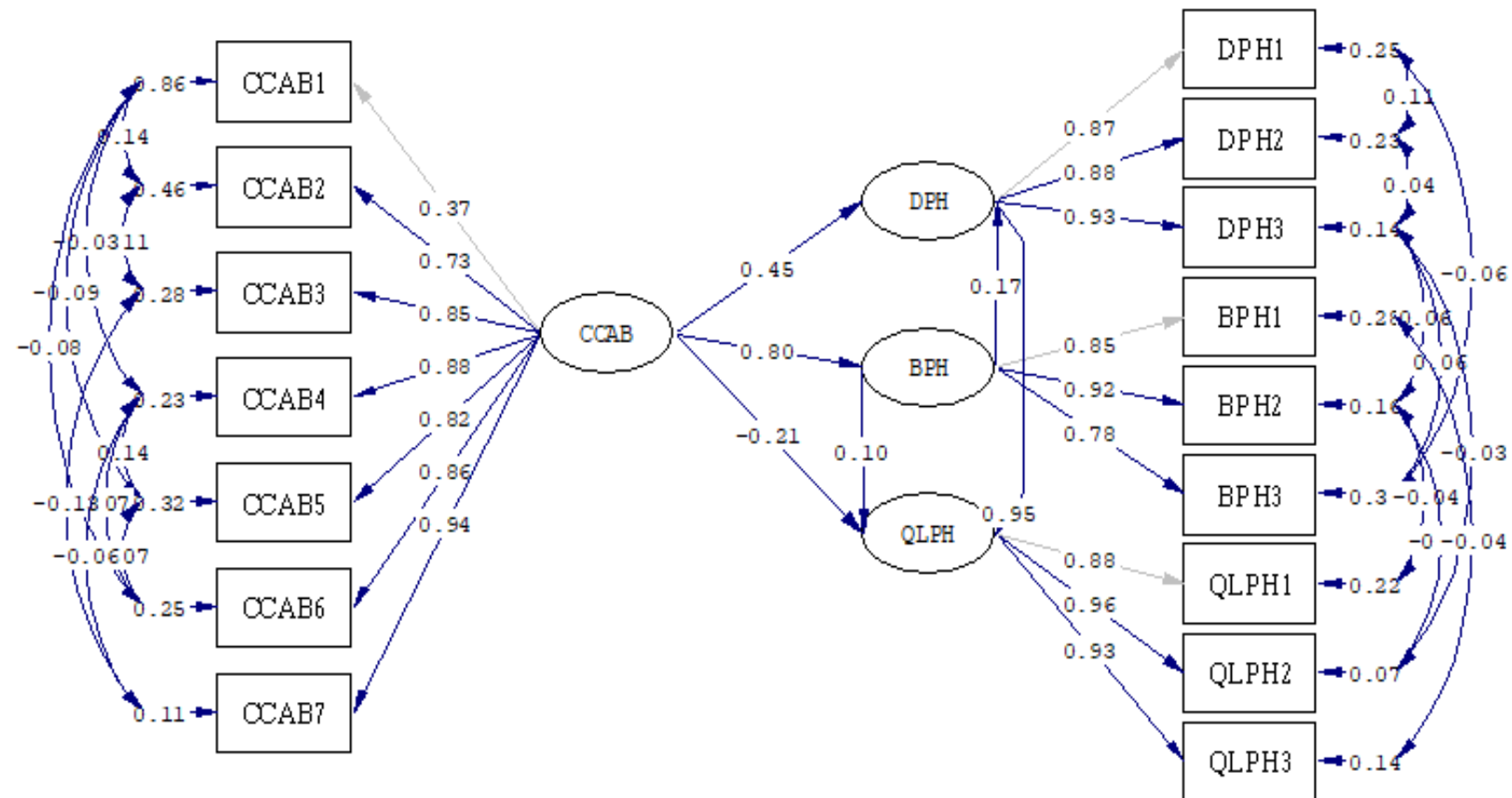
QLPH 1.08 0.30 - -

(0.08) (0.11)

12.96 2.71

Largest Eigenvalue of $B*B'$ (Stability Index) is 1.185

Indirect Effects of ETA on ETA

Chi-Square=56.76, df=61, P-value=0.63029, RMSEA=0.000

ภาคผนวก ฉ
ภาพประกอบการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ดูแลคนไร้ที่พึ่ง
ทั้ง ๑๑ แห่ง ทั่วประเทศ

ภาพประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้ง ๑๑ แห่ง ทั่วประเทศ

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งชาย ธัญบุรี จ.ปทุมธานี
สัมภาษณ์วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งปรีอใหญ่ จ.ศรีสะเกษ
สัมภาษณ์วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จ.นนทบุรี
สัมภาษณ์วันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จ.พิษณุโลก
สัมภาษณ์วันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งบ้านประจวบโชค จ.ประจวบคีรีขันธ์
สัมภาษณ์วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกุ่มสะแก จ.เพชรบุรี
สัมภาษณ์วันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหญิงธัญบุรี จ.ปทุมธานี
สัมภาษณ์วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งภาคใต้ จ.นครศรีธรรมราช
สัมภาษณ์วันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทบกวาง จ.สระบุรี
สัมภาษณ์วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งบ้านเมตตา จ.นครราชสีมา
สัมภาษณ์วันที่ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน เชียงใหม่
สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๑

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-ฉายา/นามสกุล : นายกรณ์ สารียา
- ว/ด/ป (เกิด) : ๗ มีนาคม ๒๕๓๑
- ภูมิลำเนา : กรุงเทพมหานคร
- การศึกษา : ปริญญาโท ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิต วิทยาศาสตร. (รัฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. ๒๕๕๗
- : ปริญญาตรี ปริญญาบัณฑิต วิทยาศาสตร. (รัฐประศาสนศาสตร์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พ.ศ. ๒๕๕๕
- : มัธยมศึกษา โรงเรียน ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์ พ.ศ. ๒๕๕๐
- : ประถมศึกษา โรงเรียนอัสสัมชัญ นครราชสีมา พ.ศ. ๒๕๔๔
- ตำแหน่ง/ประสบการณ์ทำงาน
- : เจ้าหน้าที่สนับสนุนงานวิเคราะห์นโยบายและแผน
สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง บ้านเมตตา นครราชสีมา พ.ศ. ๒๕๕๙ – ปัจจุบัน
- : ผู้ช่วยนักประชาสัมพันธ์องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ
พ.ศ. ๒๕๕๕ – พ.ศ. ๒๕๕๘
- : หัวหน้านักเรียนโรงเรียน ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์
พ.ศ. ๒๕๔๘ – พ.ศ. ๒๕๔๙
- ผลงานทางวิชาการ
- : ผลงานวิจัย เรื่อง การดำเนินงานประชาสัมพันธ์
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ พ.ศ. ๒๕๕๗
- : บทความวิจัย เรื่อง วิธีการพึ่งตนเองของคนไร้ที่พึ่ง
นำเสนอบทความวิจัยระดับนานาชาติ ณ ประเทศ ออสเตรเลีย
13nd – 18rd April 2017. Sydney Australia.
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๕๘
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๖๑
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๒๖๗ KORAKOT HOUSE ถนนสุนทรารายณ์ ตำบลจอหอ
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- : E-mail: porhce@gmail.com
- : เบอร์โทร: ๐๖๑-๓๖๕-๔๑๕๕